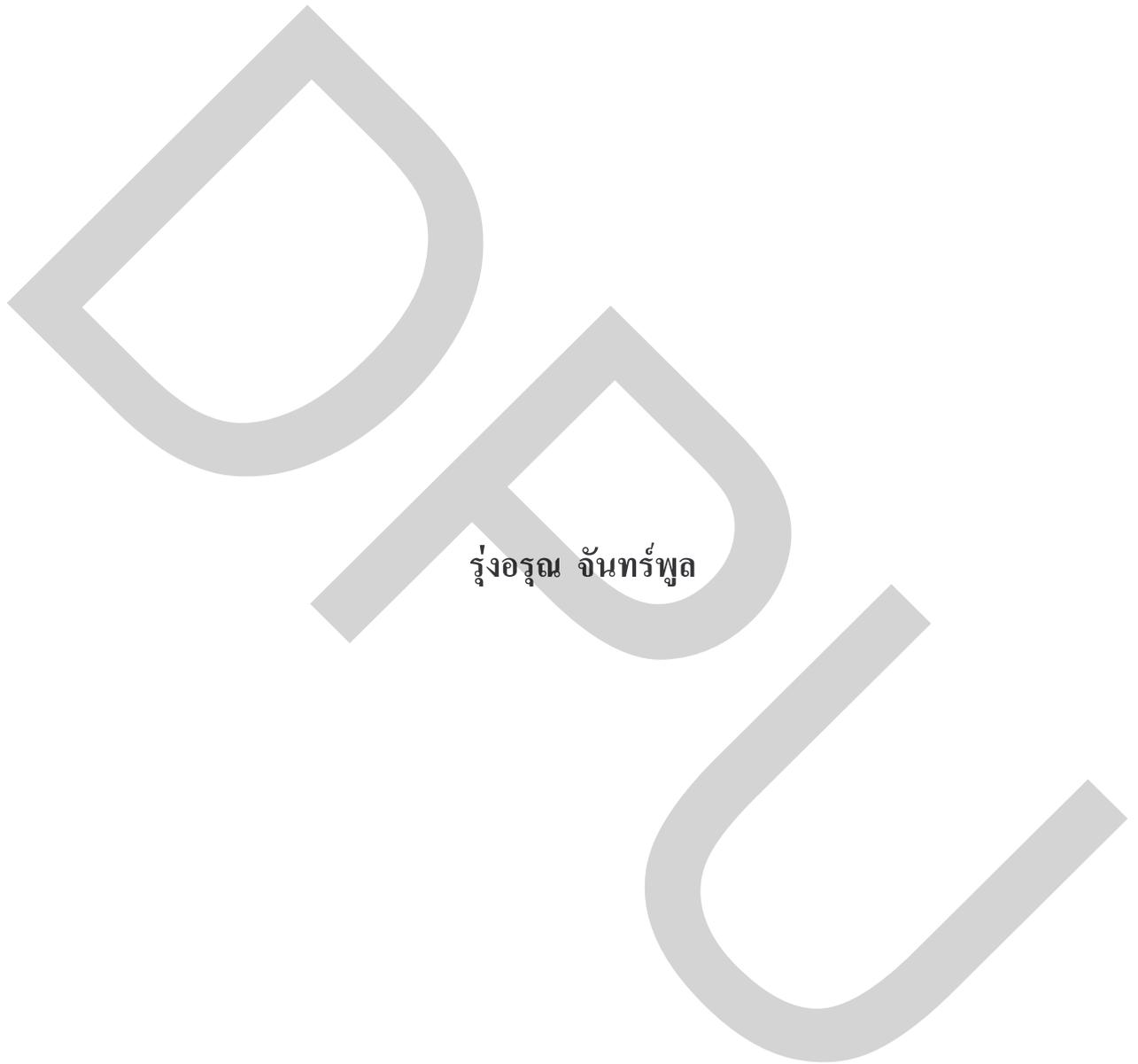

ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 : ศึกษาเฉพาะกรณี
การกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2551

**Problems on Enforcement of Life Insurance Act B.E.1992 :
With Specific Reference to The Regulation and Supervision
Life Insurance Agents and Brokers**

Rungarun Juncpoon

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws**

Department of Law

Graduate School, Dhurakit Pundit University

2008

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เกิดขึ้นด้วยความเมตตาและเอาใจใส่จากบุคคลทั้งหลาย ซึ่งขอกล่าวนามเพื่อเป็นการประกาศเกียรติคุณดังนี้ ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์ ท่านได้ให้ความกรุณาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ และรองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ศิรินิล ท่านให้ความกรุณาแนะนำ ให้คำปรึกษาเพื่อความสมบูรณ์ ถูกต้องแห่งเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณท่าน ณ โอกาสนี้

ผู้เขียนกราบขอบพระคุณอาจารย์กมลมิตร วุฒิจำนงค์ ท่านให้ความกรุณารับหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านกฎหมายประกันภัย อาจารย์อำนวยการ สุขเวชย์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ โดยท่านทั้งสองได้กรุณาตลอดเวลา ช่วยชี้แนะ ชักถามให้แนวคิดในทางวิชาการรวมทั้งด้านตำราแหล่งข้อมูลการศึกษาค้นคว้าอย่างใกล้ชิด ทำให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

และขอกราบขอบพระคุณอาจารย์สัตยะพล สัจจเดชะ คุณสุรเทพ โลहितกุล คุณกรพัฒน์ สุภานันท์ คุณมณฑา พรหมเกทย์ คุณกันตพงศ์ รั้งมีสว่าง คุณนฤนาท รัตนโชติวงศ์กุล และขอขอบคุณสาขาวิชานิติศาสตร์ ขอขอบคุณท่านอาจารย์ทุกท่านและขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษาทุกท่านที่ให้คำแนะนำและช่วยเหลือผู้เขียน รวมถึงเพื่อนๆ พี่น้องนักศึกษา รุ่น 48 ที่คอยเป็นกำลังใจอันสำคัญและให้ความช่วยเหลือและมอบสิ่งที่ดีให้ตลอดมา

หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถก่อให้เกิดความรู้และข้อคิดที่มีประโยชน์อันควรแก่การศึกษาหรือปฏิบัติ ขอมอบความดีครั้งนี้ด้วยความระลึกถึงพระคุณครูบาอาจารย์ทุกท่าน ตลอดจนผู้แต่งหนังสือตำราทุกท่านที่ผู้เขียนใช้อ้างอิงในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และผู้มีพระคุณของผู้เขียนทุกท่าน แต่หากมีข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้ แต่เพียงผู้เดียว

รุ่งอรุณ จันทร์พูล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่	
1. บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.3 สมมติฐานของการศึกษา	6
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	6
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
2. ความหมาย แนวคิด ทฤษฎี และความสำคัญของการควบคุมและกำกับดูแล	
ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต.....	8
2.1 ความหมายของตัวแทนและนายหน้าประกันภัย	8
2.1.1 ความหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	9
2.1.2 ความหมายตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535	10
2.1.3 ความหมายตามกฎหมายต่างประเทศ	14
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและ	
นายหน้าประกันชีวิต	16
2.2.1 แนวคิดในการควบคุมกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและ	
นายหน้าประกันชีวิตตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535	
และที่แก้ไขเพิ่มเติม	17
2.2.2 แนวคิดเรื่องสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพตามรัฐธรรมนูญ	19
2.2.3 แนวคิดความรับผิดชอบของตัวการต่อตัวแทนตามประมวลกฎหมายแพ่ง	
และพาณิชย์	21

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.2.4 แนวคิดในการควบคุมกำกับและส่งเสริมตัวแทนประกันชีวิตและ นายหน้าประกันชีวิต	23
2.2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรทางวิชาชีพ	24
1) ความหมายของวิชาชีพ	24
2) การกำหนดลักษณะของวิชาชีพ	26
3) ลักษณะความรับผิดชอบของผู้ประกอบวิชาชีพ	28
4) การจัดตั้งสภาวิชาชีพ	29
2.2.6 แนวคิดในการควบคุมการประกอบวิชาชีพ	32
1) แนวคิดในการควบคุมการประกอบอาชีพ	32
2) หลักการทั่วไปของกฎหมายควบคุมการประกอบวิชาชีพ	36
3) หลักกฎหมายในการควบคุมการประกอบวิชาชีพ	37
2.3 ทฤษฎีในการกำกับดูแล	42
2.3.1 ทฤษฎีว่าด้วยการกำกับดูแลโดยรัฐ	42
2.3.2 ทฤษฎีว่าด้วยการกำกับดูแลตนเอง	46
2.4 ความสำคัญของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตต่อ ธุรกิจประกันชีวิต	53
2.4.1 การเกิดขึ้นของสัญญาประกันภัย	54
2.4.2 หน้าที่ของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต	57
2.4.3 จรรยาบรรณของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต	58
2.4.4 บทบาทของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตต่อ ธุรกิจประกันชีวิต	62
3. มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลการประกอบอาชีพ ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตของประเทศไทยเปรียบเทียบกับ ต่างประเทศ	64
3.1 มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลการประกอบอาชีพ ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตของประเทศไทย	65

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.1.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	65
1) บรรพ 3 ลักษณะ 15 ว่าด้วยตัวแทนและลักษณะ 16 ว่าด้วยนายหน้า	66
2) บรรพ 3 ลักษณะ 20 ว่าด้วยประกันภัย	70
3.1.2 พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม	77
1) การกำหนดคุณสมบัติของการเป็นตัวแทนประกันชีวิต	78
2) การกำหนดคุณสมบัติและประเภทของนายหน้าประกันชีวิต	83
3) การกำหนดหลักสูตรและวิธีการสอบความรู้เพื่อขอรับใบอนุญาต	87
4) หลักเกณฑ์วิธีการเงื่อนไขในการขอรับใบอนุญาตและ อำนาจในการกระทำการแทนบริษัท	88
5) หลักเกณฑ์การประกอบกิจการของนายหน้าประกันชีวิต	91
6) หลักเกณฑ์การเปิดสาขาและการย้ายสาขานายหน้าประกันชีวิต	92
7) หลักเกณฑ์การเพิกถอนใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตและ นายหน้าประกันชีวิต	92
8) หลักเกณฑ์การยกเลิกการประกอบธุรกิจนายหน้าประกันชีวิต	93
3.2 มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลการประกอบอาชีพ ตัวแทนและนายหน้าประกันภัยในต่างประเทศ	96
3.2.1 ประเทศสิงคโปร์	96
1) วิธีการควบคุมตัวแทนและนายหน้าประกันภัย	97
2) วิธีการกำกับดูแลตัวแทนและนายหน้าประกันภัย	102
3.2.2 ประเทศออสเตรเลีย	107
1) วิธีการควบคุมตัวแทนและนายหน้าประกันภัย	107
2) วิธีการกำกับดูแลตัวแทนและนายหน้าประกันภัย	113
4. วิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535	
เฉพาะกรณี ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต	118
4.1 ปัญหาอันเนื่องมาจากการปฏิบัติงานของตัวแทนประกันชีวิตและ นายหน้าประกันชีวิต	119

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2 ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของตัวแทนตัวแทน ประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต	125
4.3 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีค่าเบี้ยประกันภัย	126
4.4 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดให้มีหลักประกันเพื่อความรับผิดชอบของตัวแทน ประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต	126
4.5 ปัญหาเกี่ยวกับจรรยาบรรณของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต	128
4.6 ปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต	128
4.7 ปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต	129
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	133
5.1 บทสรุป	133
5.2 ข้อเสนอแนะ	136
บรรณานุกรม	140
ประวัติผู้เขียน	150

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 ปริมาณงาน กลุ่มคดีปกครอง	3
1.2 จำนวนตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกัน	4
2.1 เปรียบเทียบระหว่างตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต	13
3.1 มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลของประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศสิงคโปร์ และประเทศออสเตรเลีย	118

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 : ศึกษาเฉพาะกรณีการกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต
ชื่อผู้เขียน	รุ่งอรุณ จันทร์พุด
อาจารย์ที่ปรึกษา	กมลมิตร วุฒิจำนงค์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	อำนาจ สุภเวชย์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2551

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำการศึกษาลักษณะและวิธีการในการกำกับดูแลการทำหน้าที่ของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้เกิดการทำสัญญาประกันชีวิตระหว่างผู้ประสงค์จะเอาประกันชีวิตและบริษัทผู้รับประกันภัย จากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการกำกับตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตไว้ใน หมวดที่ 4 แต่บทบัญญัติดังกล่าวยังมีข้อบกพร่อง ทำให้การกำกับดูแลการทำหน้าที่ของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตไม่สามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้บางครั้งผู้เอาประกันภัยต้องได้รับความเสียหายจากการกระทำของบุคคลดังกล่าว ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้ทำการประมวลข้อมูลและวิเคราะห์เทียบเคียงกับกฎหมายต่างประเทศ คือ ประเทศสิงคโปร์ และประเทศออสเตรเลีย เพื่อที่จะนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตในประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อให้การกำกับดูแลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในอันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้องในธุรกิจประกันชีวิตทุกฝ่าย

ผลการศึกษาพบว่า บทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้ในการกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตของประเทศไทยที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่รัดกุมพอ เป็นเหตุให้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตยังสามารถกระทำการอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยหรือประชาชนได้ เช่น ตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตให้ข้อมูลเกี่ยวกับเงื่อนไขของการคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันชีวิตกับผู้เอาประกันภัยไม่ถูกต้อง หรือรับเบี้ยประกันภัยงวดแรกมาแล้วไม่นำส่งให้บริษัทผู้รับประกันภัย ทำให้สัญญาประกันชีวิตไม่มีผล เป็นต้น

ดังนั้นเพื่อแก้ไขข้อปัญหาดังกล่าว จึงเห็นสมควรให้ปรับปรุงคุณสมบัติของผู้ที่จะประกอบอาชีพตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต กำหนดมาตรฐานและแนวทางปฏิบัติที่ดีในการทำงาน รวมทั้งจัดให้มีหลักประกันเพื่อชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เอาประกันภัยที่เกิดจากการกระทำของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต รวมถึงเสนอให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่ง เรียกว่าคณะกรรมการกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต โดยให้มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการพัฒนาและกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตให้มีอำนาจในการกำหนดคุณสมบัติผู้ที่จะเข้ามาประกอบอาชีพนี้ กำหนดมาตรฐานจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพ การจัดให้มีหลักประกันความเสียหายจากการทำหน้าที่ของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต กำหนดให้ตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตที่ทำผิดบทบัญญัติของกฎหมาย หรือจรรยาบรรณ และแนวทางปฏิบัติที่ดี ต้องได้รับโทษที่เหมาะสมกับความผิด โดยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการพัฒนาและกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ให้บุคคลดังกล่าวมีบทบาท และมีส่วนร่วมในการพัฒนาธุรกิจประกันชีวิตในประเทศให้เจริญเติบโตก้าวหน้า และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต

Thesis Title	Problems on Enforcement of Life Insurance Act B.E. 1992 : With Specific Reference to The Regulation and Supervision Life Insurance Agents and Brokers
Author	Rungarun Juncpoon
Thesis Advisor	Kamonmit Vudhijumnonk
Co-Thesis Advisor	Amnuay Suphawet
Department	Law
Academic Year	2008

ABSTRACT

The objective of this Thesis is to study the rules and procedures in supervising the conduct of life insurance agents and brokers who play important roles in the making of life insurance contracts between persons who apply for life insurance and the insurer. A study found that Life Insurance Act B.E. 2535 as amended by Life Insurance Act (2nd Version) B.E. 2551 contains provisions on the supervision of life insurance agents and brokers in Chapter 4. However, the provisions are not flawless, causing the supervision of life insurance agents and brokers to be ineffective. Sometimes the insured suffer damage caused by life insurance agents and brokers. The author therefore studied this matter and compared it with laws of foreign countries, namely Singapore and Australia, aiming to have guidelines for improving the supervision of life insurance agents and brokers in Thailand for the best interest of the people and all parties concerned in life insurance.

The study found that the provisions of applicable laws in supervising life insurance agents and brokers in Thailand are not circumspect enough, allowing life insurance agents and brokers to cause damage to the insured, beneficiaries, or the public. For example, a life insurance agent or broker provides false information on coverage under the life insurance policy to the insured or receives a first-year premium but fails to submit it to the insurance company, causing the life insurance contract to be ineffective.

To address such problems, it is deemed appropriate to revise the qualifications of persons who apply to be life insurance agents and brokers, set standards and guidelines as well as

security for the insured against the damage caused by the acts of life insurance agents and brokers. It is also recommended that a “Life Insurance Agent and Broker Supervision Committee” be set up, with responsibility in developing and supervising life insurance agents and brokers and authority to determine the qualifications of persons who apply for this occupation, determine the ethical standards of the profession, provide security against damage caused by life insurance agents and brokers, require that life insurance or brokers who act in breach of legal provisions, ethical standards, or good practices must receive a penalty commensurate with the offense. This could be achieved by amending the Life Insurance Act B.E. 2535 to meet the objectives of developing and supervising life insurance agents and brokers, enabling them to have roles and participate in the development of the life insurance industry and economic development of the country in the future.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การประกอบธุรกิจประกันชีวิตมีความแตกต่างจากธุรกิจประเภทอื่น เพราะเป็นการขายความคุ้มครองความเสี่ยงภัยของชีวิต คือ ความทรงชีพหรือมรณะของบุคคลคนหนึ่ง สินค้าดังกล่าวนี้เป็นสินค้าที่ไม่มีตัวตน (Intangible) โดยผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยมักไม่ได้ติดต่อทำสัญญากันโดยตรง แต่จะเป็นการซื้อขายผ่านคนกลางประกันภัยคือ ตัวแทนประกันชีวิต (Insurance Agent) และนายหน้าประกันชีวิต (Insurance Broker) ดังนั้นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจึงเป็นคนกลางระหว่างบริษัทกับผู้เอาประกันภัย ในการชักชวนหรือแนะนำให้บุคคลตกลงเข้าทำสัญญาประกันชีวิต ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจึงเปรียบเสมือนสื่อกลางที่จะอธิบายให้ผู้เอาประกันภัยเข้าใจในเงื่อนไขความคุ้มครอง ผลประโยชน์ ข้อยกเว้น และข้อควรปฏิบัติต่างๆ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของผู้เอาประกันภัยเป็นสำคัญ เช่น การจัดให้ผู้เอาประกันภัยแถลงข้อความจริงในใบคำขอเอาประกันภัยส่งให้ผู้รับประกันภัยพิจารณาว่าจะรับประกันภัยหรือไม่ อย่างไร ถ้ารับได้จะกำหนดเบี้ยประกันภัยเท่าใด รวมทั้งการเก็บเบี้ยประกันภัยจากผู้เอาประกันภัยส่งให้แก่ผู้รับประกันภัย และเมื่อมีการตกลงทำสัญญากันเรียบร้อยแล้ว ผู้รับประกันภัยก็จะจ่ายค่าบำเหน็จ (Commission) ให้แก่ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตเป็นการตอบแทน โดยรายได้จากการประกอบอาชีพเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของประชาชนที่ได้รับการชักชวน ดังนั้นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจึงอาจกระทำการบางอย่างที่ไม่สุจริต เพื่อที่จะทำให้ผู้ถูกชักชวนตัดสินใจที่จะตกลงเข้าทำสัญญาประกันชีวิตตามที่ได้รับ การชักชวนจากตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ในบางครั้งอาจทำให้เกิดปัญหาที่กระทบถึงภาพลักษณ์ของธุรกิจประกันชีวิต และอาจมีบางกรณีถึงขั้นที่ก่อให้เกิดความเสียหาย หรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัย หรือประชาชนรวมถึงผู้รับประกันภัยด้วย

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมีความจำเป็นต่อธุรกิจประกันชีวิต และเป็นอาชีพที่รัฐต้องเข้ามากำกับดูแล โดยมีพระราชบัญญัติ

ประกันชีวิต พ.ศ.2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551¹ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติให้ผู้กระทำการเป็นตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตต้องได้รับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตจากนายทะเบียน ผู้ที่ประสงค์จะขอรับใบอนุญาตฯ ต้องมีคุณสมบัติตามที่พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 ได้บัญญัติไว้ รวมทั้งได้กำหนดกรอบการปฏิบัติของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตไว้หลายประการ อาทิ ห้ามนำข้อความหรือภาพโฆษณา หรือหนังสือชักชวนที่ไม่ได้รับความเห็นชอบจากบริษัทไปชักชวนให้บุคคลทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัท และเมื่อจะรับเบี้ยประกันภัยจากผู้เอาประกันภัยต้องออกหลักฐานแสดงการรับเงินจากบริษัททุกครั้งที่มีการรับเบี้ยประกันภัยในนามของบริษัท เป็นต้น ตลอดจนวางบทกำหนดโทษในกรณีที่ปฏิบัติฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย รวมถึงให้อำนาจแก่นายทะเบียนการเพิกถอนใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตในกรณีฝ่าฝืนบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกันชีวิตฯ หรือกระทำการก่อให้เกิดหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยหรือประชาชน หรือเมื่อมีกรณีที่ทำให้บุคคลล้มละลาย หรือต้องโทษจำคุกในคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่กระทำโดยทุจริต เป็นต้น

อย่างไรก็ดีแม้ว่าพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 จะมีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่บทบัญญัติดังกล่าวก็ยังไม่รัดกุมเพียงพอ เป็นเหตุให้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตยังสามารถกระทำการอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยหรือประชาชน รวมทั้งต่อผู้รับประกันภัยอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับย้ายบริษัทแล้วแนะนำให้ผู้เอาประกันภัยปิดกรมธรรม์ประกันภัยแล้วทำประกันชีวิตกับบริษัทใหม่ ปัญหาเกี่ยวกับการช่วยให้ผู้เอาประกันภัยปกปิดข้อความจริงเกี่ยวกับความเสี่ยงภัยของผู้เอาประกันภัย เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากสถิติการร้องเรียนของผู้เอาประกันภัย หรือ ประชาชนทั่วไปที่ร้องเรียนเกี่ยวกับการที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในการให้บริการ หรือการกระทำผิดจรรยาบรรณของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกลุ่มค้ำประกัน กองนิติการ กรมการประกันภัย ดังนี้

¹ พระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551. (2551, 1 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 125, ตอนที่ 26 ก.

ตารางที่ 1.1 ปริมาณงาน กลุ่มคดีปกครอง ปี พ.ศ. 2547 – 2549

ปี พ.ศ.	จำนวนเรื่องร้องเรียน	จำนวนตัวแทนและนายหน้าที่ถูกเพิกถอน และระงับใบอนุญาต
2547	355	20
2548	337	22
2549	283	25

ที่มา: กรรมการประกันภัย กองนิติการ กลุ่มคดีปกครอง

จากสถิติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าในแต่ละปีมีผู้ร้องเรียนในเรื่องตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตกระทำความผิดเป็นจำนวนไม่น้อย ขณะที่บุคลากรของหน่วยงานกลุ่มคดีปกครองที่พิจารณาเรื่องดังกล่าว มีจำนวนเพียง 4 คนเท่านั้น (ข้าราชการ 2 อัตรา และลูกจ้าง 2 อัตรา)² ส่วนหน่วยงานเอกชนไม่ว่าจะเป็นสมาคมตัวแทนประกันชีวิตและสมาคมนายหน้าประกันภัย ก็มีได้มีบทบาทในการกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มิได้ให้อำนาจแก่สมาคมดังกล่าวไว้แต่ประการใด

ปัจจุบันธุรกิจประกันชีวิตมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว รวมถึงจำนวนตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมีอัตราแนวโน้มที่จะเพิ่มมากยิ่งขึ้นตามลำดับ ดังจะเห็นได้จากจำนวนของผู้ที่สอบผ่านและได้รับใบอนุญาตให้เป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตของกรรมการประกันภัยในแต่ละปี

² กรรมการประกันภัย กองนิติการ กลุ่มคดีปกครอง, “รายงานปริมาณงาน กลุ่มคดีปกครอง ปี พ.ศ. 2547 – 2549.” (อัครสำเนา).

ตารางที่ 1.2 จำนวนตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต พ.ศ. 2548-2550

ประเภท	พ.ศ. 2547	พ.ศ. 2548	พ.ศ. 2549	พ.ศ. 2550 ³
ตัวแทนประกันชีวิต	229,180	266,763	293,192	324,858
นายหน้าประกันชีวิต (บุคคลธรรมดา)	5,574	9,379	12,579	16,527
นายหน้าประกันชีวิต (นิติบุคคล)	174	186	211	211

ที่มา: กระทรวงพาณิชย์ กรมการประกันภัย กองนิติการ. ข้อมูล ณ 31 ธันวาคม 2550

การที่พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มีบทบัญญัติที่ยังไม่มีรัศมียกเว้นที่จะใช้ในการกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต นอกจากส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว อีกทั้งการที่ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับทำให้เกิดปัญหาในการกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ประกอบกับปัจจุบันผู้ประกอบการประกันชีวิตมีการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ อยู่เสมอ เช่น กรมธรรม์ประเภทยูนิตลิงค์ เป็นกรมธรรม์ที่แยกการลงทุนออกจากความคุ้มครอง จึงอาจกล่าวได้ว่าตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตในปัจจุบันมิใช่ผู้ขายประกันชีวิตอีกต่อไป แต่จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และความสามารถในการวางแผนการลงทุนที่เหมาะสมให้กับผู้เอาประกันภัยแต่ละรายได้ กล่าวคือ ต้องเป็นที่ปรึกษาการลงทุนให้กับผู้เอาประกันภัยได้ด้วย แต่ทั้งนี้ในการกำกับดูแลของภาครัฐยังไม่สามารถควบคุมและกำกับดูแลการประกอบอาชีพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายที่จะไม่เพิ่มกำลังคนภาครัฐ ซึ่งนโยบายดังกล่าวส่งผลกระทบต่อประชาชนที่เป็นผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัย เนื่องจากตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตอาจกระทำการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนได้ ส่งผลให้การกำกับดูแลจากกรมการประกันภัย ไม่บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

กล่าวโดยสรุปก็คือ ในการกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตในปัจจุบันยังมีปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาที่เกิดจากตัวแทนประกันชีวิตขายบริษัท ปัญหาการ

³ www.oic.or.th/doi_news/news/data/show.php?home

ปกปิดข้อความจริงของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ปัญหาอันเนื่องมาจากการปฏิบัติงานของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีค่าเบี้ยประกันภัย ปัญหาเกี่ยวกับจัดให้มีหลักประกันเพื่อความรับผิดชอบของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ปัญหาเกี่ยวกับจรรยาบรรณของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตและปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

จากปัญหาต่างๆ ข้างต้น ผู้เขียนจึงมุ่งศึกษากฎหมายที่จะนำมาใช้กำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตในประเทศไทยว่ากฎหมายไทยควรมีมาตรการใดเพื่อใช้ในการกำกับดูแลการประกอบอาชีพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ คือ ประเทศสิงคโปร์ และประเทศออสเตรเลีย เพื่อที่จะนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาการบังคับใช้ในการควบคุมดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตในประเทศไทย ให้การกำกับดูแลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในอันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้องในธุรกิจประกันชีวิตทุกฝ่าย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการประกอบอาชีพการเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551

1.2.2 เพื่อศึกษากฎหมายที่ใช้กำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตในประเทศไทยว่ามีความเหมาะสมเพียงพอหรือไม่

1.2.3 เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมและกำกับดูแลของต่างประเทศ เพื่อเปรียบเทียบกับของประเทศไทย

1.2.4 เพื่อศึกษาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ตลอดจนหาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ปัจจุบันผู้ได้รับใบอนุญาตตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมีอัตราเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ในการกำกับดูแลการประกอบอาชีพดังกล่าวมีพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 บัญญัติเรื่องการกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตไว้ใน หมวดที่ 4 แต่บทบัญญัติดังกล่าวก็ยังมีจุดด้อยที่เป็นปัญหาและอุปสรรค เป็นเหตุให้เกิดปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 ในส่วนของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต เช่น ปัญหาอันเนื่องมาจากการปฏิบัติงานของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีค่าเบี้ยประกันภัย ปัญหาเกี่ยวกับจัดให้มีหลักประกันเพื่อความรับผิดชอบของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ปัญหาเกี่ยวกับจรรยาบรรณของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต และปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ดังนั้นควรกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อกำกับดูแลการประกอบอาชีพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตเพื่อที่จะยกระดับมาตรฐานการประกอบอาชีพ โดยทำการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการพัฒนาและกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งที่จะศึกษาถึงมาตรการกำกับดูแล ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตในธุรกิจประกันชีวิต รวมถึงมาตรการในการกำกับดูแลในประกันชีวิตที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกำกับดูแลของประเทศสิงคโปร์และประเทศออสเตรเลีย และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพหาข้อเสนอแนะในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการวิจัยทางกฎหมาย (Legal Research) โดยผู้เขียนใช้วิธีการศึกษาแบบเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสาร (Document Research) ด้วยวิธีการรวบรวมเอกสารกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตำราคำอธิบาย แนวคำพิพากษาฎีกา พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 ข้อมูลขององค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมและกำกับดูแลทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพต่างๆ ตลอดจนหลักกฎหมายและแนวทางปฏิบัติของต่างประเทศ คือ ประเทศสิงคโปร์ และประเทศออสเตรเลีย เพื่อเสนอแนวทางในการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ให้ได้มาตรฐานสากลและเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เพื่อให้ทราบถึงหลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการประกอบอาชีพการเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551

1.6.2 เพื่อให้ทราบถึงกฎหมายที่ใช้กำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตในประเทศไทยว่ามีความเหมาะสมเพียงพอหรือไม่

1.6.3 เพื่อให้ทราบถึงกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมและกำกับดูแลของต่างประเทศ คือ Insurance Act (Chapter 142) PART IIB Insurance Intermediaries General ของประเทศสิงคโปร์, Insurance (Agents and Brokers) Act 1984 ของประเทศออสเตรเลีย และตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 ของประเทศไทย

1.6.4 ทำให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ตลอดจนหาแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

บทที่ 2

ความหมาย แนวคิด ทฤษฎี และความสำคัญของการควบคุมและกำกับดูแล

ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

ในการศึกษาปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 ในส่วนของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต จำเป็นที่จะต้องทราบถึง ความหมาย แนวคิด ทฤษฎี และความสำคัญของการควบคุมและกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต รวมทั้งจะต้องทราบว่า ความสำคัญของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตนั้นที่มีต่อธุรกิจประกันชีวิต ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ และประชาชนอย่างไร โดยในส่วนนี้จะได้กล่าวถึงลักษณะความเป็นมา แนวคิดในการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวกับควบคุมและกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ซึ่งจะประกอบขึ้นเป็นสาระสำคัญของเนื้อหาวิชาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาในการบังคับใช้ของกฎหมาย โดยแยกการพิจารณาได้ ดังนี้

1. ความหมายของตัวแทนและนายหน้าประกันภัย
2. แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมและกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต
3. ทฤษฎีในการกำกับดูแล
4. ความสำคัญของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตต่อธุรกิจประกันชีวิต

2.1 ความหมายของตัวแทนและนายหน้าประกันภัย

การประกอบอาชีพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตของประเทศไทย มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่สองฉบับคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 เนื่องจากความหมายของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และความหมายของตัวแทนและนายหน้าทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทำให้เกิดปัญหาและสับสนดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาคำจำกัดความ โดยจะทำการศึกษาคำจำกัดความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และคำจำกัดความพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และรวมถึงคำจำกัดความตามกฎหมายต่างประเทศ เช่นประเทศสิงคโปร์ และประเทศออสเตรเลีย

2.1.1 ความหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้ให้ความหมายของตัวแทนและนายหน้า และรวมถึงการเป็นตัวแทนและนายหน้าไว้ดังต่อไปนี้

ตัวแทน (Agency) มาตรา 797 ได้ให้ความหมายของสัญญาตัวแทนไว้ว่า “อันว่าสัญญาตัวแทนนั้น คือสัญญาซึ่งให้บุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าตัวแทน มีอำนาจทำการแทนบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าตัวการ และตกลงจะทำการดั่งนั้น อันความเป็นตัวแทนนั้นจะเป็น โดยตั้งแต่งแสดงออกชัด หรือโดยปริยายก็ย่อมได้”

ดังนั้นความหมายของตัวแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงหมายความว่าผู้ที่ตกลงรับจะทำการแทนตัวการ ถ้าตัวแทนไม่ตกลงรับจะทำการแทนตัวการสัญญาตัวแทนย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะเหตุว่าสัญญาตัวแทนเป็นสัญญาที่มีคู่สัญญาสองฝ่ายระหว่างตัวการกับตัวแทน ซึ่งเกิดจากการตกลงกันระหว่างตัวการกับตัวแทนโดยตัวการมอบอำนาจให้ตัวแทนกระทำการแทน และตัวแทนก็ตกลงรับที่จะทำการตามที่ได้รับมอบหมายจากตัวการสัญญาตัวแทนจึงเกิดขึ้น สัญญาตัวแทนโดยทั่วไปแล้วไม่มีแบบ อาจตกลงกันโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ได้

นายหน้า (Broker) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้ให้ความหมายว่าสัญญา นายหน้าไว้คืออะไร แต่ได้บัญญัติถึงเรื่องการจ่ายบำเหน็จนายหน้าว่า บุคคลที่ตกลงว่าจะให้บำเหน็จ นายหน้านั้นจะต้องจ่ายเมื่อไหร่ในมาตรา 845 ไว้ว่า “บุคคลผู้ใดตกลงจะให้ค่าบำเหน็จแก่นายหน้า เพื่อที่ซึ่งช่องให้ได้เข้าทำสัญญาก็ดี จัดการให้ได้ทำสัญญากันก็ดี ท่านว่าบุคคลผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบ ค่าบำเหน็จก็ต่อเมื่อสัญญานั้นได้ทำกันสำเร็จเนื่องแต่ผลแห่งการที่นายหน้าได้ซึ่งช่องหรือจัดการนั้น ถ้าสัญญาที่ได้ทำกันไว้นั้นมีเงื่อนไขเป็นเงื่อนไขบังคับก่อนไซ้ ท่านว่าจะเรียกจ่ายบำเหน็จแก่นายหน้า ยังหาได้ไม่จนกว่าเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว ดังนั้นนายหน้าจะมีสิทธิได้รับชดค่าใช้จ่ายที่ได้เสียไปก็ ต่อเมื่อได้ตกลงกันไว้เช่นนั้น ความข้อนี้ท่านให้ใช้บังคับแม้ถึงว่าสัญญาจะมีได้ทำกันสำเร็จ”

ดังนั้นจากถ้อยคำตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นายหน้าจึงหมายความว่า ผู้ที่ซึ่ง ช่องให้บุคคลฝ่ายหนึ่งได้เข้าทำสัญญากับบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง หรือจัดการให้บุคคลทั้งสองฝ่ายได้ทำ สัญญากัน ดังนั้นนายหน้าจึงเป็นเพียงเครื่องมือ เพื่อติดต่อระหว่างบุคคลทั้งสองฝ่ายเท่านั้น นายหน้าย่อมไม่มีส่วนเข้าไปเป็นคู่สัญญา หรือเข้าไปทำสัญญาในนามของตนเองหรือของผู้ใด แต่ ถ้านายหน้าได้รับมอบอำนาจให้ไปทำสัญญาแทนตัวการด้วย ก็จะเป็นทั้งนายหน้าและตัวแทนด้วย²

¹ อรรถรณ พจนานุกรม. (2544). กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน นายหน้า. หน้า 3.

² จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย. (2547). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะตัวแทน ตัวแทนค้าต่าง นายหน้า จ้างทำของ รับขน. หน้า 87-88.

และนายหน้าส่วนมากมักทำเพื่อบำเหน็จ เหมือนกับตัวแทนค้าต่าง แต่ผิดกับตัวแทนซึ่งทำการแทน โดยไม่มีบำเหน็จก็มี นายหน้าส่วนมากจะไม่ได้ครอบครองทรัพย์สินแทนตัวการ เพราะถ้านายหน้าครอบครองทรัพย์สินแทนตัวการก็จะกลายเป็นตัวแทน

2.1.2 ความหมายตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535

กฎหมายเฉพาะที่ใช้ในการควบคุมและกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตของประเทศไทย คือ พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 มาตรา 4 ได้ให้คำจำกัดความของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ซึ่งมีลักษณะพิเศษบางประการแตกต่างจากตัวแทนและนายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยทั่วไปไว้ดังนี้

ตัวแทนประกันชีวิต หมายความว่า ผู้ซึ่งบริษัทมอบหมายให้ทำการชักชวนให้บุคคลทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัท

นายหน้าประกันชีวิต หมายความว่า ผู้ซึ่งช่องหรือจัดการให้บุคคลทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัท โดยกระทำเพื่อบำเหน็จเนื่องจากการนั้น

นอกจากตัวแทนและนายหน้าประกันชีวิต ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิตแล้ว ยังมีประกาศของนายทะเบียนที่ได้มีการกำหนดความหมายของตัวแทนที่จะขายประกันภัยแบบยูนิเวอร์แซลไลฟ์ และตัวแทนสนับสนุนการขายหรือรับซื้อคืนหน่วยลงทุน ไว้อีกต่างหากคือ

ตัวแทนขายกรมธรรม์ประกันภัยแบบยูนิเวอร์แซลไลฟ์³ หมายความว่า ตัวแทนประกันชีวิตที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนให้ขายกรมธรรม์ประกันภัยแบบยูนิเวอร์แซลไลฟ์ และให้หมายความรวมถึงนิติบุคคล และพนักงานของนิติบุคคลด้วย

ตัวแทนสนับสนุน⁴ หมายความว่า บริษัทที่บริษัทจัดการตั้งให้เป็นตัวแทนในการขายหรือรับซื้อคืนหน่วยลงทุนควบคู่กรมธรรม์

ตัวแทนสนับสนุนช่วง หมายความว่า บุคคลซึ่งตัวแทนสนับสนุนตั้งให้เป็นตัวแทนสนับสนุนช่วงในการขายหรือรับซื้อคืนหน่วยลงทุนควบคู่กรมธรรม์ และกรมธรรม์ประกันชีวิตควบการลงทุน

³ ประกาศนายทะเบียน เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการออกและเสนอขายกรมธรรม์ประกันภัยแบบยูนิเวอร์แซลไลฟ์ (Universal Life Insurance) ประกาศ ณ วันที่ 9 พฤศจิกายน 2547.

⁴ ประกาศนายทะเบียน เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการเป็นตัวแทนสนับสนุนการขายหรือรับซื้อคืนหน่วยลงทุน ประกาศ ณ วันที่ 26 มีนาคม 2547.

จากคำจำกัดความต่างๆ ดังกล่าวสามารถสรุปความแตกต่างระหว่างการเป็นตัวแทนและนายหน้าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กับตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 ได้ดังนี้คือ

ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมีสิทธิเพียงการชักชวนหรือรับเบี้ยประกันภัยแทนบริษัท ตัวแทนประกันชีวิตจะต้องไปติดต่อกับผู้เอาประกันภัยแต่ก็มีปัญหาคือตัวแทนประกันชีวิตชักชวนให้บุคคลทำสัญญาประกันภัยกับบริษัท โดยไม่ได้รับมอบหมายให้ทำสัญญาแทนบริษัทถือว่าเป็นตัวแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ ซึ่งตามความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายที่เห็นว่าการทำงานแทนของตัวแทนจะต้องเป็นการทำนิติกรรม หรือสัญญาเท่านั้น จึงถือว่าตัวแทนประกันชีวิตมิใช่ตัวแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ถ้าถือตามความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายที่เห็นว่า การทำงานแทนของตัวแทนจะเป็นกิจการใดๆ ก็ได้ไม่จำกัดเฉพาะการทำนิติกรรมหรือสัญญาเท่านั้น ตัวแทนประกันชีวิตก็อาจเป็นตัวแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ การเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจะต้องบังคับตามกฎหมายเฉพาะ คือพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ซึ่งกำหนดว่าผู้ที่จะเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจะต้องมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดและจะต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนเพื่อให้มีอำนาจตรวจสอบ รวมทั้งต้องสอบความรู้เกี่ยวกับการประกันภัยได้ตามหลักสูตรและวิธีการที่นายทะเบียนกำหนด

การที่กฎหมายกำหนดให้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตต้องมีคุณสมบัติและได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน และกำหนดให้สอบความรู้เกี่ยวกับการประกันชีวิต อีกทั้งกำหนดโทษในกรณีที่มีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว เนื่องจากหลักเกณฑ์ต่างๆ เกี่ยวกับการประกันภัยที่มีความยุ่งยากสลับซับซ้อน เจ็บใจและข้อคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัยจะต้องตีความตามกฎหมาย ซึ่งภาษาที่ใช้เป็นศัพท์เทคนิคหรือศัพท์กฎหมายที่คนธรรมดาทั่วไปไม่สามารถอ่านเข้าใจได้ จึงกำหนดให้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตต้องมีคุณสมบัติและได้รับอนุญาตรวมทั้งต้องสอบความรู้เกี่ยวกับการประกันชีวิต เพื่อที่จะได้มีความรู้ความสามารถในการแนะนำให้ผู้เอาประกันภัยได้เลือกข้อคุ้มครองได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้นเมื่อพิจารณาเกี่ยวกับคุณสมบัติของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตตามที่กฎหมายบัญญัติแล้ว จะเห็นได้ว่าความสุจริตของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต จึงเป็นสิ่งสำคัญที่กฎหมายคำนึงถึง กล่าวคือ ผู้ที่จะเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจะต้องไม่เคยต้องโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่กระทำโดยทุจริต เว้นแต่จะพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี ก่อนวันขอรับใบอนุญาตและจะต้องไม่

เป็นบุคคลล้มละลายตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย (พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 มาตรา 69) ซึ่งตามหลักกฎหมายทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายตัวแทนและนายหน้ามิได้มีข้อห้ามดังกล่าว เหตุที่กฎหมายกำหนดคุณสมบัติเกี่ยวกับความสุจริตของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต เพราะสัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่จะต้องอาศัยความสุจริตอย่างยิ่ง เพราะฉะนั้น ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตในฐานะคนกลางระหว่างคู่สัญญาจะต้องมีความสุจริตด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมีสิทธิรับเงินเบี้ยประกันภัยในนามของผู้รับประกันภัยได้ ดังนั้นกฎหมายจึงควบคุมโดยกำหนดให้ผู้ที่จะเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตต้องมีคุณสมบัติโดยไม่มีประวัติเสียหายเกี่ยวกับการทุจริต ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสาธารณชนทั่วไปที่ต้องทำการติดต่อกับตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

ตัวแทนประกันชีวิตมีสิทธิรับเบี้ยประกันภัยในนามของบริษัทได้โดยไม่ต้องมีหนังสือมอบอำนาจ ส่วนนายหน้าประกันชีวิตอาจรับเบี้ยประกันภัยในนามของบริษัทได้เมื่อได้รับมอบอำนาจจากบริษัท โดยหนังสือมอบอำนาจดังกล่าวจะต้องทำตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด แต่กึ่งบัญญัติไว้ด้วยว่าแม้หนังสือมอบอำนาจของบริษัทจะมีได้ตามแบบที่นายทะเบียนกำหนดก็ไม่เป็นเหตุให้เสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกเพราะเหตุที่มิได้ทำตามแบบที่กำหนดนั้น⁵ ซึ่งตามหลักในเรื่องตัวแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น มิได้กำหนดให้ทำหนังสือมอบอำนาจตามแบบแต่อย่างใด เพียงแต่บัญญัติไว้ในมาตรา 798 ว่า “กิจการอันใดท่านบังคับไว้โดยกฎหมายว่าต้องทำเป็นหนังสือ การตั้งตัวแทนเพื่อกิจการนั้นก็ต้องทำเป็นหนังสือด้วย กิจการอันใดท่านบังคับไว้ว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ การตั้งตัวแทนเพื่อกิจการนั้นก็ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือด้วย” โดยมีได้บัญญัติถึงผลของการที่มิได้ทำตามที่มาตรา 798 บัญญัติไว้ว่าจะมีผลต่อบุคคลภายนอกอย่างไร แต่นักกฎหมายส่วนใหญ่เห็นว่าถ้ามิได้ทำตามที่มาตรา 798 บัญญัติไว้ย่อมไม่มีผลผูกพันในทางกฎหมาย

และจากถ้อยคำของคำจำกัดความต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้สามารถสรุปข้อแตกต่างระหว่างตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตได้ดังนี้คือ

⁵ มาตรา 71 แก้ไขโดยมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551.

ตารางที่ 2.1 ตารางเปรียบเทียบระหว่างตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

หัวข้อ	ตัวแทนประกันชีวิต	นายหน้าประกันชีวิต
1. ความหมาย	ผู้ซึ่งบริษัทมอบหมายให้ทำการชักชวนให้บุคคลทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัท (มาตรา 5)	ผู้ซึ่งชองหรือจัดการให้บุคคลทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัท โดยกระทำเพื่อบำเหน็จเนื่องจากการนั้น (มาตรา 5)
2. สถานภาพ	เป็นได้แต่เฉพาะบุคคลธรรมดา (มาตรา 68)	เป็นได้ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล (มาตรา 68 และมาตรา 72)
3. การรับเบี้ยประกันภัย	ตัวแทนประกันชีวิตเมื่อได้รับใบอนุญาตแล้วมีสิทธิรับเบี้ยประกันภัยในนามของบริษัทได้โดยไม่ต้องมีหนังสือมอบอำนาจ แต่ต้องแสดงใบอนุญาตทุกครั้งที่มีการรับเบี้ยประกันภัยในนามบริษัท (มาตรา 71 วรรคแรก 71/1)	นายหน้าประกันชีวิตเมื่อได้รับใบอนุญาตแล้วอาจรับเบี้ยประกันภัยในนามของบริษัทได้เมื่อได้รับหนังสือมอบอำนาจจากบริษัท โดยต้องแสดงหนังสือมอบอำนาจจากบริษัททุกครั้งที่มีการรับเบี้ยประกันภัยในนามของบริษัท (มาตรา 71 วรรค 3 และมาตรา 71/2)
4. การทำสัญญาประกันชีวิต	อาจทำสัญญาประกันชีวิตในนามของบริษัทได้เมื่อได้รับหนังสือมอบอำนาจจากบริษัท (มาตรา 71 วรรค 2)	ไม่อาจทำสัญญาประกันชีวิตในนามของบริษัทได้
5. การมีสำนักงาน	ไม่มีข้อกำหนดให้ต้องมีสำนักงาน	ต้องมีสำนักงาน (มาตรา 74)

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

หัวข้อ	ตัวแทนประกันชีวิต	นายหน้าประกันชีวิต
6. การสังกัด	ต้องสังกัดกับบริษัทประกันชีวิต (มาตรา 70)	ไม่ต้องสังกัดบริษัทประกันชีวิต
7. การจัดทำและจัดเก็บ สมุดทะเบียน สมุด บัญชีและเอกสาร เกี่ยวกับธุรกิจ	ไม่มีหน้าที่ต้องจัดทำและจัดเก็บ	มีหน้าที่ต้องจัดทำและจัดเก็บ ตามมาตรา 75 และมาตรา 76
8. การตรวจสอบการ ปฏิบัติงาน	ไม่มีการกำหนด	นายทะเบียนและพนักงาน เจ้าหน้าที่มีอำนาจเรียกให้ นายหน้าประกันชีวิตมาให้ ถ้อยคำหรือสั่งให้ส่งสมุด ทะเบียน สมุดบัญชี หรือ เอกสารใดๆ เพื่อทำการ ตรวจสอบได้ (มาตรา 80)

2.1.3 ความหมายตามกฎหมายต่างประเทศ

แต่ละประเทศจะมีคำจำกัดความของตัวแทนและนายหน้าประกันภัยไว้เป็นการเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นคำจำกัดความตาม Black's law Dictionary คำจำกัดความของประเทศสิงคโปร์ และคำจำกัดความของประเทศออสเตรเลีย

1) ความหมายตามBlack's law Dictionary ได้มีการให้คำจำกัดความของคำว่า “ตัวแทนประกันภัย” และ “นายหน้าประกันภัย”⁶

ตัวแทนประกันภัย หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับมอบอำนาจให้กระทำการแทนผู้รับประกันภัยเพื่อกระทำการติดต่อกับบุคคลที่สาม ในเรื่องเกี่ยวกับการประกันภัย ตัวแทนประกันภัยนั้นมีฐานะเป็นลูกจ้างของบริษัทประกันภัยในการหาประกันภัยแทนของบริษัทประกันภัย แบ่งออกเป็น ตัวแทนทั่วไป (General Agents) ซึ่งหมายถึง ตัวแทนที่กระทำธุรกิจแทน

⁶ Henry Campbell Black. (1990). “Insurance agent and Insurance broker.” **Black's Law Dictionary**, p. 807.

บริษัทประกันภัยในมลรัฐหนึ่ง หรือในภาคใดภาคหนึ่งของประเทศ และตัวแทนท้องถิ่น (Local Agents) หมายถึง ตัวแทนที่มีหน้าที่จำกัดอยู่เฉพาะท้องที่ใดท้องที่หนึ่ง

นายหน้าประกันภัย หมายความว่า บุคคลซึ่งเป็นตัวกลางระหว่างผู้เอาประกันภัย และผู้รับประกันภัย ทำหน้าที่ชี้ช่องหรือจัดการให้มีการประกันภัยจากสาธารณชน โดยมีได้มีฐานะเป็นลูกจ้างของบริษัทประกันภัยบริษัทใดบริษัทหนึ่ง นายหน้าประกันภัยนั้นเป็นตัวแทนของผู้เอาประกันภัย ถึงแม้ว่าในขณะที่เดียวกันวัตถุประสงค์บางประการอาจเป็นตัวแทนของผู้รับประกันภัย การกระทำการแทนของนายหน้าประกันภัยภายในขอบอำนาจที่ได้รับมอบหมายย่อมมีผลผูกพันผู้เอาประกันภัย

อย่างไรก็ตาม ตัวแทนประกันภัยย่อมมีความแตกต่างจากนายหน้าประกันภัย กล่าวคือ ตัวแทนประกันภัยนั้น มีความผูกพันในลักษณะเป็นตัวแทนของบริษัทประกันภัย แต่ นายหน้าประกันภัยนั้น เป็นคนกลางอิสระซึ่งไม่ผูกติดกับบริษัทใดโดยเฉพาะ

2) ความหมายตามกฎหมายประเทศสิงคโปร์

กฎหมายที่ใช้ควบคุมและกำกับดูแลตัวแทนและนายหน้าประกันภัยในประเทศสิงคโปร์ได้ให้คำจำกัดความของตัวแทนและนายหน้าประกันภัยไว้ในพระราชบัญญัติการประกันภัย Insurance Act Chapter 142 (Part IIB Insurance Intermediaries General)⁷

ตัวแทนประกันภัย (Insurance Agent) หมายถึงบุคคลที่กำลังดำเนินธุรกิจการประกันภัยในประเทศสิงคโปร์ โดยเป็นตัวแทนสำหรับบริษัทประกันภัยหนึ่งแห่งหรือมากกว่า และรวมถึงตัวแทนของบริษัทต่างชาติที่กำลังดำเนินธุรกิจการประกันภัยในประเทศสิงคโปร์ภายใต้แผนของ บริษัทประกันภัยต่างชาติ ภายใต้ข้อ 2A

คนกลางในการประกันภัย (Insurance Intermediary) หมายถึงบุคคลที่เป็นตัวแทนสำหรับบริษัทประกันภัยหนึ่งแห่งหรือมากกว่า หรือเป็นตัวแทนของผู้เอาประกันหรือผู้เอาประกัน โดยเจตนาโดยจัดการสัญญาการประกันภัยในประเทศสิงคโปร์

นายหน้าประกันภัย (Insurance Broker) หมายถึงบุคคลที่กำลังดำเนินธุรกิจการประกันภัยในประเทศสิงคโปร์ โดยเป็นตัวแทนของผู้เอาประกันภัย หรือผู้มุ่งหวังเอาประกันภัย

นายหน้าประกันภัยตรง (Direct insurance Broker) หมายถึง บุคคลที่ได้จดทะเบียนภายใต้มาตรา 35X ตามกรมธรรม์ประกันภัย ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประกันวินาศภัย และกรมธรรม์อุบัติเหตุและสุขภาพระยะยาว รวมถึงกรมธรรม์ประกันภัยที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการประกันภัยต่อ

⁷ Insurance Act Chapter 142, Part I Preliminary. Article 1A.

นายหน้าประกันภัยที่จดทะเบียนแล้ว (Registered insurance Broker) หมายถึง นายหน้าประกันภัยที่ได้จดทะเบียนภายใต้มาตรา 35X

3) ความหมายตามกฎหมายประเทศออสเตรเลีย

กฎหมายที่ใช้ควบคุมและกำกับดูแลตัวแทนและนายหน้าประกันภัยในประเทศออสเตรเลีย ได้ให้คำจำกัดความของตัวแทนและนายหน้าประกันภัยไว้ในพระราชบัญญัติการประกันภัย (ตัวแทนและนายหน้า) Insurance (Agents and Brokers) Act 1984 No.75 Sect 9 ดังนี้คือ

นายหน้าประกันภัย (Insurance Broker) หมายถึง บุคคลซึ่งประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการจัดการสัญญาประกันภัยไม่ว่าในออสเตรเลียหรือในที่อื่นๆ ในฐานะตัวแทนสำหรับผู้มุ่งหวังเอาประกันภัย

คนกลางประกันภัย (Insurance Intermediary) หมายถึงบุคคลที่ได้รับผลตอบแทนและกระทำการในฐานะตัวแทนของผู้รับประกันภัยรายหนึ่ง หรือหลายราย หรือในฐานะตัวแทนสำหรับผู้เอาประกันภัยที่มุ่งหมายในการจัดการสัญญาประกันภัยในออสเตรเลีย หรือที่อื่นๆ และรวมถึงนายหน้าประกันภัยด้วย

นายหน้าประกันชีวิต (Life Insurance Broker) หมายถึง บุคคลซึ่งจดทะเบียนภายใต้ส่วนที่ 3 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประกันชีวิต

นายหน้าประกันที่ลงทะเบียน (Registered Insurance Broker) หมายถึงบุคคลซึ่งจดทะเบียนภายใต้ส่วนที่ 3 ไม่ว่าจะเกี่ยวกับธุรกิจประกันภัยทั่วไป หรือธุรกิจประกันชีวิต หรือที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจแต่ละประเภทเหล่านั้น

ส่วนความหมายของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตกฎหมายไม่ได้ให้คำจำกัดความไว้แต่อย่างใด

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

การประกอบอาชีพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต มีแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตต่อธุรกิจประกันชีวิต แยกออกพิจารณาได้ ดังนี้

1. แนวคิดในการควบคุมกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
2. แนวคิดเรื่องสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพตามรัฐธรรมนูญ
3. แนวคิดความรับผิดชอบของตัวการต่อตัวแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

4. แนวคิดในการควบคุมกำกับดูแลและส่งเสริมตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

5. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรทางวิชาชีพ

2.2.1 แนวคิดในการควบคุมกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ทางปฏิบัติโดยทั่วไปของการประกันชีวิต ผู้เอาประกันภัยกับผู้รับประกันภัยมักจะไม่ได้ติดต่อกันโดยตรง ดังนั้นผู้รับประกันภัยจึงจำเป็นต้องอาศัยคนกลางประกันชีวิต คือ ตัวแทนประกันชีวิต (Agents) และนายหน้าประกันชีวิต (Brokers) มาทำหน้าที่เป็นคนกลางมาให้ข้อมูลกับผู้ที่สนใจทำประกันชีวิต เช่น รูปแบบกรมธรรม์ประกันชีวิต เงื่อนไขที่ควรปฏิบัติ และผลประโยชน์ที่จะได้รับ รวมถึงการให้บริการหลังการขาย เพื่อให้ผู้เอาประกันภัยได้รับความคุ้มครองตามสิทธิที่ควรเป็น ดังนั้นการควบคุมการประกอบอาชีพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตในธุรกิจประกันชีวิตจึงมีความสำคัญต่อธุรกิจประกันชีวิตเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจำนวนไม่น้อยที่ประกอบธุรกิจของตนโดยมุ่งหวังถึงประโยชน์และรายได้ของตนเป็นสำคัญ โดยมีได้คำนึงถึงประโยชน์ของผู้เอาประกันภัยแต่อย่างใด ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตเหล่านี้จะมีพฤติกรรม คือจะชี้แจงเงื่อนไขและความคุ้มครองผิดไปจากที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย เพื่อมุ่งหวังให้ลูกค้าซื้อกรมธรรม์ประกันภัยให้จงได้ และเมื่อเกิดภัยขึ้นตามนั้นบริษัทผู้รับประกันภัยจะชดเชยจากสาเหตุดังกล่าว จึงได้ทราบว่าการชี้แจงเงื่อนไขและความคุ้มครองตามคำชี้แจงของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตเหล่านั้นมิได้เป็นไปตามความจริงที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย นอกจากนี้แล้วยังมีปัญหากับเบี้ยประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยชำระให้กับตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตแต่ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตไม่นำส่งบริษัทหรือนำส่งแต่ล่าช้า หรือบางครั้งอาจมีการต่อรองในระยะเวลาส่งเบี้ยประกันภัย ทำให้เบี้ยประกันภัยเป็นจำนวนมากที่ยังคงถืออยู่ในมือของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

ตามประวัติของการประกันชีวิตในประเทศไทย เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4⁸ โดยมีที่มาจากที่ห้างร้านของชาวตะวันตกซึ่งเข้ามาตั้งกิจการในประเทศไทยได้ทำการเป็นตัวแทนของบริษัทประกันภัยต่างประเทศเพื่อประกอบการรับประกันภัย เช่น ห้างบอร์เนียว ห้างสก็อต ห้างบิกเกนแบ็ก เป็นต้น ต่อมาบริษัทประกันภัยของต่างประเทศก็ได้รับอนุญาตให้เข้ามาประกอบกิจการ

⁸ ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2539). สารานุกรมกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตัวแทนและนายหน้าประกันภัย. หน้า 11.

ได้โดยตรงในประเทศไทย เช่น บริษัทโตเกียวมารีนแอนคัวร์อินชัวร์นซ์ จำกัด บริษัทมอเตอร์ยูเนียนชัวร์นซ์ จำกัด เป็นต้น บริษัทประกันภัยต่างประเทศเหล่านี้ได้นำรูปแบบลักษณะการดำเนินงานกิจการ ดังเช่นการใช้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตเพื่อสนับสนุนให้การขายประกันชีวิตให้แก่ประชาชนมีความสะดวกและส่งเสริมการตลาดในประเทศไทย ต่อมาเมื่อมีการก่อตั้งบริษัทประกันภัยโดยคนไทยขึ้นมา จึงได้นำระบบการดำเนินงานแบบสากลของบริษัทประกันภัยต่างประเทศมาใช้ด้วย ตลอดจนการติดต่อทางธุรกิจระหว่างกิจการประกันชีวิตของคนไทยและต่างประเทศ ทำให้รูปแบบของกิจการประกันชีวิตมีความเป็นเอกภาพยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้การดำเนินงานตามหน้าที่ของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจึงทวีความสำคัญต่อความสำเร็จของธุรกิจประกันชีวิตมากขึ้น โดยจะต้องมีคนกลางเข้ามาช่วยจัดการให้มีการทำสัญญาขึ้นระหว่างบริษัทประกันภัยและผู้เอาประกันภัย

โดยในระยะเริ่มแรก⁹ หลักเกณฑ์เกี่ยวกับตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตขึ้นอยู่กับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 15 ว่าด้วยตัวแทน และลักษณะ 16 ว่าด้วยนายหน้า เช่นเดียวกับตัวแทนและนายหน้าในธุรกิจทั่วไป และก่อนที่พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510¹⁰ จะประกาศใช้บังคับ การประกอบธุรกิจของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตเป็นสิ่งที่กระทำได้โดยเสรี กล่าวคือไม่มีกฎหมายควบคุมแต่ประการใด ต่อมาเมื่อพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 ประกาศใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 15 เมษายน 2510

นอกจากการควบคุมดูแลธุรกิจประกันชีวิตแล้ว ยังได้มีบทบัญญัติในการกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตด้วย เพราะบุคคลดังกล่าวมีความสำคัญต่อความเจริญและความเชื่อถือของประชาชนและต่อธุรกิจประกันชีวิต ซึ่งเกี่ยวเนื่องโดยตรงต่อผลประโยชน์ของผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยจึงได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต หมวด 5 ไว้เป็นครั้งแรก อาทิเช่น การกำหนดบทนิยามความหมายของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต การกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นตัวแทนและนายหน้าประกันชีวิต การกำหนดให้ตัวแทนประกันชีวิตรับเบี้ยประกันชีวิตและทำสัญญาประกันชีวิตได้เมื่อได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากบริษัท กำหนดโทษต่างๆ เกี่ยวกับผู้ฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต เป็นต้น แม้ว่าต่อมาได้มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 ขึ้นมาบังคับใช้แทนพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 โดยได้มีการเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

⁹ ไชยยศ เหมะรัชตะ. เล่มเดิม. หน้า 15-16.

¹⁰ อำนวย สุขเวชช์. (2523, มกราคม – มีนาคม). “คนกลางประกันภัย.” วารสารสำนักงานประกันภัย. 5, 1. หน้า 43-45.

คือ การกำหนดคุณสมบัติการเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต การกำหนดให้บริษัทต้องร่วมรับผิดชอบกับตัวแทนประกันชีวิต การขอต่อใบอนุญาตตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต การสั่งเพิกถอนใบอนุญาตตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต และรวมถึงรายละเอียดของการกระทำผิด เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายจากพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 รวมถึงการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 เพื่อมุ่งเน้นการป้องกันไม่ให้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตกระทำความผิดต่อผู้ถือประกันชีวิตเท่านั้น แต่มิได้มีการบัญญัติไปถึงการป้องกันไม่ให้กระทำความผิดหลังการขายไปแล้วแต่อย่างใด อย่างเช่นมาตรการแนะนำให้ผู้รับประกันภัยเวนคืนกรมธรรม์ประกันภัย¹¹ หรือการควบคุมด้านจรรยาบรรณของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

จากการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2510 มาสู่พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 รวมถึงเหตุผลในการตรากฎหมายดังกล่าว จึงสามารถสรุปได้ว่า หลักคิดหรือแนวคิดในทางกฎหมายยังมีทิศทางเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรมหรือไม่ให้ผู้บริโภคอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบของผู้ประกอบกิจการประกันชีวิต และในขณะเดียวกันก็มุ่งที่จะให้ผู้ประกอบกิจการประกันชีวิตมีความมั่นคงทางการเงินและในการดำเนินธุรกิจสามารถตรวจสอบได้เพื่อป้องกันการทุจริต และในทางเดียวกันพระราชบัญญัติประกันชีวิตยังเป็นกฎหมายมหาชน¹² ในแง่การให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษกับประชาชนผู้บริโภค หรือผู้เอาประกันภัย โดยรัฐเข้ามาแทรกแซง เพื่อที่จะคุ้มครองผู้บริโภคหรือประชาชน

2.2.2 แนวคิดเรื่องสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพตามรัฐธรรมนูญ

การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพตามรัฐธรรมนูญ¹³ ได้มีการกำหนดให้องค์กรของรัฐทุกองค์กรใช้อำนาจโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิเสรีภาพนั้นจะต้องไม่เป็นการละเมิดบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน และรัฐธรรมนูญรับรองเสรีภาพของบุคคลในการประกอบกิจการหรือประกอบ

¹¹ http://www.siamturakij.com/home/news/index_is.html.

¹² อัญชลี อนันต์โท. (2538). มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมและส่งเสริมตัวแทนและนายหน้าประกันภัย. หน้า 194.

¹³ มานิตย์ จุมปา. (2546). คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540) (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 5). หน้า 96.

อาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม ทั้งนี้โดยรัฐไม่เข้าไปแทรกแซงการประกอบอาชีพของประชาชนที่ซึ่งอยู่ภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้ อย่างไรก็ตามกฎหมายจะจำกัดเสรีภาพในการประกอบกิจการนี้ จะต้องเป็นกฎเกณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศการคุ้มครองของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2550¹⁴ มีการบัญญัติเรื่องสิทธิและเสรีภาพไว้ในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ในส่วนที่ 6 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ ปรากฏในมาตรา 43 ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ การคุ้มครองประชาชนในด้านสาธารณสุข โภค การรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การจัดระเบียบการประกอบอาชีพ การคุ้มครองผู้บริโภค การผังเมือง การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพของประชาชน หรือเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน”

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เสรีภาพในการประกอบกิจการหรือการประกอบอาชีพ (มาตรา 43)¹⁵ เป็นบทบัญญัติที่รับรองเสรีภาพของประชาชนในการประกอบอาชีพ รวมทั้งเปิดโอกาสให้แข่งขันอย่างเสรีและเป็นธรรม โดยรัฐจะจำกัดเสรีภาพไม่ได้ เว้นแต่การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนด้านต่างๆ หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศและเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือจัดความไม่เป็นธรรมในการแข่งขัน โดยมาตรา 29 กำหนดให้การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นเท่านั้น และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้.... และต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

¹⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550. (2550, 24 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 124, ตอนที่ 47 ก.

¹⁵ พิมล ธรรมพิทักษ์พงษ์. (2544, มกราคม – เมษายน). “ศาลรัฐธรรมนูญกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน.” วารสารศาลรัฐธรรมนูญ, 3, 7. หน้า 73.

เช่นเดียวกับการประกอบอาชีพตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตอันมีผลอันมีผลต่อการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ ดังนั้นรัฐจึงได้มีการออกกฎหมายมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพของการประกอบอาชีพนี้ไว้เพื่อเป็นประโยชน์ในการคุ้มครองผู้บริโภค

2.2.3 แนวคิดความรับผิดชอบของตัวการต่อตัวแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

กฎหมายลักษณะตัวแทนถือเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งในบรรดากฎหมายต่างๆ ทางธุรกิจ ในยุคปัจจุบัน เพราะตัวแทนจะเป็นบุคคลที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการทำสัญญาหรือทำกิจการอื่นใด เพื่อให้ธุรกิจเป็นไปด้วยความสะดวก ตัวแทนจะเป็นบุคคลที่ทำให้เกิดความผูกพันระหว่างตัวการและบุคคลภายนอก เช่น ความผูกพันตามสัญญาซื้อขาย สัญญาจ้างทำของ เป็นต้น นอกจากนี้กฎหมายในเรื่องตัวแทนยังถูกนำไปใช้ในเรื่องของนิติบุคคล เช่น บริษัทจำกัด ความสำคัญดังกล่าวในชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และใน โลกธุรกิจนั้นอาจจะเห็นได้จากการที่มีแนวคำพิพากษาของไทยเกี่ยวกับเรื่องตัวแทนเป็นอันมาก อันแสดงให้เห็นว่า ได้มีคดีความฟ้องร้องกันขึ้นสู่ศาลไม่น้อย อีกทั้งแสดงให้เห็นว่า ได้มีข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องตัวแทนอยู่มากเช่นเดียวกัน¹⁶ และสำหรับกฎหมายในเรื่องตัวแทนของประเทศไทยมีปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้มีการบัญญัติถึงเรื่องตัวแทนและนายหน้ามาตั้งแต่มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2472 และก็ยังคงใช้อยู่เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งตามปกติสัญญาตัวแทนจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อมีการแสดงออกโดยการตกลงของตัวการและตัวแทนไม่ว่าโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย ถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการก่อให้เกิดสัญญาตัวแทน โดยจุดประสงค์ของกฎหมายลักษณะตัวแทนนี้ก็เพื่อต้องการให้การกระทำระหว่างตัวแทนและบุคคลที่สามนั้นมีผลผูกพันตัวการตามหลักของ Transmissible Contract

แนวคิดของเรื่องความรับผิดชอบของตัวการนั้นมาจากแนวคิดที่ให้นายจ้างต้องรับผิดชอบในการกระทำของลูกจ้าง ถือเป็นเหตุผลทางสังคม หรือความจำเป็นของสังคม ที่ต้องกำหนดให้มีหลักนี้ เพื่อให้บุคคลภายนอกได้รับประกันจากนายจ้างในความเสียหาย หรือบาดเจ็บที่เกิดจากการทำกรตามคำสั่งในทางการที่จ้างของนายจ้าง

¹⁶ ไพทิจิต เอกจริยกร. (2547). ตัวแทน-นายหน้า. หน้า 17.

ดังนั้นจากแนวคิดดังกล่าวที่กฎหมายจะกำหนดให้บุคคลใดต้องมีความรับผิดชอบในผลแห่งการกระทำของบุคคลอื่น บุคคลนั้นต้องมีความสัมพันธ์กันในทางกฎหมายบางประการที่กฎหมายกำหนดเช่น เป็นนายจ้าง ลูกจ้างกัน หรือมีความสัมพันธ์เรื่องตัวการตัวแทนกัน¹⁷

หลักแนวคิด และหลักกฎหมายละเมิดเรื่องความรับผิดชอบเพื่อการกระทำของบุคคลอื่นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นบทบัญญัติที่กำหนดความรับผิดชอบเพื่อการกระทำละเมิดของบุคคลอื่น ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับการงาน หรือมีหน้าที่ในการควบคุมดูแล หรือมีส่วนในการทำผิดด้วย¹⁸ ความรับผิดชอบของตัวการจะเกิดขึ้นเมื่อตัวแทนกระทำละเมิดต่อบุคคลอื่นในขณะที่ทำการแทนตัวการภายในขอบเขตอำนาจที่ได้รับ แต่หากตัวแทนก่อความเสียหายทางละเมิดในระหว่างที่ทำการเพื่อประโยชน์ของตนเองไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของตัวการ หรือทำการนอกเหนือจากที่ได้รับมอบอำนาจ โดยตัวการไม่เข้าไปให้สัตยาบัน ตัวการก็ไม่ต้องรับผิดชอบ ดังนั้นความรับผิดชอบของตัวการในการกระทำละเมิดของตัวแทนนั้น นอกจากตัวแทนต้องทำภายในขอบเขตอำนาจในฐานะตัวแทนแล้ว ยังต้องทำเพื่อประโยชน์ของตัวการ หรือประโยชน์ของทั้งตัวการและตัวแทน หากตัวการไม่ได้ประโยชน์จากการนั้นเลย ตัวการก็ไม่ต้องรับผิดชอบ¹⁹

ความรับผิดชอบของตัวการเป็นความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict Liability) คือความรับผิดชอบที่ไม่ต้องคำนึงว่าผู้ต้องรับผิดชอบจริงใจ หรือประมาทหรือไม่ แต่ต้องมีการกระทำละเมิดของบุคคลอื่นนั้น ตัวการไม่สามารถนำสืบโต้แย้งเพื่อให้หลุดพ้นจากข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบตามกฎหมายได้ แต่ตัวการสามารถใช้สิทธิไล่เบียดค่าเสียหายที่ตนต้องชำระแก่บุคคลภายนอกจากตัวแทนผู้ก่อเหตุละเมิดได้

จากแนวคิดความรับผิดชอบของตัวการปัจจุบันพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. พ.ศ. 2551²⁰ ได้มีการเพิ่มเติมให้บริษัทประกันชีวิตต้องร่วมรับผิดชอบกับตัวแทนประกันชีวิตต่อความเสียหายที่ตัวแทนประกันชีวิตนั้น ได้ก่อขึ้นจากการกระทำการเป็นตัวแทนประกันชีวิตของบริษัท ทั้งนี้การกำหนดบทบัญญัติดังกล่าวไว้ จะทำให้เป็นที่เข้าใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องรวมทั้ง

¹⁷ กรกันยา กัญชะพงค์. (2533, ธันวาคม). “ความรับผิดชอบของนายจ้างในผลแห่งการละเมิดของลูกจ้าง.” วารสารสุโขทัย, 2, 2. หน้า 51.

¹⁸ สักดิ์ สนองชาติ. (2544). คำอธิบายโดยย่อ ปพพ.ว่าด้วยละเมิดและความรับผิดทางละเมิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่. หน้า 95.

¹⁹ ฌฐิกานต์ เหลืองสุภาพรกุล. (2548). ความรับผิดชอบของตัวการในการกระทำละเมิดของตัวแทน : ศึกษากรณีการเกิดสัญญาตัวแทน. หน้า 76.

²⁰ พระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 มาตรา 36.

ผู้เอาประกันภัยได้ง่ายขึ้น ตลอดจนเป็นการทำให้ผู้รับประกันภัยต้องคัดเลือกตัวแทนที่ดีที่สุดและควบคุมตัวแทนของตนในระดับหนึ่งด้วย²¹

2.2.4 แนวคิดในการควบคุมกำกับดูแลและส่งเสริมตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตถือได้ว่าเป็นคนที่ใกล้ชิดกับประชาชนหรือลูกค้ามากที่สุด เพราะการประกันชีวิตใช้ระบบการขายผ่านตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมากกว่า 90% ของปริมาณธุรกิจ โดยมีตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตปฏิบัติงานอยู่ทั่วประเทศ กรมการประกันภัยในฐานะที่เป็นผู้ควบคุมและกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ได้มีมาตรการส่งเสริมคุณภาพตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น โดยมีกรอบแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญเพื่อส่งเสริมการควบคุมและกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตดังนี้²²

1) สนับสนุนให้ภาคธุรกิจมีการจัดทำมาตรฐานการประพฤติปฏิบัติที่ดีและมีมาตรฐานจรรยาบรรณของวิชาชีพ (Code of Best Practice และ Code of Conduct) ในทุกระดับอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้ธุรกิจมีความโปร่งใส ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมีคุณภาพจรรยาบรรณที่ดี มีความรับผิดชอบต่อประชาชน และเพื่อให้สาธารณชนมีเกณฑ์มาตรฐานที่ใช้ตรวจสอบได้

2) มุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพความรู้ จรรยาบรรณ และมาตรฐานวิชาชีพของบุคลากรในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการแก่ประชาชน เช่น ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต โดยเน้นให้บุคลากรดังกล่าวต้องได้รับการอบรมให้มีมาตรฐานความรู้ มีจรรยาบรรณในการให้บริการที่ดี ความเป็นมืออาชีพ โดยจะร่วมมือกับภาคธุรกิจ กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการพัฒนากระดับความรู้ เช่น การอบรมทบทวนความรู้ให้กับตัวแทนประกันชีวิตก่อนต่ออายุใบอนุญาต รวมทั้งมี Black list เพื่อขจัดตัวแทนประกันชีวิตที่ไม่ได้ออกจากวงการธุรกิจ เป็นต้น การพัฒนากระดับคุณภาพการให้บริการของบริษัทประกันชีวิตและมาตรฐานคุณภาพการประพฤติปฏิบัติที่ดีของบุคลากรในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการเพื่อให้ประชาชนได้รับสิทธิประโยชน์ที่

²¹ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2545). *โครงการวิจัยและพัฒนากฎหมายในการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยของกรมการประกันภัย เสนอกรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์*. หน้า 2-4.

²² การประกันภัย 2551. (2547). “นโยบายและเป้าหมายการดำเนินงานของ กรมการประกันภัย ปี 2547-2551.” *Thailand Cover news Insurance*. หน้า 175-178.

ครบถ้วนนี้เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะเป็นวัตถุประสงค์หลักที่จะทำให้ประชาชนมีภาพลักษณ์ที่ดีต่อธุรกิจประกันชีวิตโดยรวม

2.2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรทางวิชาชีพ

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพมาจากลักษณะของวิชาชีพที่เรียกว่าผู้ประกอบการวิชาชีพต้องมีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ โดยเฉพาะผู้อื่นที่ไม่มีความรู้ความสามารถพอที่จะทำงานนั้นได้ มีผลทำให้เป็นการผูกขาดการงานนั้นขึ้นในตัวเอง และการควบคุมจะต้องมิได้มาจากการแสวงประโยชน์เพื่อส่วนตัว อันเป็นการขัดต่อความมุ่งหมายของวิชาชีพที่ต้องทำเพื่อรับใช้ประชาชน รวมทั้งไม่ให้เกิดการกระทำเกินขอบเขต อันเป็นผลธรรมชาติของการผูกขาดที่ไม่มีการควบคุมนั่นเอง²³ ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์กรทางวิชาชีพจึงเห็นควรพิจารณาได้จากข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ความหมายของวิชาชีพ
2. การกำหนดลักษณะของวิชาชีพ
3. ลักษณะความรับผิดชอบของผู้ประกอบวิชาชีพ
4. การจัดตั้งองค์กรวิชาชีพ

1) ความหมายของวิชาชีพ

การจัดตั้งองค์กรทางวิชาชีพนั้นเห็นควรพิจารณาได้จากความหมายของวิชาชีพที่มีความหมายดังต่อไปนี้

“วิชาชีพ” มาจากคำในภาษาอังกฤษว่า “profession” ซึ่งมีรากศัพท์มาจากคำในภาษาละตินว่า “pro+fateri” แปลว่า ขอมรับหรือรับว่าเป็นของตน คำนี้ใช้ในทางศาสนา หมายความว่า เป็นการประกาศตนว่ามีศรัทธาในศาสนา หรือการประกาศปฏิญาณตน²⁴

ส่วนในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายคำว่า “วิชาชีพ” ว่า หมายถึง อาชีพที่ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญ

นอกจากนี้ ยังมีนักกฎหมายบางท่านได้ให้คำจำกัดความและความหมายของคำว่า “วิชาชีพ” ไว้ดังนี้

²³ จิตติ ดิงสภักดิ์. (2540). *หลักวิชานักกฎหมาย*. หน้า 45.

²⁴ ปรีดี เกษมทรัพย์. (2531). *หลักวิชานักกฎหมายในภาคพื้นยุโรป*. ในรวมคำบรรยายหลักวิชานักกฎหมาย. หน้า 11-13.

“วิชาชีพ” คือ อาชีพที่ต้องมีการศึกษาขั้นสูง การอบรมเป็นพิเศษและมีเจตนาเพื่อรับใช้ประชาชน วิชาชีพนั้นมีหลายประเภทด้วยกัน เช่น กฎหมาย แพทย์ สถาปัตยกรรม วิศวกรรม เป็นต้น²⁵

“วิชาชีพ” ในความหมายอย่างแคบคือ คนที่จะประกอบอาชีพนี้จะต้องมีความรู้ คุณสมบัติ ตลอดจนประสบการณ์พิเศษที่ผู้ประกอบอาชีพทุกๆ ไปอาจไม่ต้องมี ซึ่งได้แก่ วิชาชีพ สถาปัตยกรรม วิศวกรรม กฎหมาย แพทย์²⁶

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นอาจสรุปได้ว่า “วิชาชีพ” (Profession) หมายถึง อาชีพเฉพาะทางด้านใดด้านหนึ่ง ที่ต้องมีการศึกษา การอบรม การฝึกฝน จนเกิดทักษะความชำนาญหรือมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีความสำคัญต่อความเป็นความตายและผู้ประกอบวิชาชีพเหล่านี้จะต้องเป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณในการให้บริการ (Spirit of Services)²⁷ มีความรับผิดชอบที่สูงกว่าการให้บริการในอาชีพอื่นๆ และมีหลักเกณฑ์การปฏิบัติในวิชาชีพที่ต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัด หากไม่ปฏิบัติตามและเกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น อาจได้รับโทษทั้งในแพ่งและทางอาญา²⁸ นอกจากนี้ยังต้องมีจรรยาบรรณเป็นหลักเกณฑ์ในการประพฤติตนและการประกอบวิชาชีพนั้นๆ²⁹

การประกอบวิชาชีพนั้นต้องอาศัยการศึกษาอบรมเป็นพิเศษ ผู้ที่ไม่มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาชีพนั้นๆ จะไม่มีคุณสมบัติที่จะประกอบวิชาชีพดังกล่าว นอกจากนี้การประกอบวิชาชีพมักจะเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ส่วนได้ส่วนเสียอย่างสำคัญของประชาชน หากไม่มีการควบคุมดูแลอย่างถูกต้องและรัดกุม อาจมีการใช้วิชาชีพในทางเอารัดเอาเปรียบประชาชน อันขัดต่อเจตนารมณ์ในการรับใช้ประชาชน หรือขาดความระมัดระวังในการทำงาน ก่อความเสียหายแก่ประชาชนได้โดยง่าย อาทิเช่น การรักษาคอนี้ของแพทย์ การรับดำเนินคดีของทนายความ การก่อสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างอื่นๆ โดยวิศวกรหรือสถาปนิก เป็นต้น ดังนั้นจึงต้องจัดให้มีองค์กร

²⁵ บัญญัติ สุชีวะ. (2528, 19-20 ธันวาคม). จริยธรรมของนักกฎหมาย. เอกสารในการสัมมนาเรื่อง จริยธรรมของนักกฎหมาย เสนอที่คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อัครา).

²⁶ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2528, 8 พฤศจิกายน). ภาพรวมความรับผิดชอบในวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรในกฎหมายฝรั่งเศสและไทย. เอกสารในการสัมมนาเรื่อง สถาปนิก-วิศวกรและความรับผิดชอบทางกฎหมาย เสนอที่คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อัครา).

²⁷ พนม เอี่ยมประยูร. (2542). เอกสารคำบรรยายวิชากฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน. โครงการประกาศนียบัตรบัณฑิตทางกฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (อัครา).

²⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 227.

²⁹ อรรถ อินทศักดิ์ และ นิกร เกริกกุล. (2543). กฎหมายวิชาชีพวิศวกรรม. หน้า 1.

ขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ควบคุมดูแลการประกอบวิชาชีพนั้นๆ โดยบุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพนั้นๆ มารวมตัวกันดูแลมิให้มีการประพฤติผิดกฎ ข้อบังคับผิดมารยาทหรือจรรยาบรรณของวิชาชีพ และลงโทษผู้ประพฤติผิด ข้อบังคับ โดยองค์กรดังกล่าว³⁰

“อาชีพ” คือการทำมาหากินเพื่อเลี้ยงชีพ แต่วิชาชีพเป็นอาชีพประเภทหนึ่งซึ่งได้รับการเคารพยกย่องจากสังคมมากกว่าการทำมาหากิน โดยทั่วไป การเคารพยกย่องนี้อาจแสดงด้วยการจ่ายค่าตอบแทนที่สูงกว่าหรือให้เกียรติยกย่องมากกว่าอาชีพอื่น เช่น วิศวกร ได้รับค่าจ้างสูงกว่าช่างปูน ช่างไม้ วิชาชีพครูอาจจ่ายค่าตอบแทนไม่สูงนัก แต่ก็มักได้รับการเคารพยกย่องจากคนในสังคม โดยเฉพาะสังคมต่างจังหวัด³¹

เหตุที่วิชาชีพได้รับการยกย่องมากกว่าอาชีพก็เพราะการประกอบวิชาชีพต้องมีทั้งวิชาความรู้ขั้นสูงและวิชาชีพต้องมีจรรยาบรรณในการทำงานของตน เช่น หมอต้องมีความรู้ในการรักษาคนไข้ ซึ่งต้องเรียนรู้และฝึกหัดกันนานถึง 5-6 ปีเป็นอย่างน้อย และหมอก็ต้องมีจรรยาบรรณในการรักษาคนไข้ไม่ใช้ความรู้และความไว้วางใจที่มีต่อคนไข้แสวงหาประโยชน์จากคนไข้โดยมิชอบ

2) การกำหนดลักษณะของวิชาชีพ³²

จากความหมายของวิชาชีพ จะเห็นได้ว่าวิชาชีพก็เหมือนกับอาชีพอื่น ในแง่ที่ว่า เป็นอาชีพเหมือนกันนั้น ก็มีได้หมายความว่าความถึงการทำมาหากินอย่างเดียว แต่อาจหมายความว่างานที่ทำอยู่เป็นประจำในการดำรงชีวิตก็ได้ ดังนั้นลักษณะของอาชีพใดจะจัดว่าเป็นวิชาชีพได้ต้องประกอบด้วยลักษณะหลายประการคือ

(1) **ลักษณะของงาน (The Nature of The work)** งานอันเป็นการประกอบวิชาชีพ ต้องเป็นงานที่ต้องใช้ความชำนาญ (Skilled) ความเชี่ยวชาญเฉพาะ (Specialized) จะต้องใช้สติปัญญา (Mental) มากกว่าจะใช้ฝีมือ (Manual) รวมถึงจำเป็นต้องมีระยะเวลาที่ใช้ศึกษาอบรมทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติก่อนที่จะปฏิบัติการ (Perform) ในงานนั้นได้อย่างเพียงพอ

(2) **ต้องมีองค์กรควบคุมการประกอบวิชาชีพ** โดยมีการรวมกลุ่มในระหว่างผู้ประกอบวิชาชีพด้วยกัน จัดตั้งเป็นองค์กร ซึ่งองค์กรดังกล่าวจะเป็นผู้ออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ

³⁰ กุลพล พลวัน. (2541). รายงานการวิจัยประกอบร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. หน้า 4-5.

³¹ สมาคมนักวิเคราะห์หลักทรัพย์. (2550). ร่างคู่มือจรรยาบรรณและมาตรฐานการประกอบวิชาชีพการวิเคราะห์และการจัดการลงทุน (พ.ศ.2550) (อัคราณา). หน้า 2.

³² สภาพร ช่วยเพชร. (2548). มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลและส่งเสริมผู้ประกอบการวิชาชีพ ประเมินราคาทรัพย์สินในประเทศไทย. หน้า 13.

เพื่อควบคุมให้ผู้ประกอบวิชาชีพกระทำตามกฎเกณฑ์ มีข้อบังคับเป็นจรรยาบรรณ เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพต้องกระทำตามข้อบังคับนั้นควบคู่ไปกับหน้าที่และส่งเสริมมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพ

(3) มีลักษณะเป็นการผูกขาด โดยผูกขาดเฉพาะกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญพิเศษ ก็จะต้องได้รับการศึกษาอบรมถึงขั้นเชี่ยวชาญในด้านนั้นๆ และต้องมีการกำหนดคุณสมบัติและการได้รับใบอนุญาตโดยถูกต้องตามกฎหมาย เพราะถ้าไม่มีการควบคุมย่อมนำไปสู่การหาประโยชน์เกินขอบเขต

จากความหมายและลักษณะของวิชาชีพตามที่ได้อธิบายไว้ข้างต้นจะเห็นได้ว่าวิชาชีพมิใช่วิชาชีพที่บุคคลโดยทั่วไปจะทำได้หากมิได้รับการศึกษาอบรมเป็นพิเศษ และได้รับการยอมรับจากหมู่คณะให้ประกอบอาชีพได้ และถึงแม้การกำหนดขอบเขตของอาชีพใดว่าเป็นวิชาชีพนั้นจะเปลี่ยนแปลงไป แต่วิชาชีพที่เกิดขึ้นใหม่โดยส่วนใหญ่ก็ยังคงไว้ซึ่งลักษณะของวิชาชีพที่กล่าวมาข้างต้น³³ เช่นเดียวกับการประกอบอาชีพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตซึ่งได้มีการจัดอบรมขึ้นเป็นพิเศษ ในการอธิบายให้บุคคลทั่วไปได้เข้าใจถึงการวางแผนทางการเงินเพื่อกระจาย หรือการลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นแก่บุคคลนั่นเอง หรือแก่ครอบครัว และสามารถสร้างความเชื่อถือนถึงขนาดให้บุคคลนั้นยอมที่จะชำระเบี้ยประกันภัยเป็นจำนวนมากเพื่อแลกกับกรมธรรม์ประกันภัย และนอกจากนี้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับภาษีอากร เพื่อที่จะให้คำแนะนำประโยชน์ในทางภาษีแก่ผู้ซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตจะได้รับ

และนอกจากนี้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจะต้องมีความรู้ทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัยอีกด้วย เนื่องจากกฎเกณฑ์ต่างๆ เกี่ยวกับการประกันภัยมีความยุ่งยากซับซ้อน เงื่อนไขของการประกันภัยและข้อบังคับตามกรมธรรม์ประกันภัยจะต้องตีความตามกฎหมาย อีกทั้งภาษาที่ใช้ในการประกันภัยนั้นเป็นศัพท์เทคนิคที่คนธรรมดาทั่วไปไม่สามารถเข้าใจได้ ดังนั้นผู้ที่จะมาเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตได้นั้นจึงต้องมีการสอบเพื่อวัดความรู้โดยจะต้องสอบผ่านตามเกณฑ์ที่ทางราชการกำหนด และนอกจากนี้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันภัยเงื่อนไขการคุ้มครองและข้อยกเว้นต่างๆ ในกรมธรรม์ประกันภัยเป็นอย่างดีเพราะการให้ข้อมูลและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักการประกันภัยเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งแก่ประชาชนทั่วไป อีกทั้ง

³³ วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, วันเพ็ญ หนูเกตุ และศิริกาญจน์ สุวรรณจรัสกุล. (2547). รายงานวิจัยเรื่องสภาวิชาชีพตัวแทนประกันชีวิต เสนอสมาคมตัวแทนประกันชีวิต. หน้า 3.

กฎหมายยังกำหนดให้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจะต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน โดยที่ผู้มีสิทธิขอรับใบอนุญาตตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตต้องมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าจากลักษณะของการทำงานของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจึงเป็นลักษณะการทำงานของผู้ประกอบการวิชาชีพ มากกว่าการทำงานของตัวแทนและนายหน้าทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เป็นลักษณะเป็นการประกอบอาชีพทั่วไปเสียมากกว่า

3) ลักษณะความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพ

ลักษณะความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพ ซึ่งเป็นมาตรฐานการประกอบวิชาชีพ โดยส่วนมากแล้วมีสถานะภาพทางสังคมสูงมากกว่าหนึ่งมาตรฐานแล้ว หากผู้ประกอบวิชาชีพได้กระทำตามมาตรฐานหนึ่งมาตรฐานใดแล้ว การกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพ จึงถือว่าเป็นเทคนิคเฉพาะอย่างนั้นเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในความเชื่อดังกล่าว ไม่อาจยกมาเป็นข้อต่อสู้ได้ เว้นแต่ความเชื่อนั้นตั้งอยู่บนรากฐานที่มีแห่งที่มาสอดคล้อง ผล มาตรฐานความชำนาญและความระมัดระวังที่เกี่ยวกับวิชาชีพนี้จะกำหนดให้มีมาตรฐานตายตัวไม่ได้ เพราะความก้าวหน้าทางวิชาการอาจก่อให้เกิดการปรับปรุงต่างๆ ไปในมาตรฐานการปฏิบัติในวิชาชีพให้เพิ่มขึ้น หรือเปลี่ยนแปลงคุณภาพของผลงานในวิชาชีพใหม่ๆ ขึ้นได้ ทั้งนี้บุคคลผู้ประกอบวิชาชีพต้องผูกพันอย่างเต็มตัวในการปฏิบัติตามวิชาชีพที่เรียนมาให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา แต่ก็มีได้หมายความว่าผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องผูกพันในอันที่จะยอมรับเอาเทคนิคใหม่ๆ ทุกกรณีที่มีการเสนอขึ้นมาในวิชาชีพนั้น

ดังนั้นความรับผิดในความเสียหายทั้งปวงอันเนื่องเกิดจากการทำผิดหน้าที่ในการประกอบวิชาชีพ หากไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างดีและก่อให้เกิดความเสียหาย ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบตามวิชาชีพ (Professional Liability) โดยในการพิจารณาความรับผิดของผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ต้องใช้มาตรฐานความชำนาญ และความระมัดระวังของผู้ประกอบวิชาชีพที่มีความชำนาญทั่วไป (The Standard of Ordinary Skills Man) เพื่อพิสูจน์มาตรฐานความระมัดระวัง

จากที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่า ลักษณะการทำงานของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมีลักษณะการทำงานเช่นเดียวกับการผู้ประกอบวิชาชีพ เพราะอาชีพตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตต้องปฏิบัติงานด้วยความชำนาญเป็นพิเศษ และความสามารถในระดับมาตรฐานเช่นเดียวกับวิญญูชน ที่ประกอบวิชาชีพนั้นๆ ในกรณีการทำผิดหน้าที่จากการประกอบอาชีพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตนั้น ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับสาธารณชนต้องพึงความรู้ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์อย่างป็นกรณีพิเศษ หากไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างดี และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประโยชน์ ดังนั้นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจึงต้องรับผิดชอบตามวิชาชีพด้วย

แต่เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 มีการกำหนดให้อำนาจแก่นายทะเบียนในการพิจารณาเพิกถอนใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตได้ในกรณีที่ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตดำเนินงานทำให้เกิดหรืออาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัย หรือประชาชน แต่กฎหมายมิได้บัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตในฐานะผู้ประกอบอาชีพต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหาย อีกทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 15 ว่าด้วยตัวแทน และลักษณะ 16 ว่าด้วยนายหน้า ก็มีบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้เช่นกัน ดังนั้นเมื่อพิจารณาให้หลักการเทียบเคียงบทบัญญัติที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 วรรคสอง³⁴ จะเห็นได้ว่าได้มีการนำเอาหลักความรับผิดชอบตามหลักกฎหมายเรื่องละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 มาเทียบเคียงได้ เนื่องจากการประกอบอาชีพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมีลักษณะเหมือนกับผู้ประกอบวิชาชีพ จึงมีความเห็นว่าต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายให้กับบุคคลที่ได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำผิดหน้าที่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 เช่นเดียวกัน เนื่องจากเป็นเหตุผลตามปกติธรรมดาที่ว่า “เรื่องที่เหตุผลเดียวกัน ต้องใช้บทบัญญัติเดียวกัน”³⁵

4) การจัดตั้งองค์กรวิชาชีพ

การจัดให้มีองค์กรวิชาชีพขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการควบคุมดูแลการประกอบวิชาชีพนั้นๆ โดยบุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพดังกล่าวนั้นจะต้องมารวมตัวกันดูแลมิให้เกิดการประพฤติผิดกฎ ข้อบังคับ ผิดมารยาทหรือจรรยาบรรณของวิชาชีพ และลงโทษผู้ประพฤติผิดกฎ ข้อบังคับโดยองค์กรดังกล่าว

องค์กรวิชาชีพ (Professional Organization) หมายถึง การรวมตัวของบุคคลที่อยู่ในวิชาชีพเดียวกัน เพื่อวัตถุประสงค์ในการควบคุมและส่งเสริมการประกอบวิชาชีพเป็นสำคัญ ลักษณะขององค์กรวิชาชีพอาจแยกพิจารณาได้เป็น 3 ประการด้วยกันคือ การจัดตั้ง องค์กรประกอบ และอำนาจหน้าที่

(1) **การจัดตั้ง** การจัดตั้งองค์กรวิชาชีพโดยทั่วไปจะกระทำโดยรัฐเป็นผู้อนุมัติในการจัดตั้ง ดังจะเห็นได้จากในประเทศไทยมีกฎหมายอนุญาตการจัดตั้งสภาทนายความ และยังได้

³⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 วรรคสอง บัญญัติว่า “เมื่อไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ให้วินิจฉัยคดีนั้นตามจารีตประเพณีเช่นว่านั้น ให้อาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และถ้าบทกฎหมายเช่นนั้นไม่มีด้วย ให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป”.

³⁵ ปรีดี เกษมทรัพย์. (2525). กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป. หน้า 77.

ออกกฎหมายอนุญาตให้มีการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพสาขาอื่นๆ ได้ อาทิเช่น แพทย์ สถาปนิก วิศวกร เป็นต้น³⁶

สำหรับประเทศไทยการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพก็ได้มีการดำเนินการในลักษณะเดียวกันคือ รัฐบาลจะตรากฎหมายอนุญาตให้มีการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพเป็นรายๆ ไป ดังจะเห็นได้จากการจัดตั้งเนติบัณฑิตยสภา กระทำโดยพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ในปี พ.ศ. 2457 ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ.2507 ออกมา การจัดตั้งคุรุสภาที่กระทำโดยพระราชบัญญัติครูพ.ศ.2488 การจัดตั้งแพทย์สภา กระทำโดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ.2525 และการจัดตั้งสภานายความที่กระทำโดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 เป็นต้น

จากตัวอย่างที่กล่าวมานี้ชี้ให้เห็นถึงหลักการในการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพโดยทั่วไปได้ว่า เกิดจากการที่รัฐเป็นผู้จัดตั้งหรือรับรองการจัดตั้ง

(2) องค์ประกอบ ในส่วนเกี่ยวกับองค์ประกอบขององค์กรวิชาชีพนั้นมีองค์ประกอบ 2 ส่วน ที่จะต้องคำนึงถึง ส่วนแรกได้แก่ สมาชิกขององค์กร ซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ในสาขานั้นๆ เอง ส่วนที่สองได้แก่ องค์การบริหารงาน จะต้องมามีที่มาจากตัวแทนของสมาชิก ซึ่งอาจมีตัวแทนของรัฐเข้าร่วมเป็นกรรมการบริหารขององค์กรวิชาชีพด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับองค์กรวิชาชีพนั้นๆ

(3) อำนาจหน้าที่ องค์กรวิชาชีพมีอำนาจหน้าที่ทั้งในลักษณะการเป็นตัวแทนของผู้ประกอบวิชาชีพและเป็นตัวแทนของรัฐในการควบคุมวินัยในการประกอบวิชาชีพของสมาชิก โดยฐานะดังกล่าว องค์กรวิชาชีพสามารถใช้อำนาจในลักษณะที่เป็นการบังคับฝ่ายเดียวเหนือสมาชิก เช่น การออกข้อบังคับทั่วไปเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพ การออกข้อบังคับเฉพาะราย เช่น การออกใบอนุญาตการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ การพักใช้ การเพิกถอนใบอนุญาตการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ เป็นต้น

จากลักษณะทั้งสามประการดังกล่าว ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างองค์กรวิชาชีพ กับสมาคมทางวิชาชีพหรือสหภาพแรงงาน และองค์กรวิชาชีพกับองค์กรของรัฐหรือส่วนราชการ กล่าวคือ ในแง่ของการจัดตั้ง สมาคมวิชาชีพหรือสหภาพแรงงานสามารถจัดตั้งได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีการออกกฎหมายเฉพาะรายขึ้นมารองรับ แต่เป็นการจัดตั้งโดยความสมัครใจของผู้ประกอบวิชาชีพหรืออาชีพนั้นๆ ในส่วนขององค์ประกอบแม้จะมีระบบสมาชิกขึ้นต่อองค์กรเหมือนกัน แต่ในองค์กรที่ไม่ใช่องค์กรทางวิชาชีพ สมาชิกอาจหลีกเลี่ยงข้อจำกัดต่างๆ

³⁶ อุดม รัฐอมฤต. (2532, มิถุนายน). “สภาวิชาชีพ.” วารสารนิติศาสตร์, 19, 2. หน้า 114-115.

ขององค์กรนั้น โดยการไม่เข้าร่วมอยู่ในองค์กรเช่นนั้นได้ แต่ในองค์กรวิชาชีพไม่สามารถทำได้ ส่วนองค์กรบริหารงานสมาคมวิชาชีพหรือสหภาพแรงงานจะมีลักษณะคล้ายกัน ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ สมาคมวิชาชีพหรือสหภาพแรงงานไม่มีอำนาจบังคับฝ่ายเดียวเหนือสมาชิกเหมือนอย่างกรณีองค์กรวิชาชีพ³⁷

ส่วนกรณีของสมาคมประกันชีวิตไทย สมาคมตัวแทนประกันชีวิต และสมาคมนายหน้าประกันภัย เป็นสมาคมที่รวมตัวกันของสมาชิกในอาชีพประกันชีวิต แม้จะมีระบบสมาชิกขึ้นกับองค์กร แต่ไม่ใช่องค์กรทางวิชาชีพ จึงทำให้สมาชิกต่างๆ สามารถที่จะหลีกเลี่ยงข้อกำหนดต่างๆ ได้

“สภาวิชาชีพ” เป็นแนวคิดของการจัดตั้งองค์กรทางวิชาชีพประเภทหนึ่ง โดยมีลักษณะพื้นฐาน 3 ประการคือ³⁸

(1) เป็นองค์กรที่รับผิดชอบในการเป็นตัวแทนวิชาชีพ และเป็นผู้ควบคุมวินัยในการประกอบวิชาชีพด้วยมาตรการบังคับฝ่ายเดียวเหนือสมาชิกผู้ประกอบวิชาชีพ อันได้แก่ มาตรการที่มีผลบังคับทั่วไป เช่น การออกข้อบังคับทางวิชาชีพ มาตรการที่มีผลเฉพาะราย เป็นต้นว่า การพิจารณาออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ หรือการพิจารณาลงโทษเมื่อมีการกระทำผิด ซึ่งอาจกระทำได้นถึงขั้นเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

(2) อำนาจของสภาวิชาชีพที่มีอยู่เหนือสมาชิกผู้ประกอบวิชาชีพ เป็นอำนาจบังคับ ไม่ใช่เป็นเรื่องการเลือกปฏิบัติของตัวสมาชิกเอง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การที่สมาชิกตกอยู่ภายใต้อำนาจของสภาวิชาชีพมิได้เกิดจากความยินยอมด้วยใจสมัคร เพราะฉะนั้นการกำหนดให้มีสภาวิชาชีพ คือการกำหนดให้มีการรวมกันแบบบังคับของผู้ประกอบวิชาชีพนั้นๆ

(3) ต้องประกอบด้วยบุคลากรผู้ใช้อำนาจซึ่งมาจากผู้ประกอบวิชาชีพด้วยกันเอง ดังนั้น องค์กรนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือของฝ่ายปกครองอันมีมาจากรัฐแต่ฝ่ายเดียว แต่เป็นองค์กรที่มีโครงสร้างของสมาชิกผู้ประกอบวิชาชีพนั้นด้วย

จากหลักแนวคิดในการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพในลักษณะของสภาสภาวิชาชีพนั้น ในธุรกิจประกันชีวิตก็มีแนวคิดในการจัดตั้งสภาวิชาชีพเช่นเดียวกัน ซึ่งพิจารณาจากนโยบายของกระทรวงพาณิชย์ที่ต้องการให้ภาคธุรกิจประกันชีวิตของประเทศมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศมากขึ้น จึงได้มีนโยบายในการจัดตั้งสภาธุรกิจ

³⁷ ธีร รัฐอมฤต. (2534). แพทย์สภา : ศึกษาในแง่กฎหมายเกี่ยวกับการจัดองค์กรและการควบคุมการประกอบวิชาชีพเวชกรรม. หน้า 11.

³⁸ อุดม รัฐอมฤต. (2532, มิถุนายน). “สภาวิชาชีพ.” วารสารนิติศาสตร์, 19, 2. หน้า 113-114.

ประกันภัยไทยขึ้น ตามกรอบแผนแม่บทการพัฒนาการประกันภัย ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2549 – 2554)³⁹ ข้อ 4.4.2 ส่งเสริมบทบาทของสมาคมและสถาบันภาคธุรกิจประกันภัย มีแนวทางการดำเนินการสำคัญคือ ส่งเสริมผลักดันให้สมาคมภาคธุรกิจ คือ สมาคมประกันชีวิตไทย สมาคมตัวแทนประกันชีวิต สมาคมนายหน้าประกันภัย ร่วมมือกันจัดตั้ง “สภาธุรกิจประกันภัยไทย” เพื่อให้มีการเสริมสร้างพัฒนาธุรกิจประกันภัยไทย มีทิศทางเป็นเอกภาพ มีประสิทธิผล และบทบาทในการประสานงานความร่วมมือด้านการประกันภัยกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศให้ “สภาธุรกิจประกันภัยไทย” และสมาคมมีบทบาทในการกำกับดูแลตนเอง (Self Regulation) มากขึ้น โดยการจัดทำข้อพึงปฏิบัติที่ดี (Code of Best Practice) ของธุรกิจประกันชีวิต และมาตรฐานจรรยาบรรณ (Code of Conduct) ของวิชาชีพ และกำกับดูแลให้มีการปฏิบัติตามรวมทั้งให้สถาบันประกันภัยไทยมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในการพัฒนาระดับมาตรฐานความรู้และจรรยาบรรณของคนกลางประกันภัยและบุคลากรอื่นๆ ในธุรกิจประกันชีวิต

2.2.6 แนวคิดในการควบคุมการประกอบวิชาชีพ

ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพต่างๆ เช่น แพทยสภา สภาการพยาบาล สภานายความ สภาวิศวกร สภาสถาปนิก เป็นต้น องค์กรวิชาชีพเหล่านี้มีวัตถุประสงค์สำคัญในการควบคุมมาตรฐานการประกอบวิชาชีพ การสอดส่องดูแลจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพ ตลอดจนพิทักษ์สิทธิของมวลสมาชิก ดังนั้นจึงต้องทำความเข้าใจในเรื่องดังต่อไปนี้

1. แนวคิดในการควบคุมการประกอบวิชาชีพ
2. หลักการทั่วไปของกฎหมายควบคุมการประกอบวิชาชีพ
3. หลักกฎหมายในการควบคุมการประกอบวิชาชีพ

1) แนวคิดในการควบคุมการประกอบวิชาชีพ

การดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคม มีการแสวงหาประโยชน์เพื่อตนและบุคคลในหลายประการ ซึ่งเมื่อได้พิจารณาแล้วเห็นว่า บุคคลทุกคนสามารถจะแสวงหาประโยชน์ส่วนตนได้เสมอ ภายใต้กฎเกณฑ์หรือข้อบังคับของกฎหมายที่มีได้เป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น ในการแสวงหาประโยชน์ของบุคคลแต่ละคนอาจกระทบถึงบุคคลอื่นๆ เป็นจำนวนมาก จึงจำเป็นจะต้องมีขอบเขตหรือกฎเกณฑ์บางประการเข้ามาจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพ ดังนั้นจึง

³⁹ กลุ่มแผนงานและติดตามประเมินผล กองส่งเสริมการประกันภัยและสารสนเทศ. (2549, เมษายน-มิถุนายน). “บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary) เรื่อง กรอบแผนแม่บทการพัฒนาการประกันภัย ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2549-2554).” วารสารการประกันภัย, 31, 122. หน้า 12.

เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องเป็นผู้เข้ามาควบคุม เพื่อรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมดังกล่าวไว้ ไม่ว่าจะเป็นวิชาชีพใดย่อมจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลในสังคม เพียงแต่ความเกี่ยวพันหรือ ลักษณะความสัมพันธ์นั้นจะมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละวิชาชีพนั้นๆ ในการนี้ จึงจำเป็นต้องศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดในการควบคุมการประกอบวิชาชีพต่างๆ ขึ้นมาพิจารณาโดยจะ ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของบุคคลในการประกอบวิชาชีพแต่ละวิชาชีพนั้น ว่าจะส่งผลกระทบต่อ สังคมส่วนรวมอย่างไรบ้าง โดยในแนวคิดดังกล่าวก็มีแนวคิดหลัก 3 แนวคือ⁴⁰

(1) แนวคิดว่าด้วยการปกป้องคุ้มครองสาธารณประโยชน์ (Public Welfare Argument)⁴¹

แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้เชื่อว่า รัฐมีความจำเป็นที่ต้องเข้ามาแทรกแซง ควบคุมอาชีพบางประเภทให้มีการแข่งขันภายใต้ขอบเขตและเงื่อนไขบางประการด้วยเหตุผลที่ว่า รัฐต้องการจะปกป้องคุ้มครองสังคมโดยรวม ให้รอดพ้นจากผลเสียทั้งทางด้านไร้ประสิทธิภาพ (Inefficient) และการขาดความเสมอภาค (Inequitable) อันอาจจะเกิดขึ้นจากการแข่งขันที่ไร้ ขอบเขตแห่งวิชาชีพ หรืออาจจะเป็นกรณีที่ผู้ประกอบการวิชาชีพนั้นไม่ประกอบวิชาชีพให้อยู่ภายใต้ กรอบแห่งหลักวิชาชีพของตนเอง หรือปฏิบัติตนไม่ถูกต้องกับมารยาท รวมทั้งข้อปฏิบัติต่างๆ ตาม จารีตประเพณีอันดีงามเหล่านี้ ผลเสียหายที่เกิดขึ้นอาจจะกระทบต่อสังคมโดยทั่วไปในวงกว้าง จึงจำเป็นที่รัฐจะอ้างเหตุผลดังกล่าวเข้ามาแทรกแซงควบคุมการประกอบวิชาชีพนั้นเพื่อส่วนรวม เช่น กรณีของนายแพทย์ถ้าหากมีการวินิจฉัยโรคผิดเนื่องจาก แพทย์ไม่มีความรู้ ความสามารถที่ เพียงพอ นอกจากผลจะเกิดขึ้นกับตัวคนไข้โดยตรงแล้ว อาจจะทำให้เกิดกับสังคมโดยรวมได้ อาจจะทำให้เกิดโรคระบาดขึ้น และเป็นผลกระทบต่อคนจำนวนมากในสังคม จึงมีจำเป็นต้อง เข้ามาดูแลและควบคุมในจุดนี้

⁴⁰ สรุปลความจาก วชิรียา โดสงวน และพนม เอี่ยมประยูร, (2533, 14-15 กุมภาพันธ์). “กฎหมายกับ เศรษฐกิจ : การควบคุมวิชาชีพ ศึกษากรณีอาชีพทนายความ.” เอกสารในการสัมมนาทางวิชาการ เสนอที่ คณะ เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 3-4.

⁴¹ วัฒนา เล็กพุดเกิด. (2545). ปัญหาทางกฎหมายอันเกิดจากการควบคุมการประกอบวิชาชีพครูตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542, หน้า 16 -19.

(2) แนวคิดว่าด้วยกลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (Interest Group)

จากแนวคิดที่ว่ารัฐมีเหตุผลและความจำเป็นที่จะต้องเข้าไปแทรกแซงการควบคุมวิชาชีพในนามแห่งประโยชน์ของประชาชนโดยรวมนั้น ผู้ที่สนับสนุนในความคิดนี้เชื่อว่า โดยแท้จริงแล้วการรวมกลุ่มของบุคคลในอาชีพเดียวกันที่มีการเรียกร้อง ชักจูงให้รัฐตามกฎหมายรับรองเอกสิทธิ์พิเศษในการปกครองตนเองของบรรดาผู้ประกอบการวิชาชีพ มีกฎระเบียบต่างๆ เฉพาะผู้ที่ต้องการประกอบวิชาชีพนั้นจะต้องปฏิบัติ สิ่งต่างๆ เหล่านี้เกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ของสมาชิกนั้นๆ ซึ่งจะส่งผลไปสู่การผูกขาดแห่งอาชีพ ดังนั้นวัตถุประสงค์หลักของการรวมกลุ่มบุคคลในวิชาชีพเดียวกันก็คือ การล้มเลิกการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการวิชาชีพเดียวกันให้มากเพื่อจะก่อให้เกิดการผูกขาดในวิชาชีพ เพื่อคงไว้ซึ่งประโยชน์ของมวลสมาชิกในวิชาชีพที่มารวมตัวกัน โดยมีการตรากฎหมายออกมารองรับ และจะมีความแตกต่างไปจากการรวมกลุ่มเป็นสมาชิกของสังคมโดยทั่วไป เนื่องจากเหตุผลที่ว่า ผู้ที่มีความต้องการประกอบวิชาชีพจะต้องเป็นสมาชิกของสถาบันวิชาชีพนั้น นอกจากนั้นกฎหมายยังมอบสิทธิขาดให้แก่สถาบันวิชาชีพนั้นว่า จะเลือกบุคคลใดเป็นสมาชิกของสถาบันวิชาชีพหรือไม่ก็ได้ เช่นในกรณีที่รัฐได้มีการตรากฎหมายให้สภานายกความมีอำนาจหน้าที่ในการจดทะเบียน และออกใบอนุญาตให้เป็นนายความได้เพียงสถาบันเดียวในประเทศ หรือกรณีที่กฎหมายกำหนดไว้ว่า บุคคลที่จะทำการรักษาผู้เจ็บป่วยได้นั้นจะต้องเป็นแพทย์ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบโรคศิลป์จากแพทยสภาเท่านั้น เป็นต้น

ถ้าพิจารณาถึงเหตุผลของการผูกขาดในทางวิชาชีพอีกแง่มุมหนึ่ง คือ หากมีการคิดกันทางเศรษฐศาสตร์แล้วจะเห็นได้ว่า บุคคลที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกของสถาบันวิชาชีพจะต้องมีการรับภาระที่เป็นค่าลงทุนแห่งวิชาชีพ (Cost of Entry) มากพอสมควร กล่าวคือ สถาบันวิชาชีพโดยทั่วไปจะเป็นผู้ที่ทำการกำหนดเงื่อนไขและคุณสมบัติของบุคคลที่มีความประสงค์จะขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาต ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเงื่อนไขต่างๆ ที่สถาบันวิชาชีพได้กำหนดวางไว้เหล่านี้ จะมีการครอบคลุมถึงการกำหนดระดับการศึกษาขั้นต่ำ การฝึกอบรมและสอบผ่านตามเงื่อนไขของการฝึกอบรมในภาคทฤษฎีหรือภาคปฏิบัติ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ถือได้ว่าเป็นการลงทุนของผู้ประกอบการวิชาชีพนั้น เช่น ค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) ในการศึกษาระดับปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ หรือทางบัญชี ค่าเสียโอกาสในขณะที่ทำการฝึกงานในภาคปฏิบัติ ความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นในกรณีผู้ขอจดทะเบียนและรับใบอนุญาตไม่สามารถจะทำการสอบผ่านตามหลักเกณฑ์ที่สถาบันวิชาชีพนั้นกำหนดได้ แนวคิดดังกล่าวนี้ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในหมู่นักเศรษฐศาสตร์ เพราะสามารถทำการทดสอบได้ด้วยเหตุผลในทางทฤษฎีและข้อมูลในทางสถิติ และสามารถนำไปสู่ข้อสรุปว่าการก่อตั้งขึ้นของสถาบันวิชาชีพนั้นหลักใหญ่แล้วเป็นไปเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิก ในขณะที่เดียวกันกฎหมายก็ยินยอมให้มีการผูกขาดและให้สิทธิพิเศษหลาย

ประการที่เอื้ออำนวยต่อการปกป้องผลประโยชน์ดังกล่าว ดังนั้นทางสถาบันวิชาชีพจึงสมควรและต้องยอมรับพันธะและหน้าที่อันเกิดจากการควบคุมการประกอบวิชาชีพให้ดำเนินไปเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนโดยแท้จริงเป็นการตอบแทน

(3) แนวคิดว่าด้วยความไม่สมดุลของข้อมูล (Informational Asymmetry)

ในส่วนของแนวคิดนี้เห็นว่า รัฐมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าไปแทรกแซงในการให้ข้อมูลเพิ่มเติมที่จำเป็นแก่ประชาชนผู้ใช้บริการจากงานวิชาชีพ ที่มีลักษณะงานเฉพาะยากแก่การเข้าใจ ยกเว้นผู้ที่ได้รับการอบรมศึกษามาในทางด้านนั้น โดยเฉพาะ นั่นก็คือ ถ้ามองในแง่ของผู้ใช้บริการและผู้ให้บริการทางวิชาชีพแล้ว จะเห็นว่าผู้ให้บริการไม่สามารถทราบถึงคุณภาพหรือความสามารถของผู้ให้บริการเลยว่า มีความสามารถขนาดไหนเพียงใด ในขณะที่ผู้ให้บริการสามารถทราบสมรรถนะหรือความสามารถของตนเองเช่นนี้ จึงเห็นได้ว่าการรับทราบข้อมูลของทั้งสองฝ่ายไม่เท่าเทียมกัน จากผลของความไม่เท่าเทียมกันของบุคคลทั้งสองฝ่ายดังกล่าว และจากกรณีที่รัฐได้มอบอำนาจให้แก่สถาบันที่เกี่ยวข้องในทางวิชาชีพเป็นผู้ออกใบอนุญาตในการประกอบวิชาชีพให้แก่บุคคลผู้มีความสามารถตามเงื่อนไขที่วางไว้ ถือว่ารัฐได้มีการให้ข้อมูลเพิ่มเติมแก่ประชาชนว่า ผู้ที่ใช้บริการจากวิชาชีพนั้นจะได้รับการประกันคุณภาพมาตรฐานแห่งวิชาชีพในระดับหนึ่ง และยังเป็นการลดภาระความเสี่ยงจากการใช้บริการจากผู้ประกอบวิชาชีพที่ไร้ความสามารถได้อีกส่วนหนึ่งด้วย

ตามเหตุผลดังกล่าวเมื่อเกิดความไม่สมดุลของทั้งสองฝ่ายขึ้นก็จะเกิดปัญหาตามมาอีกว่า จะสามารถทำการลดความไม่สมดุลดังกล่าวได้อย่างไร ในแนวคิดนี้ก็มีความเห็นกันว่า น่าจะกระทำการแก้ปัญหาโดยวิธีการให้กลุ่มของสถาบันวิชาชีพนั้นๆ ทำการออกใบอนุญาตให้มีสิทธิในการประกอบวิชาชีพ (Licensing) หรือประกาศนียบัตรรับรอง (Certification) ทางวิชาชีพให้แก่ผู้เข้ามาประกอบวิชาชีพนั้น โดยในส่วนนี้ถือว่าการได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพนั้นเป็นเพียงการรับประกันขั้นต้นถึงมาตรฐานขั้นพื้นฐานของผู้ประสงค์ให้บริการในวิชาชีพนั้นเท่านั้นเอง

จากแนวคิดหลักในการควบคุมการประกอบวิชาชีพ 3 ประการข้างต้น เป็นการเน้นถึงการให้ความคุ้มครองและพิทักษ์ผลประโยชน์ของประชาชนเป็นส่วนใหญ่ยิ่งในภาวะสังคมปัจจุบันมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น มีความเจริญในทางด้านวัตถุเพิ่มมากขึ้นเท่าใด ความจำเป็นที่ต้องมีการควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพให้ปฏิบัติตามกรอบหรือจรรยาบรรณทางวิชาชีพก็ยิ่งมีเพิ่มขึ้นเช่นกัน มิฉะนั้นแล้วความเดือดร้อนหรือความเสียหายจะเกิดขึ้นและกระทบต่อคนหมู่มากเป็นลูกโซ่ต่อกันไป ต้องมีการควบคุมให้มีความสมดุลทั้งสองฝ่ายมิให้มีการเอนเอียงไปทางฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากเกินไป กล่าวคือถ้ามีการสร้างกฎเกณฑ์ที่เป็นลักษณะของการเอื้อประโยชน์ให้แก่บุคคลในวิชาชีพนั้นมากเกินไปผลที่ตามมาก็คือ การผูกขาดในวิชาชีพ ทำให้ประชาชนหรือ

สังคมถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้ประกอบวิชาชีพนั้นได้ หรือในทางกลับกันหากมีการคุ้มครองให้แก่ฝ่ายประชาชนผู้ใช้บริการจากวิชาชีพนั้นมากจนเกินไป จนทำให้ไม่มีการรับฟังเหตุผลทางด้านผู้ประกอบวิชาชีพนั้นเลย ก็ส่งผลให้ความเป็นอิสระหรือการใช้ดุลพินิจของบุคคลในวิชาชีพภายใต้กรอบของกฎหมายจะไม่ดีเท่าที่ควร อีกทั้งยังส่งผลให้สะท้อนออกมาในทางผลงานของผู้ประกอบวิชาชีพนั้นว่ามีผลงานไม่ดีนั่นเอง

2) หลักการทั่วไปของกฎหมายควบคุมการประกอบวิชาชีพ⁴²

ดังกล่าวมาแล้ววิชาชีพต่างๆ ในสังคมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลจากการแบ่งงานของสมาชิกของสังคมออกเป็นกลุ่มอาชีพหรือวิชาชีพต่างๆ เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของวิชาชีพของตน ประกอบกับเมื่อผู้ปกครองประเทศเห็นความสำคัญของกลุ่มวิชาชีพนั้นๆ จึงมีการออกกฎหมายควบคุมการประกอบวิชาชีพนั้น ขณะนี้ในประเทศไทยมีกฎหมายควบคุมวิชาชีพอยู่หลายฉบับได้บัญญัติขึ้นเพื่อควบคุมการประกอบวิชาชีพ คือ วิชาชีพกฎหมาย วิชาชีพวิศวกรรมและสถาปัตยกรรม วิชาชีพสอบบัญชี วิชาชีพแพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาลและเภสัชกร กฎหมาย ควบคุมการประกอบวิชาชีพเหล่านี้ กำหนดหลักการทั่วไปในการวางมาตรการในการควบคุมการประกอบวิชาชีพที่เหมือนกัน ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะประกอบวิชาชีพไว้ โดยมีบทบัญญัติกำหนดให้ผู้มีสิทธิขอขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตได้นั้นต้องมีคุณสมบัติและความรู้ตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งส่วนใหญ่กำหนดให้ต้องเป็นผู้ผ่านการศึกษาในสาขาวิชาชีพนั้นๆ มาโดยมีปริญญาหรือประกาศนียบัตรเป็นหลักฐาน

(2) กำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพนั้นวิธีการเช่นนี้เป็นการทำที่เพื่อให้สามารถตรวจสอบปริมาณผู้ที่ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตได้ และทำให้การควบคุมดูแลความประพฤติหรือจริยธรรมในหมู่ผู้ประกอบวิชาชีพสามารถทำได้แน่นอน

(3) จัดตั้งหรือกำหนดองค์กรควบคุมการประกอบวิชาชีพขึ้น องค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมการประกอบวิชาชีพที่กำหนดตามกฎหมายในประเทศไทยนั้นมีอยู่ 2 ลักษณะคือ

1. ลักษณะที่มีชื่อว่า “สภา” สภาวิชาชีพเหล่านี้กฎหมายจะกำหนดให้มีสภาพเป็นนิติบุคคลอิสระ สามารถดำเนินกิจการต่างๆ ของตนเองได้โดยไม่ต้องอาศัยระเบียบราชการและรับสมาชิกเข้าสังกัดได้ มีคณะกรรมการดำเนินกิจการต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

⁴² สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2543). รายงานการศึกษาวิเคราะห์เพื่อการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในกรอบภารกิจของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา เล่ม 2. หน้า 766-768.

2. ลักษณะที่มีชื่อว่า “คณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพ” โดยคณะกรรมการเหล่านี้ กฎหมายจะกำหนดให้รัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้งโดยมีหัวหน้าส่วนราชการ เช่น ปลัดกระทรวงหรืออธิบดีเป็นประธาน และมีวาระของคณะกรรมการ ส่วนมากกฎหมายกำหนดไว้ 2 ปี และมีการตั้งสำนักงานของคณะกรรมการเหล่านี้เป็นส่วนราชการในกระทรวงหรือในกรมที่หัวหน้าส่วนราชการนั้นๆ เป็นประธานกรรมการและคณะกรรมการประเภทนี้ไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย

(4) กฎหมายกำหนดให้องค์กร มีหน้าที่สอดส่องดูแลความประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพ และมีอำนาจในการสอบสวนผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าประพฤติตนละเมิดจริยธรรมแห่งวิชาชีพ รวมทั้งลงโทษผู้ประกอบวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งส่วนมากกฎหมายให้อำนาจลงโทษแก่องค์กรดังกล่าวในการสั่งพักใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาต แต่บางฉบับก็ให้อำนาจในการว่ากล่าวตักเตือนและภาคทัณฑ์ด้วย

(5) กฎหมายกำหนดให้ผู้ที่ได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพต้องปฏิบัติตามมารยาทแห่งวิชาชีพ หรือจริยธรรมแห่งวิชาชีพ ซึ่งมารยาทหรือจริยธรรมแห่งวิชาชีพนี้จะออกโดยกฎกระทรวงหรือข้อบังคับของสภาวิชาชีพในข้อ 3 นั้นเอง

3) หลักกฎหมายในการควบคุมการประกอบวิชาชีพ

กฎหมายที่ควบคุมการประกอบวิชาชีพในประเทศไทยได้จำแนกความรับผิดชอบไว้สองประเภทเท่านั้น คือ ความรับผิดชอบทางวินัยตามจรรยาบรรณในวิชาชีพและความรับผิดชอบในทางอาญาของผู้ประกอบวิชาชีพ โดยองค์กรควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพดังกล่าวมีอำนาจในการลงโทษเฉพาะผู้กระทำความผิดทางวินัย และจรรยาบรรณในวิชาชีพเท่านั้น คือ การสั่งพักใบอนุญาต หรือเพิกถอนใบอนุญาต ส่วนความรับผิดชอบทางอาญานั้นกฎหมายกำหนดโทษอาญาสำหรับบุคคลที่มีได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ⁴³

สำหรับประเทศไทยได้มีกฎหมายเพื่อควบคุมวิชาชีพต่างๆ ซึ่งได้กำหนดคุณสมบัติมาตรฐานในเรื่องจรรยาบรรณ และบทลงโทษไว้ โดยจะขอยกตัวอย่างเช่น กรณีวิชาชีพครู วิชาชีพวิศวกรรม วิชาชีพแพทย์ และวิชาชีพทนายความ

(1) วิชาชีพครู

วิชาชีพครู เป็นอาชีพที่ใช้วิชาชีพที่มีความสำคัญเพราะเป็นวิชาชีพที่จะต้องให้ความรู้แก่สังคม โดยจะต้องได้รับการฝึกอบรมจากสถาบันการศึกษา มีประกาศนียบัตรและต้องได้รับการอบรมเพิ่มเติมอยู่เสมอ ต้องมีจรรยาบรรณ ซึ่งเรียกว่าจรรยาบรรณครู

⁴³ ศินีนาถ เกียรติกังวาล. (2532). ความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพ. หน้า 60.

การจัดตั้งองค์กรวิชาชีพครูและการควบคุมการประกอบวิชาชีพครู ตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 โดยให้ครูสภาเป็นสภาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น โดยบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546 เป็นองค์กรในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการมีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่องค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาอื่น แต่การจัดตั้งครูสภาตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ยังมีแนวคิดแบบเดิม คือ จัดตั้งครูสภาขึ้นทำหน้าที่ควบคุมการประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น โดยรัฐ องค์กรวิชาชีพมี จุดมุ่งหมาย 6 ประการ คือ

1. กำหนดมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ
2. พัฒนาวิชาชีพสู่มาตรฐานและจรรยาบรรณที่กำหนด
3. กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ
4. รับรองหลักสูตรการผลิตครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา
5. ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ
6. คุ้มครองและส่งเสริมความมั่นคงในการประกอบวิชาชีพ

การควบคุมการประกอบวิชาชีพครู คือ ครูทุกคนต้องเป็นสมาชิกของครูสภา และการกำกับดูแลวิชาชีพ สภาวิชาชีพครูได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อสอดส่องจรรยาบรรณและวินัยครู เพื่อทำหน้าที่กำกับครูให้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณครู โดยคณะกรรมการมีอำนาจในการพิจารณาโทษคือ คณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพวินิจฉัยชี้ขาดอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. ยกข้อกล่าวหา
2. ตักเตือน
3. ภาคทัณฑ์
4. พักใช้ใบอนุญาตมีกำหนดเวลาตามที่เห็นสมควร แต่ไม่เกิน 5 ปี
5. เพิกถอนใบอนุญาต

และยังมีมาตรการทางกฎหมายในการลงโทษผู้ประพฤติผิดตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ได้มีบทกำหนดโทษไว้ คือผู้ที่ประกอบวิชาชีพครูโดยไม่ได้รับอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 78)

และหากเป็นเรื่องคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ก็มีบทลงโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 78)

(2) วิชาชีพวิศวกรรม

วิชาชีพวิศวกรรม เป็นวิชาชีพหนึ่งที่อยู่ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมต้องได้รับการศึกษาอบรมได้รับการยอมรับจากสาธารณชนทั่ว ๆ ไป ว่ามีความชำนาญในด้านวิศวกรรมสาขาต่างๆ และต้องมีคุณสมบัติตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 จึงขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมเพื่อสนองความต้องการของสังคมได้ โดยมีคณะกรรมการควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม คือ สภาวิศวกร

องค์กรวิชาชีพวิศวกรหรือสภาวิศวกร จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 มาตรา 6 มีฐานะเป็นนิติบุคคล ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายใดให้ต้องอยู่ในกำกับของกระทรวงใดเลยในการตราพระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ. 2542 รัฐสภาให้เหตุผลส่วนหนึ่งว่า องค์กรวิชาชีพ วิศวกรรมได้ก่อตั้งจนเป็นปีกแผ่นแล้วสมควรให้ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมรวมตัวกันเป็นองค์กรเข้ามามีส่วนร่วมช่วยรัฐในการควบคุม ดูแล เพื่อให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

สภาวิศวกรมีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมความประพฤติและการดำเนินการของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมให้ถูกต้องตามมาตรฐานและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพวิศวกรรม โดยมีอำนาจในลักษณะที่เป็นการบังคับฝ่ายเดียวเหนือสมาชิก เป็นตัวแทนของผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมของประเทศไทย โดยมีอำนาจหน้าที่คือ

1. ออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม
2. ควบคุม พักใช้ใบอนุญาตหรือเพิกถอนใบอนุญาต
3. ออกข้อบังคับสภาวิศวกรเกี่ยวกับการรับสมาชิก
4. ควบคุมความประพฤติผิดจรรยาบรรณวิชาชีพอันนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพวิศวกรรม

ทั้งนี้ยังให้อำนาจคณะกรรมการจรรยาบรรณมีอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดในกรณีที่มีการกล่าวหาหรือกล่าวโทษว่าผู้ประกอบวิชาชีพประพฤติผิดจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพคือ

1. ยกข้อกล่าวหา
2. ตักเตือน
3. ภาคทัณฑ์
4. พักใช้ใบอนุญาต
5. เพิกถอนใบอนุญาต

พระราชบัญญัติวิศวกร พ.ศ.2542 ยังมีบทบัญญัติกำหนดโทษสำหรับบุคคลผู้กระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้คือ ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพวิศวกร ได้กระทำความผิดในการประกอบวิชาชีพ และรวมถึงผู้ที่มีได้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรม แต่ได้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมหรือแสดงด้วยวิธีใดๆ ให้เข้าใจว่าประกอบวิชาชีพวิศวกรรม

(3) วิชาชีพแพทย์

วิชาชีพแพทย์เป็นงานที่ต้องมีกรอบขนบธรรมเนียม และจรรยาบรรณของหมุ่คณะโดยเฉพาะ และเป็นการใช้ความรู้เฉพาะที่ผู้อื่นไม่อาจจะรู้ได้ทั้งหมด สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพการแพทย์ฉบับแรก ประกาศใช้เมื่อปี 2466 วัตถุประสงค์ของกฎหมายเพื่อคุ้มครองการประกอบวิชาชีพกับการคุ้มครองประชาชนด้วย กฎหมายที่ใช้ควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพ คือพระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ.2525

พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ.2525 มีจุดมุ่งหมายเพื่อควบคุมการประกอบวิชาชีพเวชกรรมของแพทย์ให้อยู่ในกรอบของกฎหมายและจริยธรรมโดยมีองค์กร “แพทยสภา” ทำหน้าที่ดูแลเรื่องใบอนุญาตการประกอบวิชาชีพ องค์กรแพทยสภามีฐานะทางกฎหมายเป็นนิติบุคคลไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของราชการใด แต่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุข ทำหน้าที่ควบคุมวิชาชีพ ดังนี้

1. ควบคุมการประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมให้ถูกต้องตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม
 2. ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการประกอบวิชาชีพในทางการแพทย์
 3. ส่งเสริมความสามัคคีและผดุงเกียรติของสมาชิก
 4. ช่วยเหลือแนะนำเผยแพร่ และการให้การศึกษแก่ประชาชนและองค์กรอื่นในเรื่องที่เกี่ยวกับการแพทย์ และการสาธารณสุข
 5. ให้คำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลเกี่ยวกับปัญหาการแพทย์และการสาธารณสุขของประเทศ
 6. เป็นตัวแทนของผู้ประกอบวิชาเวชกรรมในประเทศไทย
- การลงโทษผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ.2525 ได้ให้อำนาจคณะกรรมการแพทยสภา มีการลงโทษดังนี้

1. ว่ากล่าวตักเตือน
2. ภาคทัณฑ์
3. พักใช้ใบอนุญาตตามกำหนดเวลาที่ระบุไว้ แต่ไม่เกิน 2 ปี
4. เพิกถอนใบอนุญาต

ทั้งนี้กฎหมายได้มีการกำหนดข้อห้ามผู้ที่มิได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาต ได้กระทำการประกอบวิชาชีพเวชกรรม หรือแสดงด้วยวิธีใดๆ ว่าประกอบวิชาชีพเวชกรรม ผู้ฝ่าฝืน มีโทษทางอาญา คือ จำคุกไม่เกิน 3 ปี ปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(4) วิชาชีพพยาบาล

วิชาชีพกฎหมายต้องทำด้วยเจตนารมณ์ที่จะรับใช้ประชาชน ผู้ที่จะประกอบ วิชาชีพพยาบาลจะต้องมีความรู้ความชำนาญพิเศษโดยเฉพาะ ผู้อื่นไม่มีความรู้ความสามารถ พอที่จะทำงานนั้นได้ วิชาชีพพยาบาลถือเป็นส่วนหนึ่งของกิจการอำนวยความสะดวกของรัฐ ด้วย

องค์กรที่ควบคุมผู้ประกอบการวิชาชีพทางกฎหมาย คือ เนติบัณฑิตสภา ซึ่งมี สถานะเป็นนิติบุคคล ตามพระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. 2507 มาตรา 6 มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ส่งเสริมการศึกษานิติศาสตร์และการประกอบวิชาชีพทางกฎหมายรวมทั้งจัด ให้มีทุนเพื่อการนั้น

2. ควบคุมมรรยาททนายความตามกฎหมายว่าด้วยทนายความ

3. ส่งเสริมความสามัคคีและผูกเงิยรติของสมาชิก และการดำเนินการตาม กฎหมายอื่นที่กำหนด

พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 ออกใช้ใหม่แทนพระราชบัญญัติ ทนายความ 2508 กฎหมาย กฎ และข้อบังคับที่ขัดแย้ง โดยสาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ ตั้งสภาทนายความเป็นนิติบุคคลเป็นองค์กรควบคุมทนายความเป็นเอกเทศแยกตัวออกจากเนติ บัณฑิตยสภา และได้เปลี่ยนการควบคุมจากเนติบัณฑิตยสภาเป็นคณะกรรมการสภาทนายความ สำหรับผู้ประกอบการวิชาชีพเป็นทนายความมีการควบคุมการประกอบวิชาชีพเพิ่มขึ้นคือ ผู้ที่จะเป็น ทนายความจะต้องมีคุณสมบัติจบการศึกษาระดับปริญญาตรี และต้องเป็นสมาชิกวิสามัญ หรือสามัญสมาชิก และต้องผ่านการฝึกอบรมมรรยาททนายความ หลักปฏิบัติเบื้องต้นในการว่า ความและการประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย เว้นแต่ได้ผ่านการฝึกหัดในสำนักงานทนายความ มาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี คณะกรรมการอาจยกเว้นการฝึกอบรมให้ได้

การลงโทษผู้ประกอบการวิชาชีพทนายความ ตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.2528 มาตรา 51 กำหนดให้ทนายความต้องประพฤติตนตามข้อบังคับว่าด้วยมรรยาททนายความ ทนายความผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับให้ถือว่าทนายความนั้นประพฤติผิดมรรยาท ทนายความ และมาตรา 52 มีการกำหนดโทษผู้ที่กระทำความผิดมรรยาททนายความมี 3 สถานะคือ

1. ภาคทัณฑ์

2. ห้ามทำการเป็นทนายความมีกำหนดไม่เกิน 3 ปี หรือ

3. ลบชื่อออกจากทะเบียนนายความ

แต่หากเป็นกรณีประพาศิคมารยาทนายความเล็กน้อยและเป็นความผิดครั้งแรก จะงดโทษโดยให้ว่ากล่าวตักเตือน หรือทำทัณฑ์บนเป็นหนังสือไว้ก่อนก็ได้

2.3 ทฤษฎีในการกำกับดูแล

บทบาทของผู้ควบคุมและกำกับดูแลจึงมีสำคัญมากในการให้ความมั่นใจว่าบริษัทผู้รับประกันภัยมีความสามารถที่จะจ่ายค่าสินไหมประกันชีวิตคืนได้ ตลอดจนปกป้องผู้เอาประกันภัยให้ได้รับการบริการอย่างยุติธรรม การควบคุมและกำกับดูแลมีทั้งการกำกับดูแลโดยรัฐ หรือการกำกับดูแลโดยภาคเอกชน อันเป็นการกำกับดูแลกันเอง (Self – Regulation) หรืออาจเป็นการผสมผสานกันระหว่างการกำกับดูแลการดำเนินงานโดยรัฐและเอกชน ทฤษฎีในการควบคุมและกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมีดังนี้

1. ทฤษฎีว่าด้วยการกำกับดูแลโดยรัฐ
2. ทฤษฎีว่าด้วยการกำกับดูแลกันเอง (Self – Regulation)

2.3.1 ทฤษฎีว่าด้วยการกำกับดูแลโดยรัฐ

การประกันชีวิตเป็นการระดมเงินจากประชาชนในรูปแบบเบี้ยประกันภัยเป็นจำนวนมาก ประกอบกับมีผู้เอาประกันภัยจำนวนมากเช่นเดียวกัน ดังนั้นรัฐบาลของประเทศไทยโดยกรมการประกันภัย จึงมีการออกกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ให้ผู้ประกอบการประกันชีวิตปฏิบัติตาม เพื่อให้มีความมั่นใจว่า บริษัทประกันชีวิตจะมีความมั่นคง และสามารถชำระเงินเอาประกันภัย ตลอดจนผลประโยชน์อื่นตามที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ประกันชีวิต ดังนั้นการกำกับดูแลโดยรัฐบาล อย่างน้อยที่สุดควรมีข้อกำหนดสำหรับการกำกับดูแลใน 4 เรื่องคือ 1) การกำกับดูแลเกี่ยวกับการจัดตั้งบริษัทประกันชีวิต 2) การกำกับดูแลเกี่ยวกับความสามารถในการชำระหนี้ 3) การกำกับดูแลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของบริษัทประกันชีวิต และ 4) การกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต⁴⁴

นอกจากการควบคุมและกำกับการประกอบธุรกิจการประกันชีวิตแล้ว การดำเนินงานของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตนั้นอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยได้ หากว่าตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตนั้นไม่มีความรู้ความสามารถ ไม่มีประสิทธิภาพหรือกระทำการไปในทางที่ไม่สุจริต ดังนั้นการ

⁴⁴ กองนโยบายและระบบสารสนเทศ. (2544, มกราคม-มีนาคม). “การปรับโครงสร้างระบบการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัย.” วารสารประกันภัย, 26, 101. หน้า 43-54.

ควบคุมและการกำกับโดยรัฐจึงได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุมและกำกับดูแลการประกอบอาชีพตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 โดยได้กำหนดการควบคุมและกำกับไว้ในเรื่อง การกำหนดคุณสมบัติของผู้ขอรับใบอนุญาต การรับเบี้ยประกันภัยกับการทำสัญญาประกันภัยแทนบริษัทซึ่งต้องได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากบริษัท หากตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตดำเนินงานทำให้เกิดหรืออาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยหรือประชาชน นายทะเบียนมีอำนาจเพียงเพิกถอนใบอนุญาตเท่านั้น หน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตกับผู้เอาประกันภัยจึงเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะตัวแทนและนายหน้า ส่วนในกรณีที่มีการยกยกเบี้ยประกันภัย หรือถือโกง ก็เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา

องค์กรที่ทำหน้าที่กำกับดูแลของรัฐ คือ กรมการประกันภัย ซึ่งมีใช้เป็นผู้สัญญาประกันภัยโดยตรง แต่เข้ามาเกี่ยวข้องกับในฐานะผู้ควบคุมการประกอบธุรกิจประกันชีวิตตามกฎหมาย มีหน้าที่ดูแลรักษาสิทธิประโยชน์ของผู้เอาประกันภัยส่งเสริมการพัฒนากิจการประกันชีวิตให้เจริญก้าวหน้ามั่นคง และเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยการควบคุมกำหนดมาตรการและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินของบริษัทประกันชีวิต ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ทำการตรวจสอบการดำเนินการ สินทรัพย์ เงินสำรองและค่าใช้จ่ายของบริษัทเพื่อสร้างความมั่นคงทางฐานะการเงิน และเพื่อให้การดำเนินงานของบริษัทอยู่ในขอบเขตของกฎหมาย แนวทางที่กำหนด และเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล⁴⁵

กรมการประกันภัยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้⁴⁶

- (1) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิต และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- (2) ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์และวิจัย เพื่อส่งเสริมและพัฒนากิจการประกันภัย
- (3) ดำเนินการจัดการ รวมทั้งพัฒนาระบบ รูปแบบ และวิธีการระงับข้อพิพาท

ประกันภัยในทางแพ่งและพาณิชย์ด้วยวิธีการอนุญาโตตุลาการปฏิบัติราชการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือ ตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

⁴⁵ สนิท วรปัญญา. (2533, ตุลาคม-ธันวาคม). “เส้นทางการพัฒนาการประกันภัยในไทย อดีตและปัจจุบันของธุรกิจประกันความเสี่ยง.” *จุฬาลงกรณ์วารสาร*, 3, หน้า 67.

⁴⁶ http://www.doi.go.th/aboutus/authority_function.html

นอกจากอำนาจหน้าที่ดังกล่าวเพื่อให้การบริการจัดระบบการกำกับและส่งเสริมคุณ
ตัวแทนประกันชีวิตให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และส่งเสริมการกำกับดูแลตนเอง (Self-
Regulation) ได้มีนโยบายในเรื่องอำนาจหน้าที่ใหม่โดยแบ่งออกได้ดังนี้⁴⁷

- (1) การออกใบอนุญาตตัวแทนประกันภัย การสอบสวนและการเพิกถอนใบอนุญาต
เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมการประกันภัย
- (2) ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในการกำกับดูแลตัวแทนประกันภัยให้บริษัทต้อง
รับผิดชอบชดใช้ในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตัวแทนประกันชีวิตในการนำ
เสนอขาย
- (3) การจัดสอบเพื่อระดับความรู้ความสามารถของบุคคลที่จะเป็นตัวแทนประกันชีวิต
ทั่วประเทศอยู่ในความรับผิดชอบของสมาคมประกันชีวิตไทย
- (4) การอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพตัวแทนประกันชีวิตเป็นระยะๆ รวมถึงในขณะที่จะ
ขอต่อใบอนุญาตตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ให้อยู่ในความรับผิดชอบของ
สถาบันประกันภัยไทย
- (5) การควบคุมจรรยาบรรณ และแนวปฏิบัติที่ดี (Code of Conduct) ของตัวแทน
ประกันชีวิตให้อยู่ในความรับผิดชอบของสมาคมตัวแทนประกันชีวิต
- (6) ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมคุณภาพและการขาย เพื่อให้เกิดการกำกับ
ดูแลตนเอง
- (7) ส่งเสริมให้สมาคมตัวแทนประกันชีวิตเป็น “สภาวิชาชีพ” เพื่อให้เกิดความ
คล่องตัวในการกำกับดูแล มาตรฐานวิชาชีพตัวแทนประกันชีวิต และนโยบายการพัฒนาวิชาชีพ

ในส่วนของการดำเนินการรับเรื่องร้องเรียนการไม่ได้รับความเป็นธรรมในการ
ให้บริการของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ได้มีการแบ่งการปฏิบัติงานเป็น
3 ลักษณะใหญ่ๆ ดังนี้⁴⁸

- (1) พิจารณาการกระทำผิดตามกฎหมายประกันภัยเพื่อเสนอคณะกรรมการ
เปรียบเทียบคดีความผิด (โทษปรับ) ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต มีขั้นตอนดังนี้
 1. พิจารณาเบื้องต้นในประเด็นของเรื่องว่ามีกฎหมายห้ามไม่ให้กระทำหรือไม่
กฎหมายให้อำนาจในการลงโทษหรือไม่ ตามมาตราใด และขาดอายุความแล้วหรือไม่

⁴⁷ การประกันภัย 2551. (2547). “กรมการประกันภัยกับธุรกิจประกันภัย.” *Thailand Cover news Insurance*. หน้า 64-65.

⁴⁸ <http://www.doi.go.th/structure/law2.htm>

2. เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงข้อเท็จจริง หรือส่งเอกสารหลักฐานเพิ่มเติม เพื่อแก้ข้อกล่าวหาต่างๆ

3. สรุปเรื่องเสนอนายทะเบียนเพื่อพิจารณาว่าสมควรนำเรื่องเข้าคณะกรรมการเปรียบเทียบคดีความผิด หรือไม่

4. หากนายทะเบียนพิจารณาแล้วเห็นควรนำเรื่องเข้าคณะกรรมการ ก็นำเรื่องเข้าคณะกรรมการเพื่อพิจารณาลงมติในเรื่องดังกล่าว

(2) พิจารณาเกี่ยวกับการเพิกถอนและระงับการออกใบอนุญาตของตัวแทนประกันชีวิต และนายหน้าประกันชีวิต มีขั้นตอนดังนี้

1. พิจารณาเบื้องต้นประเด็นของเรื่องว่า มีกฎหมายห้ามไม่ให้กระทำหรือไม่ และกฎหมายให้อำนาจในการลงโทษหรือไม่ ตามมาตราใด

2. เชิญผู้เกี่ยวข้องมาชี้แจงข้อเท็จจริงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เช่นเดียวกับข้อ 1.2

3. ขั้นตอนการพิจารณา ต้องรวบรวมข้อเท็จจริงและเอกสารหลักฐานว่า ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตผู้ถูกกล่าวหา ได้กระทำการอันเป็นความผิดตามมาตรา 81 แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 ซึ่งนายทะเบียนมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตได้ เช่น ตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตเก็บเบี้ยประกันภัยจากผู้เอาประกันภัยแล้วไม่นำส่งบริษัทยายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ ส่งผลทำให้กรมธรรม์ประกันภัยขาดผลคุ้มครอง หรือถูกขยายระยะเวลาคุ้มครอง เป็นต้น

4. เมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงและเอกสารหลักฐานปรากฏว่า ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตได้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติที่กล่าวมาจริง ก็สรุปเรื่องพร้อมแนบคำสั่งเพิกถอนหรือสรุปเรื่องระงับการออกใบอนุญาตเสนอ นายทะเบียนเพื่อพิจารณา

(3) พิจารณาอุทธรณ์คำสั่งเพิกถอน หรือระงับใบอนุญาตตัวแทนประกันชีวิต และนายหน้าประกันชีวิตของนายทะเบียน และนำเสนอข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายต่อรัฐมนตรีเพื่อมีคำวินิจฉัย

จะเห็นได้ว่ากรมการประกันภัยเป็นองค์กรสำคัญในการกำกับดูแลผู้ประกอบการประกันชีวิตเป็นส่วนใหญ่ และในปัจจุบันการประกอบธุรกิจประกันภัยได้พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว รูปแบบการประกันภัยมีความหลากหลาย มีเงินหมุนเวียนในธุรกิจนี้หลายหมื่นล้านบาทในแต่ละปี และผู้เอาประกันภัยได้เพิ่มจำนวนขึ้นเป็นอย่างมาก การประกอบธุรกิจประกันภัยจึงมีลักษณะเป็นธุรกิจรวมทางการเงินประเภทหนึ่งซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อระบบเศรษฐกิจและการเงินของประเทศและต่อผู้เอาประกันภัยซึ่งเป็นผู้บริโภค องค์กรกำกับดูแลการประกอบธุรกิจประกันภัยจึงต้องมีความคล่องตัวเพื่อให้ทันต่อพัฒนาการของธุรกิจนี้ และต้องมีอิสระในการดำเนินงาน

เพื่อให้การกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยเป็นไปตามหลักวิชาการด้านการประกันภัย แต่การกำกับดูแลการประกอบธุรกิจประกันภัยในปัจจุบันเป็นอำนาจหน้าที่ของกรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับลักษณะของการประกอบธุรกิจประกันภัยที่เป็นธุรกรรมทางการเงินที่ควรอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงการคลัง นอกจากนี้ กรมการประกันภัยมีฐานะเป็นส่วนราชการจึงไม่มีความคล่องตัวและขาดความเป็นอิสระในการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจประกันภัย ดังนั้น เพื่อให้การกำกับดูแลการประกอบธุรกิจประกันภัยและการคุ้มครองสิทธิของผู้เอาประกันภัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงสมควรให้มีคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยที่มีความเป็นอิสระและคล่องตัวในการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยขึ้นเป็นการเฉพาะ จากหมายเหตุดังกล่าวจึงได้มีการออกกฎหมายใหม่มาบังคับใช้คือ พระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พ.ศ. 2550 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2550 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ถัดไปจากวันที่ประกาศ⁴⁹ ตามกฎหมายดังกล่าวส่งผลให้กรมการประกันภัยได้เปลี่ยนสถานะมาเป็นองค์กรมหาชนอิสระ โดยใช้ชื่อ “สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย” อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงการคลัง และนายทะเบียนจากเดิมเป็นอธิบดีกรมการประกันภัย ก็เปลี่ยนเป็นเลขาธิการคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ส่วนอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบดังกล่าวก็ยังคงเหมือนเดิม

2.3.2 ทฤษฎีว่าด้วยการกำกับดูแลกันเอง (Self – Regulation)

เป็นกรณีที่ภาคเอกชนกำกับดูแลการดำเนินธุรกิจระหว่างในกลุ่มของตน⁵⁰ โดยการกำกับดูแลกันเองนี้มีประโยชน์หลายประการ กล่าวคือ ความร่วมมือในการร่วมกันแก้ไขปัญหาของบริษัทประกันชีวิตจะมีมากกว่า เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับปัญหาต่างๆ มากกว่าองค์กรที่รัฐจัดตั้งขึ้นเพื่อกำกับดูแล อีกทั้งต้นทุนในการกำกับดูแลกันเองของภาคเอกชนจะน้อยกว่าการกำกับดูแลโดยรัฐบาล และยังเป็นภาระลดค่าใช้จ่ายของภาครัฐอีกด้วย จึงทำให้รัฐสามารถนำเงินที่ประหยัดได้นี้ไปจัดสรรเพื่อการพัฒนาทางด้านอื่นๆ ได้

⁴⁹ พระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พ.ศ.2550. (2550, 31 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 124, ตอนที่ 49 ก.

⁵⁰ กองนโยบายและระบบสารสนเทศ. (2544, มกราคม – มีนาคม). “การปรับโครงสร้างระบบการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัย.” วารสารการประกันภัย, 26, 101. หน้า 43 – 54.

ประเภทขององค์กรกำกับดูแลตนเอง แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่⁵¹

1) องค์กรกำกับดูแลตนเองที่มีกฎหมายเฉพาะรองรับ

องค์กรกำกับดูแลตนเองประเภทนี้มักจะเป็นองค์กรเกี่ยวกับวิชาชีพที่มีการติดต่อกับประชาชนทั่วไปอย่างกว้าง เช่น วิชาชีพเกี่ยวกับการเงินการลงทุน

2) องค์กรกำกับดูแลตนเองที่คนในวงการจัดตั้งขึ้นมากำกับดูแลตนเอง

องค์กรกำกับดูแลตนเองประเภทนี้เป็นองค์กรที่มีได้มีกฎหมายเฉพาะรองรับแต่สมาชิกขององค์กรเป็นผู้ให้ความเห็นชอบออกกฎระเบียบมาให้สมาชิกทุกคนปฏิบัติ องค์กรประเภทนี้ ได้แก่ สมาคมธนาคารไทย สมาคมนักบัญชี สมาคมประกันชีวิตไทย สมาคมตัวแทนประกันชีวิต และสมาคมนายหน้าประกันภัย เป็นต้น องค์กรที่กำกับดูแลตนเองจะทำหน้าที่ในการกำกับดูแลการปฏิบัติงานประจำวันของสมาชิกโดยการออกกฎระเบียบ แนวทางปฏิบัติต่างๆ ที่เหมาะสมพร้อมกับการกำกับดูแลให้เป็นไปตามกฎระเบียบนั้น และในกรณีที่เกิดปัญหาขัดแย้งขึ้นระหว่างสมาชิกด้วยกันเองหรือสมาชิกกับลูกค้าก็จะมีระบบไกล่เกลี่ย หรือการอนุญาโตตุลาการเพื่อแก้ไข ทั้งนี้หน่วยงานกำกับดูแลขององค์กรกำกับดูแลตนเองใช้กำหนดกฎระเบียบของตนและจะคอยให้การสนับสนุนและกำกับดูแลการดำเนินงานขององค์กรกำกับดูแลตนเอง

ข้อเสียของการกำกับดูแลตนเองก็คือ ปัญหาที่เกิดจากความลำเอียง โดยสมาชิกขององค์กรกำกับดูแลตนเองอาจจะขยายขอบเขตความรับผิดชอบไปในส่วนที่กลุ่มของตนมีผลประโยชน์เท่านั้น ซึ่งหากสมาชิกขององค์กรมีความเป็นมืออาชีพเพียงพอ ปัญหาเหล่านี้ก็จะไม่เกิดขึ้น โดยทั่วไปสมาชิกบางคนขององค์กรกำกับดูแลตนเองจะได้รับคัดเลือกจากภาครัฐ เพื่อให้การกำกับดูแลดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจ และประชาชนส่วนรวมมากที่สุด โดยรัฐได้มีข้อกำหนดในการคัดเลือกสมาชิกองค์กรดังนี้

1) สมาชิกที่มาจากภาครัฐนั้นจะต้องไม่มีประวัติเกี่ยวข้องกับธุรกิจประกันภัย ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อให้เกิดความซื่อสัตย์ในการดำเนินการ

2) สมาชิกที่มาจากภาครัฐนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีเกียรติในสังคม เช่น อยู่ในองค์กรกุศล นักธุรกิจ หนายความ พยาบาล ครูใหญ่ เป็นต้น เพื่อให้เป็นที่ยอมรับในสังคม

การกำกับดูแลตนเองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต เป็นการจัดตั้งขึ้นโดยมีได้มีกฎหมายเฉพาะรองรับเพียงแต่สมาชิกขององค์กรเป็นผู้ให้ความเห็นชอบออกกฎระเบียบมาให้สมาชิกทุกคนปฏิบัติตาม ซึ่งได้แก่ สมาคมประกันชีวิตไทย

⁵¹ จุฑามาศ กิจเลิศไพโรจน์. (2541). มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลผู้ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการลงทุนในหลักทรัพย์. หน้า 14-15.

สมาคมตัวแทนประกันชีวิต สมาคมนายหน้าประกันภัย และสถาบันประกันภัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) สมาคมประกันชีวิตไทย⁵² ในปี 2495 ผู้ประกอบการธุรกิจประกันชีวิตในประเทศไทยได้จัดตั้งองค์กรกลางสำหรับธุรกิจประกันชีวิตขึ้น และต่อมาในปี 2496 ได้ยื่นหนังสือต่อส่วนราชการ เพื่อจัดตั้งสมาคมประกันชีวิตแห่งประเทศไทย โดยได้รับอนุมัติให้จัดตั้งอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2499

ในปี 2510 ได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็นสมาคมประกันชีวิตไทย เพื่อให้สอดคล้องกับข้อบังคับของพระราชบัญญัติการค้า พ.ศ. 2509 มีสมาชิกในขณะนั้นรวม 25 บริษัทและมีวัตถุประสงค์รวม 8 ข้อ ดังนี้

(1) ประสานงานอย่างใกล้ชิด และสนับสนุนส่งเสริมความร่วมมือและความสัมพันธ์อันดีระหว่างบริษัทประกันชีวิต ตลอดจนองค์กร สถาบันและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

(2) กระทำการต่างๆ ในฐานะเป็นตัวแทนรักษาผลประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย และบริษัทประกันชีวิต ติดตามและผลักดันพัฒนาการต่างๆ ในทางด้านกฎหมาย ที่อาจจะมีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย และบริษัทประกันชีวิต ประสานงานและร่วมมือกับรัฐบาล ตลอดจนเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อภาคราชการ และสถาบันที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนากิจการประกันชีวิตให้เจริญก้าวหน้า

(3) พัฒนารูปแบบการดำเนินการและปฏิบัติของธุรกิจประกันชีวิตทั้งระบบ จัดทำมาตรฐานจรรยาบรรณการปฏิบัติงาน และดูแลให้สมาชิกปฏิบัติ หรืองดเว้นการปฏิบัติ ให้เป็นไปตามจรรยาบรรณดังกล่าว เพื่อให้ธุรกิจประกันชีวิตดำเนินไปอย่างมีระเบียบแบบแผนที่ถูกต้อง และอยู่ในความเชื่อถือศรัทธาของประชาชน และเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้ภาคธุรกิจประกันภัยมีการควบคุมดูแลตนเอง (Self Regulation) ให้มากยิ่งขึ้น

(4) จัดให้มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยทางวิชาการ การสำรวจตรวจสอบและศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ และแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประกันชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นสถาบันการเงินและการออม เพื่อนำออกปฏิบัติและเผยแพร่ในระหว่างบริษัทสมาชิก

(5) จัดกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้บริโภค และธุรกิจประกันชีวิต และกิจกรรมอื่นๆ โดยทั่วไป ที่จะสนับสนุนส่งเสริมให้มีการปฏิบัติ

(6) กิจกรรมที่สนับสนุนส่งเสริมการศึกษา เช่น การให้การสนับสนุนและร่วมมือกับสถาบันการศึกษา เพื่อส่งเสริมการศึกษาวิชาการประกันภัย ในสถาบันการศึกษาทุกระดับ

⁵² <http://www.tlaa.org/thai/history/index.html>

การร่วมพัฒนาหลักสูตรการศึกษา การพัฒนาการผลิตตำรา ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาการ ประกันชีวิต การจัดพิมพ์เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาก้าวหน้าทางวิชาการ ความเคลื่อนไหวและกิจกรรมต่างๆ ของธุรกิจประกันชีวิต

(7) การประชาสัมพันธ์ธุรกิจประกันชีวิต เพื่อให้ประชาชนทั่วไปตระหนัก เข้าใจ และเห็นคุณประโยชน์ของการประกันชีวิตมากยิ่งขึ้น

(8) กิจกรรมอื่นๆ ที่พิจารณาเห็นว่าจะช่วยสร้างภาพพจน์ที่ดี ให้เกิดแก่ธุรกิจประกันชีวิตโดยรวม และเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสมาคมประกันชีวิตไทย

เพื่อเป็นการส่งเสริมการกำกับดูแลกันเอง ตลอดจนส่งเสริมการบริหารจัดการระบบการกำกับและพัฒนาคุณภาพตัวแทนประกันชีวิต กรมการประกันภัยได้มีประกาศให้สมาคมประกันชีวิตไทยเป็นผู้ดำเนินการตรวจสอบความรู้เกี่ยวกับการประกันชีวิตสำหรับผู้สมัครสอบความรู้เพื่อขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต ตามประกาศนายทะเบียน เรื่อง กำหนดหลักสูตรและวิธีการสอบความรู้เกี่ยวกับการประกันชีวิตสำหรับผู้สมัครสอบความรู้เพื่อขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2547 เป็นต้นไป⁵³

นอกจากนี้สมาคมประกันชีวิตไทยได้ร่วมมือกับบริษัทในสมาชิกของสมาคม ได้จัดทำคู่มือแลกเปลี่ยนข้อสนเทศตัวแทนประกันชีวิต เกี่ยวกับประเภทการบอกเลิกสัญญาของตัวแทนที่ทุจริตและตัวแทนที่มีความประพฤติไม่ดี (Black list)⁵⁴ และจัดทำบันทึกข้อตกลงเรื่องมาตรการป้องกันตัวแทนประกันชีวิตและแนะนำผู้เอาประกันภัยปิดกรมธรรม์ฉบับเดิม เพื่อทำกรมธรรม์ฉบับใหม่ (Twisting Policy) เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2545 เพื่อให้บริษัทในสมาชิกปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อเป็นการกำกับดูแลการปฏิบัติงานของตัวแทนประกันชีวิตนั่นเอง

2) สมาคมตัวแทนประกันชีวิต⁵⁵ สมาคมตัวแทนประกันชีวิต (Life Underwriters Association) หรือ LUA ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2506 ด้วยวัตถุประสงค์ที่จะให้เป็นศูนย์รวมของตัวแทนประกันชีวิตเพื่อพัฒนาคุณภาพ และควบคุมจรรยาบรรณเช่นเดียวกับสมาคมวิชาชีพอื่น โดยก่อตั้งมานานถึง 39 ปี แต่สมาคมตัวแทนประกันชีวิตก็ยังมีสมาชิกไม่มากนัก เนื่องจากตัวแทน

⁵³ ประกาศกรมการประกันภัย เรื่องการมอบหมายการดำเนินการสอบความรู้เกี่ยวกับการประกันชีวิตสำหรับผู้สมัครสอบความรู้เพื่อขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต ประจำปี 2547 ในภูมิภาค, ประกาศวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2547.

⁵⁴ คู่มือแลกเปลี่ยนข้อสนเทศตัวแทนประกันชีวิต โดยมติคณะกรรมการบริหารสมาคมประกันชีวิต ครั้งที่ 18/2544 วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2545 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2545 เป็นต้นไป (อัคราณา).

⁵⁵ <http://www.tlua.com/index.asp?pageid=0020&title=Thua%2Ecom>

อาชีพยังมีน้อย และขาดการรวมตัวกันอย่างจริงจัง เมื่อเทียบกับสมาคมวิชาชีพอื่นหรือแม้แต่เทียบกับสมาคมตัวแทนประกันชีวิตในประเทศเพื่อนบ้าน

ปัจจุบันสมาคมตัวแทนประกันชีวิต มีสมาชิกเพิ่มขึ้นถึง 20,800 คน จากเพียง 250 คน มีคณะกรรมการที่ได้รับการเลือกตั้งจากหลายบริษัท ร่วมกันรณรงค์ให้ตัวแทนขายประกันทั่วประเทศเข้าร่วมเป็นสมาชิก พร้อมๆ กับให้ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของงานขายและมีคุณธรรมควบคู่กันไป สมาคมตัวแทนขายประกันยื่นขอจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อจาก สมาคมตัวแทนขายประกัน (Underwriters Association - U.A.) เป็นสมาคมตัวแทนประกันชีวิต (Thai Life Under Writers Association - LUA) เมื่อปลายปี 2541 โดยใช้เครื่องหมายใหม่ ที่แสดงถึงการรวมพลังสามประสานในอุตสาหกรรมประกันชีวิต คือตัวแทนประกันชีวิต บริษัทประกันชีวิต และส่วนราชการ (กรมการประกันภัย) มีความหมายในการรวมพลัง ร่วมสร้างสรรค์อุตสาหกรรมประกันชีวิตของประเทศไทยให้เติบโตก้าวหน้ายิ่งขึ้น โครงการสำคัญของสมาคมตัวแทนประกันชีวิตคือ การเป็นเจ้าภาพสัมมนานักขายประกันชีวิตแห่งเอเชียแปซิฟิก หรือ APLIC ครั้งที่ 6 ในเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2544 ซึ่งนับเป็นการสัมมนานักขายระดับนานาชาติที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประเทศไทยผู้เข้าร่วมสัมมนาและวิทยากรมาจากประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกราว 20 ประเทศ ประมาณ 11,000 คน นอกจากนี้ยังมีการจัดสัมมนาวิชาการสำหรับตัวแทนประกันชีวิตทั้งในกรุงเทพฯ และส่วนภูมิภาคตลอดปี

แต่ทั้งนี้บทบาทในการกำกับดูแลกันเองในส่วนของสมาคมตัวแทนประกันชีวิตพบว่า ไม่ค่อยมีบทบาทกับอาชีพตัวแทนประกันชีวิตเท่าที่ควร เพราะส่วนใหญ่แล้วสมาคมตัวแทนประกันชีวิตจะเน้นในการจัดอบรมพัฒนาความรู้ของตัวแทนประกันชีวิตและการจัดสัมมนานักขาย

3) สมาคมนายหน้าประกันภัย⁵⁶ ในปีพุทธศักราช 2510 ได้มีพระราชบัญญัติประกันชีวิตขึ้น โดยได้มีการแยกและระบุชัดเจนระหว่าง ตัวแทนนายหน้า ซึ่งอาจประกอบการโดยคนเดียวหรือรวมกันตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลก็ได้ ทั้งนี้เพื่อประสงค์ให้มีการพัฒนาธุรกิจประกันภัยให้มีความมั่นคง และก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ในสมัยนั้นก็มีบุคคลกลุ่มหนึ่ง ที่ประกอบอาชีพเป็นนายหน้าประกันวินาศภัยและประกันชีวิต และได้เล็งเห็นถึงผลประโยชน์ในการรวมตัวกัน เพื่อพัฒนาการประกอบอาชีพนายหน้าประกันภัยให้เป็นกลุ่มและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งการจัดการให้ผู้เอาประกันอย่างเป็นธรรม ไม่ว่าด้านเบี้ยประกัน หรือการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ได้มีการก่อตั้งสมาคมนายหน้าประกันขึ้น เมื่อปีพุทธศักราช 2512 โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

⁵⁶ http://www.ibathai.com/profile_thai.asp

(1) เพื่อคุ้มครองส่งเสริมสนับสนุนธุรกิจ และสวัสดิภาพของนายหน้าประกัน และร่วมมือกับราชการ กรมการประกันภัย บริษัทประกันชีวิต และบริษัทประกันวินาศภัย ในอันที่จะช่วยให้กิจการมีคุณค่าต่อสังคมกว้างขวางยิ่งขึ้น

(2) เพื่อธำรงไว้ซึ่งเกียรติ ศักดิ์ศรี และความสามัคคี ในระหว่างมวลสมาชิก

(3) สนับสนุนและช่วยเหลือสมาชิกแก้ไขอุปสรรคข้อขัดข้องต่างๆ รวมทั้งการเจรจาทำความตกลงกับบุคคล

(4) ทำการวิจัยเกี่ยวกับการประกอบอาชีพนายหน้าประกัน ส่งเสริมคุณภาพของนายหน้าประกันให้เข้ามาตรฐาน แลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้ใน ทางวิชาการ การขยายงาน ตลอดจนข่าวสารอันเกี่ยวกับอาชีพ นายหน้าประกัน

(5) เพื่อให้การช่วยเหลือและบริจาค ในการกุศลต่อผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกันภัย

(6) เพื่อร่วมมือ ติดต่อกับหรือเป็นสมาชิกกับสมาคมฯ อื่นทั่วโลก ที่ทำงานหรือมีวัตถุประสงค์ คล้ายคลึงกับสมาคมนี้

(7) ประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างสมาชิกหรือระหว่างสมาชิกกับบุคคลภายนอก ในการประกอบอาชีพนายหน้าประกัน

(8) เพื่อส่งเสริมสุขภาพ พละนาามัย การบันเทิง และการกีฬาแก่สมาชิกสมาคม

(9) ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

สมาคมได้ก่อตั้งขึ้นในปี 2512 ซึ่งหลังจากการก่อตั้งสมาคม เรียบร้อยแล้วก็มีสมาชิกไม่มาก สืบเนื่องมาจากในสมัยนั้นยังไม่ค่อยมีผู้รู้จักธุรกิจ นายหน้าประกันดี เมื่อมีสมาชิกน้อย สมาคมก็ขาดกำลังสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นด้านปัจจัยหรือบุคลากรก็ตาม ความเจริญเติบโตของสมาคมจึงช้ามาก นายกสมาคมก็ดำรงตำแหน่งอยู่ปีต่อปี แต่ในปัจจุบันนี้นายกสมาคมนายหน้าประกันภัย และกรรมการบริหารสมาคม จะอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี

บทบาทของสมาคมนายหน้าประกันภัยจะมีลักษณะการดำเนินการเหมือนกับสมาคมตัวแทนประกันชีวิต

4) สถาบันประกันภัยไทย⁵⁷ ได้เริ่มมีการก่อตั้งเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2523 โดยความร่วมมือของกรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ สมาคมประกันชีวิตไทยและสมาคมประกันวินาศภัย เพื่อให้เป็นสถาบันการศึกษาวิชาการประกันภัยสำหรับพนักงานและบุคลากรในวงการประกันภัยตามแนวทางของต่างประเทศ

และตามประกาศนายทะเบียนเรื่องการกำหนดหลักสูตรการอบรมและวิธีการสอบความรู้เพื่อขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต ฉบับลงวันที่ 21 มีนาคม 2548 ได้ให้ความหมายว่า “สถาบันการศึกษา” หมายถึง สถาบันประกันภัยไทย หรือสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่สถาบันประกันภัยไทย มอบหมายโดยความเห็นชอบจากนายทะเบียนให้จัดการฝึกอบรมความรู้แก่ผู้ประสงค์ขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตตามหลักสูตรที่นายทะเบียนกำหนด

สถาบันประกันภัยไทย (Thailand Insurance Institute) มีวัตถุประสงค์

- (1) สนับสนุนและส่งเสริมธุรกิจประกันภัยและการศึกษาวิชาการประกันภัยให้เจริญก้าวหน้าเป็นประโยชน์แก่สาธารณชนและเศรษฐกิจของประเทศ
- (2) สนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในธุรกิจประกันภัย และวงการศึกษากี่ยวกับประกันภัย
- (3) สนับสนุนและส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้ การค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับการประกันภัยและกิจการอื่นที่เกี่ยวข้อง
- (4) ให้ความร่วมมือหรือสนับสนุนกับองค์กร หรือนิติบุคคลอื่นทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์
- (5) ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์หรือร่วมมือกับองค์การกุศลอื่นๆ เพื่อสาธารณประโยชน์ ทั้งนี้ไม่ได้ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ประการใด

จะเห็นได้ว่า การรวมตัวของบริษัทประกันชีวิตมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาธุรกิจประกันชีวิตให้เจริญทัดเทียมกับต่างประเทศ โดยเฉพาะเพื่อประโยชน์ของผู้บริโภคและให้ความร่วมมือกับภาครัฐ พร้อมกันนั้นในด้านของบริษัทประกันชีวิตที่เป็นสมาชิกจะได้ประโยชน์ในการได้รับข่าวสารและความรู้ต่างๆ รวมทั้งข้อมูลจากต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงรูปแบบการประกอบการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ แต่ไม่มีกฎหมายใดบังคับให้บริษัทประกันชีวิตจะต้องมาเป็นสมาชิกกับสมาคมต่างๆ อีกทั้งไม่มีการบังคับให้ตัวแทนประกัน

⁵⁷ สถาบันประกันภัยไทย. (2535, มกราคม-มีนาคม). “มูลนิธิสถาบันประกันภัยไทย.” วารสารประกันภัย, 65. หน้า 11-12.

ชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตไปเป็นสมาชิกสมาคมฯ สืบเนื่องจากไม่มีบัญญัติของกฎหมายที่จะบังคับใช้นั้นเอง แต่ทั้งนี้หากจะกระทำได้อาจจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐในการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว

2.4 ความสำคัญของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตต่อธุรกิจประกันชีวิต

ในการทำสัญญาซื้อขายทั่วไป ผู้ซื้อและผู้ขายมักตกลงทำสัญญากันเองโดยไม่ต้องอาศัยคนกลางเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายมิให้สินค้ามีราคาสูง แต่ในกรณีของสัญญาประกันชีวิตมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต แม้ว่าจะทำให้ต้นทุนของการประกันชีวิตสูงขึ้นก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากสัญญาประกันชีวิตประกอบด้วยเงื่อนไข หลักเกณฑ์ในการคุ้มครองหรือไม่คุ้มครอง และข้อยกเว้นที่ไม่ให้ความคุ้มครอง รวมทั้งอัตราเบี้ยประกันภัยที่มีความแตกต่างกันไป ความคุ้มครองตามที่ปรากฏในกรมธรรม์ประกันชีวิตจึงมีหลายชนิด หลายแบบ รวมทั้งถ้อยคำและภาษาที่ใช้ในกรมธรรม์ประกันชีวิตมีลักษณะเป็นศัพท์เทคนิคที่ใช้เฉพาะในกิจการประกันชีวิต จึงจำเป็นต้องมีบุคคลที่มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์ในเรื่องเหล่านี้เป็นผู้ให้คำแนะนำชี้แจงแก่ผู้ซื้อ ซึ่งได้แก่ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต⁵⁸ สัญญาประกันชีวิตมีหลักเกณฑ์พื้นฐานตามกฎหมายที่ผู้เอาประกันภัยต้องมีความรู้ความเข้าใจเพื่อความถูกต้องของสัญญาประกันชีวิต⁵⁹ เช่นหลักส่วนได้เสียหลักความสุจริตต่อกันอย่างยิ่ง หลักค่าใช้จ่ายหรือค่าสินไหม โดยหากผู้เอาประกันภัยไม่มีความรู้ความเข้าใจแล้วอาจทำให้เกิดปัญหาในการเรียกร้องตามสัญญาได้ เช่น โจทก์จัดให้นายโองประกันชีวิตโดยโจทก์เป็นผู้เสียเบี้ยประกันภัยและเป็นผู้รับประโยชน์ โจทก์จึงเป็นผู้เอาประกันภัย เมื่อโจทก์ไม่มีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยไว้นั้น สัญญาประกันภัยย่อมไม่ผูกพันคู่สัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 863 โจทก์ย่อมไม่ได้รับประโยชน์จากกรมธรรม์สัญญานั้น⁶⁰

ดังนั้นการทำสัญญาประกันชีวิตจึงเป็นเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อน จำต้องพิจารณากันอย่างถี่ถ้วน ประการแรกต้องมีการพิจารณาถึงความต้องการและความจำเป็นที่จะต้องเอาประกันภัยว่ามีประเภทใดบ้าง เช่น แบบตลอดชีพ แบบชั่วระยะเวลา แบบสะสมทรัพย์ แบบเงินได้ประจำ เป็นต้น

⁵⁸ อำนวย สุกเวชย์. (2524, มกราคม-มีนาคม). “คนกลางประกันภัย.” วารสารสำนักงานประกันภัย, ประกันภัย, 5, 1, หน้า 41-42.

⁵⁹ ทศน์ชัย บัณชิตกุล. (2531, เมษายน-มิถุนายน). “บทบาทของบริษัทนายหน้าประกันที่มีต่ออุตสาหกรรมประกันภัย.” วารสารสำนักงานประกันภัย, 13, หน้า 25-26.

⁶⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 1366/2509.

ประการที่สองเมื่อทราบความต้องการและความจำเป็นแล้วก็ต้องพิจารณาว่าการประกันชีวิตประเภทต่างๆ ควรจะจัดให้มีประกันชีวิตอย่างไร มีเงื่อนไขอะไรบ้างที่เหมาะสมกับธุรกิจของผู้เอาประกันภัย และความสามารถในการชำระเบี้ยประกันภัย ประการที่สามเรื่องที่ต้องพิจารณาต่อไปคือควรจะเอาประกันภัยไว้กับผู้รับประกันภัยใด ซึ่งมีอยู่มากมายหลายบริษัท บางบริษัทประกันชีวิตสามารถรับประกันภัยได้ทุกประเภท แต่บางบริษัทประกันชีวิตสามารถรับประกันชีวิตได้เฉพาะบางประเภทเท่านั้น และบริษัทประกันชีวิตต้องมีความมั่นคงและมีความชำนาญที่ควรจะทำสัญญาประกันภัยด้วย และประการสุดท้ายก็คือเมื่อเอาประกันภัยไว้แล้วหากเกิดเหตุการณ์อันพึงจะเรียกร้องค่าสินไหมประกันชีวิตแล้วจะต้องมีวิธีการอย่างไร และจะเรียกร้องค่าสินไหมประกันชีวิตตามที่หวังไว้ได้หรือไม่⁶¹ ภารกิจเหล่านี้จึงต้องอาศัยบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการประกันชีวิตเป็นอย่างดีเพื่อเป็นผู้ชี้ช่องหรือจัดการให้ได้รับกรรมธรรม์ประกันภัยที่ดี คือมีความคุ้มครองสูง มีเงื่อนไขน้อยและเบี้ยประกันภัยไม่แพง (Broad Coverages, Less Restrictions and Competitive Premium)⁶² บุคคลนั้นได้แก่ ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตนั่นเอง

ความสำคัญของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตต่อธุรกิจประกันชีวิตแยกออกพิจารณาได้ ดังนี้

1. การเกิดขึ้นของสัญญาประกันภัย
2. หน้าที่ของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต
3. จรรยาบรรณของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต
4. บทบาทของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตต่อธุรกิจประกันชีวิต

2.4.1 การเกิดขึ้นของสัญญาประกันภัย

การทำสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยกับผู้รับประกันภัยมักจะไม่ได้ติดต่อทำสัญญากันโดยตรงแต่จะผ่านคนกลางประกันภัย ที่เรียกว่า ตัวแทนประกันชีวิต ซึ่งเป็นผู้ที่บริษัทมอบหมายให้ทำการชักชวนให้บุคคลทำสัญญาประกันภัยกับบริษัท และคนกลางประกันภัยอีกประเภทหนึ่ง

⁶¹ สมาคมนายหน้าประกันภัย. (2525, 24 มีนาคม). “บทบาทของอาชีพนายหน้าประกันภัย.” สำนักงานประกันภัยที่ระลึกวันครบรอบ 3 ปี ในการยกฐานะขึ้นเป็นกรม. หน้า 127.

⁶² ทศน์ชัย บัณฑิตกุล. (2531, เมษายน-มิถุนายน). “บทบาทของบริษัทนายหน้าประกันที่มีต่ออุตสาหกรรมประกันภัย.” วารสารสำนักงานประกันภัย, 13. หน้า 24.

คือ นายหน้าประกันชีวิต ซึ่งเป็นผู้ชี้ช่องหรือจัดการให้บุคคลทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทโดยกระทำเพื่อหวังค่าบำเหน็จ⁶³

ก่อนที่สัญญาประกันภัยจะเกิดขึ้น ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตต้องจัดให้ผู้เอาประกันภัยแถลงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเสี่ยงภัยโดยกรอกข้อความในแบบคำขอเอาประกันภัยเพื่อตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจะได้จัดส่งให้กับผู้รับประกันภัยพิจารณา ซึ่งโดยปกติใบคำขอเอาประกันภัยจะมีข้อความคำถามเกี่ยวกับเรื่องดังต่อไปนี้คือ

1. ให้ผู้เอาประกันภัยแจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตนเอง
2. อธิบายถึงภาวะของการเสี่ยงภัยต่อผู้เอาประกันภัย
3. อธิบายถึงเหตุต่างๆ ที่จะกระทบถึงภาวะของภัย
4. คำถามเกี่ยวกับประวัติของผู้เอาประกันภัย

การประกันชีวิตเป็นการประกันความเสี่ยงภัยของชีวิต คือความทรงชีพ และความมรณะของบุคคลคนหนึ่ง กล่าวคือ การที่คนเรามีอายุยืนถึงวัยชรา เช่น หมดความสามารถในการหารายได้ แต่ยังคงต้องกินต้องใช้ ก่อให้เกิดความเดือดร้อนทางการเงิน กรณีเช่นนี้ถือเป็นภัยเกี่ยวกับความทรงชีพ ส่วนความมรณะก็เช่นเดียวกัน กล่าวคือ การมรณะทำให้รายได้ของเขาขาดหายไปพร้อมกับความมรณะ ทำให้ผู้ที่อยู่ในอุปการะต้องได้รับความเดือดร้อนทางการเงิน การเกิดขึ้นของสัญญาประกันภัยต้องอาศัยหลักเกณฑ์ทั่วไปของการเกิดขึ้นของสัญญาประกันภัย กล่าวคือ ต้องมีบุคคลสองฝ่ายได้แก่ ฝ่ายผู้เสนอและฝ่ายผู้สนอง ทั้งสองฝ่ายต้องแสดงเจตนาผูกนิติสัมพันธ์โดยเข้าทำสัญญาต่อกัน ดังนั้นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจึงเป็นคนที่ชี้ช่องให้ผู้เอาประกันภัยทำสัญญาประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 ได้มีการบัญญัติถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องในสัญญาประกันภัย ทั้งที่เป็นคู่สัญญาโดยตรงในสัญญาประกันภัย และผู้ที่มีใช้คู่สัญญาโดยตรงแต่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันชีวิต ได้แก่ 1) ผู้รับประกันภัย 2) ผู้เอาประกันภัย 3) ผู้รับประโยชน์ และ 4) ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) **ผู้รับประกันภัย** หมายถึง⁶⁴ คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ตามมาตรา 862 วรรคสอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 มาตรา 7 ได้ระบุไว้ว่า ผู้รับประกันภัยจะต้องประกอบธุรกิจในรูปแบบของบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมาย

⁶³ อำนาจ สุภเวชย์. (2551). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย. หน้า 44-45.

⁶⁴ พรชัย สุนทรพันธุ์. (2545). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะประกันภัย. หน้า 28.

ว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด และโดยได้รับใบอนุญาตจากรัฐมนตรี รวมทั้งเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ต่างๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2535 ด้วย อาทิเช่น ต้องดำรงไว้ซึ่งเงินกองทุนต้องวางหลักทรัพย์ประกันไว้กับนายทะเบียนตามมูลค่าที่กำหนดไว้ต้องจัดสรรเบี้ยประกันภัยไว้เป็นเงินสำรองประกันภัย เป็นต้น นอกจากนี้แล้วในการดำเนินงานต่างๆ จะต้องอยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับด้วย เช่น การลงทุน อัตราเบี้ยประกันภัยข้อความในกรมธรรม์ประกันภัย เป็นต้น

2) **ผู้เอาประกันภัย** หมายถึง คู่สัญญาฝ่ายที่ตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัยเป็นการตอบแทนที่ผู้รับประกันภัยตกลงเข้ารับเสี่ยงภัยให้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 862 วรรคสาม โดยที่การทำสัญญาประกันภัยเป็นการทำนิติกรรมอย่างหนึ่ง ผู้ที่จะเป็นผู้เอาประกันภัยได้ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถตามกฎหมาย กล่าวคือ ต้องเป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะตามกฎหมาย ถ้าเป็นผู้เยาว์ก็ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน นอกจากนี้จะต้องเป็นผู้มีความสามารถตามกฎหมายแล้ว ข้อสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ผู้เอาประกันภัยจะต้องเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเหตุที่เอาประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 863 ที่ว่าผู้เอาประกันภัยหมายถึง ผู้ที่ตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัยแต่ในทางปฏิบัติผู้อื่นอาจเป็นผู้ชำระเบี้ยประกันภัยแทนก็ได้ เช่น ผู้ให้เช่าซื้อเป็นผู้เอาประกันภัยโดยผู้เช่าซื้อเป็นผู้ชำระเบี้ยประกันภัย⁶⁵ และเบี้ยประกันภัย นั้นจะต้องเป็นเงินสดเสมอ จะนำทรัพย์สินอื่นหรือหนี้สินอื่นมาชำระหรือหักกลบลบหนี้กันไม่ได้⁶⁶

3) **ผู้รับประโยชน์**⁶⁷ คือ บุคคลภายนอกที่ผู้เอาประกันภัยตกลงใจจะให้เป็นผู้มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนหรือรับจำนวนเงินใช้ให้จากผู้รับประกันภัย เมื่อวินาศภัยหรือมีเหตุอย่างอื่นเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งได้ระบุไว้ในสัญญา โดยต้องมีการระบุชื่อผู้รับประโยชน์ไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยด้วย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติว่าผู้รับประโยชน์จะต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย ดังนั้นผู้รับประโยชน์จะเป็นใครก็ได้ อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้รับประโยชน์ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียในเหตุที่เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัยมักไม่ตกลงเข้าทำสัญญาด้วย เพราะเกรงว่าผู้รับประโยชน์จะมีเจตนาทุจริตทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยเพื่อหวังที่จะรับประโยชน์จากสัญญาประกันภัยนั้น ผู้เอาประกันภัยอาจจะระบุบุคคลใดหรือระบุตัวเองให้เป็นผู้รับประโยชน์ก็ได้

⁶⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 2664/2517.

⁶⁶ สิทธิโชค ศรีเจริญ. (2529). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย เอกสารทางวิชาการชุดที่ 4 ของสมาคมประกันวินาศภัย ประจำปี 2528 – 29. หน้า 85.

⁶⁷ อำนวย สุขเวชย์. (2551). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย. หน้า 12-13.

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 862 วรรคท้าย ที่ว่า “อนึ่ง ผู้เอาประกันภัยและผู้รับประโยชน์นั้นจะเป็นบุคคลคนหนึ่งคนเดียวก็ได้”

4) ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ในการทำสัญญาประกันชีวิตในทางปฏิบัติผู้รับประกันภัยมิได้ติดต่อกับผู้เอาประกันภัยโดยตรงแต่จะติดต่อผ่านตัวแทนประกันชีวิต (Agents) และนายหน้าประกันชีวิต (Brokers) ดังนั้นผู้รับประกันภัยจึงมีตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต เพื่อที่ติดต่อกับผู้เอาประกันภัยแทนผู้รับประกันภัย และเป็นบุคคลที่มีใช้คู่สัญญาประกันภัยโดยตรง แต่เข้ามาเกี่ยวข้องกับฐานะคนกลางประกันภัย คือ ตัวแทนประกันชีวิต (Agents) และนายหน้า (Brokers) ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตเป็นผู้ที่ติดต่อกับผู้เอาประกันภัยโดยตรง และอาจเป็นผู้สนิทสนมกับผู้เอาประกันภัยมาก่อนก็ได้ นอกจากนี้ในการดำเนินการรับประกันภัย ผู้เอาประกันภัยจะต้องกรอกแบบฟอร์มข้อเท็จจริงที่ผู้รับประกันภัยต้องการเกี่ยวกับประวัติส่วนตัวของผู้เอาประกันภัยเอง โดยที่ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจะต้องทำรายงานตามแบบที่บริษัทกำหนด แสดงการรับรองและเสนอความเห็นของตนเกี่ยวกับตัวผู้เอาประกันภัยว่าควรที่บริษัทจะรับประกันภัยรายนี้หรือไม่ เมื่อเป็นเช่นนี้บริษัทจึงต้องอาศัยความรู้ความชำนาญของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตเป็นอย่างมาก

ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 ตัวแทนประกันชีวิตประกันชีวิตหมายความว่า ผู้ซึ่งบริษัทมอบหมายให้ทำการชักชวนให้บุคคลทำสัญญาประกันชีวิตกับผู้รับประกันภัย ส่วนนายหน้าประกันชีวิต หมายความว่า ผู้ซึ่งช่องหรือจัดการให้บุคคลทำสัญญาประกันชีวิตกับผู้รับประกันภัย โดยกระทำเพื่อมุ่งหวังบำเหน็จเนื่องจากการนั้น

2.4.2 หน้าที่ของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต เป็นอาชีพที่สร้างความมั่นคงทางการเงินให้กับผู้เอาประกันภัย ประชาชน ครอบครัว และสังคมโดยรวม ดังนั้นจึงสรุปหน้าที่และความรับผิดชอบของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตได้ดังนี้

1) ชักชวนบุคคลให้ทำสัญญาประกันชีวิตกับผู้รับประกันภัย โดยตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต มีหน้าที่หลักในการชักชวน หรือ ชี้ช่องให้บุคคลเข้าทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัทประกันชีวิต โดยตัวแทนประกันชีวิตจะชักชวนบุคคลให้ทำสัญญากับบริษัทที่ตนสังกัดเท่านั้น ส่วนนายหน้าประกันชีวิตจะมีความแตกต่างกับตัวแทนประกันชีวิตกล่าวคือ ไม่มีข้อจำกัดว่าต้องชี้ช่องให้บุคคลเข้าทำสัญญากับบริษัทใดบริษัทหนึ่งเท่านั้น แต่สามารถชี้ช่องให้บุคคลเข้าทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัทใดๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้

2) ให้ความรู้เกี่ยวกับเงื่อนไขกรมธรรม์ประกันชีวิตแก่ผู้เอาประกันชีวิต หรือ ผู้มุ่งหวังเอาประกันชีวิตจนบุคคลดังกล่าวสามารถเข้าใจและตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตได้ตรงกับความต้องการ หรือ ความจำเป็น รวมทั้งความสามารถในการชำระเบี้ยประกันภัยของตน

3) เมื่อได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากบริษัทประกันชีวิต ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตสามารถรับเงินเบี้ยประกันภัยจากผู้เอาประกันชีวิตและมีหน้าที่ต้องนำส่งให้แก่บริษัทประกันชีวิตโดยด่วน เนื่องจากการเอาประกันชีวิต ผู้เอาประกันชีวิตมีหน้าที่ต้องชำระเบี้ยประกันภัยให้แก่บริษัทประกันชีวิต เพื่อตอบแทนความคุ้มครองที่บริษัทประกันชีวิตจัดให้แก่ผู้เอาประกันภัยตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ประกันชีวิต ทั้งนี้ เพื่อผลประโยชน์สูงสุดของผู้เอาประกันภัย รวมทั้งเพื่อภาพลักษณ์ที่ดีของอาชีพตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตด้วย

4) ให้บริการที่ดีและสม่ำเสมอแก่ผู้เอาประกันภัย ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต มีหน้าที่ให้บริการหลังการขายที่ดี ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ ทั้งนี้ เพื่อรักษาสีทธิประโยชน์และผลประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย โดยถือเป็นหน้าที่ที่ควรปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอเพื่อภาพลักษณ์ที่ดีต่ออาชีพของตนต่อไป

แต่ทั้งนี้ลักษณะการทำงานของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตก็ยังมี ความแตกต่างกันอยู่ กล่าวคือ ตัวแทนประกันชีวิตจะทำหน้าที่เสนอข้อมูลรายละเอียดของการประกันชีวิตประเภทต่างๆ ของผู้รับประกันภัยที่ตนสังกัด เพื่อชักชวนผู้เอาประกันภัยซื้อกรมธรรม์ที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เอาประกันภัยนั้นๆ แต่นายหน้าประกันชีวิตนั้นมิได้มีสังกัดที่แน่นอน แต่ก็มีนายหน้าประกันชีวิตบางกรณีได้ไปทำสัญญากับผู้รับประกันภัยไว้โดยเฉพาะเจาะจงว่าจะต้องหาประกันชีวิตรายใหม่ให้แก่ผู้รับประกันภัยเท่านั้นและไม่สามารถนำผลงานไปให้กับผู้รับประกันภัยรายอื่นเป็นเด็ดขาด

2.4.3 จรรยาบรรณของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

นอกจากตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมีบทบาทในการสร้างภาพพจน์ และทัศนคติที่ดีของประชาชนต่อการประกันชีวิตมากที่สุด เพราะตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจะต้องเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับประชาชน และเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลเรื่องการประกันชีวิตแก่ผู้เอาประกันภัย หากตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมีภาพพจน์ที่ไม่ดี ย่อมทำให้บริษัทพลอยเสียชื่อเสียงไปด้วย ดังนั้นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจึงควรมีจรรยาบรรณหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อผู้เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัย ผู้รับประโยชน์ ประกอบกับอาชีพตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตต้องเกี่ยวข้องกับคนหมู่มาก จำเป็น

อยู่ที่จะต้องมีการเปรียบเทียบเพื่อควบคุมให้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมีความประพฤติปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อให้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตประสบความสำเร็จในอาชีพ และเป็นการปกป้องผลประโยชน์ของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

คนทั่วไปอาจจะไม่ทราบว่าผู้ที่มีอาชีพเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตนั้น⁶⁸ จะมีกรอบในการทำงานที่เรียกว่า “จรรยาบรรณ” ซึ่งจะคล้ายๆ กับวิชาชีพของแพทย์ พยาบาล วิศวกร หรือสถาปนิก เนื่องจากอาชีพตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตนี้เป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของชีวิต และเกี่ยวข้องกับภาระทางการเงินในระยะยาวทั้งในส่วนของผู้อุปถัมภ์และบริษัทประกันชีวิต อีกทั้งในทางปฏิบัติบริษัทผู้รับประกันภัยไม่สามารถรู้จักผู้อุปถัมภ์ทุกคนเป็นการเฉพาะตัว การพิจารณารับประกันจะอาศัยเพียงเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่แนบไปพร้อมใบสมัครขอประกันชีวิตของผู้สมัครที่ส่งผ่านตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตของบริษัทนั้นๆ ในส่วนของผู้อุปถัมภ์เองก็มักจะไม่ค่อยมีเวลามากพอที่จะศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ หรือข้อจำกัด ข้อยกเว้นหรือเงื่อนไขต่างๆ ที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ได้อย่างชัดเจน ดังนั้นการให้รายละเอียดต่างๆ จากคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย คือผู้อุปถัมภ์และบริษัทประกันชีวิต จึงต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสุจริตใจอย่างยิ่ง และผู้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแจกแจงข้อมูลของทั้งสองฝ่าย ได้อย่างใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด ก็คือตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตนั่นเอง

ถึงแม้ว่าตามกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันคือ พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 จะไม่ได้กำหนดพื้นฐานคุณวุฒิทางการศึกษาของผู้ที่จะสมัครสอบเพื่อขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตประกันชีวิตไว้ก็ตาม แต่กรมการประกันภัยในฐานะผู้ควบคุมและกำกับดูแลการทำงานของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตรวมถึงบริษัทประกันชีวิตทุกบริษัทในประเทศไทย และสาขาของบริษัทประกันชีวิตต่างประเทศที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิต ก็ได้พยายามคัดกรองผู้ที่จะเข้าสู่อาชีพตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตให้มีความเข้าใจถึงบทบาทและความสำคัญของการมีจรรยาบรรณแห่งอาชีพอย่างถ่องแท้ ด้วยการกำหนดว่าผู้สมัครสอบทุกคนต้องทำข้อสอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ “จรรยาบรรณ” หากผู้สมัครสอบบุคคลใดตอบคำถามไม่ผ่านเกณฑ์ความรู้เรื่องจรรยาบรรณตามที่นายทะเบียนกำหนดไว้ ก็เป็นอันตกไปเลยต้องมาสอบใหม่ให้ผ่าน ถึงแม้จะไม่สามารถเป็นหลักประกันว่าผู้ที่สอบได้ใบอนุญาตทุกคนจะเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตที่ยึดมั่นในจรรยาบรรณแห่งอาชีพได้อย่างแท้จริง แต่ก็

⁶⁸ <http://se-ed.net/prakanonline/ethics.htm>

การคัดสรรเบื้องต้นและเตือนให้ผู้เข้าสู่อาชีพได้ทราบว่าเมื่อเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจริงๆ ควรจะประพฤติตนอย่างไรให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้เอาประกันภัย ต่อบริษัทประกันชีวิต และต่อเพื่อนร่วมอาชีพ

จรรยาบรรณและข้อพึงปฏิบัติที่ดีต่ออาชีพตัวแทนประกันชีวิตนายหน้าประกันชีวิตมีดังต่อไปนี้

- (1) มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อผู้เอาประกันภัย บริษัทและเพื่อนร่วมอาชีพ
- (2) ให้บริการที่ดีย่างสม่ำเสมอ และชี้แจงให้ผู้เอาประกันภัยทราบถึงสิทธิและหน้าที่เพื่อรักษาผลประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย
- (3) รักษาความลับอันไม่ควรเปิดเผยของผู้เอาประกันภัย และของบริษัทต่อบุคคลภายนอก
- (4) เปิดเผยข้อความจริงต่อผู้เอาประกันภัย ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญเพื่อ การพิจารณารับประกันภัยหรือเพื่อความสมบูรณ์แห่งกรมธรรม์
- (5) ไม่เสนอแนะผู้เอาประกันภัย ทำประกันภัยเกินความสามารถในการชำระเบี้ยประกันภัย หรือเสนอขายนอกเหนือเงื่อนไขแห่งกรมธรรม์
- (6) ไม่ลดหรือเสนอที่จะลดค่าบำเหน็จ เพื่อเป็นการจูงใจให้ผู้เอาประกันภัย
- (7) ไม่แนะนำผู้เอาประกันภัยสละกรมธรรม์เดิมเพื่อทำสัญญาใหม่หากทำให้ผู้เอาประกันภัยเสียประโยชน์
- (8) ไม่กล่าวให้ร้ายทับถมตัวแทนประกันชีวิตประกันภัยบริษัทอื่น หรือนายหน้าประกันภัยบุคคลอื่น
- (9) หมั่นศึกษาหาความรู้ในวิชาชีพเพิ่มเติมอยู่เสมอ
- (10) ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมประเพณีอันดีงาม ทั้งธำรงไว้ซึ่งเกียรติศักดิ์ศรีและคุณธรรมแห่งอาชีพปฏิญาณ

จรรยาบรรณของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต จึงเป็นสิ่งที่ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตหลายรายมองข้ามความสำคัญและไม่ให้ความสนใจแต่อย่างใด ทั้งที่ความจริงแล้วจรรยาบรรณของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมีส่วนสร้างภาพพจน์ของธุรกิจประกันชีวิตให้เป็นที่ยอมรับของสังคม และช่วยให้ธุรกิจเติบโตอย่างรวดเร็ว หากตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตทุกคนยึดจรรยาบรรณในการทำงาน

สมาคมประกันชีวิตไทยได้รับความร่วมมือจากสมาชิกบริษัทประกันชีวิต ได้มีการจัดทำคู่มือแลกเปลี่ยนข้อสนเทศตัวแทนประกันชีวิต⁶⁹ เพื่อให้บริษัทสมาชิกของสมาคมประกันชีวิตไทย ใช้คู่มือแลกเปลี่ยนข้อสนเทศตัวแทนประกันชีวิต เกี่ยวกับประเภทการบอกเลิกสัญญาของตัวแทนที่ทุจริตและตัวแทนที่มีความประพฤติไม่ดี โดยมีวัตถุประสงค์คือ

1. ควบคุมความประพฤติตัวแทน ให้อยู่ในจรรยาบรรณที่สมาคมฯ ประกาศไว้
2. ขจัดตัวแทนประกันชีวิตที่ไม่สุจริต ออกจากวงการประกันชีวิต
3. สร้างภาพพจน์ที่มีต่อสังคม

ในกรณีที่ละเมิดจรรยาบรรณดังกล่าวแล้ว ทางสมาคมประกันชีวิตไทยเมื่อได้รับข้อมูลจากบริษัทสมาชิกจะทำการแจ้งบริษัทที่อยู่ในสมาชิกของสมาคมให้ทราบว่าตัวแทนประกันชีวิตดังกล่าวมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และในขณะเดียวกันทางบริษัทประกันชีวิตซึ่งเป็นต้นสังกัดของตัวแทนประกันชีวิต ก็จะต้องส่งเอกสารหลักฐานดังกล่าวให้กับกรมการประกันภัยเพื่อดำเนินการสอบสวนความผิด ซึ่งอาจถูกเพิกถอนใบอนุญาตกรณีที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยหรือประชาชนตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 83

แต่เหตุที่การควบคุมจรรยาบรรณของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตไร้ผลนั้น เนื่องมาจากการขาดองค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมอย่างใกล้ชิด ซึ่งทำให้เกิดปัญหาที่น่าพิจารณาตามมาก็คือ องค์กรนี้ควรอยู่ในความดูแลของรัฐหรือเอกชน จึงจะมีประสิทธิภาพและสามารถบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นได้ การควบคุมตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตควรปล่อยให้ทำหน้าที่ของสมาคมผู้ประกอบการอาชีพ เป็นผู้ดำเนินการและอาจอยู่ในความดูแลของกรมการประกันภัย เนื่องจากผู้อยู่ในอาชีพเดียวกันย่อมสามารถเข้าถึงถึงความต้องการของตนได้ดียิ่งกว่าผู้อื่นและเมื่อถึงจุดหนึ่ง ก็อาจปล่อยจากการควบคุมของรัฐก็ได้⁷⁰

⁶⁹ คู่มือแลกเปลี่ยนข้อสนเทศตัวแทนประกันชีวิต โดยมติคณะกรรมการบริหารสมาคมประกันชีวิตครั้งที่ 18/2544 วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2545 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2545 เป็นต้นไป (อัครานา).

⁷⁰ อัญชลี อนันต์โท. (2538). มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมและส่งเสริมตัวแทนนายหน้าประกันภัย. หน้า 97.

2.4.4 บทบาทของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตต่อธุรกิจประกันชีวิต

การทำงานของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตนับได้ว่าจะมีบทบาทความสำคัญต่อผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ตามกฎหมายคุ้มครอง ครอบครัวต่างๆ บริษัทประกันชีวิต เศรษฐกิจและสังคมส่วนรวมของประเทศกล่าวคือ ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจะเป็นสื่อกลางที่จะอธิบายให้ผู้เอาประกันภัยเข้าใจในเงื่อนไขและผลประโยชน์ ข้อยกเว้นและข้อที่ต้องปฏิบัติต่างๆ รวมทั้งเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับผู้เอาประกันภัยมากที่สุด เพราะผู้รับประกันภัยจะทราบข้อมูลต่างๆ ของผู้เอาประกันภัยด้วยข้อมูลที่ได้รับแจ้งจากตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตฉะนั้นข้อมูลต่างๆ ที่ผู้เอาประกันภัยให้แก่ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจะต้องเป็นข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง ถ้าหากมีการปกปิดหรือให้ข้อมูลอันเป็นเท็จในสาระสำคัญ บริษัทอาจถือเป็นเหตุในการยกเลิกสัญญาประกันภัยได้ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 865 รวมทั้งการปกปิดข้อเท็จจริงใดๆ อาจจะเป็นเหตุให้ผู้รับประกันภัยไม่จ่ายค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันชีวิตได้ รัฐจึงมีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมการประกอบอาชีพตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต เพื่อให้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตดำเนินงานไปด้วยดี มีคุณภาพและสามารถให้บริการประชาชนผู้เอาประกันชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถชี้ช่องหรือจัดการให้ลูกค้าเอาประกันชีวิตกับบริษัทผู้รับประกันภัยที่เหมาะสม มีการคุ้มครองที่ครบถ้วน และด้วยอัตราเบี้ยประกันภัยที่เหมาะสม ตลอดจนประกอบอาชีพตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตด้วยความรับผิดชอบ ตระหนักในหน้าที่ และมีจรรยาบรรณ โดยในการควบคุมการประกอบอาชีพตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต รัฐกำหนดให้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตได้รับการจดทะเบียนหรือได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน และผู้มีสิทธิของจดทะเบียนหรือขอรับใบอนุญาตได้นั้นจะต้องมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป

การประกันชีวิตมีความแตกต่างจากธุรกิจประเภทอื่นในด้านการเสนอขายสินค้าแก่ประชาชน เพราะเป็นการขายความคุ้มครองหรือค้ำประกันสัญญา ซึ่งเป็นสินค้าที่ไม่มีตัวตนและไม่มีการวางขายในร้านค้าทั่วไป การขายประกันชีวิตเป็นการขายโดยผ่านคนกลางประกันภัย คือตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างภาพพจน์และทัศนคติของประชาชนที่มีต่อธุรกิจ คือ ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตนั่นเอง จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมีบทบาทต่อธุรกิจประกันชีวิต ดังต่อไปนี้

1) บทบาทช่วยในการขยายตลาด สัญญาประกันชีวิตเป็นสัญญาซื้อขายความคุ้มครองตามที่ปรากฏในกรมธรรม์ประกันชีวิต ซึ่งความคุ้มครองว่าเป็นสินค้าที่ไม่มีตัวตน และไม่ใช่ว่า

จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ซึ่งถือเป็นความจำเป็นขั้นพื้นฐานโดยตรง หากแต่เป็นความเสี่ยงต่อกับต่างๆ ที่มนุษย์ต้องเผชิญอยู่ ซึ่งไม่แน่นอนว่าจะเกิดขึ้นเมื่อใดและกับใคร จึงเป็นการยากอย่างยิ่งที่จะให้ผู้ซื้อไปติดต่อกับซื้อความคุ้มครองการเสี่ยงภัย กับสถานที่ของผู้ขายเอง

2) บทบาทในการให้บริการลูกค้า ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมิใช่มีหน้าที่เพียงซื้อหรือจัดการให้มีการทำสัญญาประกันชีวิตเท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติเป็นที่ยอมรับกันว่า การให้บริการภายหลังการขาย เช่น การส่งมอบกรมธรรม์ประกันชีวิต การเก็บเงินเบี้ยประกันภัย การเปลี่ยนแปลงความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัย การเตือนให้ชำระเบี้ยประกันภัย การเจรจาเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหรือเงินที่จะได้รับตามสัญญาประกันชีวิต เป็นต้น ซึ่งการบริการดังกล่าวเป็นที่เข้าใจกันโดยปริยายว่าเป็นหน้าที่ของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต เพราะตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตเปรียบเสมือนที่ปรึกษาในด้านการประกันชีวิตของผู้เอาประกันภัย อีกทั้งยังขยายบทบาทไปสู่การวางแผนการเงิน (Financial Planning) และเรียกตนเองเป็นที่ปรึกษา (Advisor) มากกว่าตัวแทนประกันชีวิต หรือนักขาย⁷¹

3) บทบาทในการช่วยให้ผู้เอาประกันภัยได้รับความคุ้มครองตรงกับความเสี่ยงภัย ซึ่ง ภัยต่างๆ ที่มนุษย์ต้องมีความเสี่ยงอยู่นั้น แต่ละบุคคลจะมีความแตกต่างกัน บางบุคคลมีความเสี่ยงภัยทางด้านอัคคีภัย โจรกรรม สุขภาพ แต่บางบุคคลมีความเสี่ยงเฉพาะชีวิต และสุขภาพ ฉะนั้นความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันชีวิตของบริษัทผู้รับประกันภัยที่มีอยู่ จึงไม่สามารถให้ความคุ้มครองอย่างเหมาะสมกับบุคคลทุกคน หรือภัยบางประเภทบริษัทผู้รับประกันภัยไม่ให้ความคุ้มครองไว้ เนื่องจากบริษัทผู้รับประกันภัยไม่ต้องการลงทุนในกิจการที่มีความเสี่ยงภัยสูงเกินไป ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจึงมีบทบาทและหน้าที่ในการนำเสนอความต้องการคุ้มครองของลูกค้าผู้เอาประกันภัยที่เหมาะสม หรือที่ต้องการให้แก่บริษัทผู้รับประกันภัยเพื่อพิจารณาคุ้มครองโดยออกกรมธรรม์ประกันชีวิตประเภทใหม่ๆ หรือพัฒนากรมธรรม์ประกันชีวิตแบบเดิมให้มีคุณภาพมากขึ้น

4) บทบาทในสวัสดิการสังคม เมื่อผู้เอาประกันภัยซึ่งได้เอาประกันชีวิตไว้ตามคำชักชวนของตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตแล้ว เมื่อมีการมรณะเกิดก็จะได้รับการชดใช้จากกรมธรรม์ประกันชีวิต ทำให้ผู้รับประโยชน์หรือผู้อยู่ในอุปการะของผู้เอาประกันภัยได้รับเงินประกันชีวิตไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ ก่อนที่จะประกอบอาชีพได้ในภายหลัง ซึ่งทำให้ลดภาระในสวัสดิการสังคมของรัฐ

⁷¹ สมาคมตัวแทนประกันชีวิต. (2547, 24 มีนาคม). “ตัวแทนประกันชีวิตกับที่ปรึกษาการเงิน.” 25 ปีกรมการประกันภัย. หน้า 170.

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลการประกอบอาชีพ ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตของประเทศไทย เปรียบเทียบกับต่างประเทศ

นอกจากการประกันชีวิตมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างหลักประกันและความมั่นคงทางด้านการเงินให้แก่บุคคลและครอบครัวแล้ว ยังเสริมสร้างนิสัยการออมทรัพย์ สร้างกองทุนไว้ใช้ยามจำเป็น เช่น เมื่อยามไ้ร้างาน ประสบอุบัติเหตุ หรือมีเหตุขัดข้องทางการเงินเฉพาะหน้า และมีเงินใช้ในยามชราอีกด้วย อีกทั้งยังมีส่วนช่วยเสริมสร้างนิสัย มัธยัสถ์ ก่อให้เกิดความมั่นคง อบอุ่นและมีสันติสุขในครอบครัว และเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า ธุรกิจประกันชีวิตยังมีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานของธุรกิจอื่นทั้งทางตรงและทางอ้อมเนื่องจากเป็นแหล่งระดมเงินออมระยะยาว ดังนั้นการประกันชีวิตจึงมีส่วนที่เกี่ยวข้องกับประชาชนจำนวนมาก และการประกันชีวิตยังเกี่ยวข้องกับเอกสารทางกฎหมายซึ่งเป็นสัญญาต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคตตามข้อตกลง แต่ยากที่ผู้ถือกรรมธรรม์ประกันภัยทุกคนจะอ่าน และเข้าใจถึงสิ่งที่ตนอ่าน ยิ่งกว่านั้นเบี้ยประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยชำระให้แก่บริษัทประกันชีวิตนั้น นอกจากเป็นค่าบริการเสี่ยงภัยแล้ว ยังมีเงินส่วนหนึ่งเป็นเงินออมที่ผู้เอาประกันภัยจะได้รับ การประกันชีวิตจึงมีลักษณะซับซ้อน ซึ่งบุคคลทั่วไปมักไม่สามารถวิเคราะห์ฐานะทางการเงิน ผลประโยชน์และเงื่อนไขที่บริษัทกำหนดไว้ นอกจากผู้ที่มีความรู้ในเรื่องการประกันชีวิต ด้วยเหตุนี้รัฐจึงได้บัญญัติกฎหมายเพื่อควบคุมการดำเนินการของการประกอบธุรกิจประกันชีวิต รวมถึงควบคุมการประกอบอาชีพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตด้วย ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาอาชีพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมีความเจริญก้าวหน้า ตลอดจนมีมาตรฐานในการประกอบอาชีพตามจริยธรรมและจรรยาบรรณแห่งอาชีพนั้นๆ จึงเป็นการสมควรที่จะศึกษากฎหมายที่ควบคุมและกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตของต่างประเทศที่มีกฎหมายเฉพาะในการควบคุมกำกับและดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต โดยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะได้ทำการศึกษาถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมและกำกับการประกอบอาชีพตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ

ประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 และรวมถึงการเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ คือ ประเทศสิงคโปร์ และประเทศออสเตรเลีย

3.1 มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลการประกอบอาชีพตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตของประเทศไทย

การประกอบอาชีพตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตในประเทศไทย ต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายสองฉบับ คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551

พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 เป็นการบัญญัติขึ้นโดยมุ่งหมายที่จะควบคุมการประกอบอาชีพตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตให้เป็นที่ไปด้วยความสงบเรียบร้อยและมีความมั่นคง ส่วนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อสนองความคุ้มครองให้กับเอกชน โดยกำหนดลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตกับผู้เอาประกันภัย บริษัทประกันชีวิต และบุคคลอื่นๆ ในฐานะที่เท่าเทียมกัน ดังนั้นหากมีปัญหาข้อพิพาทเกิดขึ้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตในส่วนที่เกี่ยวกับการควบคุมแล้ว ต้องนำทบทวนคดีตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาบังคับใช้ แต่หากมีปัญหาคข้อพิพาทเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตกับผู้เอาประกันภัย บริษัทผู้รับประกันภัย และบุคคลอื่นๆ แล้ว ต้องนำทบทวนคดีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาบังคับใช้

สำหรับประเทศไทยมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลการประกอบอาชีพตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต แยกออกพิจารณาได้ดังนี้

1. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
2. พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551

3.1.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

หลักกฎหมายทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แยกพิจารณาได้ดังนี้

1. บรรพ 3 ลักษณะ 15 ว่าด้วยตัวแทน และลักษณะ 16 ว่าด้วยนายหน้า
2. บรรพ 3 ลักษณะ 20 ว่าด้วยประกันภัย

1) บรรพ 3 ลักษณะ 15 ว่าด้วยตัวแทน และลักษณะ 16 ว่าด้วยนายหน้า

การเป็นตัวแทนและนายหน้าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 15 ว่าด้วยตัวแทน และลักษณะ 16 ว่าด้วยนายหน้า ซึ่งเป็นบทบัญญัติหลักทั่วไปและสามารถนำมาบังคับใช้กับตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตได้เพียงใดนั้น ทั้งนี้ผู้เขียนจะขอกล่าวโดยย่อ ดังนี้

- (1) การเป็นตัวแทนและนายหน้า
- (2) การมอบอำนาจให้กับตัวแทนและนายหน้า
- (3) ความรับผิดชอบของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(1) การเป็นตัวแทนและนายหน้า

การเป็นตัวแทน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 797 บัญญัติว่า “อันว่าสัญญาตัวแทนนั้น คือสัญญาซึ่งให้บุคคลหนึ่งเรียกว่า ตัวแทน มีอำนาจทำการแทนบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าตัวการและตกลงจะทำการดั่งนั้น อันความเป็นตัวแทนนั้นจะเป็น โดยตั้งแต่ง แสดงออกชัดหรือโดยปริยายก็ย่อมได้”

ดั่งนี้องค์ประกอบสำคัญของสัญญาตัวแทน คือ¹

1. มีความตกลงยินยอมที่จะมีนิติสัมพันธ์กันระหว่างผู้ซึ่งเป็นตัวการกับผู้ซึ่งเป็นตัวแทนไม่ว่าโดยชัดแจ้ง หรือโดยปริยาย
2. วัตถุประสงค์เพื่อให้ตัวแทนทำนิติกรรมแก่บุคคลภายนอก
3. ตัวแทนซึ่งทำนิติกรรมกับบุคคลภายนอกดังกล่าว กระทำในฐานะทำแทนมิใช่งานของตนเอง
4. ตัวแทนต้องกระทำการภายในขอบเขตอำนาจที่ตัวการมอบให้กระทำ

การเป็นนายหน้า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 845 บัญญัติว่า “บุคคลผู้ใดตกลงจะให้ค่าบำเหน็จแก่นายหน้า เพื่อที่ชี้ช่องให้ได้เข้าทำสัญญาก็ดี จัดการให้ได้ทำสัญญาก็ดี ท่านว่าบุคคลผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าบำเหน็จก็ต่อเมื่อสัญญานั้นได้ทำกันสำเร็จเนื่องแต่ผลแห่งการที่นายหน้าได้ชี้ช่องหรือจัดการนั้น ถ้าสัญญาที่ได้ทำกันไว้นั้นมีเงื่อนไขเป็นเงื่อนไขบังคับก่อนไซ้ ท่านว่าจะเรียกหรือรับค่าบำเหน็จค่านายหน้ายังหาได้ไม่ จนกว่าเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว

¹ กมล สนธิเกษตริน. (2536). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทนและนายหน้า*. หน้า 1.

นายหน้ามีสิทธิจะได้รับค่าใช้จ่ายที่เสียไปก็ต่อเมื่อได้ตกลงกันได้
เช่นนั้นความข้อนี้น่าทำให้ใช้บังคับ แม้ว่าสัญญาจะมีได้ทำกันสำเร็จ”

องค์ประกอบสำคัญของสัญญานายหน้าคือ²

1. นายหน้าเป็นคนกลางช่วยชี้ช่องหรือจัดการให้บุคคลฝ่ายหนึ่งเข้าทำสัญญากับบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง หรือชักนำให้บุคคลสองฝ่ายมาเข้าทำสัญญากัน กล่าวอีกนัยหนึ่งนายหน้ามิใช่ตัวแทนของบุคคลฝ่ายใด แต่เป็นเพียงตัวกลางหรือเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมต่อให้บุคคลทั้งสองฝ่ายได้เข้าทำสัญญากันเท่านั้น
2. การชี้ช่อง หรือการจัดการของนายหน้านั้นเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เขาเข้าทำสัญญากัน ได้
3. สัญญาที่เขาทำกันขึ้นจะเป็นสัญญาอะไรก็ได้ที่ไม่มีวัตถุประสงค์เป็นการผิดกฎหมายและไม่จำกัดเฉพาะเรื่องสัญญาซื้อหรือขายทรัพย์สิน หรือสัญญาในเรื่องการค้าเท่านั้น เช่น สัญญาจ้างแรงงาน สัญญาเช่า สัญญาตัวแทน เป็นต้น
4. นายหน้ามิได้เข้าเป็นฝ่ายหรือเป็นคู่สัญญาที่ได้ทำกันขึ้นนั้น เป็นเพียงคนวิ่งเต้นชี้ช่องให้คู่สัญญาเข้าทำสัญญากันได้เท่านั้น คู่สัญญาทำสัญญากันในนามของคู่สัญญาเอง

(2) การมอบอำนาจให้กับตัวแทนและนายหน้า

โดยทั่วไปการเป็นตัวแทนประกันชีวิตเกิดจากการตกลงกันระหว่างบริษัทประกันชีวิตและผู้ที่จะเป็นตัวแทนประกันชีวิต ส่วนการเป็นนายหน้าประกันชีวิตเกิดจากการตกลงกันระหว่างผู้ซื้อประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต รายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับอำนาจของตัวแทนประกันชีวิตโดยปกติจะระบุไว้ในสัญญาตัวแทนประกันชีวิต หรือกรมธรรม์ประกันภัย หรืออาจมีการมอบอำนาจให้กระทำการ โดยทำเป็นหนังสือ เช่น การมอบหมายให้รับเบี้ยประกันภัยในนามของบริษัท และการมอบอำนาจให้ทำสัญญาประกันภัย นอกจากนั้นยังมีอำนาจซึ่งเกิดจากหลักกฎหมายตัวแทนทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 797 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้ “อันความเป็นตัวแทนนั้น จะเป็นโดยแต่งตั้งแสดงออกชัดหรือโดยปริยายก็ย่อมได้

ดังนั้นการเป็นตัวแทนมีหลายชนิดด้วยกัน และอาจเรียกชื่อต่างๆ กันตามสภาพของการทำงานและการมอบหมายให้ทำงาน แต่ถ้าถือตามอำนาจกระทำการแทนตัวการแบ่งออกได้ 2 ประเภท ดังนี้คือ

² กมล สนธิเกษตริน. เล่มเดิม. หน้า 126-127.

1. **ตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจเฉพาะการ³** คือ ผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งและมอบอำนาจจากตัวการให้กระทำการเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่าง ตัวแทนชนิดนี้ถูกจำกัดให้ทำงานได้แต่เฉพาะงานหรือกิจการที่จำเป็นเพื่อให้ทำงานที่ตัวการมอบหมายให้ทำแทนสำเร็จลุล่วงไปเท่านั้น⁴

2. **ตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไป** คือ ตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจให้กระทำการโดยทั่วไปและแจ้งวัตถุประสงค์เป็นแนวนโยบายที่ตัวแทนจะต้องปฏิบัติ โดยไม่ได้ระบุว่าเป็นการอะไรโดยเฉพาะเจาะจงเหมือนอย่างตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจเฉพาะการ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าตัวแทนประกันชีวิต ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 เมื่อเปรียบเทียบกับอำนาจกระทำการแล้ว ตัวแทนประกันชีวิตตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 ก็คือตัวแทนรับมอบอำนาจเฉพาะการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การแต่งตั้งตัวแทนตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ว่าจะต้องกระทำอย่างไร ดังนั้นการแต่งตั้งตัวแทนประกันชีวิตคงเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคืออาจแต่งตั้งแสดงออกชัดหรือโดยปริยายก็ได้ ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 797 แต่หากกิจการอันใดกฎหมายบังคับว่าต้องทำเป็นหนังสือการแต่งตั้งตัวแทน ก็ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ และกิจการอันใดกฎหมายบังคับว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือการแต่งตั้งตัวแทนเพื่อกิจการอันนั้นก็ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือด้วย ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 798

(3) ความรับผิดชอบของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

จากที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 ถึงแนวคิดในความรับผิดชอบของตัวการต่อตัวแทนนั้น สำหรับกรณีความรับผิดชอบของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน และนำหลักแนวคิดความรับผิดชอบของตัวแทนที่มีต่อตัวการตามกฎหมายตัวแทนมาใช้บังคับอนุโลมคือ

³ ไพฑูริย์ เอกจริยกร. (2547). ตัวแทน-นายหน้า (พิมพ์ครั้งที่ 6 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 125.

⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 800 “ถ้าตัวแทนได้รับมอบอำนาจแต่เฉพาะการ ท่านว่าจะทำการแทนตัวการได้แต่เพียงในสิ่งที่จำเป็น เพื่อให้กิจอันเขาได้มอบหมายแก่ตนนั้นสำเร็จลุล่วงไป”

1. ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ต้องรับผิดชอบต่อการในความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำผิดต่อหน้าที่ คือเมื่อตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตได้กระทำผิดต่อหน้าที่ของตนแล้ว จะไม่มีสิทธิได้รับประโยชน์ใดๆ จากตัวการ เช่น ตัวแทนไปปรับเบี้ยประกันภัยจากผู้เอาประกันภัยแล้วไม่นำส่งเข้าบริษัท

2. ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตอาจถูกเพิกถอน หรือให้พ้นจากการเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตได้ทันที คือ การกระทำผิดหน้าที่ของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ทำให้เกิดสิทธิตามกฎหมายแก่ตัวการที่เป็นผู้รับประกันภัย หรือผู้เอาประกันภัยแล้วแต่กรณี โดยสามารถจะบอกเลิกสัญญากับตัวแทนของตนในการกระทำนั้น ได้ทันที และไม่ต้องคำนึงว่าตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตนั้นได้ทำงานสำเร็จเสร็จสิ้นแล้วหรือยัง ในกรณีที่มีสัญญาตัวแทนกำหนดระยะเวลาไว้ชัดเจน ก็สามารถบอกเลิกสัญญาตัวแทนนั้น ก่อนครบสัญญาได้

3. ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตอาจต้องรับผิดชอบทางอาญา คือ การกระทำผิดหน้าที่ของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต หากกระทำถึงขั้นเป็นความผิดตามกฎหมายอาญา เช่น การขโมยออก นื้อ โกง การปลอมและใช้เอกสารปลอมต่อผู้รับประกันภัย หรือผู้เอาประกันภัย เป็นต้น ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตนั้นอาจถูกดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย

4. ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต อาจต้องรับผิดชอบในเรื่องการผิดสัญญา คือ กรณีที่สัญญากำหนดให้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ต้องรับผิดชอบต่อการของตนไว้โดยเฉพาะ เช่น ตามสัญญากำหนดความรับผิดชอบของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตที่นำเงินเบี้ยประกันภัยไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจะต้องคืนเงินดังกล่าวพร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี นับแต่วันที่เอาเงินนั้นไปใช้ หรือกำหนดให้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้รับประกันภัย ในกรณีที่ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตส่งเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันภัยช้ากว่าเวลาที่กำหนดไว้ เป็นต้น

เนื่องจากสัญญาตัวแทนเป็นสัญญาที่มีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ เป็นการกำหนดให้บุคคลต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของบุคคลอีกคนหนึ่งได้ ดังนั้นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต จึงไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบใดๆ ในการกระทำของตนต่อบุคคลภายนอก หากว่าการกระทำนั้นได้กระทำไปในนามของผู้รับประกันภัยหรือผู้เอาประกันภัยโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้รับประกันภัยหรือผู้เอาประกันภัยก็ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกโดยลำพังตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 820

แต่กรณีที่ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตต้องรับผิดชอบบุคคลภายนอก โดยลำพังคือ

— เมื่อตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตนั้นกระทำการโดยปราศจากอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 823⁵

— เมื่อตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตเข้าทำสัญญากับบุคคลภายนอกโดยเห็นแก่อามิสสินจ้าง เพราะการปฏิบัติหน้าที่ของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตนั้น โดยหลักแล้วจะต้องกระทำโดยสุจริต เพื่อประโยชน์ของตัวการ หากตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตเข้าทำสัญญากับบุคคลภายนอกโดยเห็นแก่อามิสสินจ้าง ก็จะต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกโดยลำพัง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 825

— กรณีที่ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตกระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอกและกระทำผิดตามกฎหมายอาญากล่าว คือ ในกรณีที่ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตได้กระทำความผิดทางอาญานั้น เป็นเรื่องเฉพาะตัวของผู้กระทำ ดังนั้นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจึงต้องรับผิดทางอาญาโดยลำพัง อาทิเช่น ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตหลอกลวงให้ผู้เอาประกันภักษ์ลงชื่อในใบมอบฉันทะเพื่อรับเงินปันผลหรือรับเงินกู้ตามกรมธรรม์ประกันภักษ์ซึ่งในกรณีนี้ถือว่าเป็นการกระทำการแทนผู้เอาประกันภักษ์ หรือได้ปลอมลายมือชื่อผู้เอาประกันภักษ์เพื่อกระทำการดังกล่าวแล้วนำเงินนั้นไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว กรณีนี้ ตัวแทนประกันชีวิตอาจต้องรับผิดในทางอาญาข้อหาขโมย นื้อ โกง ปลอมและใช้เอกสารปลอม เป็นต้น

2) บรรพ 3 ลักษณะ 20 ว่าด้วยประกันภักษ์

การประกันชีวิตเป็นการประกันความเสี่ยงภัยของชีวิต และเป็นสัญญาประกันภักษ์ประเภทหนึ่ง ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 3 ลักษณะ 20 ว่าด้วยประกันภักษ์ แบ่งสัญญาประกันภักษ์ออกเป็นสองประเภท ประเภทแรกได้แก่ สัญญาประกันวินาศภัย ประเภทที่สองได้แก่สัญญาประกันชีวิต

⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 823 “ถ้าตัวแทนกระทำการอันใดอันหนึ่งโดยปราศจากอำนาจก็ดี หรือทำนอกทำเหนือขอบอำนาจก็ดี ท่านว่าขอมไม่ผูกพันตัวการเว้นแต่ตัวการจะให้สัตยาบันแก่การนั้น”

หลักทั่วไปเกี่ยวกับการทำสัญญาประกันภัย

เนื่องจากสัญญาประกันภัยเป็นเอกเทศสัญญาลักษณะหนึ่ง จึงต้องนำหลักการทั่วไปเกี่ยวกับสัญญามาใช้กับสัญญาประกันภัยด้วย ได้แก่

(1) **หลักนิติกรรมสัญญา** ผู้ที่จะเข้าทำสัญญาประกันภัยต้องมีความสามารถในการทำนิติกรรม ต้องมีวัตถุประสงค์ที่ไม่เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย ไม่เป็นการฝ่าฝืน ไม่เป็นการขัดขวางต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ตลอดจนการแสดงเจตนาเพื่อทำสัญญานั้น ต้องไม่ได้เกิดจากการกลล่อลวง ข่มขู่ สำคัญผิด เช่น ผู้เอาประกันภัยได้ยื่นคำขอเอาประกันชีวิตกับตัวแทนประกันชีวิตของบริษัทผู้รับประกันชีวิตไว้แล้ว แต่ตัวแทนประกันชีวิตได้นำไปให้บริษัทภายหลังที่ผู้เอาประกันชีวิตได้เสียชีวิตแล้ว แต่บริษัทผู้รับประกันชีวิตสำคัญผิดคิดว่าผู้เอาประกันชีวิตยังมีชีวิตอยู่ จึงสนองรับการทำสัญญาประกันชีวิต และออกกรมธรรม์ประกันชีวิตให้ สัญญาประกันชีวิตฉบับดังกล่าวตกเป็นโมฆะด้วยเหตุสำคัญผิด (คำพิพากษาฎีกาที่ 532/2500) และการก่อให้เกิดสัญญาประกันภัย กระทำได้โดยคู่กรณีทั้งสองฝ่ายแสดงเจตนาเป็นคำเสนอคำสนองถูกต้องตรงกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1564/2525)

(2) **เป็นสัญญาเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอก** คู่สัญญาประกันภัยอาจตกลงให้บุคคลอื่นซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเป็นผู้รับประโยชน์จากสัญญาประกันภัยก็ได้ คำว่าบุคคลภายนอกหมายความว่า เป็นบุคคลที่มีใช้คู่สัญญาประกันภัย จึงต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 374 วรรคสอง คือ ต้องแสดงเจตนาแก่ผู้รับประกันภัยว่าตนจะถือเอาประโยชน์จากสัญญานั้น

เนื่องจากผู้รับประโยชน์มิใช่คู่สัญญาประกันชีวิต หากแต่เป็นบุคคลภายนอกได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับฐานะผู้รับประโยชน์ตามสัญญาเท่านั้น ผู้รับประโยชน์จึงไม่จำเป็นต้องมีส่วนได้เสียในสัญญาประกันชีวิตนั้นแต่อย่างใด (คำพิพากษาฎีกาที่ 2447/2516)

ในการประกันชีวิตได้มีกฎหมายบัญญัติเพิ่มเติมในเรื่องการเปลี่ยนแปลง หรือระงับสิทธิของผู้รับประโยชน์ คือ การโอนสิทธิสัญญาประกันชีวิต⁷ ผู้เอาประกันชีวิตจะโอนประโยชน์ (สิทธิตามสัญญา) ให้แก่ใครก็ได้ ถือว่าเป็นการโอนสิทธิเรียกร้องตามสัญญาประกันชีวิต แต่การโอนนี้จะทำได้ก็ต่อเมื่อผู้เอาประกันภัยยังมีสิทธิอยู่ หากหมดสิทธิที่จะโอนแล้วก็ย่อมโอนไม่ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 891 วรรคแรก บัญญัติว่า “แม้ในกรณีที่ผู้เอา

⁶ สรพล สุขทรศนีย์. (2549). คำอธิบายกฎหมายลักษณะประกันภัยศึกษาแบบเรียงมาตรา. หน้า 22-23.

⁷ ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2546). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย. หน้า 402-403.

ประกันภัยมิได้เป็นผู้รับประโยชน์เองก็ดี ผู้เอาประกันภัยย่อมมีสิทธิจะโอนประโยชน์แห่งสัญญา นั้นให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งก็ได้ เว้นแต่จะได้ส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้รับประโยชน์ไป แล้ว และผู้รับประโยชน์ได้บอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้รับประกันภัยแล้วว่าตนจำนงจะถือเอา ประโยชน์แห่งสัญญานั้น” ซึ่งเป็นข้อยกเว้นของมาตรา 375 เพราะตามปกติสัญญาเพื่อประโยชน์ บุคคลภายนอกนั้น เมื่อบุคคลภายนอกได้แสดงเจตนาที่จะถือเอาประโยชน์ไปยังลูกหนี้แล้ว สิทธิ ของเขาย่อมเกิดขึ้นแล้ว แต่สำหรับสัญญาประกันชีวิต แม้บุคคลภายนอกจะแสดงเจตนาไปยังผู้ รับประกันชีวิตแล้วว่าจะถือเอาประโยชน์จากสัญญาประกันชีวิตนั้น แต่ผู้เอาประกันภัยก็อาจโอน ประโยชน์ตามสัญญาไปให้คนอื่นได้ เว้นแต่ผู้เอาประกันจะ ได้ส่งมอบกรมธรรม์ประกันชีวิตให้ ผู้รับประโยชน์ไปแล้ว และผู้รับประโยชน์ได้ทำหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้รับประกันภัยว่าตนจะ ถือเอาประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิตนั้น

ลักษณะเฉพาะของสัญญาประกันภัย

สัญญาประกันภัยมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากสัญญาอื่นๆ ด้วยเหตุนี้เอง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงได้บัญญัติให้สัญญาประกันภัยเป็นเอกเทศสัญญาลักษณะหนึ่ง ซึ่งได้บัญญัติไว้ในลักษณะ 20 ตั้งแต่มาตรา 861 ถึง มาตรา 897 หลักสำคัญที่เป็นลักษณะเฉพาะ ของสัญญาประกันภัยมีดังต่อไปนี้

(1) หลักส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้ (Principle of Insurable Interest)⁸

คำว่า “ส่วนได้เสีย” คือ ส่วนได้เสียในเหตุประกันภัย “Insurable” หมายถึงการที่ บุคคลใดจะต้องสูญเสียหรือได้รับความเสียหายถ้ามีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งเกิดขึ้น หรือจะได้รับ ประโยชน์ในกรณีที่ไม่มีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งเกิดขึ้น⁹

หลักส่วนได้เสียถือเป็นหลักสำคัญที่เป็นพื้นฐานของการประกันภัย ดังที่บัญญัติ ไว้ในมาตรา 863 ว่า “อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้าผู้เอาประกันภัยมิได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่ ประกันภัยไว้ นั้นไซ้ ท่านว่าย่อมไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างหนึ่งอย่างใด” ซึ่งเหตุผลที่ผู้เอาประกัน ต้องมีส่วนได้เสียในชีวิตของผู้ที่ตนเอาประกันก็เพราะมีเหตุผล 2 ประการคือ

ก. มิให้มีการเล่นการพนัน โดยเอาชีวิตคนอื่นเป็นเดิมพัน อันเป็นการขัดต่อ ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

⁸ พรชัย สุนทรพันธ์. (2545). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะประกันภัย. หน้า 32.

⁹ ไพโรจน์ วายุภาพ และสิทธิโชค ศรีเจริญ. (2541). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่า ด้วยประกันภัย. หน้า 40-50.

ข. ป้องกันมิให้เกิดการฆาตกรรมโดยหวังที่จะได้รับเงินประกัน เพราะถ้าหากผู้เอาประกันไม่มีส่วนได้เสียในชีวิตบุคคลอื่นแล้ว ก็อาจยอมเสี่ยงต่อกฎหมายทำการฆาตกรรมเพื่อหวังเงินประกัน

ในกรณีที่มีการทำสัญญาประกันภัยโดยที่ผู้เอาประกันภัยมิได้มีส่วนได้เสียในชีวิตของผู้ที่เอาประกันชีวิตไว้ตาม มาตรา 863 สัญญาประกันภัยย่อมไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างใด ซึ่งหมายความว่าคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย จะเรียกร้องให้อีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติตามสัญญานั้น ไม่ได้ กล่าวคือ ผู้รับประกันภัยก็ไม่มีหน้าที่ที่จะต้องจ่ายเงินแก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันภัยนั้น¹⁰

(2) หลักสุจริตอย่างยิ่ง (The Doctrine of Utmost Good Faith)¹¹ สัญญาประกันภัยนั้นความรู้ถึงข้อเท็จจริงต่างๆ ที่ควรคำนึงในการตัดสินใจของฝ่ายผู้รับประกันภัยว่าจะตกลงทำสัญญานั้นหรือไม่ โดยปกติผู้รับประกันภัยไม่อาจรู้ได้ ผู้เอาประกันภัยแต่เพียงฝ่ายเดียวที่จะเป็นผู้รู้ ดังนั้นกฎหมายจึงบัญญัติให้ฝ่ายผู้เอาประกันภัยต้องเปิดเผยข้อความจริงพฤติการณ์ต่างๆ ให้กับผู้รับประกันภัยทราบ ดังนั้นกฎหมายจึงบัญญัติไว้ในมาตรา 865 วรรคแรกว่า “ถ้าในเวลาทำสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยก็ดี หรือในกรณีประกันชีวิต บุคคลอื่นการใช้จ่ายยอมอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของเขานั้นก็ดี รู้อยู่แล้วละเว้นเสียไม่เปิดเผยข้อความจริงซึ่งอาจจะได้จูงใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นอีก หรือให้บอกปิดไม่ยอมทำสัญญา หรือว่ารู้อยู่แล้วแถลงข้อความนั้นเป็นความเท็จไซ้ ท่านว่าสัญญานั้นเป็นโมฆะ”

ตามปกติเมื่อบุคคลตกลงทำนิติกรรมสัญญา หรือใช้สิทธิต่างๆ¹² ทุกคนมีหน้าที่ต้องกระทำโดยสุจริตอยู่แล้ว ดังที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 บัญญัติว่า “ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต” ซึ่งก็หมายความว่า จะต้องกระทำอย่างตรงไปตรงมาไม่กล่าวเท็จ ไม่น้อฉลหลอกลวงให้ผู้อื่นเข้าใจผิดในข้อสำคัญ แต่สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาลักษณะพิเศษที่กฎหมายบังคับให้ผู้สัญญาฝ่ายผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ต้องชี้แจงแสดงข้อบกพร่องของตนให้ฝ่ายผู้รับประกันภัยทราบ โดยเหตุผลที่ว่าการที่ผู้รับประกันภัยตัดสินใจเข้าเสี่ยงภัยแทนผู้เอาประกันภัยนั้น ผู้รับประกันภัยจำเป็นต้องทราบข้อมูลอย่างละเอียดเพื่อประกอบการตัดสินใจ และเพื่อมิให้ผู้รับประกันภัยตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบเกินไปในการทำสัญญาหน้าที่ผู้เอาประกันภัยต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงเหล่านี้ เรียกว่า “หลักสุจริตอย่างยิ่ง”

¹⁰ ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2546). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย. หน้า 88.

¹¹ จิตติ ดิงศภัทย์. (2545). กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย. หน้า 50.

¹² สรพล สุขทรศนีย์. (2549). คำอธิบายกฎหมายลักษณะประกันภัยศึกษาแบบเรียงมาตรา. หน้า 38.

นอกจากหลักสำคัญที่เป็นลักษณะเฉพาะของสัญญาประกันชีวิตดังกล่าวแล้ว สัญญาประกันชีวิตยังมีลักษณะอื่นๆ อีกคือ

เป็นสัญญาเสี่ยงโชค (Aleatory Contract) หมายถึง สัญญาที่ผลต่างตอบแทนของคู่สัญญาไม่เท่าเทียมกัน และเป็นสัญญาที่อาศัยเหตุการณ์ในอนาคตซึ่งไม่แน่นอน เช่น สัญญาการพนัน¹³ สัญญาค้ำประกัน เป็นต้น สัญญาเสี่ยงโชค (Aleatory Contract) นั้นเป็นสัญญาซึ่งผลแห่งสัญญาคือ¹⁴ หนี้ที่เกิดขึ้นผูกพันกันแล้ว เฉพาะการชำระหนี้ตามสัญญาเท่านั้น ที่แล้วแต่เหตุการณ์อันหนึ่งจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นสัญญาดังกล่าวนี้จึงเป็นสัญญาเงื่อนไขตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 182¹⁵ สัญญาประกันชีวิตนั้น ผู้เอาประกันภัยหรือผู้ถูกเอาประกันภัยจะถึงแก่ความตายภายในกำหนดเวลาของสัญญาหรือไม่ เงื่อนไขคือความตายที่เกิดขึ้นในระหว่างอายุสัญญาหากถึงแก่ความตายขึ้นผู้รับประกันภัยก็จะจ่ายเงินให้แก่ผู้รับประโยชน์ แต่ถ้ายังมีชีวิตอยู่ภายในกำหนดสัญญาประกันภัย ผู้รับประกันภัยก็ไม่ต้องจ่ายเงิน ซึ่งอาจจะมองเห็นได้ว่าน่าจะเป็นการพนันแต่ความจริงแล้ว สัญญาประกันภัยกับการพนันมีข้อแตกต่างกันคือ ผู้เข้าเล่นการพนันมีความประสงค์ที่จะเสี่ยงโชคในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ส่วนผู้เอาประกันภัยหาได้มีความประสงค์ที่จะเสี่ยงโชคอย่างเช่นผู้เล่นการพนันไม่ หากแต่มุ่งหวังที่จะหาทางบรรเทาความเสียหายที่ตนอาจจะได้รับจากเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น การที่เอาประกันภัย ก็มุ่งหวังว่า ถ้าตนถึงแก่ความตายทายาทของตนก็จะได้รับเงินตามสัญญาประกันภัย เพื่อนำมาใช้จ่ายในการดำรงชีวิตอยู่ต่อไปได้โดยไม่เดือดร้อน ถ้าจะเปรียบเทียบสัญญาประกันภัยกับสัญญาซื้อสลากกินแบ่ง (Lottery) แล้วจะเห็นว่าถ้าหากผู้ซื้อไม่ถูกรางวัลก็ย่อมที่จะไม่ได้รับผลประโยชน์ใดๆ แต่หากถูกรางวัลก็จะได้รับเงินรางวัลมากกว่าค่าสลากกินแบ่งมากมาย

เป็นสัญญาต่างตอบแทน¹⁶ ในความหมายที่ว่าผู้รับประกันชีวิตที่ดี ผู้เอาประกันภัยที่ดี แต่ละฝ่ายต่างก็มีหนี้ที่จะต้องชำระให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง และในขณะเดียวกันก็มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากอีกฝ่ายหนึ่ง ดังนั้นเมื่อสัญญาประกันชีวิตเป็นสัญญาต่างตอบแทนจึงต้องบังคับตามบทบัญญัติในเรื่องสัญญาต่างตอบแทนที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 369 ซึ่งบัญญัติว่า “ในสัญญาต่างตอบแทนนั้น คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจะไม่ยอมชำระหนี้จนกว่า

¹³ พจนานุกรมศัพท์ประกันภัย อังกฤษ – ไทย. (2549). ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. หน้า 9.

¹⁴ จิตติ ดิงศักดิ์. (2545). กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย. หน้า 16.

¹⁵ ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2546). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย. หน้า 28.

¹⁶ ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2546). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย. หน้า 39.

อีกฝ่ายหนึ่งจะชำระหนี้ หรือขอปฏิบัติการชำระหนี้ก็ได้ แต่ความข้อนี้ท่านมิให้ใช้บังคับ ถ้าหนี้ของ คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งยังไม่ถึงกำหนด” ในสัญญาประกันภัยผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ต้องส่งเงินเบี้ย ประกันภัยเป็นการตอบแทนที่ผู้รับประกันภัยยอมรับเข้าเสี่ยงภัยของผู้เอาประกันภัย และผู้รับ ประกันภัยมีหน้าที่ต้องจ่ายเงินภายใต้ข้อผูกพันในสัญญาประกันภัย

เป็นสัญญาที่มีเงื่อนไข (Conditional Contract) ข้อความใดที่กำหนดไว้ในนิติกรรม เป็นข้อบังคับให้นิติกรรมเป็นผล หรือสิ้นผล ต่อเมื่อมี หรือไม่มีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งเกิดขึ้นใน อนาคตและไม่แน่นอนข้อความเช่นนั้นเรียกว่าเงื่อนไข

โดยปกติเงื่อนไขมักจะแทรกอยู่ในสัญญาเพื่อประโยชน์ของผู้ตั้งเงื่อนไข ด้วยเหตุนี้ ผู้รับเงื่อนไขจึงมักเป็นผู้เสียเปรียบและเงื่อนไขจะเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน หรือเงื่อนไขบังคับหลัง ขึ้นอยู่กับเจตนาของคู่สัญญา ถ้าเจตนาไม่ชัดเจนศาลมีแนวโน้มที่จะชี้ขาดให้เป็นเงื่อนไขบังคับ ก่อนเพื่อป้องกันการเสียเปล่า

เป็นสัญญาสำเร็จรูป (Contract of Adhesion) สัญญาสำเร็จรูป (Contract of Adhesion) ตามความหมายใน Black Law Dictionary คือแบบสัญญามาตรฐานที่เสนอต่อลูกค้าผู้ซื้อสินค้าหรือ บริการมีสาระสำคัญให้ลูกค้าเลือกว่าจะทำสัญญา หรือจะปฏิเสธ โดยไม่เปิดโอกาสให้ลูกค้าได้ เจรจาต่อรองและมีเงื่อนไขว่าลูกค้าไม่อาจได้รับสิ่งของหรือบริการใดๆ ตามที่ต้องการได้ เว้นเสียแต่ ว่าจะได้รับความยินยอมตามสัญญานั้น

ตามความหมายในพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 หมายความว่า สัญญาที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษรโดยมีการกำหนดข้อสัญญาที่เป็นสาระสำคัญไว้ ล่วงหน้า ไม่ว่าจะทำในรูปแบบใด ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดนำมาใช้ในการประกอบกิจการของตน

จากคำนิยามดังกล่าว¹⁷ “ผู้เอาประกันภัย” ถือเป็นผู้บริโภค “ผู้รับประกันภัย” ถือเป็น ผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ และ “สัญญาประกันภัย” เป็นสัญญาสำเร็จรูปและตกอยู่ภายใต้ บังคับของพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 นี้ด้วย ดังนั้นจึงกล่าวได้อย่าง ง่ายๆ คือสัญญาสำเร็จรูปเป็นสัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่มีโอกาสเลือกใช้ถ้อยคำในสัญญาได้

โดยทั่วไปแล้วสัญญาประกันชีวิต หรือกรมธรรม์ประกันภัยที่บริษัทประกันภัยเสนอ ขายในตลาด บริษัทประกันภัยเป็นผู้ร่างขึ้น โดยกำหนดขอบเขตความคุ้มครอง เงื่อนไข ข้อยกเว้น หน้าที่ที่ผู้เอาประกันภัยต้องปฏิบัติและข้อความอื่นๆ ทั้งหมดไว้สำเร็จรูปแล้ว ผู้จะซื้อประกันชีวิต เพียงแต่ยอมรับ หรือ ไม่ยอมรับสัญญาเท่านั้น และกรมธรรม์ประกันภัยที่บริษัทออกให้แก่

¹⁷ อำนวย สุขเวชย์. (2541, เมษายน – มิถุนายน). “พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม มี ผลกระทบต่อสัญญาประกันภัยหรือไม่.” วารสารการประกันภัย, 23, 90. หน้า 22.

ผู้เอาประกันภัยต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนคือ อธิบดีกรมการประกันภัย ก่อนนำออกไปขายและแม้ว่ากฎหมายจะกำหนดให้นายทะเบียนมีอำนาจที่จะสั่งบริษัทประกันภัยให้เปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมข้อความต่างๆ ในกรมธรรม์ประกันภัยได้ก็ตาม ก็มีได้หมายความว่าผู้ซื้อประกันภัยได้มีส่วนรู้เห็นในการร่างสัญญาประกันภัยนั้น

เป็นสัญญาใช้เงินจำนวนแน่นอน ความมุ่งหมายของสัญญาประกันชีวิต มิใช่เพื่อจะชดใช้หรือทดแทนความเสียหายแก่เจ้าของชีวิต หากแต่มุ่งช่วยเหลือผู้ซึ่งต้องอาศัยพึ่งพิงผู้ซึ่งถึงแก่ความตายไปแล้ว หรือมิฉะนั้นก็เป็นการลงทุนแบบสะสมออมทรัพย์เพื่อประโยชน์ของตัวเอง ในกรณีประกันชีวิตโดยอาศัยความทรงชีพของตนเองเป็นประกัน เมื่อผู้เอาประกันภัยได้ตกลงกันได้กับผู้รับประกันภัยสำหรับการประกันชีวิตเพื่อการทรงชีพ ผู้เอาประกันภัยก็จะได้รับเงินจำนวนหนึ่งตามที่ตกลงกัน เมื่อผู้นั้นยังมีชีวิตอยู่จนถึงเวลาตามที่ตกลงกันได้

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 889 ได้บัญญัติหลักของสัญญาประกันชีวิตไว้ว่า “ในสัญญาประกันชีวิตนั้น การใช้จำนวนเงินย่อมอาศัยความทรงชีพ หรือมรณะของบุคคลคนหนึ่ง”

ด้วยเหตุนี้สัญญาประกันชีวิตจึงไม่ใช่สัญญาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเหมือนกับสัญญาประกันวินาศภัย แต่เป็นสัญญาที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง (ผู้รับประกันภัย) ต้องจ่ายเงินจำนวนแน่นอนให้แก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง (ผู้เอาประกันภัย) เมื่อความตายที่รับประกันภัยไว้ได้เกิดขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากว่าคุณค่าของชีวิตมนุษย์นั้นไม่มีจำกัด ดังนั้น จึงไม่มีเงินจำนวนใดมากพอที่จะชดเชยการตายที่เกิดขึ้นได้ แม้ว่าผู้เอาประกันภัยจะมีอายุถึงช่วงที่ชีวิตของเขาไม่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจแล้วก็ตาม แต่ผู้รับประกันภัยก็ยังต้องชดใช้เงินเป็นจำนวนที่แน่นอนตามที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญาประกันชีวิตนั้น

เป็นสัญญาที่รัฐบาลควบคุมดูแล การประกอบกิจการด้านการประกันชีวิตต้องได้รับอนุญาตจากรัฐบาล นอกจากนี้การดำเนินกิจการของผู้ประกอบธุรกิจประกันชีวิต รวมทั้งการทำสัญญาประกันชีวิตก็ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐบาลด้วย สำหรับกรมธรรม์ประกันชีวิตที่ผู้รับประกันภัยออกให้แก่ผู้เอาประกันภัยรวมทั้งเอกสารประกอบหรือแนบท้ายกรมธรรม์นั้น ผู้รับประกันภัยต้องเสนอแบบและข้อความต่อนายทะเบียนเพื่อขอความเห็นชอบ เมื่อนายทะเบียนให้ความเห็นชอบแล้ว ผู้รับประกันภัยก็ต้องปฏิบัติตามนั้น นายทะเบียนประกันชีวิตในที่นี้ คือ

อธิบดีกรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ (ปัจจุบัน คือ เลขาธิการคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย กระทรวงการคลัง)¹⁸

แบบและข้อความในกรมธรรม์ประกันภัยและเอกสารประกอบหรือแนบท้ายกรมธรรม์ประกันชีวิต เช่นใบคำขอเอาประกันภัย กรมธรรม์ประกันภัย รวมทั้งเอกสารประกอบหรือแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัย ที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบไปแล้ว หากนายทะเบียนเห็นสมควรจะให้มีการปรับปรุงแก้ไขนายทะเบียนอาจสั่งให้เปลี่ยนแปลงแก้ไขแบบและข้อความเสียใหม่ก็ได้ (มาตรา 29)

ส่วนกรณีที่ว่าสัญญาประกันชีวิตเป็นสัญญาที่รัฐบาลควบคุมก็เพราะก่อนที่ผู้รับประกันภัยจะเริ่มประกอบกิจการประกันชีวิต ต้องได้รับอนุญาตจากรัฐบาลจึงจะสามารถดำเนินการได้และรัฐบาลโดยนายทะเบียนยังต้องให้ความเห็นชอบในเรื่องแบบและข้อความของกรมธรรม์ประกันชีวิตและเอกสารประกอบหรือแนบท้ายกรมธรรม์ ตลอดจนอัตราเบี้ยประกันชีวิตด้วย

3.1.2 พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551

ธุรกิจประกันชีวิตนอกจากผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยแล้ว ยังมีคนกลางอยู่ระหว่างบุคคลทั้งสองเพื่อช่วยเหลือหรือทำให้เกิดสัญญาประกันชีวิตขึ้น บุคคลดังกล่าวได้แก่ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตนั่นเอง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าประเทศต่างๆ จะมีการกำกับดูแลการประกอบอาชีพของบุคคลเหล่านี้ด้วย ซึ่งในกฎหมายไทยไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 ได้กำหนดคถุเกณฑ์ในการกำกับดูแลเรื่องดังกล่าวนี้ด้วยเช่นเดียวกันกับกฎหมายต่างประเทศ

การควบคุมและกำกับดูแลการประกอบอาชีพตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 สามารถแยกออกพิจารณาได้ดังนี้

- 1) การกำหนดคุณสมบัติของการเป็นตัวแทนประกันชีวิต
- 2) การกำหนดคุณสมบัติและประเภทของนายหน้าประกันชีวิต
- 3) การกำหนดหลักสูตรและวิธีการสอบความรู้เพื่อขอรับใบอนุญาต

¹⁸ พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 มาตรา 5 “นายทะเบียน” หมายความว่า เลขาธิการคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย หรือผู้ซึ่งเลขาธิการคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยมอบหมาย.

4) หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข ในการขอรับใบอนุญาต และอำนาจในการกระทำการ แทนบริษัท

5) หลักเกณฑ์การประกอบกิจการของนายหน้าประกันชีวิต

6) หลักเกณฑ์การเปิดสาขา และการย้ายสาขานายหน้าประกันชีวิต

7) หลักเกณฑ์การเพิกถอนใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

8) หลักเกณฑ์การยกเลิกการประกอบธุรกิจนายหน้าประกันชีวิต

1) การกำหนดคุณสมบัติของการเป็นตัวแทนประกันชีวิต

เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ของตัวแทนประกันชีวิตมีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของผู้เอาประกันภัยและผู้รับประโยชน์ซึ่งเป็นผู้บริโภค ดังนั้นเพื่อเป็นการคุ้มครองผลประโยชน์ของสาธารณชนโดยส่วนรวมพระราชบัญญัติประกันชีวิตพ.ศ.2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 ได้มีการบัญญัติในเรื่องคุณสมบัติของผู้ที่ประสงค์จะขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตไว้ดังต่อไปนี้

(1) บรรลุนิติภาวะ

(2) มีภูมิลำเนาในประเทศไทย

(3) ไม่เป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(4) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่กระทำโดยทุจริต เว้นแต่ได้พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีก่อนวันขอรับใบอนุญาต

(5) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย¹⁹

(6) ไม่เป็นนายหน้าประกันชีวิต

(7) ไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตหรือใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตในระยะเวลาห้าปีก่อนวันขอรับใบอนุญาต²⁰

(8) ได้รับการศึกษาวิชาประกันชีวิต จากสถาบันการศึกษาที่นายทะเบียนประกาศกำหนด หรือสอบความรู้เกี่ยวกับการประกันชีวิต ได้ตามหลักสูตรและวิธีการที่นายทะเบียนประกาศกำหนด

¹⁹ มาตรา 72 แก้ไข โดยมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551.

²⁰ มาตรา 72 แก้ไข โดยมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551.

คุณสมบัติเพิ่มเติม

ในกรณีที่ตัวแทนประกันชีวิตประสงค์ที่จะขายกรมธรรม์ประกันภัยแบบยูนิเวอร์แซลไลฟ์ (Universal Life) และกรมธรรม์ประกันชีวิตควบการลงทุน(Unit-Linked Life Policy) ตัวแทนประกันชีวิตจะต้องมีคุณสมบัติเพิ่มเติมตามที่กำหนดไว้ในประกาศของนายทะเบียนเกี่ยวกับคุณสมบัติของตัวแทนขายกรมธรรม์ประกันภัยแบบยูนิเวอร์แซลไลฟ์ และตัวแทนขายกรมธรรม์ประกันชีวิตควบการลงทุน กล่าวคือ ตัวแทนประกันชีวิตที่ต้องการขายกรมธรรม์ประกันภัยแบบยูนิเวอร์แซลไลฟ์²¹ กรณีที่เป็นบุคคลธรรมดาต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้²²

(1) เป็นตัวแทนประกันชีวิตของบริษัท ที่ได้รับใบอนุญาตเป็นตัวแทนขายประกันชีวิต ไม่น้อยกว่า 6 เดือน

(2) ขายประกันชีวิตแบบรายบุคคลรายใหม่ ประเภทสามัญหรือประเภทอุตสาหกรรม ไม่น้อยกว่า 15 ราย หรือจำนวนเงินเอาประกันภัยไม่น้อยกว่า 2 ล้านบาท ในรอบระยะเวลาไม่เกิน 12 เดือนที่ผ่านมา ทั้งนี้ไม่รวมการประกันภัยกลุ่มและการประกันภัยแบบชำระเบี้ยประกันภัยครั้งเดียว

(3) ผ่านการอบรมความรู้พื้นฐาน เรื่อง กรมธรรม์ประกันภัยแบบยูนิเวอร์แซลไลฟ์ และการเสนอขายกรมธรรม์ประกันภัยแบบยูนิเวอร์แซลไลฟ์ ตามหลักสูตรที่นายทะเบียนให้ความเห็นชอบ หรือผ่านการทดสอบ อบรม หลักสูตรความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับตลาดเงินและตลาดทุน (FK) จากสถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (TSI)

นอกจากนี้ ผู้ขอรับความเห็นชอบเป็นตัวแทนขายกรมธรรม์ประกันภัยแบบยูนิเวอร์แซลไลฟ์นอกจากต้องมีคุณสมบัติแล้วต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ด้วย

(1) อยู่ระหว่างถูกกล่าวโทษหรือถูกดำเนินคดีในความคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่มีลักษณะเป็นการหลอกลวง ฉ้อฉล หรือทุจริต ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

²¹ ประกาศกรมการประกันภัย เรื่องหลักเกณฑ์การขอรับความเห็นชอบและขอความกรมธรรม์ประกันชีวิต และอัตราเบี้ยประกันภัยของกรมธรรม์ประกันชีวิตแบบยูนิเวอร์แซลไลฟ์ (Universal Life) ประกาศ ณ วันที่ 1 มีนาคม 2550 ข้อ 1.

“การประกันชีวิตแบบ ยูนิเวอร์แซลไลฟ์ (Universal Life)” หมายความว่า การประกันชีวิตที่มีข้อกำหนดการจ่ายผลประโยชน์ขั้นต่ำในจำนวนที่แน่นอนแก่ผู้เอาประกันภัยอันเนื่องมาจากเสียชีวิต และมีการให้ผลตอบแทนจากการลงทุน ซึ่งขึ้นอยู่กับผลการลงทุนของบริษัท โดยมีการรับประกันผลตอบแทนขั้นต่ำของเบี้ยประกันภัยในส่วนที่เหลือหลังจากได้หักค่าการประกันภัย (Cost of Insurance) และค่าใช้จ่ายแล้ว.

²² ประกาศนายทะเบียน เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการออกและเสนอขายกรมธรรม์ประกันภัยแบบยูนิเวอร์แซลไลฟ์ (Universal Life Insurance) ประกาศ ณ วันที่ 9 พฤศจิกายน 2547 ข้อ 11-13.

กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ กฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย หรือ กฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับธุรกิจทางการเงิน ไม่ว่าจะเป็กฎหมายไทยหรือกฎหมายต่างประเทศ โดยหน่วยงานที่มีอำนาจตามกฎหมายนั้น

(2) อยู่ระหว่างถูกกล่าวโทษหรือถูกดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ไม่ว่าจะเป็กฎหมายหรือกฎหมายต่างประเทศ โดยหน่วยงานที่มีอำนาจตามกฎหมายนั้น

(3) มีประวัติดังต่อไปนี้ภายในระยะเวลาสามปีก่อนวันขอรับความชอบ

(ก) เคยได้รับโทษจำคุกโดยโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริต

(ข) เคยต้องคำพิพากษาหรือถูกเปรียบเทียบปรับเนื่องจากการกระทำความผิดตามกฎหมาย (1) หรือ (2)

(ค) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากงาน อันเนื่องจากการกระทำโดยทุจริต

(ง) เคยมีการทำงานที่มีลักษณะอันเป็นการหลอกลวงหรือไม่ซื่อสัตย์สุจริต หรือแสดงถึงการขาดความรับผิดชอบ ไม่ระมัดระวังรักษาผลประโยชน์ของลูกค้า หรือขาดความรอบคอบหรือสะท้อนถึงการทำงานที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่น่าเชื่อถือ

(จ) เคยถูกนายทะเบียนเพิกถอนใบอนุญาตตัวแทนประกันชีวิต หรือนายหน้าประกันชีวิต

ส่วนกรณีของตัวแทนประกันชีวิตที่ต้องการขายกรมธรรม์ประกันชีวิตควบการลงทุน (Unit-Linked Life Policy)²³ กรณีที่เป็นบุคคลธรรมดาต้องมีคุณสมบัติเพิ่มขึ้นอีกกล่าวคือ ต้องมีวุฒิทางการศึกษาหรือประสบการณ์ในการทำงานดังนี้²⁴

²³ ประกาศนายทะเบียน เรื่องหลักเกณฑ์ให้ความเห็นชอบและข้อความกรมธรรม์ประกันชีวิต และอัตราเบี้ยประกันภัยของกรมธรรม์ประกันชีวิตแบบยูนิเวอร์แซลไลฟ์ (Universal Life) ประกาศวันที่ 26 มีนาคม 2547.

“กรมธรรม์ประกันชีวิตควบการลงทุน (Unit - Linked Life Policy)” หมายความว่า กรมธรรม์ที่บริษัทประกันชีวิตออกให้ผู้เอาประกันภัย เพื่อเป็นหลักฐานว่าผู้เอาประกันภัยและบริษัทประกันชีวิต ได้มีการทำสัญญาประกันชีวิตและสัญญาการลงทุนในหน่วยลงทุน โดยมีข้อตกลงว่าผู้เอาประกันภัยจะชำระเงินค่าเบี้ยประกันชีวิตให้แก่บริษัทประกันชีวิตสำหรับการให้ความคุ้มครองต่อการมรณะหรือการจ่ายเงินเมื่อมีการทรงชีพ

(ก) เป็นผู้ผ่านการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการทำหน้าที่ขายหรือรับซื้อค้ำหน่วยลงทุนหรือการเป็นตัวแทนสนับสนุนจากสถาบันฝึกอบรมหรือตามหลักสูตรที่สำนักงาน ก.ล.ต. ให้ความเห็นชอบมาแล้วไม่เกินสองปีในวันยื่นคำขอ หรือเป็นผู้ผ่านการทดสอบความรู้ดังกล่าวมาแล้วเกินกว่าสองปี แต่ได้เข้ารับการอบรมความรู้ตามหลักสูตรของสถาบันฝึกอบรมหรือตามหลักสูตรที่สำนักงาน ก.ล.ต. ให้ความเห็นชอบภายในสองปีก่อนวันยื่นคำขอ

(ข) เป็นผู้ผ่านการทดสอบความรู้ตามหลักสูตร Chartered Financial Analyst (CFA) หรือหลักสูตร Certified Investment and Securities Analyst (CISA) ตั้งแต่ระดับหนึ่งขึ้นไป และผ่านการทดสอบความรู้เพิ่มเติมเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับกฎ ระเบียบ รวมทั้งข้อบังคับที่เกี่ยวข้องจากสถาบันฝึกอบรมหรือตามหลักสูตรที่สำนักงาน ก.ล.ต. ให้ความเห็นชอบ โดยต้องผ่านการทดสอบทั้งความรู้ตามหลักสูตร CFA หรือ CISA และความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ รวมทั้งข้อบังคับดังกล่าวข้างต้นมาแล้วไม่เกินสองปีในวันยื่นคำขอ หรือเป็นผู้ผ่านการทดสอบความรู้ตามหลักสูตร CFA หรือ CISA หรือการทดสอบความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ รวมทั้งข้อบังคับดังกล่าวข้างต้นมาแล้วเกินกว่าสองปี แต่ได้เข้ารับการอบรมความรู้ตามหลักสูตรของสถาบันอบรมหรือตามหลักสูตรที่สำนักงาน ก.ล.ต. ให้ความเห็นชอบภายในสองปีก่อนวันยื่นคำขอ

(ค) เป็นผู้ที่ได้รับอนุญาตจากองค์กรกำกับดูแลตลาดทุนของต่างประเทศซึ่งมีมาตรฐานการกำกับดูแลเทียบเท่ากับสำนักงาน ก.ล.ต. ให้ทำหน้าที่ในทำนองเดียวกันกับการเป็นผู้ทำหน้าที่ขายหรือรับซื้อค้ำหน่วยลงทุนหรือเป็นตัวแทนสนับสนุน และผ่านการทดสอบความรู้เพิ่มเติมเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับกฎ ระเบียบ รวมทั้งข้อบังคับที่เกี่ยวข้องจากสถาบันฝึกอบรมหรือตามหลักสูตรที่สำนักงาน ก.ล.ต. ให้ความเห็นชอบมาแล้วไม่เกินสองปีในวันยื่นคำขอ หรือผ่านการทดสอบความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับ กฎ ระเบียบ รวมทั้งข้อบังคับดังกล่าวข้างต้นมาแล้วเกินกว่าสองปี แต่ได้เข้ารับการอบรมความรู้ตามหลักสูตรของสถาบันฝึกอบรมหรือตามหลักสูตรที่สำนักงาน ก.ล.ต. ให้ความเห็นชอบภายในสองปีก่อนวันยื่นคำขอ

(ง) เป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้จัดการหรือผู้อำนวยการฝ่ายที่ดูแลรับผิดชอบสายงานที่เกี่ยวข้องกับการขายหรือรับซื้อค้ำหน่วยลงทุนหรือสายงานที่เกี่ยวข้องกับการเป็นตัวแทนสนับสนุนของบริษัทที่นายทะเบียนจะให้ความเห็นชอบผู้ขอรับความเห็นชอบที่มีคุณสมบัติตามข้อนี้เพียงหนึ่งราย

และผู้อุปประกันก็จะชำระเงินค้ำหน่วยลงทุนเพื่อการลงทุนในกองทุนรวมโดยผ่านบริษัทประกันชีวิตในฐานะตัวแทนสนับสนุน.

²⁴ ประกาศนายทะเบียน เรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการเป็นตัวแทนสนับสนุนการขายหรือรับซื้อค้ำหน่วยลงทุน ประกาศ ณ วันที่ 26 มีนาคม 2547 ข้อ 24-25.

นอกจากนี้ ผู้ขอรับความเห็นชอบเป็นตัวแทนสนับสนุนช่วงที่เป็นบุคคลธรรมดา นอกจากต้องมีคุณสมบัติแล้วต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้ด้วย

- (1) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (2) เป็นบุคคลที่อยู่ในระหว่างถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์
- (3) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (4) เป็นบุคคลที่มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อบุคคลที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เห็นว่าไม่สมควรเป็นผู้บริหารตามข้อบังคับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
- (5) อยู่ระหว่างถูกกล่าวโทษหรือถูกดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์ กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ กฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยประกันชีวิต กฎหมายว่าด้วยประกันวินาศภัย หรือ กฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับธุรกิจทางการเงิน ไม่ว่าจะเป็กฎหมายไทยหรือกฎหมายต่างประเทศ โดยหน่วยงานที่มีอำนาจตามกฎหมายนั้น ทั้งนี้ในความคิดเกี่ยวกับการกระทำอันไม่เป็นธรรม เกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์หรือการปฏิบัติงานที่มีลักษณะเป็นการหลอกลวง น้อฉล หรือทุจริต
- (6) อยู่ระหว่างถูกกล่าวโทษหรือถูกดำเนินคดีตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ไม่ว่าจะเป็กฎหมายไทยหรือกฎหมายต่างประเทศ โดยหน่วยงานที่มีอำนาจตามกฎหมายนั้น
- (7) อยู่ระหว่างถูกสำนักงาน ก.ล.ต. สั่งพักการปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่การตลาดผู้จัดการกองทุนรวม ผู้จัดการ กองทุนส่วนบุคคล หรือการอนุญาตให้บริษัทที่ปรึกษาการลงทุนตั้งให้เป็นผู้ให้คำแนะนำ
- (8) มีประวัติดังต่อไปนี้ภายในระยะเวลาสามปีก่อนวันที่ยื่นคำขอ
 - (ก) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความคิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่กระทำโดยทุจริต
 - (ข) เคยต้องคำพิพากษาหรือถูกเปรียบเทียบปรับเนื่องจากกระทำความผิดตามกฎหมายตาม (5) หรือ (6)
 - (ค) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากงาน อันเนื่องจากการกระทำโดยทุจริต
 - (ง) เคยถูกสำนักงาน ก.ล.ต. หรือนายทะเบียนเพิกถอนการให้ความเห็นชอบเป็นผู้ทำหน้าที่ขายหรือรับซื้อคืนหน่วยลงทุนหรือตัวแทนสนับสนุน

(จ) เคยถูกสำนักงาน ก.ล.ต.เพิกถอนการขึ้นทะเบียนเป็นเจ้าหน้าที่การตลาด ผู้จัดการกองทุนรวม ผู้จัดการกองทุนส่วนบุคคล หรือการอนุญาตให้บริษัทที่ปรึกษาการลงทุนตั้งให้เป็นผู้ให้คำแนะนำ

(ฉ) เคยมีการทำงานต่อไปในทางไม่สุจริตในลักษณะที่อาจเข้าข่ายความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน

(ช) เคยมีการทำงานที่มีลักษณะอันเป็นการหลอกลวงหรือไม่ซื่อสัตย์สุจริต หรือแสดงถึงการขาดความรับผิดชอบ ไม่ระมัดระวังรักษาผลประโยชน์ของลูกค้าหรือขาดความรอบครอบ หรือสะท้อนถึงการทำงานที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่น่าเชื่อถือ

(ซ) เคยถูกนายทะเบียนเพิกถอนการอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต

2) การกำหนดคุณสมบัติและประเภทของนายหน้าประกันชีวิต

นายหน้าประกันชีวิตแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือกรณีบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล

(1) กรณีบุคคลธรรมดาเป็นนายประกันชีวิต

บุคคลธรรมดาซึ่งจะขอรับใบอนุญาตให้เป็นนายหน้าประกันชีวิตจะต้องมีคุณสมบัติตามที่พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 มาตรา 72 กำหนดไว้กล่าวคือ ต้องไม่เป็นตัวแทนประกันชีวิต หรือเป็นกรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน หรือลูกจ้างของบริษัทใด รวมทั้งจะต้องมีคุณสมบัติทำนองเดียวกันกับตัวแทนประกันชีวิตตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 69 ด้วย

(2) กรณีนิติบุคคลเป็นนายประกันชีวิต

ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 มาตรา 72 นิติบุคคลอาจขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตได้เมื่อ

1. นิติบุคคลนั้นมีสำนักงานใหญ่ในประเทศไทย
2. กิจการดังกล่าวอยู่ในขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลนั้น
3. นิติบุคคลนั้นมีพนักงาน หรือ ลูกจ้างที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 เป็นผู้ทำการแทนนิติบุคคลดังกล่าว และ
4. นิติบุคคลนั้นต้องไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตในระยะเวลาห้าปีก่อนวันขอรับใบอนุญาต²⁵

²⁵ มาตรา 72 แก้ไขโดยมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551.

กรณีของนิติบุคคลนั้น นอกจากจะต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 แล้ว นายทะเบียนได้กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการขอรับอนุญาตไว้ 3 ฉบับ คือ ประกาศนายทะเบียน เรื่องหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการออกใบอนุญาตให้นิติบุคคลเป็นนายหน้าประกันชีวิต ฉบับลงวันที่ 8 กรกฎาคม 2548 ประกาศนายทะเบียน เรื่องหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการออกใบอนุญาตให้นิติบุคคลประเภทธนาคารเป็นนายหน้าประกันชีวิต ฉบับลงวันที่ 29 มิถุนายน 2548 และประกาศนายทะเบียน เรื่องหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการออกใบอนุญาตให้นิติบุคคลประเภทบริษัทหลักทรัพย์เป็นนายหน้าประกันชีวิต ฉบับลงวันที่ 17 พฤษภาคม 2547 ซึ่งประกาศทั้ง 3 ฉบับ มีข้อแตกต่างกันดังนี้คือ

สภาพการเป็นนิติบุคคล ในกรณีของนิติบุคคลทั่วไป จะมีการกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขไว้ดังนี้คือ

ก. เป็นบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือ บริษัทมหาชนจำกัด ตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด

ข. มีวัตถุประสงค์ประกอบกิจการอื่นมิได้ นอกจากวัตถุประสงค์ประกอบกิจการนายหน้าประกันชีวิต และวัตถุประสงค์อื่นที่จำเป็นต้องมีเพื่อประโยชน์ในการประกอบกิจการนายหน้า

ค. ทุนจดทะเบียนไม่ต่ำกว่า 2 ล้านบาทและต้องมีการเรียกชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่า

ง. หุ่นของนิติบุคคลจะต้องเป็นหุ้นสามัญชนิดระบุชื่อผู้ถือ

จ. มีจำนวนหุ้นที่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยถืออยู่ไม่ต่ำกว่าสามในสี่ของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมด และต้องมีกรรมการเป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทยไม่ต่ำกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมด

ส่วนในกรณีของธนาคารพาณิชย์และบริษัทหลักทรัพย์ไม่ได้มีการกำหนดในเรื่องนี้ไว้ เนื่องจากธนาคารพาณิชย์และบริษัทหลักทรัพย์อยู่ภายใต้การกำกับของธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) อยู่แล้ว

เงินกองทุน หมายความว่า ทรัพย์สินส่วนที่เกินกว่าหนี้สินของนิติบุคคลที่ได้รับอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิต ตามกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิต

นิติบุคคลต้องดำรงไว้ซึ่งเงินกองทุนตลอดเวลาที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิต ตามประเภทของใบอนุญาตดังนี้

ก. ประเภทที่ทำการซื้อหรือจัดการให้มีการประกันภัยโดยตรงไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท

ข. ประเภทที่ทำการซื้อหรือจัดการให้มีการประกันภัยต่อไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท

ค. ประเภทที่ทำการซื้อหรือจัดการให้มีการประกันภัยโดยตรง และประเภทที่ทำการซื้อหรือจัดการให้มีการประกันภัยต่อไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านห้าแสนบาท การดำรงไว้ซึ่งเงินกองทุน ต้องปราศจากภาระผูกพัน และให้กระทำการโดยวิธีดังต่อไปนี้

1. ซื้อพันธบัตรรัฐบาลไทย หรือพันธบัตรรองการค้าหรือรัฐวิสาหกิจ
2. ซื้อตั๋วสัญญาใช้เงินของบริษัทเงินทุน
3. ผักเงินไว้กับสถาบันการเงินภายในประเทศ
4. สลากออมสิน
5. ลงทุนอย่างอื่นตามที่ได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน

ส่วนกรณีของธนาคารพาณิชย์และบริษัทหลักทรัพย์มิได้มีการกำหนดไว้ เนื่องจากธนาคารพาณิชย์และบริษัทหลักทรัพย์ ถูกกำกับโดยธนาคารแห่งประเทศไทยและสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ซึ่งมีมาตรฐานของความมั่นคงทางการเงินค่อนข้างสูงอยู่แล้ว

จำนวนนายหน้าประกันชีวิตบุคคลธรรมดาที่มากระทำการแทนนิติบุคคล กรณีที่เป็นนิติบุคคลทั่วไปกำหนดให้ต้องมีนายหน้าบุคคลธรรมดากระทำการจำนวน 5 คน ส่วนกรณีของธนาคารพาณิชย์และบริษัทหลักทรัพย์กำหนดให้ต้องมีนายหน้าบุคคลธรรมดากระทำการจำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน

การลงนามเพื่อให้มีผลผูกพัน ในส่วนของนิติบุคคลทั่วไป กำหนดให้มีการลงนามอย่างน้อยหนึ่งคน เป็นนายหน้าประกันชีวิตเป็นผู้มีอำนาจลงนามผูกพันบริษัท ส่วนกรณีของธนาคารพาณิชย์และบริษัทหลักทรัพย์ไม่ได้มีการกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวไว้

คุณสมบัติเพิ่มเติม

ตัวแทนขายกรมธรรม์ประกันภัยแบบยูนิเวอร์แซลไลฟ์ ที่เป็นนิติบุคคล²⁶ นอกจากจะมีคุณสมบัติตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 กำหนดแล้ว ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. เป็นธนาคารที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตจากนายทะเบียน
2. มีความพร้อมในระบบงานที่สามารถรองรับหรือสนับสนุนการขายกรมธรรม์ประกันภัยแบบยูนิเวอร์แซลไลฟ์ และ
3. มีพนักงานซึ่งได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิต และมีคุณสมบัติตามที่ระบุไว้ในประกาศนายทะเบียนเรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการออกและเสนอขาย

²⁶ ประกาศนายทะเบียนเรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการออกและเสนอขายกรมธรรม์ประกันภัยแบบยูนิเวอร์แซลไลฟ์ (Universal Life Insurance). วันที่ 9 พฤศจิกายน 2547. ข้อ 14.

กรมธรรม์ประกันภัยแบบยูนิเวอร์แซลไลฟ์ (Universal Life Insurance) ข้อ 12 (3) ด้วย กล่าวคือ ผ่านการอบรมความรู้พื้นฐาน เรื่อง กรมธรรม์ประกันภัยแบบยูนิเวอร์แซลไลฟ์และการเสนอขายกรมธรรม์ประกันภัยแบบยูนิเวอร์แซลไลฟ์ ตามหลักสูตรที่นายทะเบียนให้ความเห็นชอบ หรือผ่านการทดสอบ อบรม หลักสูตรความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับตลาดเงินและตลาดทุน (FK) จากสถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (TSI)

ส่วนผู้ที่ขอรับความเห็นชอบการเป็นตัวแทนสนับสนุนช่วงในการขาย หรือ รับซื้อคืนหน่วยลงทุนควบคู่กรมธรรม์และกรมธรรม์ประกันชีวิตควบการลงทุน (Unit-Linked Life Policy) ที่เป็นนิติบุคคลต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในประกาศนายทะเบียน เรื่อง หลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการเป็นตัวแทนสนับสนุนการขาย หรือ รับซื้อคืนหน่วยลงทุน ฉบับลงวันที่ 26 มีนาคม 2547 ข้อ 26 ด้วย กล่าวคือ

1. เป็นบริษัทจัดการที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตจากนายทะเบียน
2. มีคุณสมบัติสำหรับการเป็นตัวแทนสนับสนุนช่วงด้านการทำหน้าที่ขายกรมธรรม์ประกันชีวิตควบการลงทุนตามที่ระบุใน ข้อ 21 โดยอนุโลม กล่าวคือ

ก. แสดงได้ว่ามี หรือ จะมีระบบงานที่มีความพร้อมในการประกอบธุรกิจเป็นตัวแทนสนับสนุนช่วงดังต่อไปนี้เป็นอย่างน้อย

- ระบบการรับลูกค้า วิธีการรับลูกค้า การให้คำแนะนำ รวมถึงการสอบทานความเข้าใจของลูกค้าก่อนออกกรมธรรม์
- ระบบรับคำสั่งซื้อขายจากพนักงานในสังกัดและการส่งคำสั่งซื้อขายให้บริษัทจัดการ
- ระบบการนำส่งเงินค่าขายหน่วยลงทุนให้บริษัทจัดการและระบบการนำส่งเงินค่ารับซื้อคืนหน่วยลงทุนให้ลูกค้า
- ระบบการป้องกันความขัดแย้งทางผลประโยชน์และการเก็บรักษาความลับของลูกค้า
- ระบบการรับเรื่องร้องเรียน
- ระบบการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ถือหน่วยที่แท้จริง
- ระบบการจัดการเกี่ยวกับสิทธิและผลประโยชน์ของผู้ถือหน่วยลงทุน

— ระบบการนำส่งข้อมูล รับ/ส่ง เอกสาร หรือ รายงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกองทุน (ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่าลูกค้าจะได้รับข้อมูล ข่าวสารที่เกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจ

ลงทุน การใช้สิทธิ การรับผลประโยชน์ ใบเสร็จรับเงินจากบริษัทและบริษัทจัดการ ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ การดำรงสถานภาพการเป็นผู้ถือหุ้นหน่วยลงทุน หรือ ลูกค้ำของบริษัทอย่างรวดเร็ว ถูกต้องและครบถ้วน)

— ระบบการกำกับดูแลให้พนักงานปฏิบัติตามข้อกำหนดในประกาศนี้

ข. แสดงได้ว่ามี หรือ จะมีความพร้อมด้านบุคลากร โดย พนักงานที่จะทำหน้าที่ขาย หรือ รับซื้อคืนหน่วยลงทุนต้องได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียน

ค. มีผู้จัดการที่มีความซื่อสัตย์สุจริต โดยพิจารณาจากประวัติการทำงาน รวมทั้งมีความสามารถและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบธุรกิจเป็นตัวแทนสนับสนุนช่วง

3. พนักงานทำหน้าที่ในการขายกรมธรรม์ประกันชีวิตควบการลงทุนต้องเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตจากนายทะเบียน

3) การกำหนดหลักสูตรและวิธีการสอบความรู้เพื่อขอรับใบอนุญาต

กรมการประกันภัย ได้ประกาศกำหนดหลักสูตรและวิธีการสอบความรู้เกี่ยวกับการประกันชีวิต สำหรับผู้สมัครสอบความรู้เพื่อขอรับใบอนุญาตตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต โดยใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2550 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้²⁷

(1) กำหนดหลักสูตรการสอบเพื่อขอรับใบอนุญาตตัวแทนประกันชีวิต

ผู้สมัครสอบความรู้เพื่อขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตต้องสอบความรู้เกี่ยวกับการประกันชีวิตตามหลักสูตร ดังต่อไปนี้

1. วิชาจรรยาบรรณและศีลธรรมของตัวแทนประกันชีวิต คะแนนเต็ม 100 คะแนน
2. วิชาหลักการประกันชีวิต คะแนนเต็ม 60 คะแนน
3. วิชาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัย คะแนนเต็ม 20 คะแนน
4. วิชาพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 คะแนนเต็ม 20 คะแนน

(2) กำหนดหลักสูตรการสอบเพื่อขอรับใบอนุญาตนายหน้าประกันชีวิต

²⁷ ประกาศนายทะเบียน เรื่องกำหนดหลักสูตรและวิธีการสอบความรู้เกี่ยวกับการประกันชีวิตสำหรับผู้สมัครสอบความรู้เพื่อขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต. ประกาศ วันที่ 25 กันยายน 2549.

ผู้สมัครสอบความรู้เพื่อขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิต ประเภทการจัดการประกันภัยโดยตรง ต้องสอบความรู้เกี่ยวกับการประกันชีวิตตามหลักสูตร ดังต่อไปนี้

1. วิชาหลักการประกันชีวิต คะแนนเต็ม 100 คะแนน
 2. วิชาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัย คะแนนเต็ม 100 คะแนน
 3. วิชาพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 คะแนนเต็ม 100 คะแนน
- กรณีนายหน้าประกันชีวิตประเภทการจัดการประกันภัยต่อ เมื่อสอบความรู้เพื่อขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตประเภทการจัดการประกันภัยโดยตรงแล้ว ต้องสอบถามความรู้วิชาเกี่ยวกับการประกันภัยต่ออีกวิชาหนึ่ง คะแนนเต็ม 100 คะแนน

(3) เกณฑ์การตัดสินในการสอบเพื่อขอรับใบอนุญาต

ผู้สมัครสอบตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจะต้องผ่านเกณฑ์ในการสอบครั้งเดียวกัน โดยใช้เกณฑ์ตัดสินที่กำหนดไว้ดังนี้

1. ตัวแทนประกันชีวิตต้องสอบวิชาจรรยาบรรณและศีลธรรมได้คะแนนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 วิชาหลักการประกันชีวิต วิชาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัย และวิชาพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 ต้องได้คะแนนสามวิชารวมกันไม่น้อยกว่าร้อยละหกสิบ
2. นายหน้าประกันชีวิตทั้งประเภทการจัดการประกันภัยโดยตรง และประเภทการจัดการประกันภัยต่อ ต้องสอบได้คะแนนรวมไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 จึงถือว่าสอบได้

4) หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขในการขอรับใบอนุญาตและอำนาจในการกระทำการแทนบริษัท

หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขในการขอรับใบอนุญาต และการให้อำนาจในการกระทำการแทนบริษัท แยกออกพิจารณาได้ ดังนี้

1. กรณีตัวแทนประกันชีวิต
2. กรณีนายหน้าประกันชีวิต บุคคลธรรมดา และนิติบุคคล
3. การขอต่อใบอนุญาตตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต
4. อำนาจในการกระทำการแทนบริษัท

(1) วิธีการขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต คือ

ตามมาตรา 68 แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 บัญญัติว่า ผู้ใดที่จะกระทำการเป็นตัวแทนประกันชีวิต ต้องได้รับอนุญาตจากนายทะเบียน²⁸

การขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตนั้นมาตรา 70²⁹ กำหนดว่า ผู้มีคุณสมบัติตามมาตรา 69 ประสงค์จะเป็นตัวแทนประกันชีวิตของบริษัทใด ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตของบริษัทนั้นต่อนายทะเบียนพร้อมด้วยหนังสือแสดงความต้องการของบริษัทให้ผู้นั้นเป็นตัวแทนประกันชีวิตและหนังสือรับรองว่าผ่านการอบรมจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย หรือผ่านการอบรมตามหลักสูตรและวิธีการที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ประกาศกำหนด

(2) วิธีการขอรับใบอนุญาตนายหน้าประกันชีวิต

วิธีการขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตนั้น พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 มาตรา 73 บัญญัติไว้ว่า บุคคลธรรมดา หรือ นิติบุคคลที่มีคุณสมบัติครบถ้วน ประสงค์จะเป็นนายหน้าประกันชีวิต ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตต่อนายทะเบียน

ส่วนกรณีของนิติบุคคลจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประกาศนายทะเบียน เรื่องหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการออกใบอนุญาตให้นิติบุคคลเป็นนายหน้าประกันชีวิต ฉบับลงวันที่ 8 กรกฎาคม 2548 กล่าวคือ กรรมการจะต้องเป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทยไม่ต่ำกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมด และกรรมการอย่างน้อยหนึ่งคนจะต้องผ่านการทดสอบความรู้ตามที่นายทะเบียนกำหนด และต้องเป็นกรรมการผู้มีอำนาจลงนามผูกพันนิติบุคคล หรือจะต้องลงนามร่วมกับกรรมการอื่นจึงจะผูกพันนิติบุคคล และจะต้องมีการสอบสัมภาษณ์ด้วย ส่วนกรณีของธนาคารพาณิชย์และบริษัทหลักทรัพย์ไม่ต้องทำการสอบสัมภาษณ์แต่อย่างใด

(3) การขอต่อใบอนุญาตตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

²⁸ มาตรา 68 แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 ผู้ใดจะกระทำการเป็นตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน

คำขอรับใบอนุญาตและใบอนุญาต ให้เป็นไปตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด

ใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตให้ระบุด้วยว่าเป็นตัวแทนประกันชีวิตของบริษัทใด

²⁹ มาตรา 70 แก้ไขเพิ่มเติม โดย มาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551.

วิธีการขอต่อใบอนุญาตตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต พระราชบัญญัติประกันชีวิต มาตรา 77³⁰ บัญญัติไว้ว่า ใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตและใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตให้มีอายุหนึ่งปีนับแต่วันที่ออกใบอนุญาต ถ้าผู้รับใบอนุญาตดังกล่าวประสงค์จะขอต่ออายุใบอนุญาต ให้ยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาตต่อนายทะเบียนภายในกำหนดสองเดือนก่อนใบอนุญาตสิ้นอายุ โดยผู้ขอต่ออายุใบอนุญาตต้องมีหนังสือรับรองว่าผ่านการฝึกอบรมเพิ่มเติม จากสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย หรือผ่านการอบรม ตามหลักสูตรและวิธีการที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยประกาศกำหนด

ถ้าผู้ได้รับใบอนุญาตตามวรรคหนึ่งได้ต่ออายุใบอนุญาตครบสองคราวติดต่อกันแล้ว และได้ยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาต ให้ใบอนุญาตที่ออกให้ต่อไปมีอายุครั้งละห้าปี

การขอต่ออายุใบอนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

(4) อำนาจในการกระทำการแทนบริษัท

มาตรา 71 และมาตรา 79 แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551³¹ กำหนดให้ตัวแทนประกันชีวิตมีสิทธิรับเบี้ยประกันภัยในนามของบริษัทได้ โดยไม่ต้องมีหนังสือมอบอำนาจจากบริษัท ส่วนนายหน้าประกันชีวิต หรือพนักงานของบริษัทซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการรับเงินอากรเบี้ยประกันภัยในนามของบริษัทได้ เมื่อได้รับหนังสือมอบอำนาจจากบริษัท แต่ทั้งนี้หนังสือมอบอำนาจของบริษัท แม้มิได้ทำตามแบบที่นายทะเบียนกำหนดก็ไม่เป็นเหตุให้เสื่อมสิทธิของผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัย หรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง เพราะเหตุที่มีได้ทำตามแบบที่กำหนดนั้น

และในมาตรา 79 ได้มีการบัญญัติว่า ในกรณีที่บริษัทได้ส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยนั้นแล้ว หรือส่งมอบแก่นายหน้าประกันชีวิตเพื่อส่งมอบให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัย ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้เอาประกันภัยรายนั้นได้ชำระเบี้ยประกันภัยแก่บริษัทแล้ว

5) หลักเกณฑ์การประกอบกิจการนายหน้าประกันชีวิต

³⁰ มาตรา 77 แก้ไขโดยมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551.

³¹ มาตรา 71 แก้ไขโดยมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551.

(1) การประกอบธุรกิจนายหน้าประกันชีวิตโดยตรงต้องมีนายหน้าประกันชีวิตประเภทประกันภัยโดยตรงปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 5 คน และการประกอบธุรกิจนายหน้าประกันชีวิตต้องมีนายหน้าประกันชีวิตประเภทการประกันภัยต่อปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 3 คน

(2) ต้องมีสำนักงานของนิติบุคคลที่มีสัดส่วนของตนเอง โดยเฉพาะและมีนายหน้าประกันชีวิตปฏิบัติงานประจำสำนักงานนิติบุคคลไม่น้อยกว่าหนึ่งคน เพื่อบริการกับประชาชนและให้คำชี้แจงต่อนายทะเบียนและพนักงานเจ้าหน้าที่

(3) ห้ามนิติบุคคลแต่งตั้งหรือยอมให้บุคคลซึ่งมีลักษณะต่อไปนี้ เป็นหรือทำหน้าที่ กรรมการผู้จัดการหรือบุคคลที่มีอำนาจในการจัดการของนิติบุคคล

1. บุคคลที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิต หรือใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตในระยะเวลา 5 ปี ก่อนวันขอรับใบอนุญาต

2. บุคคลที่เป็นนายหน้าประกันชีวิต ผู้ทำการแทนนิติบุคคลอื่นที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตในเวลาเดียวกัน

3. บุคคลที่เป็นกรรมการ ผู้จัดการ สมุหบัญชีหรือพนักงานผู้ที่มีอำนาจในการจัดการของบริษัทที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตในเวลาเดียวกัน

4. บุคคลที่เป็นกรรมการ หุ่นส่วนผู้จัดการหรือผู้รับผิดชอบในการจัดการของนิติบุคคลอื่นที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตในเวลาเดียวกัน

5. บุคคลที่ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริต

6. บุคคลล้มละลาย

7. บุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

8. บุคคลที่เป็นตัวแทนประกันชีวิต

(4) นิติบุคคลซึ่งประกอบธุรกิจนายหน้าประกันชีวิต ต้องจัดทำสมุดทะเบียนสมุดบัญชี และเอกสารเกี่ยวกับธุรกิจและยื่นรายงานเกี่ยวกับผลของการประกอบธุรกิจต่อนายทะเบียน

(5) การจดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมต่อนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัท ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือนายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด ต้องได้รับความเห็นชอบเป็นหนังสือจากนายทะเบียนหรือผู้ซึ่งนายทะเบียนมอบหมาย

เมื่อได้ดำเนินการจดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้นิติบุคคลจัดส่งเอกสารที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมต่อนายทะเบียนภายใน 15 วัน นับจากวันที่ได้มีการจดทะเบียนเปลี่ยนแปลง

6) หลักเกณฑ์การเปิดสาขา และการย้ายสาขานายหน้าประกันชีวิต

(1) นิติบุคคลจะเปิดสาขาได้จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการดังนี้

1. ให้ยื่นคำขออนุญาตเปิดสาขาต่อนายทะเบียนตามแบบที่นายทะเบียนกำหนด
2. นิติบุคคลนั้นต้องมีเงินกองทุนเกินกว่าจำนวนที่ต้องดำรงไว้ไม่น้อยกว่าสาขาละห้าแสนบาท
3. ผู้จัดการสาขาหรือผู้บริหารสาขา ต้องเป็นบุคคลที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตและต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่นายทะเบียนกำหนดไว้
4. ต้องมีนายหน้าประกันชีวิตปฏิบัติงานในสำนักงานสาขานั้นอย่างน้อยสามคน
5. สำนักงานสาขาของนิติบุคคลต้องมีพื้นที่ใช้สอยและอุปกรณ์สำนักงานที่เหมาะสมและมีสัดส่วนของตนเองโดยเฉพาะ และมีป้ายชื่อของนิติบุคคลติดไว้หน้าสำนักงานให้เห็นชัดเจน

หากนิติบุคคลไม่เปิดดำเนินงานสาขาภายในสองเดือนนับแต่วันที่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากนายทะเบียน ให้การอนุญาตเป็นอันสิ้นสุดผล

(2) การย้ายสาขาต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากนายทะเบียนและห้ามย้ายสาขาข้ามจังหวัด

7) หลักเกณฑ์การเพิกถอนใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

พระราชบัญญัติประกันชีวิต มาตรา 81³² ให้อำนาจนายทะเบียนที่จะสั่งเพิกถอนใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต หรือ ใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตได้ เมื่อปรากฏแก่นายทะเบียนว่า ตัวแทนประกันชีวิต หรือ นายหน้าประกันชีวิต

(1) กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535

(2) ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่นายทะเบียน หรือ คณะกรรมการประกาศกำหนด

³² มาตรา 81 แก้ไขมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551.

(3) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา 69 หรือมาตรา 72 แล้วแต่กรณี

(4) ดำเนินงานทำให้เกิดหรืออาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัย หรือ ประชาชน

นอกจากนี้ในกรณีของนายหน้าประกันชีวิตที่เป็นนิติบุคคล ตามประกาศนายทะเบียน เรื่องหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการออกใบอนุญาตให้นิติบุคคลเป็นนายหน้าประกันชีวิต ฉบับลงวันที่ 8 กรกฎาคม 2548 ยังให้อำนาจนายทะเบียนในการเพิกถอนใบอนุญาตได้ หากมีกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้ กล่าวคือ

1. หากนิติบุคคลมิได้ประกอบการภายในระยะเวลาสองเดือนนับแต่วันที่ได้รับใบอนุญาต ให้ถือว่านิติบุคคลนั้นไม่ประสงค์จะประกอบการต่อไป และให้นายทะเบียนมีอำนาจเพิกถอนใบอนุญาต หรือระงับการต่อใบอนุญาตได้

2. การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในประกาศนายทะเบียน ให้นายทะเบียนมีอำนาจเพิกถอนใบอนุญาตหรือระงับการให้ต่อใบอนุญาตได้

เมื่อนายทะเบียนสั่งเพิกถอนใบอนุญาตตัวแทนประกันชีวิตและใบอนุญาตนายหน้าประกันชีวิตแล้ว ให้แจ้งคำสั่งนั้นไปยังผู้ถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาต อย่างไรก็ดี ผู้ถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตตามมาตรา 81 ข้างต้น มีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้ทราบคำสั่ง และให้ถือคำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด (มาตรา 82)³³

8) หลักเกณฑ์การยกเลิกการประกอบธุรกิจนายหน้าประกันชีวิต

(1) ในกรณีนิติบุคคลใดประสงค์จะเลิกประกอบธุรกิจนายหน้าประกันชีวิตให้นิติบุคคลนั้นขอความเห็นชอบเป็นหนังสือต่อนายทะเบียน พร้อมทั้งแสดงเอกสารหรือหลักฐานที่ปรากฏการปราศจากภาระหนี้ค้างชำระเบี้ยประกันภัยกับบริษัทประกันภัย

(2) เมื่อได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนแล้ว ให้นิติบุคคลส่งคืนใบอนุญาตต่อนายทะเบียน

³³ พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 มาตรา 82 “ผู้ถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตตามมาตรา 81 มีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ทราบคำสั่ง คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด”

บทเฉพาะกาล

ให้นิติบุคคลที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตอยู่ก่อนวันที่ประกาศนี้มีผลใช้บังคับ ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในประกาศนี้เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้

- (1) นิติบุคคลประเภทห้างหุ้นส่วน ให้คงเป็นห้างหุ้นส่วนได้ต่อไป
- (2) ในกรณีที่มีวัตถุประสงค์ประกอบกิจการอื่น ซึ่งไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ และยังคงประกอบกิจการตามวัตถุประสงค์นั้นอยู่ ให้ยังคงมีวัตถุประสงค์และสามารถประกอบกิจการเช่นนั้นได้ต่อไป โดยจะต้องปฏิบัติตามควรทุกประการ เพื่อแยกรายรับและรายจ่ายของกิจการนายหน้าประกันชีวิตออกเป็นส่วนหนึ่งต่างหากจากรายรับและรายจ่ายของกิจการอื่น
- (3) มิให้นำเรื่องทุนจดทะเบียนไม่ต่ำกว่า 2 ล้านบาทและเรียกชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่ามาใช้บังคับแก่นิติบุคคลที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตอยู่ก่อนหรือในวันที่ประกาศนี้ใช้บังคับ
- (4) นิติบุคคลใดมีผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน กรรมการหรือหุ้นส่วนผู้จัดการ ที่เป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทยต่ำกว่าอัตราที่กำหนดไว้ ให้คงมีผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วน กรรมการหรือหุ้นส่วนผู้จัดการที่เป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทยในอัตราที่เป็นอยู่ได้ต่อไป
- (5) มิให้นำเรื่องที่นิติบุคคลต้องมีเงินกองทุนที่ต้องดำรงไว้เกินกว่าจำนวนที่ต้องดำรงไว้ตามที่นายทะเบียนกำหนดไม่น้อยกว่าสาขาละห้าแสนบาทและต้องมีผู้จัดการสาขา หรือผู้บริหารสาขาที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิต แห่งประกาศนี้มาใช้บังคับแก่นิติบุคคลที่มีสาขาที่ได้รับอนุญาตอยู่ก่อนหรือในวันที่ประกาศนี้ใช้บังคับ เว้นแต่มีการขอเปิดสาขาตามประกาศนี้ นิติบุคคลนั้นต้องมีเงินกองทุนเกินกว่าจำนวนที่ต้องดำรงไว้ตามที่นายทะเบียนกำหนดไม่น้อยกว่าห้าแสนบาทครบทุกสาขาที่มีอยู่เดิมและผู้จัดการสาขาหรือผู้บริหารสาขาต้องได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิต และต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามครบทุกสาขาที่มีอยู่เดิมด้วยเช่นกัน
- (6) มิให้นำในเรื่องกรรมการอย่างน้อยหนึ่งคนจะต้องผ่านการทดสอบความรู้มาใช้บังคับแก่นิติบุคคลที่ได้รับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตอยู่ก่อนหรือในวันที่ประกาศนี้ใช้บังคับ จนกว่านิติบุคคลนั้นได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงกรรมการและหรืออำนาจกรรมการลงนามผูกพันนิติบุคคลจึงให้นำความในเรื่องกรรมการอย่างน้อยหนึ่งคนจะต้องผ่านการทดสอบความรู้มาใช้บังคับใช้

ประเทศไทยในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะก้าวไปสู่แนวทางการค้าเสรีทางด้านการบริการ มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้จาก การเปิดเขตการค้าเสรี (Free Trade Area: FTA) ระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่ค้าต่างๆ เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน และออสเตรเลีย เป็นต้น ประเทศไทยได้มีข้อผูกพันที่จะเปิดธุรกิจประกันภัย ซึ่งเป็นหนึ่งในการเปิดเสรีในภาคบริการ ในกรอบการเจรจาการค้าระหว่างประเทศต่างๆ เช่น ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ (General Agreement on Trade in Services: GATS) ในกรอบ WTO, ข้อตกลงว่าด้วยการ Managing Regulatory Change in Financing Services Program ภายใต้กรอบ APEC, การเปิดเสรีบริการด้านการเงินภายใต้กรอบอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Services : AFAS) รวมทั้งการเปิดเสรีในรูปแบบทวิภาคี (Bilateral) กับประเทศคู่ค้าที่สำคัญต่างๆ เป็นต้น

ผลกระทบจากการเปิดเสรีในธุรกิจประกันชีวิตในกรอบเจรจาการค้าต่างๆ มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการเปิดเสรีดังกล่าวนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการประกันชีวิตของไทยแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวม รวมทั้งผลกระทบต่อผู้บริโภคในตลาดประกันภัยเช่นกัน

ปัญหาการเปิดเสรีในวงการธุรกิจประกันชีวิต³⁴ ซึ่งรวมถึงการยอมให้คนต่างด้าวเข้ามาประกอบอาชีพตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตด้วยเช่นเดียวกัน ดังนั้นการเปิดเสรีภาคประกันชีวิต อาจก่อให้เกิดผลดีและผลเสียต่อตัวแทนประกันชีวิต ดังนี้

ผลดีของการเปิดเสรีจะก่อให้เกิดการแข่งขันที่ทรพยากรบุคคลระหว่างบริษัทประกันชีวิต (เนื่องจากทรพยากรบุคคลในธุรกิจประกันชีวิตของไทยมีค่อนข้างน้อยมาก) โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวแทนประกันชีวิต

การแข่งขันดังกล่าว จะทำให้ Agent ได้รับผลตอบแทนที่สูงขึ้น เมื่อเทียบกับก่อนการเปิดเสรี อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการบางท่านคิดว่าการแข่งขันจะเกิดขึ้นในระยะสั้นๆ ที่บริษัทต่างชาติต้องการขยายฐานเข้ามาในประเทศไทยเท่านั้น

ผลเสียของการเปิดเสรีต่อ Agent จะเกิดขึ้น หากการเปิดเสรีนำมาซึ่งช่องทางการจัดจำหน่ายประเภทอื่นๆ เช่น Broker Bancassurance เป็นต้น ทางเลือกต่างๆ เหล่านี้อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อ Agent เนื่องจากบริษัทประกันชีวิตจะมีทางเลือกในการขายประกันชีวิตมากขึ้น ไม่จำเป็นต้องพึ่งพา Agent มากอย่างในปัจจุบัน ดังนั้นผลตอบแทนของ Agent ที่เคยได้รับจากบริษัทประกันชีวิตย่อมลดลง

³⁴ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2548). โครงการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบต่อภาคธุรกิจประกันภัยจากการทำเขตการค้าเสรี เสนอ กรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์. หน้า 7-18.

3.2 มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลการประกอบอาชีพตัวแทนและนายหน้าประกันภัยของต่างประเทศ

กฎหมายต่างประเทศที่จะนำมาศึกษาเพื่อเปรียบเทียบได้แก่ กฎหมายประเทศสิงคโปร์ และกฎหมายประเทศออสเตรเลีย

3.2.1 กฎหมายประเทศสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์มีบทบัญญัติในการควบคุมตัวแทนและนายหน้าประกันภัยไว้ โดยเฉพาะ เพื่อที่จะนำไปสู่การกำกับดูแลตนเอง ไว้ใน Insurance Act Chapter 142 ซึ่งบัญญัติไว้ใน ส่วนที่สอง (Part IIB Insurance Intermediaries General) ทั้งนี้เพื่อที่จะกำกับดูแล คนกลางประกันภัย รวมถึงตัวแทนและนายหน้าประกันภัย โดยเริ่มบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2545 โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการชำระเงินแก่คนกลางประกันภัย การเปิดเผยข้อมูลเพื่อทำการเสนอเข้าไปในสัญญาประกันภัย การควบคุมหนังสือการติดต่อที่ถูกใช้โดยคนกลางประกันภัย³⁵ และภายใต้ Insurance Act (Chapter 142)³⁶ ได้มีการแบ่งธุรกิจประกันภัยออกเป็น 2 แบบ คือ แบบประกันชีวิต (Life Insurance) และการประกันธุรกิจทั่วไป (General Business Insurance)

ตามกฎเกณฑ์ของคนกลางประกันภัย จะถูกห้ามภายใต้ มาตรา 33 ของ Insurance Act ในเรื่องการจัดการธุรกิจประกันภัยในประเทศสิงคโปร์ โดยประเทศสิงคโปร์ได้มีมาตรการกำหนดคุณสมบัติขั้นต่ำของตัวแทนและนายหน้าประกันภัย เพื่อให้ตัวแทนและนายหน้าประกันภัยได้ประกอบธุรกิจอย่างมืออาชีพ เป็นบุคคลที่มีความรู้และต้องประกอบธุรกิจอย่างซื่อสัตย์ หากตัวแทนและนายหน้าประกันภัยฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายก็จะมีผลลงโทษตามกฎหมาย การกำกับดูแลตัวแทนและนายหน้าประกันภัย ซึ่งการกำกับดูแลจะมีทั้งในส่วนของการให้เอกชนสามารถควบคุมหรือดูแลตนเอง และการกำกับดูแลโดยรัฐ และประเทศสิงคโปร์ได้มีการกำหนดให้ตัวแทนและนายหน้าประกันภัยต้องเป็นสมาชิกของสมาคม³⁷ นอกจากนี้การกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยในประเทศสิงคโปร์นั้นรัฐจะใช้วิธีการควบคุมให้น้อยที่สุด แต่เน้นให้มีความรับผิดชอบในการดำเนินการ กล่าวคือ สนับสนุนให้ผู้ประกอบธุรกิจประกันภัยกำกับดูแลตนเองให้มากที่สุด โดยรัฐจะเข้าไปกำกับดูแลผู้ประกอบธุรกิจประกันภัยที่รัฐเห็นว่าเป็นผู้ประกอบการที่มีผลประกอบการที่ไม่ดี

³⁵ มณฑา พรหมเกทย์. (2549). มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมคนกลางประกันภัย กรณีศึกษาตามกฎหมายไทยและต่างประเทศ. หน้า 84-85.

³⁶ <http://www.mas.gov.sg>

³⁷ เล่มเดิม. หน้า 12-14.

1) วิธีการควบคุมตัวแทนและนายหน้าประกันภัย

กฎหมายที่ใช้ควบคุมตัวแทนและนายหน้าประกันภัยในประเทศสิงคโปร์คือพระราชบัญญัติประกันภัยในส่วนของกรมควบคุมคนกลางประกันภัย Insurance Act Chapter 142 (Part IIB Insurance Intermediaries General) โดยมีมาตรการในการควบคุมตัวแทนและนายหน้าประกันภัยดังจะได้อธิบายต่อไปนี้

- (1) การควบคุมอำนาจในการกระทำการ
- (2) การควบคุมด้านคุณสมบัติของตัวแทนและนายหน้าประกันภัย
- (3) การควบคุมด้านการฝึกอบรม
- (4) การควบคุมการทำงานของคนกลางประกันภัย
- (5) การควบคุมการจดทะเบียนของนายหน้าประกันภัย
- (6) การควบคุมการยกเลิกดำเนินกิจการของคนกลางประกันภัย
- (7) การควบคุมด้านจรรยาบรรณ
- (8) การควบคุมความรับผิดชอบในวิชาชีพ
- (9) การควบคุมการจัดทำบัญชีเบี้ยประกันภัย

(1) การควบคุมอำนาจในการกระทำการ

1. กฎหมายห้ามประกอบธุรกิจการเป็นตัวแทนประกันภัยจนกว่าจะได้อำนาจเป็นหนังสือระหว่างตัวแทนประกันภัยและบริษัทประกันภัย บุคคลที่กระทำการฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษ³⁸

2. กฎหมายห้ามมิให้พนักงานของบริษัทประกันภัยกระทำการเป็นตัวแทนประกันภัย ยกเว้นว่าถ้าหากเป็นพนักงานก่อนวันที่ 1 ตุลาคม 2545 ก็สามารถกระทำการเป็นตัวแทนประกันภัยสำหรับบริษัทประกันภัยต่อไปได้³⁹

3. กฎหมายควบคุมการชำระเงิน⁴⁰ คือ ถ้าสัญญาประกันภัยที่กระทำโดยคนกลางประกันภัย การชำระเงินผ่านคนกลางประกันภัย สามารถกระทำการได้ตามสัญญา และผู้รับประกันภัยก็สามารถจ่ายชำระเงินดังกล่าวให้กับผู้เอาประกันภัยผ่านคนกลางประกันภัยได้เช่นเดียวกัน

³⁸ Ibid. Article 35M.

³⁹ Ibid. Article 35S.

⁴⁰ Ibid. Article 35O.

(2) การควบคุมด้านคุณสมบัติของตัวแทนและนายหน้าประกันภัย

คุณสมบัติตัวแทน

ในการควบคุมการประกอบวิชาชีพตัวแทนประกันภัย ได้มีข้อบังคับให้สมาชิกต้องปฏิบัติตาม General Insurance Agents Registration Regulations (GIARR) ซึ่งเป็นข้อกำหนดการจดทะเบียนของตัวแทนการประกันวินาศภัย โดยข้อกำหนดนี้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2548 และข้อกำหนดนี้จะใช้กับตัวแทนการประกันภัย ซึ่งกำหนดไว้ภายใต้ Insurance Act (Cap 142) สำหรับผู้ที่ดำเนินธุรกิจการเป็นตัวแทนการประกันวินาศภัยให้กับบริษัทประกันภัยหนึ่งบริษัทหรือมากกว่า ที่เป็นสมาชิกของ The General Insurance Association of Singapore (GIA) และไม่ใช่บังคับกับนายหน้าประกันภัยที่ได้จดทะเบียนไว้ตาม Insurance Act ของมาตรา 35X (การจดทะเบียนของนายหน้าประกันภัย) โดยผู้ที่จะเป็นตัวแทนประกันภัย จะต้องมียุทธศาสตร์ตามที่ถูกกำหนดโดยคณะกรรมการจดทะเบียนตัวแทน (Agents Registration Board)⁴¹ ดังนี้

1. ตัวแทนต้องเป็นพลเมืองสิงคโปร์ หรือมีถิ่นฐานถาวรในสิงคโปร์ ถ้าเป็นชาวต่างชาติต้องมีใบอนุญาตการทำงานที่ถูกต้องหรือใบอนุญาตพนักงาน ที่ออกโดยกระทรวงแรงงาน

2. ต้องไม่เป็นบุคคลล้มละลายเป็นตัวแทน

3. ตัวแทนต้องเป็นบุคคลธรรมดา ที่มีอายุ 21 ปีบริบูรณ์ มีการศึกษาอย่างน้อยระดับมัธยม (General Certificate in Education Level) และผ่านการสอบ Pre-contract exam จากวิทยาลัยประกันภัย

ก. ผ่านการศึกษาระดับวุฒิปัตร์ด้านการประกันวินาศภัยจากวิทยาลัยประกันภัยหรือมีประสบการณ์ในธุรกิจประกันวินาศภัยก่อนได้รับการแต่งตั้งเป็นตัวแทน หรือได้รับประกาศนียบัตร Aell / All หรืออื่นๆ ที่เท่าเทียมกัน⁴²

ข. เป็นตัวแทนของบริษัทประกันภัยได้ไม่เกินสามบริษัท

ค. ต้องดำรงไว้ซึ่งบัญชีรับรองเบี้ยประกันภัย (Premium trust account)

ง. ใบอนุญาตมีระยะเวลา 2 ปี

⁴¹ General Insurance Agents Registration regulations, Appendix A.

⁴² มณฑา พราหมณ์. (2549). มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมคนกลางประกันภัย กรณีศึกษาตามกฎหมายไทยและต่างประเทศ. หน้า 79.

คุณสมบัติของนายหน้าประกันภัย⁴³

1. ต้องเป็นนิติบุคคล ประเภทบริษัท
 - ก. มีทุนชำระแล้วไม่น้อยกว่าจำนวนที่กำหนดไว้และ
 - ข. มีกรรมธรรม์ประกันภัยความรับผิดในวิชาชีพที่มีผลบังคับ ซึ่งมีความคุ้มครองตามที่กำหนดไว้
2. ข้อกำหนดตาม 1. ก และ ข ดังกล่าวข้างต้น เจ้าพนักงานอาจกำหนดจำนวนที่แตกต่างกันสำหรับนายหน้าประกันภัยแต่ละประเภทที่แตกต่างกันได้
3. กรรมธรรม์ประกันภัยความรับผิดในวิชาชีพ หมายถึงสัญญาประกันภัยซึ่งผู้รับประกันภัยอยู่ภายใต้การเป็นบุคคลที่จะชดใช้ค่าเสียหายในความรับผิดที่เกิดขึ้นไม่ว่าในหรือนอกการดำเนินธุรกิจในฐานะนายหน้าประกันภัยก็ตาม

(3) การควบคุมด้านการฝึกอบรม

1. ตัวแทนจะต้องมีการพัฒนาทางอาชีพอย่างต่อเนื่อง (CPD)⁴⁴ ซึ่งอาจกำหนดโดยคณะกรรมการเป็นกรณีๆ ไปและหากปรากฏว่าตัวแทนไม่สามารถปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของ CPD ตามที่คณะกรรมการกำหนดไว้ได้ ตัวแทนประกันภัยจะต้องมีการรายงานความผิดพลาดให้แก่คณะกรรมการ และหากตัวแทนประกันภัยไม่สามารถผ่าน หรือสำเร็จการอบรม CPD ตามจำนวนชั่วโมงขั้นต่ำที่กำหนดโดยคณะกรรมการในทุกๆ ปี การจดทะเบียนของตัวแทนประกันภัยกับคณะกรรมการจะต้องถูกยกเลิกในทันที
2. มีการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง โดยจะบังคับใช้กับนายหน้าประกันภัยทั้งหมดและพนักงานของนายหน้าประกันภัย โดยจะต้องผ่านการอบรมการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (CPD) สำหรับพนักงานนายหน้าประกันภัย (Broker Staff)⁴⁵
3. มีการกำหนดหลักสูตรและมีการสอบวัดความรู้สำหรับตัวแทนและนายหน้าประกันภัยรายใหม่ และมีการอบรมต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งมีการอบรมภายในองค์กรเพื่อรับตัวแทนและนายหน้าประกันภัยรายใหม่ พัฒนาศักยภาพตัวแทนและนายหน้าประกันภัยรายเก่าและการเลื่อนขั้น⁴⁶

⁴³ Ibid. Article 35 Y.

⁴⁴ General Insurance Agents Registration Regulations. Article 7, 9, 21.

⁴⁵ MAS 502 Notices to Insurance Brokers. Minimum Standard and Continuing Professional Development for Insurance Brokers and their Broking Staff, 1 July 2005.

⁴⁶ ศิวีส ปุษยณาวิน. (2547, ตุลาคม-ธันวาคม). “แนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการส่งเสริมประสิทธิภาพของระบบการเสนอขายกรรมธรรม์ประกันชีวิต (Committee in Efficient Distribution of Life

(4) การควบคุมการทำงานของคนกลางประกันภัย⁴⁷

1. ถ้าสัญญาประกันภัยมีผลบังคับโดยคนกลางประกันภัย และมีการชำระเงินค่าเบี้ยประกันภัย หรือเงินอื่นใดผ่านคนกลางประกันภัยเพื่อชำระให้แก่ผู้รับประกันภัยภายใต้ หรือในความสัมพันธ์กับสัญญาประกันภัยสามารถกระทำได้ตามสัญญา ในกรณีที่ผู้รับประกันภัยจะจ่ายเงินหรือค่าสินไหมทดแทนตามกรมธรรม์ ผู้เอาประกันภัยก็สามารถจ่ายผ่านคนกลางประกันภัยได้เช่นเดียวกัน

2. ควบคุมการจัดทำเอกสารโดยจะต้องเปิดเผยข้อมูลต่างๆ ในการทำสัญญาการประกันภัย

3. คนกลางประกันภัยจะต้องไม่กระทำการหลอกลวง แจ้งข้อมูลอันเป็นเท็จในการทำสัญญาประกันภัยและจะต้องไม่ละเลยในการเปิดเผยข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในการทำประกันภัยและบุคคลที่กระทำการฝ่าฝืน ถึงแม้ว่าสัญญาการประกันภัยไม่บังเกิดขึ้น ก็ยังเป็นความผิด มีทั้งโทษปรับและโทษจำคุก

4. การควบคุมหนังสือชี้ชวนให้ทำประกันภัยโดยคนกลางประกันภัย

5. ควบคุมมาตรฐานของคนกลางประกันภัย ในเรื่องคุณวุฒิ ประสบการณ์ การอบรม และควบคุมระเบียบวินัยของคนกลางประกันภัย

(5) การควบคุมการจดทะเบียนของนายหน้าประกันภัย

การกำหนดการจดทะเบียนของนายหน้าประกันภัยมีดังต่อไปนี้⁴⁸

1. บุคคลที่ต้องการดำเนินธุรกิจเป็นนายหน้าประกันภัย จะต้องยื่นขอจดทะเบียนเป็นลายลักษณ์อักษรต่อเจ้าพนักงาน

2. เจ้าพนักงานอาจจะจดทะเบียนผู้สมัครเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย และนายหน้าประกันชีวิต ประเภทการประกันโดยตรง และประกันภัยต่อ หรือทั้งประกันโดยตรง และประกันภัยต่อ

3. บุคคลใดได้จดทะเบียนภายใต้มาตรา 16 ของพระราชบัญญัติคนกลางในการประกันภัย ซึ่งมีผลบังคับก่อน 1 ตุลาคม 2545 ให้เป็นนายหน้าประกันวินาศภัยตรง นายหน้าประกันวินาศภัยต่อ นายหน้าประกันชีวิตต่อ หรือรวมทั้งหมด จะถือว่าจดทะเบียนเป็นนายหน้าประกันภัยโดยตรง

Insurance : CEDLI) และบทบาทการทำงานของสมาคมประกันชีวิตของประเทศสิงคโปร์ (Life Insurance Association : LIA).” วารสารการประกันภัย, 29, 116. หน้า 41.

⁴⁷ Ibid. Article 35O, 35P, 35R, 35T, 35TA.

⁴⁸ Ibid. Article 35X.

4. บุคคลใดจดทะเบียนหรือถือว่าจดทะเบียนภายใต้มาตรฐานนี้ ในฐานะนายหน้าประกันวินาศภัยตรงก่อนวันที่พระราชบัญญัติการประกันภัย (ฉบับแก้ไข) พ.ศ. 2546 จะมีผลบังคับ ให้ถือว่าจดทะเบียนในฐานะนายหน้าประกันภัยโดยตรงทันที

5. นายหน้าประกันภัยจะต้องทำกรมธรรม์ประกันภัยที่ชดเชยค่าเสียหายในวิชาชีพ (Professional indemnity insurance policy) ไม่น้อยกว่า 1 ล้านเหรียญสิงคโปร์และจะต้องมีเงินทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้วไม่น้อยกว่า จำนวน 300,000 เหรียญสิงคโปร์ต่อการดำเนินธุรกิจ นายหน้าประกันภัยแต่ละประเภท⁴⁹

(6) การควบคุมการยกเลิกดำเนินกิจการของคนกลางประกันภัย⁵⁰

1. หากปรากฏว่า คนกลางประกันภัยกระทำผิดฐานหลอกลวง ไม่สุจริต หรือมีพฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม เจ้าพนักงานจะต้องแจ้งไปยังบุคคลดังกล่าวให้ชี้แจงข้อเท็จจริงเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีกำหนดระยะเวลา

2. ถ้าบุคคลใดไม่พอใจในการตัดสินใจของเจ้าพนักงาน สามารถอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน 30 วันนับจากวันที่ได้รับคำตัดสิน

บริษัทประกันภัยจะต้องไม่รับบุคคลที่ถูกลงโทษไม่ให้ดำเนินธุรกิจในการประกันภัยหากมีการฝ่าฝืนมีโทษปรับ และโทษจำคุก

(7) การควบคุมจรรยาบรรณ

คนกลางประกันภัยจะต้องไม่กระทำการหลอกลวง และไม่กระทำให้เกิดความเสียหายดังต่อไปนี้

1. คนกลางประกันภัยจะต้องแนะนำจำนวนเงินที่สามารถชำระได้ตามสัญญาประกันภัยที่ได้นำเสนอไว้

2. คนกลางประกันภัยจะต้องไม่ละเลยการเปิดเผยสาระสำคัญของข้อความ

3. คนกลางประกันภัยจะต้องไม่แนะนำหรือชักจูงให้ผู้เอาประกันภัยเจตนาเขียนใบคำขอเอาประกันภัยที่ส่งไปให้ผู้รับประกันภัยและทำให้สาระสำคัญไม่ถูกต้องหรือเข้าใจผิดไป

4. แนะนำหรือชักจูงให้ผู้เอาประกันภัยให้ละเลยที่จะเปิดเผยสาระสำคัญของสัญญา

⁴⁹ Guidelines on criteria for the registration of an insurance broker, Guideline No: IA//II – G04, 29 September 2006.

⁵⁰ Ibid. Article 35V.

(8) การควบคุมความรับผิดในวิชาชีพ

นายหน้าประกันภัยจะต้องทำกรมธรรม์ประกันภัยที่ชดเชยค่าเสียหายในวิชาชีพ (Professional indemnity insurance) ไม่น้อยกว่า 1 ล้านเหรียญสิงคโปร์⁵¹

(9) การควบคุมการจัดทำบัญชีเบี้ยประกันภัย⁵²

นายหน้าประกันภัยจะต้องมีการจัดทำบัญชีเบี้ยประกันภัย (Insurance Broking Premium Accounts) กล่าวคือ เมื่อนายหน้าประกันภัยได้รับเงินจากผู้เอาประกันภัยไม่ว่าจะเป็นเงินค่าเบี้ยประกันภัย หรือเงินที่ได้รับจากผู้รับประกันภัย เพื่อนำส่งให้กับผู้เอาประกันภัย เช่นเงินค่าสินไหมทดแทน นายหน้าประกันภัยจะต้องนำเงินที่ได้รับทั้งหมดเข้าบัญชีธนาคารและจะถอนเงินดังกล่าวจากบัญชีธนาคาร โดยปราศจากความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าหน้าที่ก่อนไม่ได้ เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนดไว้จึงจะทำได้ เช่นการถอนเพื่อชำระเบี้ยประกันภัยที่ถึงกำหนดชำระให้แก่ผู้รับประกันภัย หรือ การถอนเงินเฉพาะในส่วนที่ตนเองมีสิทธิได้รับตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เป็นต้น และนอกจากนี้ กฎหมายยังได้กำหนดระยะเวลาที่นายหน้าจะต้องนำส่งเงินค่าเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันภัยไว้ด้วยกล่าวคือจะต้องนำส่งภายในระยะเวลาที่ได้ตกลงกันไว้กับผู้รับประกันภัย หรือ ภายในกำหนด 90 วันจากวันที่ความคุ้มครองเริ่มมีผลบังคับตามสัญญาประกันภัยแล้วแต่กำหนดใดจะถึงก่อน

2) วิธีการกำกับดูแลตัวแทนและนายหน้าประกันภัย

ประเทศสิงคโปร์ มีทั้งการกำกับดูแลโดยรัฐ และการกำกับดูแลตนเอง โดยจะใช้วิธีการควบคุมและกำกับดูแลโดยรัฐให้น้อยที่สุด แต่เน้นการสร้าง ความรับผิดชอบของ บริษัทประกันภัยหรือผู้รับประกันภัย สำหรับองค์กรที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยคือ กรมการประกันภัย (Insurance Commissioner's Department) หรือ ICD เป็นหน่วยงานราชการที่ดูแลด้านการเงิน และรับผิดชอบเฉพาะเรื่องการประกันภัย ซึ่งเป็นหน่วยงานอยู่ในภายใต้การกำกับดูแลของ Monetary Authority of Singapore (MAS) กฎหมายที่ใช้ควบคุมและกำกับดูแลตัวแทนและ

⁵¹ Insurance Act (Chapter 142) Insurance (Intermediaries) Regulation 2003 PART II. (2003, 22 December). Financial and other Requirements, Professional indemnity insurance

... (1) For the purposes of section 35Y (1) (c) of the Act, the limit of indemnity to be covered under a professional indemnity insurance policy for an applicant who intends to be registered as a direct insurance broker, a general reinsurance broker or a life reinsurance broker shall be an amount of not less than \$1 million, under which the deductible allowed shall be...

⁵² Article 35ZD.

นายหน้าประกันภัยในประเทศสิงคโปร์ คือ Chapter 142 Insurance Act ซึ่งจะมีคนกลางประกันภัยอยู่ 2 ประเภทคือ 1. ประเภทที่ได้รับ Approval จากรัฐ หรือ คนกลางประกันภัยที่ผ่านการสอบและได้รับอนุญาตตามระเบียบของรัฐ 2. ประเภทที่ได้รับอนุญาตจากรัฐคือผู้ที่กระทำการแทน Association ของผู้รับประกันภัยที่มีระบบ เช่น Lloyd's ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามข้อบังคับและกฎระเบียบของสมาคมประกันภัย และมีมาตรการในการคุ้มครองผู้เอาประกันภัย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นของผู้เอาประกันภัยที่มีต่อบริษัทประกันภัย โดยเน้นเรื่องสัญญาและข้อความในกรมธรรม์ประกันภัย การกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัย กองทุนประกันภัย การใช้กฎหมายควบคุม และกำกับดูแลคนกลางประกันภัยที่เข้มงวด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในประเทศสิงคโปร์มีมาตรการในการควบคุมและกำกับดูแลคนกลางประกันภัยโดยเคร่งครัด เน้นการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในด้านความเสียหายที่จะกระทบต่อผู้เอาประกันภัย ดังจะเห็นได้จากการบังคับให้คนกลางประกันภัยจะต้องมีทรัพย์สินที่เพียงพอและให้มีการทำประกันภัยความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ

(1) การกำกับดูแลโดยรัฐ

กรมการประกันภัย (Insurance Commissioner's Department)⁵³ หรือ ICD เป็นหน่วยราชการ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรัฐที่ดูแลด้านการเงิน Monetary Authority of Singapore หรือ MAS มีหน้าที่ดูแลด้านเศรษฐกิจ การเงินและหลักทรัพย์ โดยแบ่งหน่วยงานใน MAS ให้เป็นไปตามลักษณะของงาน เช่น ICD รับผิดชอบเฉพาะเรื่องการประกันภัย ซึ่งแบ่งงานลักษณะเช่นนี้สามารถเสริมให้ MAS มีอำนาจในการรวบรวมข้อมูลด้านเศรษฐกิจ การเงิน การคลัง จึงทำให้ระบบการเก็บข้อมูล และการบริการข้อมูลเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และหน่วยงานสามารถสร้างบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะด้านขึ้นได้ รวมทั้งสามารถพัฒนาบุคลากรและระบบการเก็บข้อมูลได้อย่างมีมาตรฐาน

หน้าที่และวัตถุประสงค์ของกรมการประกันภัย คือ การกำกับดูแลและส่งเสริมให้การประกอบธุรกิจประกันภัยเป็นไปอย่างมั่นคง และมีประสิทธิภาพภายใต้ปรัชญาที่ว่า การกำกับดูแลแค่น้อยแต่เน้นให้มีความรับผิดชอบ และมีวัตถุประสงค์ในการกำกับดูแลดังนี้

1. ป้องกันรักษาผลประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย โดยการให้มีความเชื่อมั่นว่าธุรกิจประกันภัยจะดำเนินการโดยมีประสิทธิภาพและปฏิบัติตามกฎหมาย
2. ดำเนินการออกกฎหมาย และสร้างความมั่นคงทางการเงิน เพื่อที่จะให้ธุรกิจประกันภัยเจริญเติบโตและพัฒนาก้าวหน้า

⁵³ กมิเดช ณรงค์ชัย. (2543). มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลผู้ประกอบการประกันวินาศภัย. หน้า 43 – 44.

3. ส่งเสริมและสนับสนุนธุรกิจประกันภัยให้เป็นธุรกิจที่มีมาตรฐาน

(2) การกำกับดูแลตนเอง

การกำกับดูแลตนเองในการประกอบธุรกิจประกันชีวิตในประเทศสิงคโปร์นั้น ยึดถือปรัชญาในการกำกับดูแลโดยเน้นให้ภาคเอกชนมีความรับผิดชอบให้มากที่สุด รัฐเพียงแต่กำกับดูแลให้น้อยที่สุด ดังนั้นการกำกับดูแลตนเองจึงมีบทบาทที่สำคัญที่จะพัฒนาธุรกิจประกันชีวิตให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถช่วยให้ผู้เอาประกันภัยได้รับประโยชน์เต็มที่ โดยรูปแบบของการกำกับดูแลตนเองนั้นจะมีการจัดตั้งในรูปของสมาคม ซึ่งในประเทศสิงคโปร์มีสมาคมที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับตัวแทนและนายประกันภัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้⁵⁴

1. สมาคมนายหน้าประกันภัยแห่งสิงคโปร์ (Singapore Insurance Brokers' Association : SIBA)

Association : SIBA)

สมาคมนายหน้าประกันภัยของประเทศสิงคโปร์ไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ ของตัวแทนประกันภัย เว้นแต่คนกลางประกันภัยที่มีฐานะเป็นนายหน้าประกันภัย สมาคมนายหน้าประกันภัยของประเทศสิงคโปร์จะมีบทบาทในการประสานงานอย่างใกล้ชิดกับหน่วยงานที่มีอำนาจ เพื่อลดการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในการประกันภัยและพยายามที่จะหาแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการจัดการความเสี่ยงในการที่จะถูกชักจูงให้ดำเนินการไปในทางที่ผิด นอกจากนี้สมาคมนายหน้าประกันภัยของประเทศสิงคโปร์ยังเป็นหน่วยงานหนึ่งที่จะช่วยในการปรับปรุงความ เป็นมืออาชีพในอุตสาหกรรมนายหน้าประกันภัย ทั้งนี้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้าอีกด้วย

สมาคมนายหน้าประกันภัยแห่งประเทศสิงคโปร์ (Singapore Insurance Brokers' Association : SIBA) ได้มีการยกระดับความเป็นมืออาชีพของนายหน้าประกันภัย กล่าวคือ ผู้บริหารของบริษัทนายหน้าที่เป็นสมาชิกของสมาคม ต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในธุรกิจประกันวินาศภัยไม่น้อยกว่า 10 ปี ในระดับบริหาร หรือ 5 ปี ในระดับทั่วไป และต้องเป็นผู้ที่มีการศึกษาระดับ Acll / Aall หรือ CIP หรืออื่นๆ ที่เทียบเท่า สำหรับนายหน้าประกันภัยต้องมีการศึกษาระดับ วุฒิปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และบริษัทสมาชิกต้องมีรายงานการว่าจ้างบุคคลเพื่อให้เป็นนายหน้าประกันภัย หรือการแต่งตั้งผู้บริหารของบริษัทนายหน้าประกันภัยให้สมาคมฯ ทราบ

นายหน้าประกันภัยในประเทศสิงคโปร์ จะต้องเป็นสมาชิกของสมาคม Singapore Insurance Brokers' Association (SIBA) ก่อนที่จะได้เป็นสมาชิกของ General Insurance Association (GIA) โดยปัจจุบันทาง SIBA มีสมาชิกถึง 39 บริษัทนายหน้าประกันภัยในประเทศสิงคโปร์ และยังมีหน้าที่รับผิดชอบนายหน้าประกันภัยที่อยู่ภายใต้สังกัด โดยทางสมาคมฯ จะได้รับ

⁵⁴ กฤษเดชา ฌรงศ์ชัย. เล่มเดิม. หน้า 50-51.

การช่วยเหลือจาก MAS และทั้งนี้ทางสมาคมฯ ยังได้ขยายบทบาทไปถึงการเพิ่มความเข้มแข็งของวิชาชีพ เพื่อที่จะเสริมสร้างความมั่นใจในการรักษามาตรฐานที่สูงในหมู่สมาชิก

2. วิทยาลัยประกันภัย (Singapore Collage of Insurance Limited : SCI)

วิทยาลัยประกันภัย แห่งประเทศสิงคโปร์ (Singapore Collage of Insurance Limited : SCI) ซึ่งเป็นบริษัทจำกัดที่ก่อตั้งขึ้น โดยการรับรอง (Company limited by guarantee) เป็นวิทยาลัยที่จัดตั้งขึ้นโดยไม่หวังผลกำไร แต่เพื่อตอบสนองความต้องการการฝึกอบรม และการศึกษา ด้านการประกันภัยของธุรกิจประกันภัยในประเทศ สิงคโปร์ นายทะเบียนประกันภัยเป็นประธาน คณะกรรมการวิทยาลัย วิทยาลัยจะมอบวุฒิบัตร การศึกษาดังนี้

1. Certificate in Life Insurance (CLI)
2. Certificate in General Insurance (CGI)
3. Certificate in Reinsurance (CRI)
4. Certificate in Life Insurance (Investment-linked Life Insurance policies : ILP)
5. Diploma in General Insurance (DGI)
6. Chartered Life Underwriters/Singapore (CLU/S)

วิทยาลัยแห่งนี้นอกจากจะเปิดสอนวิชาการประกันภัยแล้วยังเป็นศูนย์กลาง สอบความรู้ด้านการประกันภัยของสถาบันต่างประเทศหลายแห่ง นอกจากนี้ ยังมีความทันสมัยในเรื่องห้องสมุด และการจัดระบบคลังข้อสอบ ระบบคลังข้อสอบมีลักษณะเป็นระบบข้อสอบทางคอมพิวเตอร์ ผู้ที่ต้องการสมัครสอบความรู้กับวิทยากรสามารถขอสอบได้ตามวันเวลาที่สะดวก โดยผู้สมัครทำข้อสอบชุดที่อยู่ในเครื่องคอมพิวเตอร์ เมื่อผู้สอบทำข้อสอบเสร็จ เครื่องคอมพิวเตอร์ก็จะตรวจข้อสอบนั้นและประกาศให้ทราบได้ทันทีว่าสอบผ่านหรือไม่

การจัดตั้งวิทยาลัยประกันภัยแห่งประเทศสิงคโปร์ก็เช่นเดียวกับการจัดตั้งสถาบันประกันภัยประเทศไทยแต่ความสำเร็จของวิทยาลัยของประเทศสิงคโปร์อยู่ที่ความร่วมมือระหว่างเอกชนและราชการในการกำหนดให้วุฒิปริญญาตรีและประกาศนียบัตรที่ได้รับจากวิทยาลัยเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ที่ประสงค์จะดำเนินอาชีพในธุรกิจประกันภัย โดยเฉพาะสำหรับตัวแทน และนายหน้าประกันภัย สำหรับประเทศไทย ได้มีการโอนบทบาทในการวัดความรู้หรือการอบรมความรู้ให้แก่สถาบันประกันภัยของประเทศไทยเช่นเดียวกับที่ปฏิบัติในประเทศสิงคโปร์แล้ว สถาบันประกันภัยของประเทศไทยได้ตอบสนองตามประกาศนายทะเบียน เรื่อง กำหนดหลักสูตร การอบรมและวิธีการสอบความรู้เพื่อขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกาศ ณ วันที่ 9 มีนาคม

3. สมาคมประกันวินาศภัยแห่งประเทศสิงคโปร์ (General Insurance Association of Singapore: GIA)

ก่อตั้งขึ้นในปี 1965 The General Insurance Association of Singapore (GIA) เป็นหน่วยงานที่เป็นผู้แทนในอุตสาหกรรมของบริษัทประกันวินาศภัย (General Insurance Companies) 29 บริษัทที่ทำธุรกิจในประเทศสิงคโปร์⁵⁵ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับในอุตสาหกรรมประกันวินาศภัย GIA จะทำงานทุกอย่างที่เกี่ยวกับเรื่องประกันภัยที่ทำได้ ซึ่งจะช่วยให้ง่ายขึ้นและมีประสิทธิภาพสำหรับผู้บริโภค ตัวแทนประกันภัย และบริษัทประกันภัยในประเทศสิงคโปร์

สมาคมประกันวินาศภัยจะมีบทบาทในการช่วยเหลือนายทะเบียนประกันภัยในการกำกับดูแลตัวแทนประกันวินาศภัย โดยการออกข้อบังคับหรือเงื่อนไขให้สมาชิกปฏิบัติตาม (General Insurance Agents Registration Regulations) ซึ่งข้อบังคับดังกล่าวมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจดทะเบียนตัวแทน คณะกรรมการสอบสวนการกระทำผิด โดยหากสมาชิกบุคคลใดมีการฝ่าฝืนก็จะมีผลลงโทษโดยคณะกรรมการสอบสวน ซึ่งถือเป็นการให้มีการดูแลกันเองในภาคธุรกิจ โดยตัวแทนประกันวินาศภัยจะต้องลงทะเบียนกับทางคณะกรรมการการทะเบียนของตัวแทนประกันวินาศภัยก่อนที่จะสามารถดำเนินธุรกิจประกันภัยได้

สมาคมต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น จะมีบทบาทในการช่วยเหลือนายทะเบียนประกันภัยในการกำกับดูแลตัวแทนและนายหน้าประกันภัย และในธุรกิจประกันภัยด้วย โดยการออกข้อบังคับหรือเงื่อนไขให้สมาชิกปฏิบัติตาม หากสมาชิกท่านใดมีการฝ่าฝืนจะมีการลงโทษ ซึ่งถือเป็นการให้มีการดูแลกันเองในภาคธุรกิจ โดยนายทะเบียนจะส่งเจ้าหน้าที่เข้าร่วมด้วย และมีการนำเสนอปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอันเป็นการจัดปัญหาต่างๆ ก่อนที่จะมาถึงนายทะเบียน อันเป็นความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ยังผลให้ลดปริมาณปัญหาที่เกิดขึ้น ลดภาระหน้าที่ของสำนักงานประกันภัยในการเข้าไปกำกับดูแลลดค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น จำนวนของเจ้าหน้าที่ ค่าจ้างของเจ้าหน้าที่ เป็นต้น

⁵⁵ <http://www.gia.org.sg/newsarticle/>

3.2.2 ประเทศออสเตรเลีย

ธุรกิจประกันภัยของประเทศออสเตรเลียแบ่งออกเป็นสองประเภทใหญ่คือ ธุรกิจประกันชีวิต (Life Insurance) และธุรกิจประกันภัยทั่วไป หรือธุรกิจประกันภัยที่ไม่ใช่ธุรกิจประกันชีวิต (General Insurance) หรือ Non-life Insurance) โดยในการกำกับธุรกิจประกันภัย มีกฎหมาย 2 ฉบับคือ Insurance Act 1973 สำหรับบังคับใช้ธุรกิจประกันภัยทั่วไป และ Life Insurance Act 1995 สำหรับบังคับใช้ธุรกิจประกันชีวิต

นอกจากนี้ในปี 2544 ยังได้มีการออกกฎหมาย General Insurance Reform Act ซึ่งกำหนดให้ระบบการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยทั่วไปประกอบด้วย 3 ระดับ (Three-Tiered Regulatory System) โดยในระดับที่หนึ่งนั้นให้ Insurance Act เป็นกฎหมายที่กำหนดหลักในการกำกับดูแล ในระดับที่สอง มาตรฐานและข้อบังคับต่างๆ จะต้องเป็นไปตาม Insurance Act และในระดับที่สามในทางปฏิบัติ Guidance Notes ของแต่ละมาตรฐานจะให้รายละเอียดในทางปฏิบัติแก่ Australian Prudential Regulation Authority (APRA)

1) วิธีการควบคุมตัวแทนและนายหน้าประกันภัย

ประเทศออสเตรเลียมีการบัญญัติในเรื่องตัวแทนและนายหน้าประกันภัยไว้ โดยเฉพาะ เพื่อที่จะทำหน้าที่ในการควบคุมการประกอบอาชีพของตัวแทนและนายหน้าประกันภัย ทั้งนี้เพื่อที่จะนำไปสู่การกำกับดูแลตนเอง โดยกฎหมายที่ใช้ควบคุมกำกับคือ พระราชบัญญัติประกันภัย (ตัวแทนและนายหน้าประกันภัย) {Insurance (Agents and Brokers) Act 1984} โดยตัวแทนและนายหน้าประกันภัยจะต้องสังกัดอยู่กับ The Australian Securities and Investments Commission (ASIC) กฎหมายได้มีการควบคุมและกำกับดูแลตัวแทนและนายหน้าประกันภัยดังจะได้อธิบายต่อไปนี้⁵⁶

- (1) การควบคุมอำนาจหน้าที่ในการกระทำการ
- (2) การควบคุมด้านคุณสมบัติของนายหน้าประกันภัย
- (3) การควบคุมการขอจดทะเบียนนายหน้าประกันภัย
- (4) การควบคุมการระงับ หรือเพิกถอนการจดทะเบียน

⁵⁶ ตั้งแต่วันที่ 11 มีนาคม 2005 Insurance (Agents and Broker) Act 1984 ถูกยกเลิกการใช้โดยมี Financial Service Reform Act 2001 มาบังคับใช้แทน ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาการทำงานของนายหน้าประกันภัย รวมทั้งนายหน้าประกันภัยยังสามารถถือใบอนุญาตการให้บริการทางการเงินได้ด้วย แต่การขออนุญาตนายหน้าประกันภัยยังอยู่ภายใต้การดูแลของ ASIC แต่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวแทนและนายหน้าประกันภัยไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด, จาก <http://www.findainsurancebroker.com.au/>

- (5) การควบคุมการฝึกอบรม
- (6) การควบคุมด้านจรรยาบรรณ
- (7) การควบคุมด้านความรับผิดชอบในวิชาชีพ
- (8) การควบคุมการจัดทำบัญชีเบี่ยงประกันภัย

(1) การควบคุมอำนาจหน้าที่ในการกระทำการ

คนกลางประกันภัย (นอกจากนายหน้าประกันภัย) จะต้องไม่กระทำการจัดการด้านสัญญาประกันภัยในฐานะที่เป็นตัวแทนของผู้รับประกันภัย เว้นแต่มีการทำข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษร และเมื่อผู้เอาประกันภัยร้องขอเอกสารของคนกลางประกันภัย คนกลางประกันภัยจะต้องดำเนินการภายใน 7 วัน และคนกลางประกันภัยจะต้องมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. จะต้องไม่จงใจและมีเจตนาหลอกลวงโดยการให้ถ้อยคำเท็จ กล่าวคือ การให้ถ้อยคำซึ่งบุคคลผู้ให้ถ้อยคำเจตนาที่จะให้เกิดการกระทำเกี่ยวกับสัญญาประกันภัยและเงื่อนไขต่างๆ ในสัญญาประกันภัยที่นำเสนอ⁵⁷

2. จะต้องไม่จงใจและมีเจตนาหลอกลวงในความสัมพันธ์เกี่ยวกับสัญญาประกันภัยที่นำเสนอโดย

ก. กรอกแบบฟอร์ม ส่งให้กับผู้รับประกันภัย ด้วยข้อความในส่วนที่เป็นสาระสำคัญของสัญญาด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือ ทำให้เข้าใจผิดในสาระสำคัญ

ข. ไม่เปิดเผยข้อมูลให้แก่ผู้รับประกันภัย ซึ่งข้อความที่เป็นสาระสำคัญในสัญญาที่นำเสนอ

ค. แนะนำ หรือ ชักชวนผู้มุ่งหวังที่จะเอาประกันภัย กรอกแบบฟอร์มที่จะนำเสนอ หรือ ส่งให้กับผู้รับประกันภัยด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือ ทำให้เข้าใจผิดในสาระสำคัญ หรือ

ง. แนะนำ หรือ ชักชวนผู้มุ่งหวังที่จะเอาประกันภัยไม่เปิดเผยข้อมูลให้แก่ผู้รับประกันภัย ซึ่งข้อความที่เป็นสาระสำคัญในสัญญาที่นำเสนอ

3. จะต้องไม่จงใจและมีเจตนาหลอกลวงในความสัมพันธ์เกี่ยวกับการเรียกร้องสินไหมทดแทนภายใต้สัญญาประกันภัย (กรมธรรม์ประกันภัย)

⁵⁷ Insurance (Agents and Brokers) Act 1984 No. 75 of 1984 - SECT. 13.

ก. เติมข้อมูลในแบบฟอร์มทั้งหมด หรือ บางส่วน ซึ่งเป็นแบบฟอร์มที่จะนำเสนอ หรือ ส่งให้กับผู้รับประกันภัย ซึ่งโดยวิธีการเช่นนั้นทำให้แบบฟอร์มนั้นเป็นเท็จ หรือ ทำให้เข้าใจผิดในสาระสำคัญ

ข. ละทิ้งการเปิดเผยแก่ผู้รับประกันภัย ซึ่งข้อความที่เป็นสาระสำคัญในการเรียกร้องสินไหมทดแทน

ค. ชักชวนผู้เอาประกันภัยให้เติมข้อมูลในแบบฟอร์มทั้งหมด หรือ บางส่วน ซึ่งเป็นแบบฟอร์มที่จะนำเสนอ หรือ ส่งให้กับผู้รับประกันภัย ซึ่งโดยวิธีการเช่นนั้นทำให้แบบฟอร์มนั้นเป็นเท็จ หรือ ทำให้เข้าใจผิดในสาระสำคัญ หรือ

ง. แนะนำ หรือ ชักชวนผู้เอาประกันภัยให้ปกปิดการเปิดเผย ซึ่งข้อความที่เป็นสาระสำคัญเกี่ยวกับการเรียกร้องสินไหมทดแทนแก่ผู้รับประกันภัย บุคคลที่กระทำการฝ่าฝืนจะต้องรับโทษ⁵⁸

4. การแสดงตนโดยบิดเบือนตนเองของคนกลางประกันภัย ซึ่งตามมาตรา 39 ระบุว่า คนกลางประกันภัย (ที่ไม่เป็นนายหน้าประกันภัยที่จดทะเบียน) จะไม่แสดงตนหรือธุรกิจของตนในทางที่อาจทำให้บุคคลเชื่อว่าเป็นนายหน้าประกันภัย และคนกลางประกันภัย ไม่อาจแสดงตนหรือธุรกิจในทางที่อาจทำให้บุคคลหลงผิดว่าตนเป็นผู้รับประกันภัย

5. ควบคุมหน้าที่ของนายหน้าประกันภัยเกี่ยวกับเบี้ยประกันภัย ตามมาตรา 27 ระบุว่า ในกรณีที่นายหน้าประกันภัยที่จดทะเบียน ได้รับเงินจากผู้เอาประกันภัยหรือผู้มุ่งหวังที่จะเอาประกันภัย หรือจากนายหน้าประกันภัยจดทะเบียนอื่นๆ ที่กระทำการในนามของผู้เอาประกันภัย หรือผู้มุ่งหวังที่จะเอาประกันภัยในฐานะเบี้ยประกันภัยหรือเงินค่างวดผ่อนชำระตามสัญญาประกันภัย หรือสัญญาประกันภัยที่นำเสนอ จะต้องนำส่งเงินดังกล่าวให้แก่ผู้รับประกันภัยภายในกำหนด 90 วัน ภายหลังจากที่บริษัทประกันภัยระบุไว้ในสัญญาให้เป็นวันที่สัญญานั้นมีผลบังคับ หรือภายในวันแรกของระยะเวลาการผ่อนชำระ แล้วแต่กรณี

⁵⁸ Insurance (Agents and Brokers) Act 1984 No. 75 of 1984. Section 13, Representations, &c., by intermediaries , Penalty:

(a) in the case of a natural person-\$2,000 or imprisonment for 1 year, or both; or

(b) in the case of a corporation-\$10,000.

(2) การควบคุมด้านคุณสมบัติของนายหน้าประกันภัย⁵⁹

สมาคมนายหน้าประกันภัย (National Insurance Brokers Association (NIBA)) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ของนายหน้าประกันภัย (Qualified Practicing Insurance Broker (QPIB)) ที่จะ
เป็นสมาชิกไว้ว่าจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. เป็นกรรมการ หุ้นส่วน หรือ ลูกจ้างของสมาชิกหลัก (Principal Member)
2. ได้รับประกาศนียบัตรด้านบริการการเงิน (Insurance Broking)
3. มีประสบการณ์อย่างน้อย 4 ปี ในการเป็นนายหน้าประกันภัย
4. ผ่านการพัฒนาความเป็นมืออาชีพอย่างต่อเนื่อง {Continued Professional Development (CPD)} มาแล้ว 24 ชั่วโมง ในรอบ 12 เดือนก่อนการสมัคร

(3) การควบคุมการขอจดทะเบียนนายหน้าประกันภัย

ในการขอจดทะเบียนเป็นนายหน้าประกันภัยนั้นจะต้องปฏิบัติตามมาตรา 20 และจะต้องปฏิบัติตามคณะกรรมการประกันภัย และจะต้องดำเนินการดังนี้

บุคคลใดๆ จะต้องไม่จงใจหรือเจตนาหลอกลวงดังต่อไปนี้

1. ทำคำให้การเท็จหรือบิดเบือน หรือปกปิดในเรื่องสำคัญในแบบฟอร์มที่กำหนดซึ่งยื่นให้แก่คณะกรรมการประกันภัย หรือ
2. ให้ข้อมูลแก่คณะกรรมการประกันภัยเกี่ยวกับคำขอ ซึ่งเป็นเท็จหรือบิดเบือนความจริงในส่วนราชการสำคัญ และตามมาตรา 21 ได้กำหนดหลักเกณฑ์การจดทะเบียนนายหน้าประกันภัยไว้ดังนี้คือ

ก. ต้องมีสัญญาประกันภัย และบุคคลนั้นได้ปฏิบัติตามสัญญานั้นแล้ว

ข. กรณีที่ผู้สมัครได้ดำเนินการนายหน้าประกันภัยแล้ว และผู้สมัครได้มอบรายงานบัญชีของกิจการนั้นให้แก่คณะกรรมการจนเป็นที่พอใจแล้ว และ

ค. ผู้สมัครได้จ่ายค่าธรรมเนียมตามที่ระบุไว้ ให้จดทะเบียนให้ผู้สมัครและมอบหนังสือสำคัญการจดทะเบียนให้บุคคลนั้น แต่ทั้งนี้คณะกรรมการอาจปฏิเสธการจดทะเบียน

⁵⁹ <http://www.niba.com.au/html/24474>. Qualified Practicing Insurance Broker (QPIB) .

To qualify for membership the applicant must:

- be a director, partner or employee of a Principal Member
- have obtained the Diploma of Financial Services (Insurance Broking)
- have a minimum of 4 years experience in broking
- have completed 24 hours of continued professional development (CPD)12 months prior to application.

ของผู้สมัครได้ หากปรากฏแก่ คณะกรรมการว่า ผู้สมัคร หรือกรรมการ พนักงาน หรือตัวแทนของ ผู้สมัครได้เคยทำการฝ่าฝืนกฎหมาย

ง. การจดทะเบียนของบุคคลใดๆ ภายใต้หมวดนี้ ให้มีผลบังคับใช้เป็น ระยะเวลาหนึ่งปี

จ. หากนายหน้าประกันภัยที่ได้จดทะเบียนแล้ว ยื่นขอยกเลิกการจดทะเบียน นายหน้าประกันภัยตามหมวดนี้ต่อคณะกรรมการ และคณะกรรมการเห็นว่านายหน้าประกันภัย ดังกล่าวมิได้ดำเนินการในฐานะนายหน้าประกันภัยอีกต่อไป คณะกรรมการอาจยกเลิกการจดทะเบียนนายหน้าประกันภัยภายใต้หมวดนี้ในกิจการดังกล่าวได้

ฉ. กรณีที่คณะกรรมการจดทะเบียน (Commissioner Registers) ให้ผู้สมัคร ตามหมวดนี้ หรือยกเลิกการจดทะเบียนนายหน้าประกันภัยตามหมวดนี้ จะต้องมีการประกาศการ จดทะเบียน หรือ การยกเลิกในหนังสือราชกิจจานุเบกษา (Gazette)

(4) การควบคุมการระงับ หรือเพิกถอนการจดทะเบียน

มาตรา 25 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องการระงับ หรือ เพิกถอนการจดทะเบียน ไว้ดังนี้

1. ผิดต่อหรือเกิดขึ้นภายใต้พระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่นใด ไม่ว่าจะ เป็น ของสหพันธรัฐกลาง รัฐบาลท้องถิ่น (Commonwealth, State or Territory) หรือประเทศอื่น อันเป็น การกระทำเกี่ยวเนื่องกับการประกันภัย

2. การกระทำบิดเบือนใดๆ ซึ่งคณะกรรมการประกันภัยเห็นว่า ทำให้บุคคลนั้น ไม่เหมาะสมในการดำเนินธุรกิจนายหน้าประกันภัย

3. ในระหว่างที่การจดทะเบียนของบุคคลใดภายใต้บทบัญญัตินี้ถูกระงับ ย่อมถือว่าบุคคลนั้นมิได้รับการจดทะเบียนภายใต้บทบัญญัตินี้

4. บุคคลซึ่งถูกระงับการจดทะเบียนตามข้อ 2. อาจดำเนินการนายหน้า ประกัน

ก. ภัยได้ภายในระยะเวลาและตามเงื่อนไข (หากมี) ที่คณะกรรมการกำหนดเป็น ลายลักษณ์อักษร

5. บุคคลไม่อาจดำเนินการนายหน้าประกันภัยหลังระยะเวลาที่กำหนด ไว้ในข้อ 3. หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดให้ปฏิบัติ

(5) การควบคุมการฝึกอบรม⁶⁰

นายหน้าประกันภัยใหม่จะได้รับการอบรมอย่างกว้างขวางตั้งแต่วันแรกที่เข้ามาในอาชีพ โดยจะต้องมีประสบการณ์ และจะต้องได้รับประกาศนียบัตรการให้บริการทางการเงิน นายหน้าฝึกหัด จึงจะสามารถขอวุฒิ (Qualified Practicing Insurance Brokers (QPIB)) ได้

(6) การควบคุมด้านจรรยาบรรณ

สมาคมนายหน้าประกันภัย (National Insurance Brokers Association (NIBA)) ได้กำหนดหลักเกณฑ์และควบคุมเกี่ยวกับจรรยาบรรณของนายหน้าประกันภัย (The NIBA Code of Conduct Provides the Brokers) ไว้ดังต่อไปนี้

1. รักษาผลประโยชน์ของลูกค้าอย่างดีที่สุด
2. ให้คำแนะนำเพื่อให้ลูกค้าสามารถตัดสินใจบนความเสี่ยง
3. ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเต็มที่ในการพิจารณาที่มีประสิทธิภาพ
4. รักษาความลับของลูกค้า
5. รับรองเรื่องความถูกต้องและแม่นยำของเอกสารต่าง ๆ
6. เตรียมพร้อมเสมอเกี่ยวกับเอกสารที่เกี่ยวข้อง ธรรมเนียม ประกาศนียบัตร การรับรองและ การคำนวณเบี้ยเมื่อต้องการใช้
7. มีความเป็นมืออาชีพ ประสิทธิภาพ และตอบสนองในทุกเรื่อง
8. ในการเรียกร้องค่ารักษาพยาบาล ต้องทำทุกขั้นตอนเพื่อรับรองการชำระหนี้ และการชำระหนี้ที่ยุติธรรม
9. ทำงานไปทางที่รักษาและการเพิ่มชื่อเสียงของ NIBA และสมาชิกของ NIBA
10. ทำงานตามหลักการปฏิบัติและกระตุ้นให้คนอื่น ๆ ทำเช่นเดียวกัน

(7) การควบคุมด้านความรับผิดในวิชาชีพ

ความรับผิดในด้านวิชาชีพนายหน้าประกันภัย ซึ่งเป็นความรับผิดที่เกิดขึ้นจากการฝ่าฝืนหน้าที่ในวิชาชีพในการดำเนินธุรกิจในฐานะที่เป็นนายหน้าประกันภัยจะต้องรับผิดในความเสียหายดังต่อไปนี้

1. ในกรณีความรับผิดต่อบุคคลจะรับผิดสูงสุดไม่เกิน 500,000 เหรียญ

⁶⁰ <http://www.findainsurancebroker.com.au/>

2. ในกรณีบุคคลที่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับนายหน้าประกันภัยอยู่แล้วและจำนวนเบี้ยประกันภัย 15% ของเบี้ยประกันภัยรวมได้ผ่านเข้าบัญชีของบุคคลนั้นในการดำเนินธุรกิจในฐานะนายหน้าประกันภัยเกิน 5,000,000 เหรียญ จะต้องรับผิดชอบบุคคลไม่เกิน 5,000,000 เหรียญ⁶¹

(8) การควบคุมการจัดทำบัญชีเบี้ยประกันภัย⁶²

นายหน้าประกันภัยจะต้องดำเนินการจัดทำบัญชีเบี้ยประกันภัย (Insurance Broking accounts) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. นายหน้าประกันภัยที่จดทะเบียนจะต้องจัดทำบัญชีนายหน้าประกันภัย โดยบัญชีดังกล่าวนี้เป็นบัญชีที่เกี่ยวกับเงินที่ได้รับจากผู้เอาประกันภัย หรือเงินที่เกี่ยวกับสัญญาประกันภัย

2. นายหน้าประกันภัยอาจจะคงไว้ซึ่งเบี้ยประกันภัยเป็นเวลามากที่สุดคือ 90 วัน ก่อนที่จะส่งให้ผู้รับประกันภัย แต่ถ้าเป็นเงินที่ได้รับจากผู้รับประกันภัยจะต้องส่งให้กับผู้เอาประกันภัยภายใน 7 วัน⁶³

2) วิธีการกำกับดูแลตัวแทนและนายหน้าประกันภัย

ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2541 เป็นต้นไปการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยของประเทศออสเตรเลียอยู่ภายใต้บังคับการดูแลของ Austrian Prudential Regulation Authority (APRA) ซึ่งประเทศออสเตรเลียมีวิธีการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยโดยรัฐและเอกชน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) การกำกับดูแลโดยรัฐ

1. Australian Prudential Regulation Authority (APRA) เป็นหน่วยงานของรัฐบาล ทำหน้าที่ในการควบคุมและกำกับดูแลในการออกใบอนุญาตให้แก่บริษัทประกันภัย และยังทำหน้าที่ในการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยด้วย กฎหมายที่ใช้กำกับดูแลธุรกิจประกันภัยคือ Insurance Act 1973 ใช้กำกับดูแลธุรกิจประกันภัยทั่วไป (General Insurance) และ Life Insurance Act 1995 ใช้กำกับดูแลธุรกิจประกันชีวิต (Life Insurance) และนอกจากนี้ยังมีอำนาจในการตรวจสอบผู้ที่ได้รับใบอนุญาตตาม พระราชบัญญัติประกันภัย (Insurance Act 1973) และ

⁶¹ Insurance (Agents and Brokers) Regulations 1985 No. 367, Date 19 December 1985.

⁶² Insurance (Agents and Brokers) Act 1984 No.75 Article 26.

⁶³ Associateship General Programmer Subject 110. (1989). **Law of Insurance and Commerce.** p. 142-143.

ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต (Life Insurance Act 1995) โดยได้รับการสนับสนุนทางการเงินส่วนใหญ่จากธุรกิจที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแล

2. Australian Securities and Investments Commission (ASIC)⁶⁴ เป็นหน่วยงานอิสระของรัฐบาลกลางของประเทศออสเตรเลียที่จัดตั้งขึ้น โดยพระราชบัญญัติของประเทศออสเตรเลีย (Securities and Investments Commission Act 1989) เมื่อวันที่ 1 มกราคม 1991 จุดประสงค์ในการจัดตั้ง ASIC คือการร่วมมือเพื่อที่ควบคุมการทำงานของตัวแทนและนายหน้าประกันภัย และเพื่อที่จะคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องเบี้ยประกันภัย การประกันภัย และการบริการทางการเงิน เป็นต้น โดยรายงานต่อรัฐสภาของออสเตรเลีย และนอกจากนี้ ASIC ยังทำหน้าที่ในการออกใบอนุญาตให้ตัวแทนและนายหน้าประกันภัย

(2) การกำกับดูแลตนเอง

การกำกับดูแลตนเองในการประกอบธุรกิจประกันชีวิตในประเทศออสเตรเลีย เน้นให้ผู้รับประกันภัยมีความรับผิดชอบให้มากที่สุด รัฐเพียงแต่กำกับดูแลให้น้อยที่สุด โดยรูปแบบของการกำกับดูแลกันเองนั้นจะมีการจัดตั้งในรูปแบบของสมาคม และในประเทศออสเตรเลียนี้มีสมาคมที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับตัวแทนและนายประกันภัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สมาคมนายหน้าประกันภัยแห่งชาติของประเทศออสเตรเลีย The National Insurance Brokers Association of Australia (NIBA)⁶⁵ ก่อตั้งเมื่อ 1982 เป็นหน่วยงานที่ขกระดับวิชาชีพสำหรับคนกลางประกันภัยมีฐานะเป็นสมาคมอุตสาหกรรมอิสระ โดยมีสมาชิกกลุ่มจำนวน 500 กลุ่ม และสมาชิกรายบุคคลจำนวน 2,600 คน ผู้ที่เป็นนายหน้าประกันภัยฝึกหัดจะต้องมีคุณวุฒิ {Qualified Practicing Insurance Brokers (QPIBs)} และนอกจากนี้นายหน้าประกันภัยยังมีบทบาทสำคัญในการจำหน่ายประกันภัย การจัดการเบี้ยประกันภัยรายปีมากกว่าเจ็ดพันล้านเหรียญและครอบคลุมโดยมีปริมาณครึ่งหนึ่งของธุรกิจประกันภัยโดยรวม มีการควบคุมในการออกกฎระเบียบเพื่อนำมาใช้บังคับกับสมาชิก มีคณะกรรมการในการสอบสวนการทำความผิดของนายหน้าประกันภัยในกรณีที่เกิดข้อพิพาทระหว่างผู้เอาประกันภัยกับนายหน้าประกันภัย ซึ่งคณะกรรมการ Insurance Broker Disputes Limited (IBD) จะมาจากหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานของเอกชน

2. สภาประกันภัย (Insurance Council of Australia)⁶⁶ สภาประกันภัยเป็นผู้แทนดูแลผลประโยชน์ของอุตสาหกรรมประกันภัยโดยทั่วไปในออสเตรเลีย ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่

⁶⁴ <http://www.ihq.com.au/asic.htm>

⁶⁵ <http://www.niba.com.au/>

⁶⁶ <http://www.insurancecouncil.com.au/>

1 กรกฎาคม 1975 สถาปราคัณฑ์ถูกตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการในฐานะเป็นองค์กรที่กษณะของบริษัทประกัณฑ์ทั่วไปในออสเตรเลียที่ได้รับใบอนุญาตภายใต้ Insurance Act 1973 สถาปราคัณฑ์มีสมาชิกจำนวน 58 บริษัท โดยได้รับเงินทุนดำเนินการผ่านการเรียกเก็บค่าสมาชิก (ลักษณะเหมือนกับสมาคมประกัณฑ์ชีวิตไทย) โดยคณะกรรมการในการบริหารสถาปราคัณฑ์จะถูกคัดเลือกจากบริษัทสมาชิก

ตารางที่ 3.1 มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศสิงคโปร์ และประเทศออสเตรเลีย

ประเทศ ลักษณะ	ประเทศไทย	ประเทศสิงคโปร์	ประเทศออสเตรเลีย
หน่วยงานที่ รับผิดชอบ	- หน่วยงานของรัฐ ที่ไม่ได้เป็นส่วน ราชการและไม่เป็น รัฐวิสาหกิจ คือ คณะกรรมการ กำกับและส่งเสริม การประกอบธุรกิจ ประกัณฑ์ (คปภ)	- หน่วยงานของรัฐ เช่น กรมการ ประกัณฑ์ (Insurance Commissioner's Department (ICD)) - หน่วยงานเอกชน เช่น สมาคม ประกัณฑ์วินาศภัยแห่งประเทศไทย สิงคโปร์ (General Insurance of Singapore (GIA)) และสมาคม นายหน้าประกัณฑ์แห่งสิงคโปร์ (Singapore Insurance Broker's Association (SIBA)) เป็นต้น	- หน่วยงานของรัฐ เช่น Securities and Investments Commission (ASIC) - หน่วยงานเอกชน เช่น สมาคมนายหน้า ประกัณฑ์แห่งชาติ ของประเทศ ออสเตรเลีย (The National Insurance Brokers Association of Australia (NIBA))

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเทศ ลักษณะ	ประเทศไทย	ประเทศสิงคโปร์	ประเทศออสเตรเลีย
กฎหมายและ ข้อบังคับ	<ul style="list-style-type: none"> - ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ - พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติประกันภัย (Insurance Act Chapter 142 Part IIB Intermediaries General) - การออกข้อบังคับโดยสมาคมประกันวินาศภัยแห่งประเทศไทย (General Insurance Agents Registration Regulations (GIARR)) เพื่อให้สมาชิกปฏิบัติตาม 	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติประกันภัย (ตัวแทนและนายหน้าประกันภัย) Insurance (Agents and Brokers) Act 1984 - หลักเกณฑ์เกี่ยวกับจรรยาบรรณของนายประกันภัย The NIBA Code of Conduct Provides the Brokers)
การเป็นสมาชิก ของหน่วยงาน เอกชน	<ul style="list-style-type: none"> - กฎหมายไม่ได้บังคับไว้ 	<ul style="list-style-type: none"> - กฎหมายบังคับให้นายหน้าประกันภัยต้องเป็นสมาชิกของสมาคม Singapore Insurance Brokers' Association (SIBA) ก่อนที่จะเป็นสมาชิกของ General Insurance Association (GIA) - ตัวแทนประกันวินาศภัยจะต้องจดทะเบียนกับคณะกรรมการของสมาคมประกันวินาศภัยแห่งประเทศไทย สิงคโปร์ ถึงจะสามารถดำเนินธุรกิจประกันภัยได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - กฎหมายบังคับให้นายหน้าประกันภัยต้องเป็นสมาชิกของสมาคมนายหน้าประกันภัยแห่งชาติของประเทศออสเตรเลีย

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ประเทศ ลักษณะ	ประเทศไทย	ประเทศสิงคโปร์	ประเทศออสเตรเลีย
คณะกรรมการ สอบสวนการ กระทำผิด	- ไม่มี	- มีคณะกรรมการในการ สอบสวนการกระทำผิด ของตัวแทนประกันวินาศภัย ตามข้อบังคับของสมาคม ประกันวินาศภัยแห่งประเทศไทย สิงคโปร์ คือ General Insurance Agents Registration Regulation (GIARR)	- มีคณะกรรมการใน การสอบสวนการ กระทำผิดของ นายหน้าประกันภัย ในกรณีเกิดข้อพิพาท ระหว่างผู้เอา ประกันภัยกับ นายหน้าประกันภัย คือ Insurance Brokers Disputes Limited (IBD)

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535

เฉพาะกรณีตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

การที่ประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยจำเป็นต้องมีกฎหมายที่ใช้ในการกำกับดูแลการประกอบอาชีพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ก็เนื่องจากการทำสัญญาประกันชีวิตระหว่างผู้เอาประกันภัยกับผู้รับประกันภัย คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายไม่ได้ทำสัญญาต่อกันโดยตรง หากแต่ได้กระทำโดยผ่านคนกลางที่เรียกว่าตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิต โดยคนกลางดังกล่าวจะเป็นผู้ชักชวนให้มีการเอาประกันชีวิต และเมื่อผู้ถูกชักชวนได้ตกลงจะเอาประกันชีวิตตามคำชักชวนของตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตแล้ว ตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตจะจัดให้ผู้ขอเอาประกันภัยแถลงข้อความจริงเกี่ยวกับการเสี่ยงภัยของผู้ขอเอาประกันภัย โดยกรอกข้อความเกี่ยวกับการเสี่ยงภัยของผู้เอาประกันภัยลงในคำขอเอาประกันชีวิต พร้อมทั้งเก็บเบี้ยประกันภัยงวดแรกส่งให้บริษัทผู้รับประกันภัยเพื่อประกอบการพิจารณารับประกันชีวิต และหากเป็นการประกันชีวิตที่ต้องมีการตรวจสอบสุขภาพก่อน ตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตก็จะนำผู้ขอเอาประกันภัยไปตรวจสอบสุขภาพกับแพทย์ของบริษัทผู้รับประกันภัย ถ้าบริษัทพิจารณาแล้วเห็นว่าผู้ขอเอาประกันภัยมีความเสี่ยงภัยสูงมากสูงเกินกว่าที่จะรับประกันได้ก็จะบอกปิดไม่ยอมทำสัญญาด้วย ตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตก็จะไม่ได้รับค่าบำเหน็จ

ด้วยเหตุดังกล่าวตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตอาจกระทำการอันเป็นการปกปิดความจริงของผู้ขอเอาประกันชีวิต เพื่อให้ผู้รับประกันภัยสำคัญผิดตกลงรับประกันชีวิต หรืออาจมีการกระทำอันเป็นการปกปิดความจริงต่อผู้ประชาชนเพื่อให้ประชาชนตกลงเข้าทำสัญญาตามคำชักชวนของตน การกระทำของตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้รับประกันภัย ผู้รับประกันภัยและประชาชน มีผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคม จำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายที่ใช้ในการกำกับดูแลการประกอบอาชีพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตด้วย นอกจากนี้ที่ได้มีกฎหมายที่ใช้ในการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจประกันชีวิตของบริษัทที่ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจประกันชีวิต

กฎหมายที่ใช้ในการกำกับดูแลและการประกอบอาชีพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตในปัจจุบัน ได้แก่ พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 จากการศึกษาพบว่าทบทวนกฎหมายในส่วนที่ใช้กำกับดูแลการปฏิบัติของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตยังไม่รัดกุมพอ เป็นเหตุให้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตยังคงกระทำการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยและประชาชน รวมทั้งบริษัทประกันชีวิตอยู่ตลอด จำเป็นจะต้องแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้การกำกับดูแลการปฏิบัติของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งผู้เขียนจะได้ศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์กฎหมายดังต่อไปนี้

1. ปัญหาอันเนื่องมาจากการปฏิบัติงานของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต
2. ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของตัวแทนประกันชีวิต และนายหน้าประกันชีวิต
3. ปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีค่าเบี้ยประกันภัย
4. ปัญหาเกี่ยวกับการจัดให้มีหลักประกันเพื่อความรับผิดชอบของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต
5. ปัญหาเกี่ยวกับจรรยาบรรณของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต
6. ปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต
7. ปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

4.1 ปัญหาอันเนื่องมาจากการปฏิบัติงานของตัวแทนและนายหน้าประกันชีวิต

ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตเป็นคนแรกที่มีการติดต่อให้ข้อมูลกับผู้เอาประกันภัยอีกทั้งยังเป็นผู้บริการหลังการขายให้กับผู้เอาประกันภัยด้วย และมีการติดต่อกับลูกค้าตลอดเวลา ปัญหาอันเกิดจากการปฏิบัติงานของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตในธุรกิจประกันชีวิตนั้นมีอยู่หลายประการด้วยกัน แต่ทั้งนี้จะขอหยิบยกปัญหาบางประการที่น่าสนใจขึ้นมาทำการศึกษา เพื่อทราบถึงปัญหาในการปฏิบัติงานของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตว่ามีอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

4.1.1 ปัญหาที่เกิดจากตัวแทนประกันชีวิตย้ายบริษัท

การขายประกันชีวิตต่างกับการขายสินค้าอุปโภคบริโภคที่ใช้แล้วหมดไป ต้องจัดซื้อใหม่ การขายสินค้าดังกล่าวผู้ขายสามารถขายได้หลายครั้งในลูกค้าคนเดียวกัน แต่การขายประกันชีวิตเป็นการขายความคุ้มครองการเสี่ยงภัยของชีวิต ตัวสินค้าก็คือกรมธรรม์ประกันภัยซึ่งมีข้อสัญญาให้ความคุ้มครองความทรงชีพหรือมรณะของบุคคลคนหนึ่งภายในกำหนดระยะเวลาของสัญญา เช่น 10 ปี 20 ปี หรือตลอดชีวิตของผู้เอาประกันภัย ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตจึงมักจะขายความเสี่ยงภัยของชีวิตของบุคคลคนหนึ่งได้แต่เพียงครั้งเดียว ถ้าจะขายให้ได้อีกก็ต้องหาลูกค้ารายใหม่ ซึ่งตามปกติผู้ซื้อประกันชีวิตมักจะซื้อเพราะความรู้จักคุ้นเคยกันมาก่อน การขายประกันชีวิตจึงมีข้อจำกัด เพราะมีเรื่องของความไว้วางใจเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

ตัวแทนประกันชีวิตอาจมีการย้ายบริษัท เนื่องจากบางบริษัทอาจมีเงื่อนไขให้ตัวแทนประกันชีวิตต้องหาลูกค้าส่งให้บริษัทอย่างสม่ำเสมอ เช่น ภายใน 3 เดือน ต้องหาลูกค้าให้บริษัทอย่างน้อย 1 ราย ถ้าไม่สามารถกระทำได้สัญญาตัวแทนเป็นอันสิ้นสุด เมื่อพ้นสภาพจากการเป็นตัวแทนประกันชีวิตของบริษัทหนึ่งด้วยเหตุดังกล่าวหรือจะด้วยสาเหตุอย่างอื่นก็ตาม บุคคลผู้นั้นอาจจะไปสมัครเป็นตัวแทนประกันชีวิตของบริษัทอื่นอีก แต่ด้วยข้อจำกัดในการหาลูกค้าดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ตัวแทนประกันชีวิตจึงมักใช้วิธีชักชวนให้ลูกค้าคนเดิมทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัทใหม่ที่ตนเป็นตัวแทนประกันชีวิตของบริษัทใหม่นั้น แต่โดยที่ผู้เอาประกันภัยเองก็มีข้อจำกัดเกี่ยวกับความสามารถในการชำระเบี้ยประกันภัย ตัวแทนประกันชีวิตจึงใช้วิธีการต่างๆ เพื่อให้มีการทำสัญญาประกันชีวิตฉบับใหม่ด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1) กู้ยืมเงินตามกรมธรรม์ประกันชีวิตกับบริษัทเดิม แล้วนำเงินที่กู้ยืมมานั้นไปชำระเบี้ยประกันชีวิตกับบริษัทใหม่ ความเสียหายที่เกิดแก่ผู้เอาประกันภัยในกรณีนี้ก็คือ ผู้เอาประกันภัยจะไม่สามารถชำระเบี้ยประกันภัยต่อไปได้ทั้งสองกรมธรรม์ ในที่สุดจะปล่อยให้กรมธรรม์ฉบับเดิมสิ้นสุดผลบังคับ ทำให้เป้าหมายปลายทางในการออมด้วยวิธีการของการประกันชีวิตของผู้เอาประกันภัยต้องใช้เวลาที่เนิ่นนานออกไป หรือกรมธรรม์ประกันภัยอาจจะสิ้นสุดลงด้วยการไม่สามารถที่จะชำระเบี้ยประกันภัยได้อีก

2) แสดงเจตนาขอเลิกสัญญาประกันชีวิตกับบริษัทเดิมเพื่อรับเงินค่าเวนคืนกรมธรรม์ประกันภัยกับบริษัทเดิมและนำเอาเงินค่าเวนคืนกรมธรรม์ประกันภัยที่ได้รับจากบริษัทเดิมมาชำระเป็นเบี้ยประกันภัยตามสัญญาประกันชีวิตที่ทำกับบริษัทใหม่ วิธีการดังกล่าวนี้ทำให้ผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหาย เพราะเงินค่าเวนคืนกรมธรรม์ประกันภัยมีจำนวนน้อยกว่าเบี้ยประกันภัยที่ได้รับไปแล้ว

3) ขอเปลี่ยนเป็นกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จ กรณีนี้ผู้เอาประกันภัยไม่ต้องชำระเบี้ยประกันภัยตามกรมธรรม์ฉบับเดิมต่อไป ผู้เอาประกันภัยสามารถชำระเบี้ยประกันภัยฉบับใหม่ได้ เพราะได้ยุติการชำระเบี้ยประกันภัยกับบริษัทเดิมแล้ว การขอเปลี่ยนเป็นกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จ ทำให้ความคุ้มครองที่ผู้เอาประกันภัยได้รับตามกรมธรรม์เดิมลดลงไปมาก ไม่เป็นไปตามสัดส่วนระหว่างจำนวนเงินเอาประกันภัยกับเบี้ยประกันภัยที่ส่งไปแล้ว เช่น ข้อสัญญาเดิมกรมธรรม์มีกำหนดระยะเวลา 10 ปี กำหนดระยะเวลาส่งเบี้ยประกันภัย 10 ปี เมื่อส่งเบี้ยประกันภัยมาได้ 5 ปี ผู้เอาประกันภัยขอเปลี่ยนเป็นกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จ สมมุติว่าจำนวนเงินเอาประกันภัยเดิม 500,000 บาท ถ้าคิดตามสัดส่วนของจำนวนเงินเอาประกันภัยกับจำนวนเบี้ยประกันภัยที่ส่งไปแล้ว จำนวนเงินเอาประกันภัยควรจะลดลงมาเหลือ 250,000 บาท แต่ทางปฏิบัติหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ จำนวนเงินเอาประกันภัยอาจจะลดลงมาเหลือเพียง 230,000 บาท เป็นต้น ส่วนที่ลดลงนี้ ก็คือจำนวนความเสียหายที่ผู้เอาประกันภัยได้รับจากการขอเปลี่ยนแปลงเป็นกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จ

4) ขอเปลี่ยนเป็นกรมธรรม์ขยายเวลา กรณีนี้ผู้เอาประกันภัยไม่ต้องชำระเบี้ยประกันภัยต่อไปเช่นเดียวกับการขอเปลี่ยนเป็นกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จ ผู้เอาประกันภัยจึงสามารถนำเอาเงินที่ควรจะต้องชำระเบี้ยประกันภัยตามกรมธรรม์เดิมมาชำระเบี้ยประกันภัยตามกรมธรรม์ฉบับใหม่ได้ การเปลี่ยนแปลงในกรณีนี้ไม่ทำให้จำนวนเงินเอาประกันภัยลดลงอย่างเช่น การเปลี่ยนเป็นกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จก็จริงอยู่ แต่หากผู้เอาประกันภัยยังคงมีชีวิตอยู่จนครบกำหนดระยะเวลาที่ขยายออกไป ความคุ้มครองเป็นอันสิ้นสุดลง

การที่ผู้เอาประกันภัยทำให้กรมธรรม์สิ้นผลบังคับหรือทำให้กรมธรรม์เปลี่ยนสถานะดังกล่าวย่อมมีผลกระทบต่อผู้เอาประกันภัย เพราะการขอเอาประกันชีวิตใหม่ผู้เอาประกันภัยต้องเสียเบี้ยประกันภัยในอัตราที่สูงขึ้น เนื่องจากมีอายุมากขึ้น ผู้เอาประกันภัยบางคนไม่สามารถเอาประกันชีวิตใหม่อีกได้ เพราะมีสุขภาพร่างกายที่ไม่แข็งแรง ทำให้ขาดหลักประกันความมั่นคงในชีวิตที่พึงได้รับตามกรมธรรม์ฉบับเดิม ทำให้เป้าหมายในการออมด้วยวิธีการประกันชีวิตไม่บรรลุผลตามระยะเวลาที่ตั้งเป้าหมายไว้แต่เดิม เพราะเมื่อมีการทำสัญญาประกันชีวิตฉบับใหม่ ระยะเวลาประกันภัยก็ต้องเริ่มต้นนับใหม่

ทางด้านบริษัทประกันชีวิตก็ได้รับความเสียหายเช่นกัน กล่าวคือถ้ามีการเลิกสัญญาในปีแรกของสัญญาเป็นจำนวนมากจะทำให้บริษัทประสบภาวะขาดทุน เพราะในปีแรกของสัญญาบริษัทมีค่าใช้จ่ายสูงเกินกว่าเบี้ยประกันภัยที่ได้รับ

สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งทำให้ตัวแทนประกันชีวิตสามารถกระทำการดังกล่าวได้ ก็เนื่องจากไม่มีกฎหมายบัญญัติเป็นข้อห้ามไว้ ทั้งที่เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายทั้งแก่ผู้รับประกันภัย และผู้เอาประกันภัย อีกทั้งยังมีผลกระทบต่อความมั่นคงของประชาชนด้วย

มาตรการที่สมาคมประกันชีวิตไทยนำมาใช้อยู่ในขณะนี้ยังไม่สามารถยับยั้งการกระทำของตัวแทนประกันชีวิตได้ เพราะแต่ละบริษัทยังต้องการลูกค้ารายใหม่เพื่อความเจริญเติบโตของบริษัท ทำให้ไม่มีการแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำของตัวแทนประกันชีวิตดังกล่าวให้สมาคมประกันชีวิตไทยทราบ

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า แม้การกระทำเช่นว่านี้จะไม่ครบองค์ประกอบของความผิดฐานล่อ โกงตามประมวลกฎหมายอาญาก็ตาม แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรมีมาตรการทางกฎหมายซึ่งอาจเป็นการเพิ่มบทบัญญัติห้ามมิให้ตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตชักชวน แนะนำ หรือกระทำด้วยประการใดๆ ให้ผู้เอาประกันภัยกู้ยืมเงินตามกรมธรรม์ หรือเวนคืนกรมธรรม์ประกันภัย หรือขอเปลี่ยนแปลงเป็นกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จหรือกรมธรรม์ขยายเวลา เพื่อให้มีการทำสัญญาประกันชีวิตฉบับใหม่กับอีกบริษัทหนึ่ง เพื่อหวังที่จะได้รับค่าบำเหน็จจากการจัดการทำสัญญาประกันชีวิตฉบับใหม่ และวางบทกำหนดโทษจำคุกหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ ให้เท่ากับความผิดฐานล่อ โกงตามประมวลกฎหมายอาญา

4.1.2 การปกปิดข้อความจริงของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

ดังได้กล่าวแล้วว่า การตกลงใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตของประชาชนขึ้นอยู่กับความไว้วางใจในตัวของบุคคลที่เป็นตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตเป็นสำคัญ เพราะการประกันชีวิตนอกจากจะให้ความคุ้มครองการเสี่ยงภัยของชีวิตแล้วยังให้ประโยชน์ในด้านการออมทรัพย์เช่นเดียวกับการฝากเงินไว้กับธนาคารหรือสถาบันการเงินอื่นๆ

โดยทั่วไปแล้ว ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมักกระทำการแทนผู้เอาประกันภัยในการแถลงข้อความจริงเกี่ยวกับการเสี่ยงภัยของผู้เอาประกันภัยลงในแบบสอบถามที่เรียกว่า “ใบคำขอเอาประกันภัย” ด้วยเสมอ ซึ่งตามปกติหน้าที่ดังกล่าวเป็นของผู้เอาประกันภัย โดยผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่แถลงข้อความเกี่ยวกับความเสี่ยงภัยของในชีวิตของตนเองให้บริษัททราบตามความเป็นจริงในขณะที่ขอเอาประกันภัย เพื่อให้บริษัทพิจารณาว่าจะรับประกันชีวิตของผู้เอาประกันภัยได้หรือไม่ และจะกำหนดเบี้ยประกันภัยเป็นจำนวนเท่าใด ในกรณีนี้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมักร่วมมือกับผู้เอาประกันภัยโดยการแถลงข้อความอันเป็นเท็จลงในคำขอเอาประกันภัยแทนผู้เอาประกันภัย เพราะหากแถลงข้อความเป็นความจริง บริษัทจะบอกปิดไม่ยอมทำสัญญาด้วย หรืออาจตกลงรับประกันในอัตราเบี้ยประกันภัยที่สูงกว่าปกติ ซึ่งอาจทำให้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตไม่อาจจะหาลูกค้าได้ อันจะส่งผลถึงรายได้ของเขาเหล่านั้นด้วย

ดังนั้นเพื่อให้บริษัทตกลงรับประกันชีวิตของผู้เอาประกันภัย จึงจำเป็นต้องปกปิดข้อความจริงอันเป็นสาระสำคัญในการพิจารณารับประกันชีวิตไว้ เพื่อบริษัทจะได้ตกลงรับประกันชีวิต การกระทำของตัวแทนประกันชีวิตดังกล่าว ก็เพื่อให้ได้มาซึ่งค่าเบี้ยหนึ่งเป็นสำคัญ และเมื่อมีการมรณะเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาสองปีนับแต่วันทำสัญญาอันเป็นระยะเวลาที่บริษัทสามารถบอกล้างสัญญาประกันชีวิตให้ตกเป็นโมฆียะได้ ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตก็จะพยายามหาหนทางที่จะทำลายหลักฐานการเจ็บป่วยที่ปรากฏอยู่ในเวชระเบียนของโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล ทำให้การสืบค้นของบริษัทไม่พบว่าผู้เอาประกันภัยเคยเจ็บป่วยมาก่อนทำสัญญาประกันชีวิต ผลก็คือบริษัทไม่มีหลักฐานที่จะนำมาบอกล้างสัญญาประกันชีวิตให้ตกเป็นโมฆียะได้ บริษัทผู้รับประกันภัยจึงจำเป็นต้องรับผิดชอบตามข้อสัญญาในกรมธรรม์ประกันภัย

การกระทำดังกล่าวเป็นการละเมิดหลักสุจริตอย่างยิ่งในการทำสัญญาประกันภัยตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 ซึ่งการกระทำเช่นนั้นมิได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บริษัทผู้รับประกันภัยแต่เพียงเท่านั้นไม่ หากแต่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยคนอื่นๆ ด้วย ทั้งนี้เนื่องจากเงินที่บริษัทประกันชีวิตนำมาจ่ายให้ นั้น แท้จริงแล้วหาใช่เงินของบริษัทไม่ หากแต่เป็นเงินของผู้เอาประกันภัยคนอื่นๆ ที่มีความเสี่ยงภัยอย่างเดียวกันได้เข้ามาร่วมเสี่ยงภัยด้วยกัน บริษัทมีฐานะเป็นเพียงผู้ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ดูแล (Trustee) เท่านั้น มาตรการทางกฎหมายที่หน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตสามารถหยิบยกขึ้นมาใช้ได้ ในขณะนี้ก็คือ การเพิกถอนใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตหรือใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิตของบุคคลผู้นั้นเท่านั้น ซึ่งตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตหาได้มีความเกรงกลัวแต่ประการใดไม่

ในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 มาตรา 71/2 คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ได้เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยให้ถือว่าหากตัวแทนประกันชีวิตรู้ว่าผู้เอาประกันภัยมีความเสี่ยงภัยสูงกว่าปกติแต่ไม่แถลงให้บริษัททราบ ในกรณีเช่นนี้บริษัทไม่สามารถยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ฝ่ายผู้เอาประกันภัยได้

การแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อให้ฝ่ายผู้เอาประกันภัยได้รับชดใช้ตามสัญญาประกันชีวิตแต่เพียงเท่านั้น ทั้งที่การกระทำนั้นทำให้สัญญาประกันชีวิตไม่สมบูรณ์ และเป็นการขัดกับหลักที่ศาลฎีกาได้พิพากษาไว้เป็นบรรทัดฐานแล้วว่า ตัวแทนประกันชีวิตรู้ไม่ถือว่าบริษัทผู้ มาตรการทางกฎหมายดังกล่าวกลับเป็นการส่งเสริมให้ตัวแทนประกันชีวิตกระทำการอันมิชอบดังกล่าวได้มากยิ่งขึ้น เพราะบริษัทต้องรับผิดชอบชดใช้ให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์อย่างแน่นอน ในที่สุดแล้วผู้ที่ต้องรับบาปเคราะห์อันเกิดจากการกระทำโดยไม่สุจริตของตัวแทนประกันชีวิตดังกล่าวย่อมตกแก่ประชาชนที่เป็นผู้เอาประกันภัย และหากบริษัทไม่สามารถ

ไล่เบี้ยเอากับตัวแทนประกันชีวิตได้ บริษัทย่อมต้องผลักภาระมาให้ผู้เอาประกันภัยซึ่งเป็นผู้บริโภค โดยการบวกต้นทุนดังกล่าวเข้าไปในอัตราเบี้ยประกันภัยที่จะต้องเรียกเก็บเอาจากผู้เอาประกันภัย และจากการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ เช่น ประเทศออสเตรเลีย ที่มีกฎหมาย กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าคนกลางประกันภัยจะต้องไม่จงใจและมีเจตนาหลอกลวง โดยการให้ ถ้อยคำเท็จ กล่าวคือการให้ถ้อยคำซึ่งบุคคลผู้ให้ถ้อยคำเจตนาที่จะให้เกิดการกระทำเกี่ยวกับสัญญา ประกันภัยและเงื่อนไขต่างๆ ในสัญญาประกันภัยที่นำเสนอ รวมถึงการกรอกแบบฟอร์ม ส่งให้กับ ผู้รับประกันภัย จะต้องไม่จงใจและมีเจตนาหลอกลวงในความสัมพันธ์เกี่ยวกับสัญญาประกันภัยที่ นำเสนอ ซึ่งข้อความนั้นเป็นสาระสำคัญในสัญญากรมธรรม์ประกันภัย โดยหากมีการฝ่าฝืนมีทั้ง โทษปรับและโทษจำคุก¹ ส่วนกฎหมายของประเทศสิงคโปร์ ก็ได้มีการกำหนดไว้เช่นเดียวกันคือ คนกลางประกันภัยจะต้องไม่กระทำการหลอกลวง แจ้งข้อมูลอันเป็นเท็จในการทำสัญญาประกันภัย และจะต้องไม่ละเลยในการเปิดเผยข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญในการทำประกันภัยและบุคคลที่ กระทำการฝ่าฝืนมีทั้งโทษปรับและโทษจำคุก ถึงแม้ว่าสัญญาการประกันภัยไม่ยังเกิดขึ้น ก็ยังเป็น ความผิด²

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ประเทศไทยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ จะต้องแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อให้สามารถกำกับดูแลการกระทำของตัวแทน ประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตในกรณีดังกล่าวโดยให้ถือว่าการกระทำดังกล่าวของตัวแทน ประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตต้องมีความผิดในทางอาญา นอกจากความรับผิดทางแพ่ง เช่นเดียวกับกฎหมายของประเทศสิงคโปร์ และประเทศออสเตรเลีย

4.1.3 ปัญหาในการเก็บเบี้ยประกันภัยของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

พระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 มาตรา 37 ได้บัญญัติให้ตัวแทน ประกันชีวิตมีสิทธิรับเบี้ยประกันภัยในนามบริษัทได้ ซึ่งตามบทบัญญัติเดิมกำหนดให้ต้องได้รับ มอบอำนาจเป็นหนังสือจากบริษัทก่อนจึงจะสามารถรับเบี้ยประกันภัยในนามบริษัทได้ ส่วน นายหน้าประกันชีวิตไม่อาจรับประกันภัยในนามบริษัทได้ เว้นแต่จะได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือ จากบริษัท

สิทธิกระทำการดังกล่าวเป็นสิทธิที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมาย ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการ ค้ำครองผู้เอาประกันภัย ในกรณีที่ตัวแทนประกันชีวิตไม่นำเงินเบี้ยประกันภัยส่งให้บริษัท เป็น

¹ Insurance (Agents and Brokers) Act 1984 No. 75 of 1984. Section 13.

² General Insurance Agents Registration Regulations, Article 7, 9, 21.

หน้าที่ของบริษัทที่จะไปไล่เบี้ยเอากับตัวแทนประกันชีวิตเอง บทบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวมาจากปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ตลอด ก็คือ เมื่อตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตได้รับเงินค่าเบี้ยประกันภัยแล้วไม่นำส่งบริษัท แต่กลับนำไปใช้เป็นประโยชน์ส่วนตัวเสีย ถ้าเป็นการกระทำในนามบริษัท ผู้ที่ได้รับความเสียหายก็คือบริษัท แต่ถ้าเป็นการกระทำในนามของผู้เอาประกันภัยผู้เสียหายก็คือผู้เอาประกันภัย ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า จำเป็นที่จะต้องหามาตรการทางกฎหมายให้มีหลักประกันความเสียหาย เพราะการดำเนินคดีในทางอาญาแต่เพียงอย่างเดียวไม่สามารถบรรเทาความเสียหายทางแพ่งได้

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ประกันชีวิตที่บริษัทประกันชีวิตเสนอขายแก่ประชาชน มีรูปแบบที่แยกการลงทุนออกจากความคุ้มครอง เนื่องจากความผันผวนของอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนซึ่งมีผลกระทบถึงธุรกิจประกันชีวิต ทำให้บริษัทประกันชีวิตต้องแยกการลงทุนออกจากความคุ้มครอง จึงจำเป็นที่จะต้องยกระดับมาตรฐานการศึกษาของตัวแทนประกันชีวิตให้สูงขึ้น ด้วยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาขั้นต่ำไว้เป็นคุณสมบัติประการหนึ่งของผู้ที่ขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิต นอกจากคุณสมบัติในประการอื่นๆ ซึ่งคุณสมบัติในประการนี้ จากการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ เช่น ประเทศสิงคโปร์ ได้กำหนดคุณสมบัติเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาของตัวแทนไว้คือ ในกรณีที่มีวุฒิการศึกษาขั้นต่ำเทียบเท่าหรือสูงกว่า GCE ระดับ 3 ส่วนประเทศออสเตรเลียก็มีการกำหนดมาตรฐานการเป็นนายหน้าประกันภัยไว้โดย National Insurance Brokers Association (NIBA) ก็จะต้องมีคุณสมบัติและมีประสบการณ์อย่างน้อย 4 ปี เป็นสมาชิกหลัก และผ่านการพัฒนาความเป็นมืออาชีพอย่างต่อเนื่องมาแล้ว 24 ชั่วโมง ในช่วงเวลา 12 เดือน(Continued Professional Development CPD) ก่อนการมาสมัครเป็นนายหน้าประกันภัย

ดังนั้นเพื่อยกระดับมาตรฐานการประกอบอาชีพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตในประเทศไทยให้สูงขึ้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ผู้ที่จะมาประกอบอาชีพตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถที่จะให้บริการลูกค้าอย่างถูกต้องและเป็นธรรม โดยการกำหนดระดับมาตรฐานการศึกษาในการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่ประสงค์จะยื่นคำขอรับอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตซึ่งจะต้องมีมาตรฐานการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า รวมทั้งมีการจัดหลักสูตรการอบรมเกี่ยวข้องกับอาชีพอย่างต่อเนื่อง

4.3 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีค่าเบี้ยประกันภัย

ขณะนี้ประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติให้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตต้องจัดทำบัญชีค่าเบี้ยประกันภัย ทำให้เกิดปัญหาในกรณีที่ตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตถึงแก่กรรมหรือตกเป็นบุคคลล้มละลาย จะไม่สามารถทราบได้ว่า มีเงินของผู้เอาประกันภัยอยู่กับเงินของตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิต จากการศึกษาพบว่าประเทศสิงคโปร์ มีการกำหนดให้นายหน้าประกันภัยต้องจัดทำบัญชีเบี้ยประกันภัย กล่าวคือ เมื่อนายหน้าประกันภัยได้รับเงินเกี่ยวกับกรมธรรม์ ไม่ว่าจะ เป็นเบี้ยประกันภัยจากผู้เอาประกันภัย หรือเงินค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัย นายหน้าประกันภัยจะต้องจัดทำบัญชีแยกต่างหากจากทรัพย์สินส่วนตัว

ส่วนในประเทศออสเตรเลียมีการกำหนดให้มีการจัดทำบัญชีนายหน้าประกันภัย (Insurance Broking Account) โดยกำหนดว่า นายหน้าประกันภัยจะต้องมีการรักษาบัญชีธนาคารไว้ โดยให้ถือว่าเป็นกองทุนอย่างหนึ่ง กล่าวคือ เมื่อนายหน้าประกันภัยได้รับเงินค่าเบี้ยประกันภัยจากผู้เอาประกันภัยจะต้องเก็บเงินดังกล่าวไว้ในบัญชีอย่างน้อย 90 วัน แล้วจึงจะนำส่งให้กับผู้รับประกันภัย แต่ถ้าหากเป็นค่าสินไหมทดแทนที่นายหน้าประกันภัยได้รับจากผู้รับประกันภัย นายหน้าประกันภัยมีสิทธินำเงินนั้นไปเก็บรักษาไว้เพียง 7 วัน ก่อนที่จะนำส่งให้กับผู้เอาประกันภัยต่อไป แต่ทั้งนี้หากต่อมาปรากฏว่านายหน้าประกันภัยเป็นบุคคลล้มละลายก็สามารถที่จะนำเงินดังกล่าวนี้ไปชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้เอาประกันภัยได้

ผู้เขียนมีความเห็นว่า การวางหลักเกณฑ์และวิธีการเก็บรักษาเบี้ยประกันภัยอย่างรัดกุม ก็เพื่อป้องกันความเสียหาย และรักษาผลประโยชน์ของผู้เอาประกันภัยไว้เป็นการเฉพาะ ทั้งนี้เนื่องจากหากบริษัทผู้รับประกันภัยไม่ได้รับการชำระเบี้ยประกันภัยอย่างถูกต้องและครบถ้วนแล้ว เมื่อเกิดความเสียหายตามที่ผู้เอาประกันภัยไว้ ก็จะเป็นเหตุให้บริษัทผู้รับประกันภัยปฏิเสธความรับผิดชอบได้ ส่งผลทำให้ผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหาย สำหรับประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้แต่ประการใด จึงจำเป็นที่จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้เอาประกันภัยและประชาชนเมื่อมีกรณีดังกล่าวเกิดขึ้นแก่ตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิต จะได้ไม่ต้องชำระเบี้ยประกันภัยซ้ำสอง

4.4 ปัญหาเกี่ยวกับการจัดให้มีหลักประกันเพื่อความรับผิดชอบของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

จากพฤติกรรมของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ล้วนเป็นพฤติกรรมที่มีมูลเหตุจูงใจเกี่ยวกับเงินแทบทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันเป็นยุคแห่งโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทำให้ลัทธิบริโภคนิยมแผ่ขยายไปทั่วโลก เป็นสาเหตุที่

ก่อให้เกิดมูลเหตุจูงใจที่จะได้มาซึ่งรายได้โดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่นมากยิ่งขึ้น เมื่อได้ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับการการกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตของประเทศไทยแล้ว พบว่ามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว มีแต่เพียงการกักตุนก่อนที่จะให้ใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตเท่านั้น โดยการกำหนดให้ผู้ที่จะประสงค์จะขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตต้องไม่เป็นบุคคลที่เสื่อมเสียทางการเงิน กล่าวคือต้องไม่มีหนี้สินส่วนตัวถึงขั้นที่ถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย และต้องไม่เป็นบุคคลที่มีเจตนาเป็นโจร กล่าวคือต้องไม่เคยถูกศาลพิพากษาให้จำคุกในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริต

มาตรการทางกฎหมายดังกล่าวเป็นเพียงมาตรการก่อนออกใบอนุญาต แต่มาตรการในภายหลังการออกใบอนุญาตหาไม่ แต่จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศพบว่า ในประเทศสิงคโปร์กฎหมายได้กำหนดไว้ให้นายหน้าประกันภัย จะต้องทำกรมธรรม์ประกันภัยที่ชดเชยค่าเสียหายตามวิชาชีพอย่างน้อย 1 ล้านเหรียญสิงคโปร์³ ส่วนในประเทศออสเตรเลีย ไม่มีการบังคับให้ทำกรมธรรม์ประกันภัยที่ชดเชยค่าเสียหายตามวิชาชีพแต่อย่างใด แต่มีการกำหนดให้รับผิดชอบวิชาชีพนายหน้าประกันภัยที่เกิดขึ้นจากการฝ่าฝืนหน้าที่ในวิชาชีพในการดำเนินธุรกิจในฐานะที่เป็นนายหน้าประกันภัยโดยต้องรับผิดชอบในความเสียหายต่อบุคคลสูงสุดไม่เกิน 500,000 เหรียญ⁴

ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตถือได้ว่าเป็นผู้ที่ใกล้ชิดติดต่อกับผู้เอาประกันภัยมากที่สุด ซึ่งถ้าหากมีประกันภัยความรับผิดชอบในอาชีพมารองรับการทำงานของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตก็จะทำให้ผู้เอาประกันภัยมีความรู้สึกอุ่นใจขึ้น เนื่องจากหากมีหลักประกันภัยที่แน่นอนแล้ว หากเกิดกรณีตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตกระทำ ความผิด ในการกระทำละเมิด หรือกระทำความผิดทางอาญา เพราะหากมีมาตรการการประกันภัย ความรับผิดชอบของผู้ประกอบอาชีพจะเป็นการช่วยส่งเสริมและผลักดันการชดเชยเยียวยาปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเอื้ออำนวยประโยชน์สูงสุดแก่บุคคลผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รัฐและประชาชนในฐานะผู้เสียหายสามารถขอรับค่าสินไหมทดแทนจากบริษัทผู้รับประกันภัยได้ ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความเห็นว่ารัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการประกันภัยความผิดของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ถึงแม้ว่าขณะนี้ยังไม่พบว่าบริษัทผู้รับประกันภัยใดที่จะรับประกันภัยความรับ

³ Insurance Act (Chapter 142) Insurance (Intermediaries) Regulation 2003 PART II. (2003, 22 December). Financial and other Requirements, Professional indemnity insurance 4(1), p.3-4.

⁴ Insurance (Agents and Brokers) Regulations 1985 No. 367.

ผิดของนายหน้าประกันภัยได้ เนื่องจากบริษัทผู้รับประกันภัยไม่แน่ใจว่า ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ในระดับมาตรฐานของผู้ประกอบวิชาชีพ

4.5 ปัญหาเกี่ยวกับจรรยาบรรณของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศพบว่า ประเทศสิงคโปร์ได้มีการควบคุมทางด้านจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพตัวแทนและนายหน้าประกันภัย โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการตรวจสอบข้อเท็จจริงในเรื่องดังกล่าวและมีการกำหนดในส่วนของจรรยาบรรณไว้อย่างชัดเจนที่ Appendix B (The Code of Practice for Agents) และถ้าผู้ถือกรรมสิทธิ์หรือผู้เอาประกันภัยกระทำการร้องเรียนว่าไม่พอใจกับการบริการของตัวแทน ตัวแทนจะต้องให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่กับหัวหน้าของตัวแทนในการตรวจสอบ และตัวแทนจะต้องแจ้งผู้ถือกรรมสิทธิ์ประกันภัยหรือผู้เอาประกันภัยว่า ถ้าไม่พอใจกับการบริการของตัวแทน หรือถ้าต้องการกระทำการร้องเรียนตัวแทนแล้วสามารถร้องเรียนเป็นลายลักษณ์อักษรต่อหัวหน้าของตัวแทนได้

สำหรับประเทศไทย ยังไม่มีกฎหมายควบคุมจรรยาบรรณของ ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตไว้แต่อย่างใด เกี่ยวกับเรื่องนี้สมาคมประกันชีวิตไทย ได้ประกาศกำหนดให้มีจรรยาบรรณของตัวแทนประกันชีวิตขึ้นเพื่อให้ตัวแทนประกันชีวิตถือปฏิบัติ แต่ไม่มีสภาพบังคับ เพราะไม่ใช่กฎหมาย ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ควรมีการกำหนดให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับจรรยาบรรณของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตทำนองเดียวกับกฎหมายของประเทศสิงคโปร์

4.6 ปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตนอกจากจะมีความสำคัญในด้านการหาตลาดและการบริการลูกค้า ซึ่งเป็นการนำรายได้เข้าบริษัทผู้รับประกันภัยแล้ว ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตยังเป็นผู้ที่ติดต่อกลัทธิกับประชาชน โดยเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักการ ประโยชน์และวิธีการเอาประกันภัยที่ถูกต้อง ตรงกับความต้องการและกำลังความสามารถในการชำระเบี้ยประกันภัยของผู้ที่ต้องการซื้อประกันชีวิตและยังต้องอธิบายให้ผู้เอาประกันภัยทราบถึงข้อกำหนดในกรมธรรม์ประกันชีวิต รวมทั้งข้อกำหนดตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องอีกด้วย แต่บางกรณีตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต จะมุ่งถึงประโยชน์และรายได้ของตนเป็นสำคัญโดยมิได้คำนึงถึงประโยชน์ของผู้เอาประกันภัยแต่อย่างใด ส่งผลทำให้เกิดปัญหาที่กระทบถึงภาพลักษณ์ของธุรกิจประกันชีวิต รัฐจึงต้องเข้ามาควบคุมและกำกับดูแลการประกอบอาชีพ โดยมีการตรา

พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 เพื่อเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมและกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

จากการศึกษาพบว่าปัญหาในการควบคุมตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต มีปัญหาในเรื่องขอบเขตของกฎหมายที่ใช้ควบคุมตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต คือ ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 มีการกำหนดคุณสมบัติของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตไว้ในเรื่องการออกใบอนุญาต การเพิกถอนใบอนุญาต และอำนาจหน้าที่ แต่ไม่ได้กำหนดมาตรฐานการกระทำความผิด อำนาจในการร้องทุกข์กล่าวโทษตัวแทนประกันชีวิต และแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนการกระทำความผิดของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตไว้ในพระราชบัญญัติดังกล่าวแต่อย่างใด จึงเป็นเรื่องของเฉพาะบุคคล และเจ้าหน้าที่จะต้องใช้ดุลยพินิจในการทำงาน จึงเป็นเหตุทำให้มีมาตรฐานของการควบคุมและกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตต่ำกว่าระดับมาตรฐานทั่วไปและไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับความเป็นธรรม

นอกจากนี้การลงโทษตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตกฎหมายได้กำหนดโทษเพียงเพิกถอนใบอนุญาตสถานเดียว ไม่มีระดับโทษ เช่น ตักเตือน ภาคทัณฑ์ เป็นต้น ซึ่งวัตถุประสงค์หลักของการลงโทษที่กำหนดไว้จึงมิใช่เพื่อลงโทษตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตที่กระทำความผิดมารยาท หากแต่กระทำเพื่อปกป้องสาธารณชนและวงการธุรกิจประกันชีวิตให้รอดพ้นจากตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตที่ไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับของอาชีพ และทำให้สาธารณชนทั่วไปเกิดความมั่นใจว่า ในกรณีที่ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตได้ประพฤติผิดมารยาทอย่างร้ายแรงและเป็นเรื่องเสื่อมเสียในแง่ธุรกิจประกันชีวิตแล้ว ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตผู้นั้นจะต้องถูกดำเนินการลงโทษ

4.7 ปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

เนื่องจากสถานภาพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตของประเทศไทยในปัจจุบันอยู่ในการกำกับดูแลโดยรัฐ คือ โดยคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่ไม่ได้เป็นส่วนราชการและไม่เป็นรัฐวิสาหกิจ ภายใต้การควบคุมของกระทรวงการคลัง ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นองค์กรอิสระแล้ว แต่อำนาจหน้าที่ดังกล่าวมิได้มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด ประกอบกับในปัจจุบันนี้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมีอัตราเติบโตเพิ่มขึ้นจำนวนมากตามลำดับ ดังนั้นการดำเนินการประกอบอาชีพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้า

ประกันชีวิตจะให้มีความรู้และได้มาตรฐานไม่อาจอาศัยหน่วยงานของรัฐเพียงหน่วยงานเดียว เพราะจำนวนบุคลากรที่น้อยส่งผลให้ไม่สามารถที่จะควบคุมดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนหน่วยงานเอกชนไม่ว่าจะเป็นสมาคมตัวแทนประกันชีวิตและสมาคมนายหน้าประกันภัย ก็มีได้มีบทบาทในการควบคุมดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต เพราะพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 มิได้มีการบัญญัติให้อำนาจในการกระทำใดแต่อย่างใด แต่ในขณะที่ต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศสิงคโปร์ หรือประเทศออสเตรเลีย ได้มีการโอนการกำกับดูแลกันเองให้กับหน่วยงานเอกชน เพื่อลดภาระให้กับหน่วยงานของรัฐ ในขณะที่เดียวกันภาครัฐก็ต้องสนับสนุนการกำกับดูแลกันเองโดยบัญญัติกฎหมายเฉพาะรองรับ และโอนอำนาจบางเรื่องให้สมาคมดูแลกันเอง

จากสถานภาพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต หากจะวิเคราะห์ว่าอาชีพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตนั้นมีความเป็นลักษณะวิชาชีพหรือไม่ จำเป็นต้องนำเอาหลักแนวคิดของลักษณะของอาชีพใดบ้างว่าเป็นวิชาชีพ มาวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

(1) ลักษณะงานของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต เป็นงานที่ต้องใช้ความชำนาญ ความเชี่ยวชาญเฉพาะ มิใช่ว่ามีความสามารถในการขายเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ยังต้องมีความรู้ทางด้านกฎหมายและการประกันภัยอีกด้วย ดังนั้นผู้ที่จะมาเป็นตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตได้นั้นจึงต้องมีการสอบเพื่อวัดความรู้ โดยจะต้องสอบผ่านตามเกณฑ์ที่ทางราชการกำหนด ตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันภัย เงื่อนไขการคุ้มครองและข้อยกเว้นต่างๆ ในกรมธรรม์เป็นอย่างดี เพราะการให้ข้อมูลและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักการประกันภัยของตัวแทนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งแก่ประชาชนทั่วไป

(2) เป็นการประกอบอาชีพในระบบผูกขาดคือ ผู้ที่จะเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ต้องมีคุณสมบัติครบถ้วน และได้รับใบอนุญาตตามกฎหมายพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่กำหนดไว้เท่านั้น

(3) ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต มีองค์กรที่ทำหน้าที่ในการควบคุมการประกอบอาชีพ เพื่อให้มีความประพฤติให้เป็นไปตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ คือ คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ซึ่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตเป็นตัวแทนเมื่อปรากฏว่า (1) กระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 (2) ขาดคุณสมบัติการเป็นตัวแทน และ (3) ดำเนินงานทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้เอาประกันภัย

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าลักษณะอาชีพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมีลักษณะเป็นวิชาชีพชนิดหนึ่ง ซึ่งพิจารณาได้จากลักษณะพิเศษอันเป็นองค์ประกอบของวิชาชีพทั้ง 3 ประการดังกล่าวข้างต้น ส่วนความรับผิดชอบของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ หากแต่มีการกำหนดให้อำนาจแก่นายทะเบียนในการพิจารณาเพิกถอนใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตได้ในกรณีที่ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตดำเนินงานทำให้เกิด หรืออาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัย หรือประชาชน แต่กฎหมายมิได้บัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพที่จะต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหาย อีกทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 15 ว่าด้วยตัวแทน และลักษณะ 16 ว่าด้วยนายหน้า ก็มีบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้เช่นกัน ดังนั้นเมื่อพิจารณาใช้หลักการเทียบเคียงบทบัญญัติที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 4 วรรคสอง เห็นว่า สามารถนำหลักความรับผิดตามหลักกฎหมายเรื่องละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 มาเทียบเคียงได้ เนื่องจากการประกอบอาชีพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมีลักษณะเหมือนกับผู้ประกอบการวิชาชีพ ดังนั้นจึงมีความเห็นว่า ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายให้กับบุคคลที่ได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำผิดหน้าที่ของตนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 เช่นเดียวกัน เนื่องจากเป็นเหตุผลตามปกติธรรมดาที่ว่า “เรื่องที่เกิดขึ้นเหมือนกัน”⁵ จากแนวคิดของลักษณะของอาชีพที่ถือว่าเป็นวิชาชีพดังกล่าวข้างต้นนั้น

วิเคราะห์หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิต ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การประกอบอาชีพตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ส่วนได้ส่วนเสียอย่างสำคัญของประชาชน หากไม่มีการควบคุมดูแลอย่างถูกต้องรัดกุม ก็อาจมีการใช้วิชาชีพในทางเอารัดเอาเปรียบประชาชน อันขัดต่อเจตนารมณ์ในการรับใช้ประชาชน หรือขาดระมัดระวังในการทำงาน ก่อความเสียหายแก่ประชาชนได้โดยง่าย ดังนั้นจึงต้องจัดให้มีองค์กรขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ควบคุมดูแลการประกอบวิชาชีพนั้นๆ โดยบุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพนั้นๆ มารวมตัวกันดูแลมิให้มีการประพฤติผิดกฎเกณฑ์ที่กำหนด

ส่วนสถานภาพของตัวแทนและนายหน้าประกันภัยตามกฎหมายต่างประเทศ เช่น ประเทศสิงคโปร์ มีองค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมตัวแทนและนายหน้าประกันภัยคือ General Insurance

⁵ ปรีดี เกษมทรัพย์. (2525). กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป. หน้า 77.

Association (GIA) ซึ่งการควบคุมการประกอบอาชีพตัวแทนประกันวินาศภัยในประเทศสิงคโปร์ ได้มีข้อบังคับฉบับหนึ่งที่เรียกว่า “General Insurance Agents Registration Regulations (GIARR) ของสมาคมประกันวินาศภัย ได้มีข้อบังคับฉบับนี้ออกมาเพื่อใช้เป็นหลักในการกำกับดูแลกันเอง โดยให้หน่วยงานเอกชนเป็นผู้ดูแลตัวแทนประกันภัย และข้อกำหนดนี้ใช้บังคับกับการจดทะเบียนของตัวแทนการประกันวินาศภัย โดยอยู่ภายใต้ของกฎหมายประกันภัย Insurance Act (Cup 142) แต่ข้อกำหนดดังกล่าวนี้ไม่ใช่บังคับกับนายหน้าประกันภัยที่ได้จดทะเบียนไว้แล้ว ข้อบังคับ GIARR นั้นถือเป็นกฎหมายอย่างหนึ่ง และมีการกำหนดบทลงโทษตัวแทนประกันภัยไว้ด้วย ส่วนของประเทศออสเตรเลีย มีองค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลตัวแทนและนายหน้าประกันภัยคือ Austrian Securities and Investments commission (ASIC) โดยที่ตัวแทนและนายหน้าประกันภัยจะต้องสังกัดกับ ASIC และอยู่ภายใต้ข้อบังคับของ ASIC

ลักษณะการกำกับดูแลกันเองของประเทศไทยที่คนในวงการจัดตั้งขึ้นมากำกับดูแลกันเอง และไม่มีกฎหมายเฉพาะรองรับแต่สมาชิกขององค์กรเป็นผู้ให้ความเห็นชอบออกกฎระเบียบมาให้สมาชิกทุกคนปฏิบัติซึ่งได้แก่ โดยสมาคมตัวแทนประกันชีวิต และสมาคมนายหน้าประกันภัย การจัดตั้งสมาคมเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายพิเศษเพื่อให้มีอำนาจดำเนินการ โดยเฉพาะ เป็นต้น จึงเป็นปัญหาและอุปสรรคทำให้ไม่เป็นที่ยอมรับจากสมาชิกของสมาคมเองและจากประชาชน โดยทั่วไป เพื่อแก้ไขปัญหาคือข้อขัดข้องในปัญหาดังกล่าว ควรจะมีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาให้มีคณะกรรมการกำกับดูแลกันเอง โดยได้รับการแต่งตั้งจากภาครัฐ เพื่อประโยชน์ต่อธุรกิจ ต่อประชาชนส่วนรวม และบังคับให้ตัวแทนประกันชีวิต นายหน้าประกันชีวิตต้องเป็นสมาชิกของสมาคมต่างๆ เพื่อประโยชน์ของสมาชิก และสมาชิกสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาคืออีกทั้งยังช่วยพัฒนาระบบงานหรือนุเคราะห์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้มีอำนาจในการกำหนดบทบาท หน้าที่ ความรู้ความสามารถอันเป็นการยกระดับมาตรฐานการประกอบอาชีพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตให้ก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในเหตุการณ์และในยุคที่มีเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทกับคนไทยมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นผู้เขียนมีความเห็นว่า ภาครัฐควรสนับสนุนให้หน่วยงานเอกชนเข้ามามีบทบาทส่วนร่วมในการกำกับดูแลด้วย เช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนความผิดของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

สัญญาประกันชีวิตเป็นสัญญาที่ให้ประโยชน์ทั้งในด้านความคุ้มครองและการออมทรัพย์ในขณะเดียวกัน แม้ว่าสัญญาประกันชีวิตเป็นสัญญาต่างตอบแทนก็ตาม แต่หนี้ของผู้เอาประกันภัยถึงกำหนดชำระก่อนหนี้ของผู้รับประกันภัย โดยหนี้ของผู้รับประกันภัยจะถึงกำหนดชำระต่อเมื่อมีการมรณะหรือเมื่อสัญญาครบอายุ การประกอบกิจการเป็นผู้รับประกันภัยจึงเป็นกิจการที่รัฐต้องควบคุมและกำกับดูแล เพื่อให้ผู้ประกอบกิจการรับประกันชีวิตมีฐานะการเงินมั่นคง พร้อมทั้งจะชำระหนี้ตามสัญญาได้ตลอดเวลา หากมีการเรียกร้องเข้ามา และเพื่อมิให้ผู้รับประกันภัยนำเงินเบี้ยประกันภัยไปลงทุนในทางที่เสี่ยงจนเกินไป ตลอดจนเพื่อมิให้ผู้รับประกันภัยประวิงการจ่ายเงิน ให้แก่ผู้เอาประกันหรือผู้รับประโยชน์ หรือประวิงการคืนเบี้ยประกันภัยที่ต้องคืน หรือจ่ายหรือคืนไปโดยไม่สุจริต

นอกจากนั้นแล้วการประกอบกิจการของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตก็เป็นกิจการที่เกี่ยวกับความไว้วางใจของประชาชนไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการประกอบกิจการของผู้รับประกันชีวิต ด้วยเหตุนี้รัฐจึงจำเป็นต้องควบคุมและกำกับดูแลการปฏิบัติของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อมิให้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตกระทำการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัย และประชาชน

ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตนับว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อธุรกิจประกันชีวิตเป็นอย่างมาก เพราะตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตเป็นผู้ที่ช่วยผลักดันให้มีการทำสัญญาประกันชีวิตระหว่างผู้เอาประกันภัยกับผู้รับประกันภัย ผลก็คือช่วยสร้างความมั่นคงทางการเงินให้แก่ปัจเจกบุคคล และต่อองค์กรทุกองค์กรที่ต้องการสร้างสวัสดิการให้แก่พนักงานของตน เป็นการช่วยลดภาระทางสวัสดิการสังคมให้แก่รัฐ และยังเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญก้าวหน้าอีกด้วย และเมื่อพิจารณาจากลักษณะการทำงานของอาชีพตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมีลักษณะเหมือนกับวิชาชีพโดยพิจารณาจากลักษณะของวิชาชีพคือ เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าการเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้า

ประกันชีวิตมีลักษณะพิเศษคือ 1) เป็นการปฏิบัติงานที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถเป็นพิเศษเฉพาะกิจ 2) เป็นการประกอบอาชีพในระบบผูกขาดและ 3) มีองค์กรควบคุม จากลักษณะพิเศษของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตที่กล่าวมาข้างต้น สามารถกล่าวได้ว่าตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตเป็นวิชาชีพชนิดหนึ่ง

ในการควบคุมการประกอบอาชีพดังกล่าวมีพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 บัญญัติเรื่องการควบคุมตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตไว้ใน หมวดที่ 4 แต่บทบัญญัติดังกล่าวก็ยังมีจุดด้อยที่เป็นปัญหาและอุปสรรค เป็นเหตุให้เกิดปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 ในส่วนของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ดังต่อไปนี้

1) ปัญหาอันเนื่องมาจากการปฏิบัติงานของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ได้แก่

(1) ปัญหาที่เกิดจากตัวแทนประกันชีวิตย้ายบริษัท ซึ่งส่วนมากตัวแทนประกันชีวิตที่ย้ายบริษัทจะดำเนินการให้ผู้เอาประกันยกบอกเลิกกรมธรรม์หรือปิดกรมธรรม์เพื่อทำประกันชีวิตกับบริษัทแห่งใหม่ เนื่องจากต้องการสร้างผลงานให้กับบริษัทใหม่ แต่โดยที่ผู้เอาประกันยกเองก็มีจำกัดเกี่ยวกับความสามารถในการชำระเบี้ยประกันยก ตัวแทนประกันชีวิตจึงใช้วิธีการเพื่อให้มีการทำสัญญาประกันชีวิตฉบับใหม่ด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

1. กู้ยืมเงินตามกรมธรรม์ประกันชีวิตกับบริษัทแรก แล้วนำเงินที่กู้ยืมมานั้นไปชำระเบี้ยประกันยกกับบริษัทใหม่

2. แสดงเจตนาขอบอกเลิกสัญญาประกันชีวิตกับบริษัทเดิมเพื่อรับเงินค่าเวนคืนกรมธรรม์ประกันยกกับบริษัทเดิมและนำเงินค่าเวนคืนกรมธรรม์ประกันยกที่ได้รับจากบริษัทเดิมมาชำระเบี้ยประกันตามสัญญาประกันชีวิตที่ทำกับบริษัทใหม่

3. ขอเปลี่ยนเป็นกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จ

4. ขอเปลี่ยนเป็นกรมธรรม์ขยายเวลา

การกระทำดังกล่าวข้างต้นส่งผลทำให้ผู้เอาประกันยกได้รับเสียหาย และสาเหตุที่ตัวแทนประกันชีวิตสามารถกระทำการได้เนื่องจากไม่มีกฎหมายบัญญัติเป็นข้อห้ามไว้ ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีมาตรการที่สมาคมประกันชีวิตไทยที่กำหนดให้บริษัทประกันชีวิตที่อยู่เป็นสมาชิกแจ้งข้อมูลดังกล่าว เพื่อให้ทราบพฤติกรรมของตัวแทนประกันชีวิต แต่มาตรการดังกล่าวก็ไม่สามารถยับยั้งการกระทำของตัวแทนประกันชีวิตได้ เพราะบริษัทที่เป็นสมาชิกบางบริษัทไม่ให้ความร่วมมือ เนื่องจากต้องการตัวแทนประกันชีวิตที่สามารถสร้างยอดขายให้กับบริษัทเพื่อความเจริญเติบโตของบริษัท

(2) ปัญหาการปกปิดข้อความจริงของตัวแทนประกันชีวิต ปัญหาดังกล่าวนี้เดิมพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 ไม่ได้บัญญัติห้ามไว้ เพิ่งจะมีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 แต่ก็ไม่ได้บัญญัติห้ามไว้โดยตรง เพียงแต่วางเป็นข้อกำหนดให้ตัวแทนประกันชีวิตต้องไม่แสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งเท่านั้น เพราะหากกฎหมายมีจุดมุ่งหมายที่จะบัญญัติห้ามไว้จะต้องมีบทกำหนดโทษในกรณีที่มีการฝ่าฝืน แต่ตามกฎหมายใหม่ความมุ่งหมายของกฎหมายเพียงเพื่อจะปิดปากบริษัทมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเท่านั้น บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้รับประกันภัย

(3) ปัญหาในการเก็บเบี้ยประกันภัยของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติให้ตัวแทนประกันชีวิตมีสิทธิรับเบี้ยประกันภัยในนามบริษัทได้ แต่หากเป็นนายหน้าประกันชีวิตไม่อาจรับเบี้ยประกันภัยในนามบริษัทได้ เว้นแต่จะได้รับการมอบอำนาจเป็นหนังสือจากบริษัท ซึ่งสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นตามกฎหมาย แต่ไม่มีมาตรการอื่นใดทางกฎหมายเพื่อให้บรรเทาความเสียหายให้กับผู้เอาประกันภัยได้ เพราะการดำเนินคดีในทางอาญาแต่เพียงอย่างเดียวไม่สามารถบรรเทาความเสียหายทางแพ่งได้

2) ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ซึ่งในปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่าผลิตภัณฑ์ประกันชีวิตที่มีการนำเสนอขายให้แก่ประชาชนมีรูปแบบที่แยกการลงทุนออกจากความคุ้มครอง แต่ตามกฎหมายไม่ได้มีการกำหนดมาตรฐานระดับการศึกษาไว้แต่อย่างใด

3) ปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีค่าเบี้ยประกันภัย ซึ่งปัจจุบันนี้ยังไม่มีบทบัญญัติให้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตต้องจัดทำบัญชีค่าเบี้ยประกันภัย ทำให้เกิดปัญหาในกรณีที่ตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตถึงแก่กรรมหรือตกเป็นบุคคลล้มละลาย จะไม่สามารถทราบได้ว่ามีเงินของผู้เอาประกันภัยปะปนอยู่กับเงินของตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตหรือไม่ แต่จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศสิงคโปร์ และประเทศออสเตรเลียพบว่า มีการกำหนดให้นายหน้าประกันภัยต้องจัดทำบัญชีเบี้ยประกันภัย โดยให้แยกต่างหากจากทรัพย์สินส่วนตัว

4) ปัญหาเกี่ยวกับจัดให้มีหลักประกันเพื่อความรับผิดชอบของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต จากการศึกษาพฤติกรรมของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตพบว่า เป็นพฤติกรรมที่มีมูลเหตุจูงใจเกี่ยวกับเงินทั้งสิ้น แต่มาตรการทางกฎหมายเป็นเพียงมาตรการก่อนออกใบอนุญาตเท่านั้น มิได้มีมาตรการหลังการออกใบอนุญาตแต่อย่างใด แต่จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศสิงคโปร์ ได้มีกฎหมายกำหนดให้นายหน้าประกันภัยจะต้อง

มีกรรมกรรมประกันภัยที่ชดเชยค่าเสียหายตามวิชาชีพ ส่วนประเทศออสเตรเลียได้มีการกำหนดความรับผิดชอบของนายหน้าประกันภัยไว้ ทั้งนี้เพื่อเป็นทางในการเยียวยาความเสียหายให้แก่ประชาชน

5) ปัญหาเกี่ยวกับจรรยาบรรณของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต เมื่อได้ศึกษาจากปัญหาต่างๆ ที่ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตได้ก่อให้เกิดขึ้นแล้วสรุปได้ว่า การปฏิบัติหน้าที่ของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตส่วนใหญ่มีมูลเหตุจูงใจเพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าบำเหน็จแต่เพียงเท่านั้น กล่าวคือ มุ่งหวังแต่เพียงให้เกิดสัญญาประกันชีวิตขึ้นเท่านั้น ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตรู้ดีว่าการกระทำของตนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ตามกรรมกรรมประกันภัย และประชาชนรวมถึงบริษัทประกันชีวิตมากน้อยแค่ไหน เพียงใด

6) ปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ซึ่งการควบคุมจะมีพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมและกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต แต่บทบัญญัติดังกล่าวยังไม่ได้มีความรัดกุมเพียงพอ เป็นเหตุให้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตยังสามารถกระทำการอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ตามกรรมกรรมประกันภัยหรือประชาชนอยู่เสมอ สืบเนื่องจากขอบเขตของกฎหมายที่ใช้ควบคุมตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตที่มีอยู่อย่างจำกัดอยู่นั่นเอง

7) ปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ซึ่งสถานภาพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตปัจจุบันอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย สังกัดกระทรวงการคลัง ที่ทำหน้าที่ในการสอบสวนการทำความผิดของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ทำให้เกิดปัญหาในเรื่องของประสิทธิผลของการกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต และเมื่อวิเคราะห์จากลักษณะอาชีพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตพบว่าอาชีพตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตมีลักษณะเป็นกึ่งวิชาชีพ

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 กรณีการควบคุมและกำกับดูแลตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศพบว่า ปัจจุบันตัวแทนและนายหน้าประกันชีวิตมีจำนวนมากขึ้น ดังนั้น

ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาโดยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 ในแต่ละประเด็นปัญหาซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ดังนี้

1) ปัญหาที่เกิดจากตัวแทนประกันชีวิตย้ายบริษัทและดำเนินการให้ผู้เอาประกันภัย บอกเลิกกรมธรรม์ประกันภัยหรือปิดกรมธรรม์เพื่อทำประกันชีวิตกับบริษัทแห่งใหม่ ควรกำหนดห้ามมิให้ตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตชักชวน แนะนำ หรือกระทำด้วยประการใดๆ ให้ผู้เอาประกันภัยกู้ยืมเงินตามกรมธรรม์ หรือเวนคืนกรมธรรม์ประกันภัย หรือขอ เปลี่ยนเป็นกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จหรือกรมธรรม์ขยายเวลา เพื่อหวังที่จะได้รับค่าบำเหน็จจากการจัดให้มีการทำสัญญาประกันชีวิตฉบับใหม่กับอีกบริษัทหนึ่ง และวางบทกำหนดโทษถึงจำคุกหรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับให้เท่ากับความผิดฐานล่อโก่งตามประมวลกฎหมายอาญา

2) ปัญหาการปกปิดข้อความจริงของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ควรให้มีการกำหนดปกปิดข้อความจริงของตัวแทนประกันชีวิต เป็นความผิดและต้องมีการวางบท กำหนดโทษตัวแทนประกันชีวิตที่กระทำการฝ่าฝืน ให้มีโทษทางอาญา

3) ปัญหาในการเก็บเบี้ยประกันภัยของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ควรมีการกำหนดให้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต (ประเภทบุคคลธรรมดา) ต้องจัดให้มีหลักประกันความเสียหายในกรณีเก็บเบี้ยประกันภัยแล้วไม่นำส่งเข้าบริษัทผู้รับประกันภัย หรือ อาจจะโดยการจัดให้มีการวางเงินไว้กับนายทะเบียนเพื่อเป็นเงินประกันความรับผิดชอบได้ หรือ อาจจะมีการจัดตั้งเงินกองทุน เพื่อเป็นหลักประกันความรับผิดชอบเพื่อเยียวยาขาดใช้ค่าเสียหายกรณี ที่ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตก่อให้เกิดความเสียหายกับประชาชน

สำหรับการจัดตั้งกองทุนประกันภัยความรับผิดชอบ สามารถนำหลักในการจัดตั้งกองทุน เพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงินมาพิจารณาเป็นแนวทางได้ดังต่อไปนี้

1) สถานะของกองทุนเป็นนิติบุคคล แต่ใช้สิทธิหน้าที่และอำนาจผ่านบุคคล ธรรมดาที่อาจจัดตั้งขึ้นในลักษณะของคณะกรรมการบริหารจัดการกองทุน ซึ่งคณะกรรมการ บริหารจัดการกองทุน ควรประกอบด้วย ผู้แทนจากกระทรวงการคลัง, ผู้แทนจากสำนักงานอัยการ สูงสุด, ผู้แทนจากสมาคมตัวแทนประกันชีวิต, ผู้แทนจากสมาคมนายหน้าประกันภัย และ ผู้ทรงคุณวุฒิที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังแต่งตั้งอีก 2 คน เป็นกรรมการ โดยให้เลขาธิการ สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย รับผิดชอบด้านการจัดการ เงินกองทุนประกันชีวิต และเป็นผู้จัดการกองทุนประกันชีวิตดังกล่าวด้วย

2) รายได้ของกองทุนประกันภัยความรับผิดชอบของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้า ประกันชีวิต ผู้เขียนมีความเห็นว่า ควรเก็บจากค่าบำเหน็จของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้า ประกันชีวิต ของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตแต่ละราย โดยอาจเรียกเก็บในอัตรา

1% จากค่าบำเหน็จ ทั้งนี้เงินจำนวนดังกล่าวเมื่อมีการคำนวณถือเป็นรายได้ของตัวแทนประกันชีวิต และนายหน้าประกันชีวิตแล้ว ควรให้สิทธิตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตนำเงินดังกล่าวไปหักลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและนิติบุคคลได้ด้วย เช่นเดียวกับหลักเกณฑ์เงินกองทุนประกันสังคม

3) นอกจากเงินที่ได้รับจากค่าบำเหน็จของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตที่นำส่งเข้ากองทุนประกันภัยความรับผิดชอบของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตแล้ว ในการจัดตั้งกองทุนดังกล่าวนี้ควรจะเรียกเก็บจากเบี้ยประกันภัยจำนวน 0.01% ของเบี้ยประกันภัยที่หักค่าใช้จ่ายแล้วจากบริษัทประกันชีวิตสมทบต่างหากอีกส่วนหนึ่งด้วย

สำหรับรายละเอียดต่างๆ ในเรื่องการจัดตั้งกองทุนประกันภัยความรับผิดชอบของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ควรมีการประกาศเพื่อกำหนดแนวทางในการบริหารกองทุนจากหน่วยงานที่ควบคุมตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ควรที่จะมีการกำหนดและจำกัดการบริหาร โดยการจำกัดการลงทุนของกองทุนประกันภัยความรับผิดชอบของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตเฉพาะในกิจการบางประเภท ทั้งนี้ เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่เงินดังกล่าวอาจจะไปลงทุนในกิจการบางอย่างที่ไม่เหมาะสม หรือ มีความเสี่ยงสูงได้

4) ปัญหาในเรื่องการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ควรกำหนดมาตรฐานการศึกษาของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตโดยการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่ประสงค์จะยื่นคำขอรับอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตให้ต้องมีมาตรฐานการศึกษาไม่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า รวมทั้งให้มีการฝึกอบรมพัฒนาด้านอาชีพอย่างต่อเนื่อง

5) ปัญหาในเรื่องการจัดทำบัญชีค่าเบี้ยประกันภัย ควรมีข้อกำหนดให้ตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตต้องจัดทำบัญชีค่าเบี้ยประกันภัยที่ได้รับจากผู้เอาประกันภัยในระหว่างที่ยังไม่ได้ส่งให้บริษัท โดยให้ทำตามแบบและรายการที่นายทะเบียนประกาศกำหนด พร้อมทั้งวางบทกำหนดโทษในกรณีฝ่าฝืนไม่จัดทำสมุดบัญชีและไม่ลงรายการในสมุดบัญชี

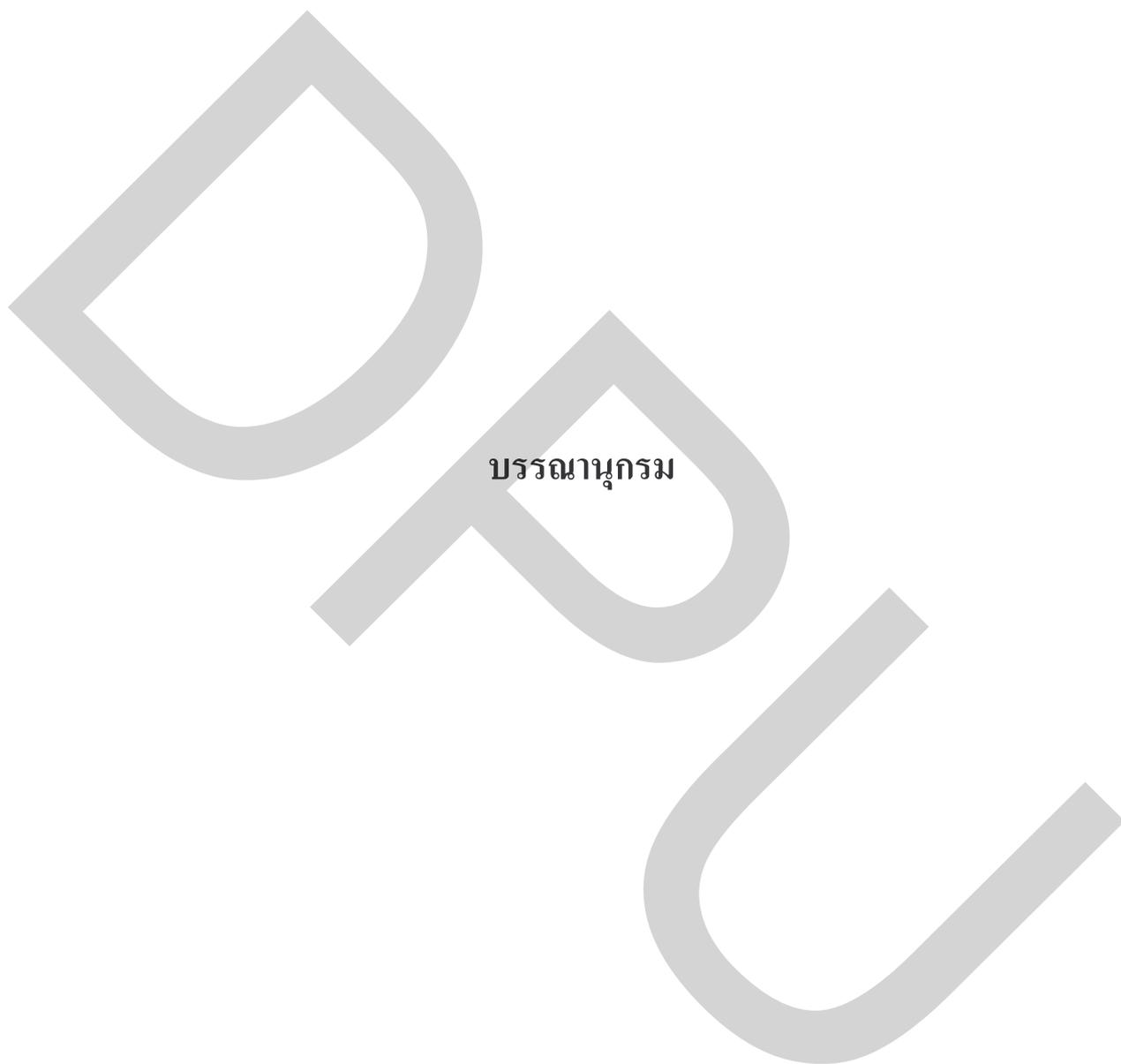
6) ปัญหาในเรื่องจรรยาบรรณของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต ปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต และปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพของตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตควร

(1) ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่กำหนดข้อบังคับว่าด้วยจรรยาบรรณ กำหนดกระบวนการพิจารณาสอบสวนเรื่องมารยาท และกระบวนการตรวจสอบผลการสอบสวนในชั้นอุทธรณ์ ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรด้านตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคณะกรรมการดังกล่าวควรประกอบ

ไปด้วยหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ กระทรวงการคลัง คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ตัวแทนของผู้ประกอบธุรกิจประกันชีวิต ตัวแทนของผู้เป็นตัวแทนประกันชีวิต และนายหน้าประกันชีวิต ตัวแทนของกลุ่มผู้บริโภค และมีกรรมการอีกไม่เกิน 22 คน

(2) ให้มีการกำหนดมาตรฐานจรรยาบรรณ และแนวปฏิบัติที่ดี (Code of Conduct) จรรยาบรรณเป็นข้อกำหนดความประพฤติของผู้ประกอบอาชีพ และเพื่อให้ผู้ประกอบอาชีพยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติของตน ซึ่งตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตก็เช่นเดียวกันที่มักจะมีปัญหาในเรื่องของจริยธรรมเกิดขึ้นอยู่เสมอ การกำหนดมาตรฐานจริยธรรมขึ้นใช้บังคับกับตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตเป็นการเฉพาะจักก่อให้เกิดผลดีต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

(3) ควรกำหนดว่าการละเมิดข้อกำหนดจรรยาบรรณ เป็นความผิดและต้องรับโทษ โดยอาจกำหนดเป็นหลายระดับ อาทิเช่น มีโทษปรับทางปกครอง ตักเตือน ภาคทัณฑ์ พักใบอนุญาต และเพิกถอนใบอนุญาต เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กมล สนธิเกษตริณ. (2536). **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทนและนายหน้า** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ.
- กุลพล พลวัน. (2541). **รายงานการวิจัยประกอบร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2545). **โครงการวิจัยและพัฒนากฎหมายในการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยของกรมการประกันภัย เสนอกรมการประกันภัยกระทรวงพาณิชย์ (รายงานวิจัย)**. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2548). **โครงการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบต่อภาคธุรกิจประกันภัยจากการทำเขตการค้าเสรี เสนอ กรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ (รายงานวิจัย)**. กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย. (2547). **คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะตัวแทน ตัวแทนค้าต่าง นายหน้า จ้างทำของ รับขน** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
- จรัส เขมะจารุ. (2530). **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะประกันภัย**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดขงพลเทรคดิ่ง
- จิตติ ดิงศักดิ์. (2545). **กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย** (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2540). **หลักวิชาชีพนักกฎหมาย** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จุฑามาศ กิจเจริญ. (2540). **การประกันภัย** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราอาจารย์ นิมิตร จิวะสันติการ.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2539). **สารานุกรมกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตัวแทนและนายหน้าประกันภัย** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- _____. (2546). **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม

- ไพฑูริศ เอกจริยกร. (2543). คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน – นายหน้า.
(พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.
- _____. (2547). ตัวแทน – นายหน้า (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.
- พรชัย สุนทรพันธ์. (2545). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะประกันภัย
กรุงเทพมหานคร : ธนรัชการพิมพ์.
- ไพโรจน์ วายุภาพ และสิทธิโชค ศรีเจริญ. (2541). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ว่าด้วยประกันภัย. กรุงเทพมหานคร : จีรัชการพิมพ์
- บัญญัติ สุชีวะ. (2519). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. (2525). กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- มานิตย์ จุมปา. (2546). คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย(พ.ศ.2540). แก้ไขเพิ่มเติม
ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
- วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. (2546). กฎหมายการแพทย์ความรับผิดชอบทางกฎหมายของผู้ประกอบวิชาชีพ
ด้านการแพทย์และสาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.
- วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, วันเพ็ญ หนูเกตุ และสิริภาญจน์ สุวรรณจรรย์กุล. (2547). รายงานวิจัยเรื่อง
สภาวิชาชีพตัวแทนประกันชีวิต เสนอสมาคมตัวแทนประกันชีวิต (รายงานวิจัย).
กรุงเทพมหานคร : สมาคมตัวแทนประกันชีวิต.
- ศักดิ์ สอนงชาติ. (2544). คำอธิบายโดยย่อ ปพพ.ว่าด้วยละเมิดและความรับผิดชอบ
ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่. กรุงเทพมหานคร:
นิติบรรณาการ.
- สถิต เล็งไธสง. (2529). คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวแทนและนายหน้า. กรุงเทพมหานคร:
นิติบรรณาการ.
- สรพล สุขทรศนีย์. (2549). คำอธิบายกฎหมายลักษณะประกันภัยศึกษาแบบเรียงมาตรา
(พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.
- สุธรรม พงศ์สำราญ, พิงใจ พิงพานิช และวิรัช ฌ สงขลา. (2542). หลักการประกันชีวิต
(Principle of Life Insurance). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส. (2544). กฎหมายและข้อควรระวังของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์พยาบาล
กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.

อรวรรณ พจนานูรัตน์. (2544). **กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวแทน-นายหน้า Civil and Commercial Code : Agency Brokerage**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อรรถ อินทรศักดิ์ และนิกร เกร็ดกุล. (2543). **กฎหมายวิชาชีพวิศวกรรม**. กรุงเทพมหานคร : Translators-Law.com.

อำนาจ สุกเวชย์. (2551). **คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย**. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ.

บทความ

กมลวรรณ กิรติสมิต.(กรกฎาคม- กันยายน 2531). “ระบบตัวแทนประกันวินาศภัยในประเทศไทย ญี่ปุ่น.” **วารสารสำนักงานประกันภัย 13**

การประกันภัย 2551. (2547). “กรมการประกันภัยกับธุรกิจประกันภัย.” **Thailand Cover news Insurance**. หน้า 64-65.

_____. (2547). “นโยบายและเป้าหมายการดำเนินงานของ กรมการประกันภัย ปี 2547-2551.” **Thailand Cover news Insurance**. หน้า 175-178.

_____. (24 มีนาคม 2546). “วิสัยทัศน์ (Vision) 25 ปี.” **กรมการประกันภัย**.

กลุ่มแผนงานและติดตามประเมินผล กองส่งเสริมการประกันภัยและสารสนเทศ. (2549, เมษายน-มิถุนายน). “บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary) เรื่อง กรอบแผนแม่บทการพัฒนาการประกันภัย ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2549-2554).” **วารสารการประกันภัย, 31, 122**. หน้า 12.

กรกันยา กันยะพงศ์. (2533, ธันวาคม). “ความรับผิดชอบของนายจ้างในผลแห่งการละเมิดของลูกจ้าง.” **วารสารสุโขทัย, 2, 2**. หน้า 51.

กองนโยบายและระบบสารสนเทศ. (2544, มกราคม-มีนาคม). “การปรับโครงสร้างระบบการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัย.” **วารสารประกันภัย, 26, 101**. หน้า 43-54.

คมคาย ชูสรานนท์. (2529, มกราคม – มีนาคม). “บทบาทของตัวแทนนายหน้าที่มีต่อธุรกิจประกันภัย.” **วารสารสำนักงานประกันภัย, 11**. หน้า 23.

_____. (24 มีนาคม 2541). “คนกลางประกันภัยกับการพัฒนาสู่มืออาชีพ”. **24 ปีกรมการประกันภัย**.

ชัยชนะ พัทฒวิเชียร. (2521). “การบริหารงานประกันชีวิต.” วารสารสำนักงานประกันภัย 3. _____ . (มกราคม-มีนาคม 2523). “ภัยเป็นบ่อเกิดแห่งการสูญเสียทางเศรษฐกิจอย่างไร.”

วารสารสำนักงานประกันภัย 5.

ทัศนชัย บัณฑิตกุล. (2531, เมษายน-มิถุนายน). “บทบาทของบริษัทนายหน้าประกันที่มีต่ออุตสาหกรรมประกันภัย.” วารสารสำนักงานประกันภัย, 13. หน้า 25-26.

ชนศักดิ์ คำสว่าง. (สิงหาคม 2535). “การอบรมคืออะไร.” ข่าวสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ

วารสารสำนักงานประกันภัย 5.

ธีรพันธ์ ดวงพลอย. (2548, มกราคม-มีนาคม). “วิวัฒนาการของกฎหมายธุรกิจประกันภัยประเทศไทย.” วารสารการประกันภัย, 30, 117. หน้า 36-39.

บรรณาธิการไทยแลนด์อินซัวร์นส์. (2004, มิถุนายน). “นักขายสายพันธุ์ที่ปรึกษาการเงิน.

Thailand Insurance cover news. หน้า 36.

เปรมศักดิ์ คล้ายสังข์. (2527, มกราคม – มีนาคม). “ปัญหาของธุรกิจประกันภัยในประเทศไทยในปัจจุบัน.” วารสารสำนักงานประกันภัย, 9. หน้า 51.

พิมล ธรรมพิทักษ์พงษ์. (2544, มกราคม – เมษายน). “ศาลรัฐธรรมนูญกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน.” วารสารศาลรัฐธรรมนูญ, 3, 7. หน้า 73.

โพธิ์ จรรย์โกมล. (มกราคม-มีนาคม 2524). “หลักกฎหมายที่สำคัญเกี่ยวกับสัญญาประกันภัย.”

วารสารสำนักงานประกันภัย 7.

ศิวิต ปุยชนะวิน. (2547, ตุลาคม-ธันวาคม). “แนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการส่งเสริมประสิทธิภาพของระบบการเสนอขายกรมธรรม์ประกันชีวิต (Committee in Efficient Distribution of Life Insurance : CEDLI) และบทบาทการทำงานของสมาคมประกันชีวิตของประเทศสิงคโปร์ (Life Insurance Association : LIA).” วารสารการประกันภัย, 29, 116. หน้า 41.

สถาบันประกันภัยไทย. (2535, มกราคม-มีนาคม). “มูลนิธิสถาบันประกันภัยไทย.” วารสารประกันภัย, 65. หน้า 11-12.

สมาคมตัวแทนประกันชีวิต. (2547, 24 มีนาคม). “ตัวแทนประกันชีวิตกับที่ปรึกษาการเงิน.” 25 ปีกรมการประกันภัย. หน้า 170.

สมาคมนายหน้าประกันภัย. (2525, 24 มีนาคม). “บทบาทของอาชีพนายหน้าประกันภัย.”

สำนักงานประกันภัยที่ระลึกวันครบรอบ 3 ปี ในการยกฐานะขึ้นเป็นกรม. หน้า 127

สนิท วรปัญญา. (2533, กรกฎาคม-กันยายน). “เส้นทางการพัฒนาการประกันภัยในไทย อดีตและปัจจุบันของธุรกิจประกันความเสี่ยง.” จุฬาลงกรณ์วารสาร, 2

_____ . (2533, ตุลาคม-ธันวาคม). “เส้นทางการพัฒนาการประกันภัยในไทย อดีตและปัจจุบัน ของธุรกิจประกันความเสี่ยง.” *จุฬาลงกรณ์วารสาร*, 3, หน้า 67.

สำนักประกันชีวิต. (ตุลาคม – ธันวาคม 2546). “Unit Link ประเทศยุโรปตะวันตก.” *วารสาร กรมการประกันภัย*, 112.

อารีย์ อังคภากรณ์กุล. (กรกฎาคม-กันยายน 2523). “ธุรกิจประกันชีวิตในญี่ปุ่น.” *วารสารสำนักงาน ประกันภัย* 5.

อำนาจ สุขเวชช์. (2523, มกราคม – มีนาคม). “คนกลางประกันภัย.” *วารสารสำนักงาน ประกันภัย*, 5, 1, หน้า 43-45.

_____ . (2541, เมษายน – มิถุนายน). “พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมมี ผลกระทบต่อสัญญาประกันภัยหรือไม่.” *วารสารการประกันภัย*, 23, 90, หน้า 22.

อุดม รัฐอมฤต. (2532, มิถุนายน). “สภาวิชาชีพ.” *วารสารนิติศาสตร์*, 19, 2, หน้า 114-115.

วิทยานิพนธ์

จตุพล หวังสุวรรณ. (2540). *ผลของการเลิกสัญญาต่างตอบแทน. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*

จุฑามาศ กิจเลิศไพโรจน์. (2541). *มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมและกำกับดูแลผู้ให้ คำปรึกษาเกี่ยวกับการลงทุนในหลักทรัพย์. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชา นิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

ชิตาพร พิศลยบุตร. (2539). *การตีความกฎหมายประกันภัยและกรมธรรม์ประกันภัย. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.*

ณัฐกานต์ เหลืองสุภาพรกุล. (2548). *ความรับผิดชอบของตัวการในการกระทำละเมิดของตัวแทน : ศึกษากรณีการเกิดสัญญาตัวแทน. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*

ณัฐ รัฐอมฤต. (2534). *แพทยสภา : ศึกษาในแง่กฎหมายเกี่ยวกับการจัดองค์กรและการควบคุมการ ประกอบวิชาชีพเวชกรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

- มณฑา พรหมเกทย์. (2549). **มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมคนกลางประกันภัย กรณีศึกษาตามกฎหมายไทยและต่างประเทศ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ชนพัฒน์ จงเพิ่มวัฒนผล. (2535). **ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับนายหน้าประกันภัย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราตรี เนตรพระฤทธิ. (2549). **มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลส่งเสริมผู้สำรวจภัยและเจรจาตกลงค่าสินไหมทดแทนประกันภัย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วารุณี อินทนุปสาธน์. (2527). **การเกิดและผลบังคับของสัญญาประกันชีวิต.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัฒนา เล็กพูลเกิด. (2545). **ปัญหาทางกฎหมายอันเกิดจากการควบคุมการประกอบวิชาชีพครูตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิณีนารถ เกียรติกังวาลไกล. (2532). **ความรับผิดชอบละเมิดของผู้ประกอบวิชาชีพ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาพร ช่วยเพชร. (2548). **มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลและส่งเสริมผู้ประกอบวิชาชีพประเมินราคาทรัพย์สินในประเทศไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อัญชลี อนันต์โท. (2537). **มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมและส่งเสริมตัวแทนนายหน้าประกันภัย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกสารอื่น ๆ

- คู่มือแลกเปลี่ยนข้อเสนotesตัวแทนประกันชีวิต โดยมติดคณะกรรมการบริหารสมาคมประกันชีวิตครั้งที่ 18/2544 วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2545 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2545 เป็นต้นไป (อัดสำเนา).
- บัญญัติ สุชีวะ. (2528, 19-20 ธันวาคม). **จริยธรรมของนักกฎหมาย.** เอกสารในการสัมมนาเรื่องจริยธรรมของนักกฎหมาย (อัดสำเนา). เสนอที่คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2528, 8 พฤศจิกายน). ภาพรวมความรับผิดชอบในวิชาชีพของสถาปนิกและวิศวกรในกฎหมายฝรั่งเศสและไทย. เอกสารในการสัมมนาเรื่อง สถาปนิก-วิศวกรและความรับผิดชอบทางกฎหมาย เสนอที่คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อัคราณา). ประกาศกรมการประกันภัย. การมอบหมายการดำเนินงานการสอบความรู้เกี่ยวกับการประกันชีวิตสำหรับผู้สมัครสอบความรู้เพื่อขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต ประจำปี 2547 ในภูมิภาค. ประกาศ วันที่ 9 มีนาคม 2547.

_____. หลักเกณฑ์การขอรับความเห็นชอบและและข้อความกรมธรรม์ประกันชีวิต และอัตราเบี้ยประกันภัยของกรมธรรม์ประกันชีวิตแบบยูนิเวอร์แซลไลฟ์ (Universal Life). ประกาศ ณ วันที่ 1 มีนาคม 2550.

ประกาศนายทะเบียน. หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการออกและเสนอขายกรมธรรม์ประกันภัยแบบยูนิเวอร์แซลไลฟ์ (Universal Life Insurance). ประกาศ ณ วันที่ 9 พฤศจิกายน 2547.

_____. หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการเป็นตัวแทนสนับสนุนการขายหรือรับซื้อคืนหน่วยลงทุน. ประกาศ ณ วันที่ 26 มีนาคม 2547.

_____. กำหนดหลักสูตรและวิธีการสอบความรู้เกี่ยวกับการประกันชีวิตสำหรับผู้สมัครสอบความรู้เพื่อขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิต. ประกาศ วันที่ 25 กันยายน 2549.

พนม เอี่ยมประยูร. (2542). เอกสารคำบรรยายวิชากฎหมายว่าด้วย ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน. โครงการประกาศนียบัตรบัณฑิตทางกฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิชิต เมฆกิตติกุล. (2542). เอกสารประกอบการบรรยายวิชาการดำเนินธุรกิจของนายหน้าประกันภัย.

พจนานุกรมศัพท์ประกันภัย. (2549). อังกฤษ – ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พิมพ์ครั้งที่ 5

วัชรียา โตสงวน และพนม เอี่ยมประยูร. (2533). กฎหมายกับเศรษฐกิจ : การควบคุมวิชาชีพ ศึกษากรณีอาชีพทนายความ. เอกสารในการสัมมนาทางวิชาการ เสนอที่คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 3-4.

สมาคมนักวิเคราะห์หลักทรัพย์. (2550). ร่างคู่มือจรรยาบรรณและมาตรฐานการประกอบวิชาชีพการวิเคราะห์และการจัดการลงทุน (พ.ศ.2550) (อัคราณา). หน้า 2.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2543). รายงานการศึกษาวิเคราะห์เพื่อการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในรอบภารกิจของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา เล่ม 2. หน้า 766-768.

สิทธิโชค ศรีเจริญ. (2528-2529). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย. ในเอกสารทางวิชาการชุดที่ 4. ของสมาคมประกันวินาศภัย.

กฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550.

พระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พ.ศ. 2550

พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 และแก้ไข โดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พรพ 1-6.

ประมวลกฎหมายอาญา.

สารสนเทศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ตัวแทนนอกรีตถึงเวลา...ติดคุก. สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2551, จาก

http://www.siamturakij.com/home/news/index_is.html.

กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมการประกันภัย สังกัดกระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. 2545. บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กร. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2550, จาก

http://www.doi.go.th/aboutus/authority_function.html

กระทรวงพาณิชย์. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2549, จาก

http://www.doi.go.th/aboutus/authority_function.html

สมาคมประกันชีวิตไทย. ประวัติสมาคมประกันชีวิตไทย. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2550, จาก

<http://www.tlaa.org/thai/history/index.html>

_____. เกี่ยวกับสมาคมตัวแทนประกันชีวิต. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2550, จาก

<http://www.tlua.com/index.asp?pageid=0020&title=Thua%2Ecom>

สมาคมนายหน้าประกันภัยไทย. สืบค้นเมื่อ , จาก http://www.ibathai.com/profile_thai.asp

จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ. สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2550 , จาก <http://se->

ed.net/prakanonline/ethics.htm

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

- Commonwealth Government. (1998). **Insurance Act 1973** : Reprinted as in force on 31 October 1998 (includes amendment up to Act no.61 of 1998) Reprint 5.
- Henry Campbell Black. (1990). **“Insurance agent” and “Insurance broker,”** Black’s Law Dictionary, 6th ed.
- Janice E. Greider, Muriel L. Crawford, Williari T. Beadles. (1984). **Law and the Life Insurance Contract.** Richard D. Irwin, Inc.
- John Hangs , Insurance regulation consulting. **Report on the general insurance brokers’ code of practice** , August, 19 2005
- S.N. (1997). **Commonwealth Legislation** : Insurance Regulations in force under the Insurance Act 1973 Reprinted as at 31 January 1996.

ELECTRONIC SOURCES

- <http://www.mas.gov.sg>
- <http://www.travismorien.com>
- <http://www.apra.gov.au>
- <http://www.apra.gov.au>
- <http://www.niba.com.au>
- <http://www.insurancecouncil.com.au>
- <http://www.aila.com.au>
- [http : //www.gia.org.sg](http://www.gia.org.sg)
- <http://www.irmi.com>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

นางสาวรุ่งอรุณ จันทร์พูล

วัน เดือน ปี เกิด

27 พฤศจิกายน 2516

ที่อยู่

238/158 ซอยสันนิบาตเทศบาล ถนนรัชดาภิเษก
แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

วุฒิการศึกษา

การจัดการทั่วไป (บัญชี) สถาบันราชภัฏจันทรเกษม
ปีการศึกษา 2540
นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ปีการศึกษา 2547

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน

ผู้จัดการฝ่ายตรวจสอบบัญชีประกันภัย
บริษัท อูรุษยาอลิอันซ์ ซี.พี.ประกันชีวิต จำกัด (มหาชน)